ZA FB
R 28024

C 7/21

Māters, J.

Likumi un nosacījumi par pagastu valdīšanu un policeju Kurzemes gubernā.

Jelgava, 1877.

Likumi un noſazijumi

par

pagaſtu waldiſchanu un polizeju

Kurſemes gubernâ.

Scho likumu krahjumu Kurſemes Gubernatora kunga

P. v. Lilienfeld

uſdewumâ un iſpildidams Kurſemes Gubernas-Pahrwaldes pawehli,

ſaſtahdijis un Latweeſchu walodâ apgahdajis

G. Mather's,

Kurſemes Gubernas-Pahrwaldes Tulkotajs pr. Latweeſchu walodas un Tipografijas Inſpektors.

Jelgawâ, 1877.

Drukati E. Sieslack'a grahmatu un bilſchu drukatawâ.

Uſ ſchi Likumu krahjuma originala ſtahw rakſtits:

„Pehz tam kad peederigâs teeſas un Waldihas-eeſtahdes tos likumus, kas uſnemti „Likumu krahjumâ, kurâ pehz „kahrtas ſaſtahditi likumi un noſazijumi par pagaſtu waldiſchanu un polizeju Kurſemes gubernâ," kà kura nodaļa „katrai peekriht, ir zauri luhkojuſchas un pahrbaudijuſchas, Komiſija Kurſemes ſemneeku-likumu leetâs zaur „ſcho apleezina, ka ſchis likumu krahjums ir pilnigs un riktigs."

Gubernators: **Lilienfeld.**

Jelgawâ, 29. aprili 1876.
№ 115.

Sekreters: E. v. Rummel.

Ka ſchee uſ Kurſemes Gubernas-Pahrwaldes pawehli, kas man laiſta 20. maijâ 1877 ſem № 1379, Latweeſchu walodâ iſdotee „Likumi un noſazijumi par pagaſtu waldiſchanu un polizeju Kurſemes gubernâ" pilnigi ſaſkan ar originaleem, to ſawa amata pehz apleezina

G. Mather's,
Kurſemes Gubernas-Pahrwaldes Tulkotajs pr. Latw. walodas.

Jelgawâ, 21. nowembri 1877.
№ 182.

No zenſures atwehlets. Rihgâ, 22. nowembrî 1877.

LATVIJAS PSR ZINĀTŅU AKADEMIJA FUNDAMENTĀLĀ BIBLIOTĒKA dib. 1524
MR
ZA FB
280 24
35
352 (47.4) 003
933 (474.3) 51

Preekschwahrdi.

Muhsu Augsta **Kunga** un **Keisara** waldischanas laikâ, ap schi simtena sesto gada desmitu, Kreewijas Walsts attihstibas wehsturê eesahkahs eewehrojams laikmets, kura swehtigi augki ir Baltijas gubernahm, tamlihds ari Kursemei, par labu nahkuschi. Eewehrojamas un swarigas pahrgrosischanas un pahrlaboschanas ir wisâ Walstî notikuschas, un ari mums ihpaschi ir weens likums pehz otra dots, zaur ko muhsu labklahschanahs alasch jo wairak ir pahrlabota, uf plaschakeem pamateem nodibinata. Pee tahdeem ihpascheem likumeem japeeskaita: 1) Pases- un pahrrakstischanahs-likumi no 9. julija 1863, zaur kureem Baltijas semneekeem pilna personiska brihwiba atkal kluwa atdota; 2) Agrar-likumi no 20. septembra 1863, zaur kureem klausiba kluwa atzelta, mahju isrenteschana nodibinata un mahju eemantoschana par ihpaschumu atwehleta, un 3) Pagasta-likumi no 19. februara 1866, lihds ar „Labklahschanahs-likumeem" no 11. junija 1866 un „Instrukziju par magasines- un pagasta lahdes waldischanu," zaur ko pagasteem kluwa peeschkirta paschwaldiba uf teem plaschakeem pamateem.

Bet lihds ar scho nupat mineto teesibu pagasta waldehm kluwa leela atbildiba un daudf peenahkumu waldischanas un polizejas sinâ uslikti, kurus kahrtigi ispildit pagasta amata-wihreem, kas ne alasch ar tahdahm amata-darischanahm eepasinuschees un apraduschees, naw wis weegli. To atsihdams un lai wisur weenlihdsigu amata kopschanu waretu eewest, Kursemes Gubernatora kgs., P. von Lilienfeld's, 1870. gadâ zaur Kursemes Komisiju semneeku leetâs wisas pagasta waldes apgahdaja ar waijadsigahm grahmatahm, sarakstteem un pahrskateem pehz augscham minetas „Instrukzijas," un — kad pagasta waldes no aprinka-teesahm bija rewideeretas — tad winsch tahm wehl pats isskaidroja un lika pee firds, ka jauno likumu nosazijumi ruhpigi ispildami.

Eewehrojami ir tee wahrdi, ar kureem Gubernatora kungs tos schi noluhka dehl tanîs jo leelakôs pagastôs sapulzetus pagasta amata-wihrus usrunaja un kuri Latweeschu walodâ kluwa preekschâ lasiti. Tee skan tà:

„Katras leetas eesahkums ir gruhts un tam stahjahs kawekli zekâ. Lehti ir protams, ka laukpagasti un winu amata-wihri ne wis tuhdalin un pilnigi tos zekus un noluhkus, kas zaur jauno nodibinaschanu ir sataisiti un nodomati, spehja atrast un atsiht. Pirmajâ laikâ ir daudskahrtigas nomaldischanahs, nekahrtibas, pat pahrkahpschanas padaritas, kas ziteem pagasta lozekkeem dewa eemeslu uf daudskahrtigahm suhdsibahm. Lai nu schahdas nekahrtibas un pahrkahpschanas turpmak pehz eespehschanas waretu nowehrst, bet it ihpaschi lai pagasta mantu un

naudu ſpehtu paſargat no iſſchkerſchanas un lai tahs kahrtigai pahrraudſibai kluhtu padotas, tad ir apſtiprinata ihpaſcha inſtrukzija par pagaſta waldes amata-dariſchanahm, par rehkinumeem un magaſines waldiſchanu pagaſtôs; tamlihdſ ari zaur Komiſiju ſemneeku leetâs tahs pee ſchihs inſtrukzijas peederoſchas grahmatas un pahrſkati ir drukati, eeſeeti un wiſahm pagaſta waldehm peeſuhtiti."

„Lai tahs daudſkahrtigàs ſuhdſibas par nekahrtigu un neriktigu galwas-naudas un zitu nodoſchanu iſdaliſchanu pagaſtôs kluhtu nowehrſtas, kureem ſchinî ſinâ lihdſ ſchim ſkaidri likumu noſazijumi nebija ja-eewehro, tad General-gubernatoram ir eeſneegti preekſchlikumi, kahdâ wihſê galwas-naudas un zitu nodoſchanu iſdaliſchana pagaſtôs kahrtigi un taiſni buhtu iſdarama."

„Bes tam uſ General-gubernatora pawehli ir ſaſtahdita inſtrukzija, kà pagaſta amata-wihri ir zeļami; kad ta buhs eeweſta, tad — kà zerams — ari ſuhdſibahm par nekahrtibu pee wehleſchanahm tiks gals padarits."

„Bet wiſi ſchee likumu noſazijumi un preekſchlikumi par amata-dariſchanahm, rehkinumeem, pagaſta magaſinehm, galwas-naudas iſdaliſchanu un kahrtibu pee wehleſchanahm, ſihmejahs tikai uſ ahrigahm buhſchanahm, uſ ahrigeem darbeem; leetas kodols paſtahw eekſch tam, ka katrs ſawus pagaſta peenahkumus labpraht iſpilda un ar mihleſtibu dſenahs pehz pagaſta labklahſchanahs, jo pagaſta ihſta labklahſchanahs atlez un ari war atlehkt tikai no pagaſteem paſcheem un no winu weetneekeem un aiſſtahwjeem."

„Es eſmu ſchè atnahzis, gribedams pats pahrleezinatees, zik tahlu tee ne ſen laiſtee noſazijumi par amata-dariſchanahm, par pagaſta naudas rehkinumeem un magaſinehm ir eeweſti un tà ſakot dſihwibu peenehmuſchi. Es zeru pilnigi, ka Juhs, laukpagaſtu weetneeki un aiſſtahwji, ſchai jaunai kahrtibai, ſchihm jaunahm buhſchanahm doſeet atdſihwinadamu garu, ka Juhs nopeetni dſihſitees pehz pagaſta labklahſchanahs un zaur to peerahdiſeet, ka juhs eſat zeenigi to teeſibu, ko **Augſtais Kungs** un **Keiſars** Wiſſchehligi Jums dahwinajis."

Tanî mehrâ, kà ſemneeku laiziga attihſtiba bija peenehmuſehs un pa dakai zaur jaunajeem nodibinaſchanas-likumeem peenehmahs, un kà ſchee likumi ari zitas ſadſihwes nodaļas un zitas ſadſihwes kahrtas aiſnehma, — tanî mehrâ zehlahs waijadſiba pehz wehl ziteem likumeem ihpaſchi preekſch muhſu gubernahm. Tahdi likumi un likumu noſazijumi tad ari — kà ſchihs grahmatas pahrſkats rahda — it ahtri weens pehz otra ir laiſti, bet, tapat kà tee agrak iſdotee likumi un inſtrukzijas, wiswairak bija nodrukati gubernas awiſes daſchadôs gada-gahjumôs un pa tam ari bija daudſkahrt pahrgroſiti un pawairoti.

Lehti ſaprotams, ka ari jau pat katram teeſu ſinatnibâ mahzitam wihram nenahzahs weegli, ar wiſeem ſcheem iſkaiſiteem likumu noſazijumeem pilnigi galâ tikt, un ka tas pawiſam ne-eeſpehjams bija uſ ihſu laiku zelteem pagaſta amata-wihreem, kam tik daudſ to amata peenahkumu uſdoti, kurus tikai iſ mineteem likumeem ihſti war atſiht. Un tomehr taiſna waldiba un teeſaſchana koti leelâ mehrâ atlez no tam, ka amata-wihri paſihſt likumus, it kà atkal no otras puſes uſtiziba pret teeſaſchanu un waldibu tikai tad ihſti war zeltees, kad katram ir eeſpehjams likumus paſiht un ſapraſt.

Tadehł tad to ſwarigako likumu un noſazijumu ſakrahjums pehz kahrtas un zik ween eeſpehjams pilnigs, lihdſ ar wiſeem pahrgroſijumeem un iſſkaidrojumeem, bija nezeeſchami waijadſiga leeta wiſpahrigi, bet ihpaſchi un wiſpirms preekſch uſraugu teeſahm, pagaſta amata-wihreem un muiſchas-polizejahm. Tahds likumu krahjums tè nu ir ſaſtahdits un uſ Kurſemes gubernas Pahrwaldes pawehli no 20. maija 1877 № 1379 ari Latweeſchu walodâ iſdots, pehz tam kad tas Wahzu walodâ jau 1876. gadâ iſnahza. Lai tè ihſumâ iſſkaidrojam, kà winſch zehlees.

Jau preekſch wairak gadeem Gubernatora kgs v. Lilienfeld's bija atſinis, ka tahda likumu krahjuma neapeijami waijaga, bet daſchu kawekku dehł tikai 1874. gadâ ſcho nodomu wareja ſahkt iſpildit. Wiſpirms Gubernatora kgs man uſdewa, wiſus lihdſ ſchim iſnahkuſchus pahrgroſijumus, papildinajumus un iſſkaidrojumus pee jauneem pagaſta-likumeem lihdſ ar iſpildiſchanas-inſtrukziju, pee labklahſchanahs-likumeem un inſtrukzijas par pagaſta magaſines un lahdes waldiſchanu, tà kà ari pee paſes- un pahrrakſtiſchanas-likumeem, fameklet un pehz kahrtas ſalikt. Kad ſchis darbs bija pabeigts, tad manuſkriptu aiſſuhtija daſchahm aprinku-teeſahm ar to pawehli, tos kreetnakos pagaſta-ſkrihwerus palihgâ nemot ſaſtahdijumu zauri luhkot un tad par to ſawas domas iſſazit. No eenahkuſcheem aprinku-teeſu rakſteem bija redſams, ka tahs tikai retu kahdu pahrgroſijumu wehlejahs un ſaſtahdijumu paſchu neween par loti derigu, bet ari par loti waijadſigu atſinuſchas. Pehz tam kad ari Komiſija ſemneeku leetâs un Kurſemes gubernas Pahrwalde tahdu likumu krahjumu par loti derigu un waijadſigu bija atſinuſchas, tad man ſchi darba galâweſchana kluwa uſdota, ſem paſcha Gubernatora kga wirswadiſchanas.

Strahdajot noſazijumôs par pagaſtu waldiſchanu un polizeju iſrahdijahs wehl daſchi robi, un tadehł zaur Gubernatora kga gahdaſchanu, it ihpaſchi preekſch uſnemſchanas ſchinî krahjumâ, tika ſaſtahditas un apſtiprinatas daſchas ſwarigas inſtrukzijas un pamahziſchanas.

Uſ grahmatas iſleetoſchanu pahreijot wiſpirms ſchahdi peeſihmejumi iſleekahs par waijadſigeem, lai nepareiſa ſapraſchana nezeltos.

Wiſas tahs pawehles un tee noſazijumi, kas waj no General-gubernatora, waj no ſemneeku leetu Komiſijas waj no zitas kahdas augſtas eeſtahdes laiſti un ſchinî krahjumâ ſem ta wirsraksta „Iſſkaidrojumi" ihſtâ weetâ uſnemti, gan nepeeder paſchu Wiſaugſtaki apſtiprinato likumu wahrdôs un tapehz ari, tahs iſſchkirſchanas dehł, ar ſihkaku druku ir uſnemti; bet tadehł ſchihs pawehles tomehr ir ſpehkâ un winas ja-eewehro un ja-iſpilda, jo minetahm waldibas eeſtahdehm pehz pagaſta likumu § 43 (ſk. 18. l. p.) un pehz ziteem noſazijumeem bija un ir pilniga teeſiba, ſchos likumus jo pilnigus darit un waijadſigus iſſkaidrojumus dot.

Daſchâ weetâ likumôs ir no Generalgubernatora amata waras un peenahkumeem runats. Schihs leetas tagad — pehz tam kad zaur Wiſſaugſtako pawehli no 25. janwara 1876 Baltijas General-gubernatora waldiba ir atzelta — peekriht pa dalai Gubernatora, pa dalai eekſchleetu un teeſu Miniſteru k. k.; tomehr neſtahw gubernas teeſu un waldibu warâ, pehz ſchihs pahrgroſiſchanas ari likumu wahrdus pahrgroſit,—to tik tas waldibas ſpehks war darit, kas tos likumus dewis.— Tàpat daſchâs weetâs ir runats no pagaſta-teeſas peenahkumeem, kas zaur pagaſta likumu noſazijumeem tagad ir uſdoti pagaſta waldei un polizejai. Saprotams, ka zaur to pagaſta waldneeku ſtrahpes-wara neteek pahrgroſita, un tadehł, ja tur tahdas ſtrahpes minetas, ko pagaſta

wezakajs pehz gagasta likumeem newar uslikt, winam jaisleeto tee strahpes lihdsekli un tanî mehrâ, kà pagasta likumu § 24 tos nosaka. — Tahdi isskaidrojumi pehz eespehschanas ari katrâ weetâ peesihmeti.

Kad daschu grahmatu, rehkinumu un pahrskatu schemati tè naw usnemti, tad tas notika ar labu sinu. Tee jau schi likumu krahjuma Wahzu dakâ ir usnemti un bes tam jau wisôs pagastôs Latw. walodâ eewesti un pasihstami, tà ka winus ir tè usnemot wisa grahmata welti buhtu dahrgaka un tadehl wispahrigi jo gruhti pee-eijama padarita. Ar to paschu sinu daschi likumi, kas preeksch wisu pagastu dsihwes ne-israhdijahs par ihpaschi swarigeem, schè tika atstahti, turpreti to weetâ atkal tee usnemti, kas pa tam laisti un neween pagasta waldehm, bet ari ziteem naw peezeeschami.

Walodas sinâ nopeetni puhlini gan naw taupiti; sastahditajs ar ihpaschu mihlestibu gahja pee schi darba, it labi sinadams, ka Latweeschu tà saukta teesu- un likumu-walodâ wehl koti daudz to wahjibu jeb ihstaki: ka tanî wehl pirmee soli sperami. Likumeem jabuht neween saprotami, bet ari jaukâ, tekoschâ walodâ rakstiteem, — ari walodas sinâ wineem jabuht par preeksch-sihmi un wadoni. Kahdâ mehrâ tulkotajam tas isdewees, par to lai spreesch leetas un walodas prateji. No sawas puses tikai peeminam, ka it wisus likumus walodas sinâ newareja pa wisam pahrstrahdat jeb pa otram lahgam tulkot, jo zaur to buhtu dascha jukschana zehlusehs. Bes sweschem wahrdeem muhsu tagadejâ plaschakâ likumu literaturâ wairs newar istikt; tadehl tee sweschee wahrdi, kas tè usnemti un — kà paredsams — ne it wiseem lasitajeem buhs saprotami, ihpaschâ sarakstâ grahmatas beigâs ir isskaidroti.

Wahrdu- un leetu-rahditajs pehz burtu kahrtas atweeglos grahmatas isleetoschanu un palihdsehs kahdu waijadsigu nosazijumu jo ahtri atrast. Scho rahditaju wehl jo plaschaki un sihkaki sastahdit, ne-israhdijahs leetderigi, jo zaur to tas buhtu palizis pa daudz raibs un gruhti saprotams.

Ka katrs, kas scho likumu krahjumu turehs, wispirms mehginahs eepasihtees ar to kahrtibu, pehz kahdas tas sastahdits, ir lehti protams.

Drukas kluhdas, par kurahm beigâs ihpaschs saraksts peelikts, luhdsu eepreeksch kur waijadsigs pahrtaisit, lai lasot nemisejahs.

G. Mather's.

Pahrskats.

1. Pagasta likumi preekſch Valtijas gubernahm lp. 1—18.

I. gabals. Par pagasta eerikteſchanu, §§ 1—3.

II. gabals. Par pagasta waldi, §§ 4 un 5.

1. nodaļa. Par pagasta ſapulzehm. Pagasta pilna ſapulze un pagasta weetneeku pulks, §§ 6—14.
2. nodaļa. Par pagasta wezako un preekſchneekeem, §§ 15—24.
3. nodaļa. Par pagasta teesu, § 25.

III. gabals. Kahdâ wihſê pagasta amata wihri eezeļami un atlaiſchami, kahdas teesibas wineem un kahda atbildeſchana, §§ 26—34.

1. nodaļa. Kahdâ wihſê pagasta amata wihri eezeļami un atlaiſchami, §§ 26—30.
2. nodaļa. Kahdas teesibas un kahdi labumi pagasta amata wihreem, § 31.
3. nodaļa. Uſraudſiba par pagasta amata wihreem un kahda ſcheem atbildeſchana, §§ 32—34.

IV. gabals. No muiſchas polizejas, §§ 35—42.

V. gabals. Par ſcho likumu eeweſchanu, § 43.

2. Iſpildiſchanas-inſtrukzija, kas rahda, kà buhs eeweſt Wiſaugſtaki apſtiprinatus Valtijas gubernu pagasta likumus no 19. februara 1866, lp. 19—26.

I. Par pagastu ſakauſeſchanu, §§ 1—5.
II. Par pirmo pagasta ruļa ſarakſtiſchanu, §§ 6—8.
III. Par balſotaju, pagasta weetneeku un pagasta amata wihru zelſchanu, §§ 9—18.
IV. Par jaunu pagasta waldineeku eeweſchanu un atlaiſchanu un par pagasta namu, §§ 19—22.
V. Par janno pag. waldneeku ſatikſchanos ar uſraugu- un polizejas teeſahm, § 25.
VI. Par muiſchas polizeju, §§ 26 un 27.
VII. Par pagasta likumu eeweſchanas pahrluhkoſchanu, § 28 un 29.
VIII. Pagasta rulis:
Schemats, lp. 24.
Kà pagasta rulis jaſaſtahda un jaweb, lp. 25—26.

3. Likumi par kauſchu labklahſchanas eeriktehm Valtijas gubernu ſemneeku pagaſtôs, lp. 27—31.

A. Par labibas magaſinehm, §§ 1—9.
B. Par pagasta lahdi, §§ 10—15.
C. Par nabagu un ſlimneeku apkopſchanu un palaidnu nodoſchanu pee darba §§ 16—19.
D. Kà jaiſturahs pee uguns grehkeem mahjâs un meſchôs, pee lipigahm ſlimibahm un lopu ſehrgahm, kà ari kad kahds pamirſ, § 20.

4. Inſtrukzija, pehz kuras Baltijas lauk-pagaſtôs labibas magaſines un pagaſtu lahdes jawalda, lp. 32—36.

A. Par labibas magaſinehm, §§ 1—18.

I. Par magaſines waldiſchanu, par labibas behrſchanu un aiſdewumu atbehrſchanu, §§ 1—9.
II. Par magaſines atwehrſchanu un labibas aiſdoſchanu, §§ 10—13.
III. Par magaſines rewideereſchanu, §§ 14—17.
IV. Par magaſines grahmatahm, § 18.

B. Par pagaſta lahdi.

I. Par pagaſta lahdes waldiſchanu, §§ 19—22.
II. Par pagaſta lahdes rewideereſchanu, §§ 23—24.
III. Par naudas grahmatahm, § 25.
IV. Schihs inſtrukzijas ſpehks, § 26.

5. Likumi, kas pawehl un rahda, pehz kahdas kahrtibas un ar kahdu ſinu Baltijas gubernu laukpagaſtu lozekļus war atlaiſt, ja tee uſ kahdu laiku ahrpuſs ſawa pagaſta grib uſturetees, un ari kà tee pee ziteem pagaſteem pahrrakſtami, lp. 37—45.

I. Kà tahdi laukpagaſta lozekli atlaiſchami, kas no ſawa pagaſta ne-atſtahj pawiſam uſ paleekamu laiku, bet kas tikai uſ kahdu laiku zitâ weetâ grib uſturetees, §§ 1—8.
II. Kà tahdi ſemneeku pagaſtu lozekli atlaiſchami, kas no ſawa pagaſta pawiſam atſtahj un zitâ pagaſtâ jeb draudſê grib liktees pahrrakſtitees, §§ 9—17.
III. Schemati preekſch uſſaziſchanas-, atlaiſchanas- un uſnemſchanas-ſihmes, lp. 44—45.

6. Saſtahdijums, kurâ pehz kahrtas ſalikti wiſi tee nodoſchanu-likumu noſazijumi, kas uſ Kurſemes pagaſteem ſihmejahs, tapat ari wiſas pahrtaiſiſchanas, papildiſchanas un iſſkaidroſchanas, lp. 46—53.

I. Par nodoſchanu (galwas-naudas) ekladu.
a) No kroņa-nodoſchanahm, §§ 1—5.
b) No pagaſta-nodoſchanahm, § 6.
II. Kà nodoſchanas iſdalamas, peedſenamas un aiſmakſajamas, § 7—21.
III. No pagaſta lozekļu pahrrakſtiſchanas un aiſeeſchanas uſ kahdu laiku, § 22.
IV. No nodoſchanu paradeem, §§ 23—35.
V. No grunts-naudas paradu peedſihſchanas, § 36.
VI. Wiſpahrigi peeſihmejumi, kas pee galwas-naudas paradu peedſihſchanas it ihpaſchi jaeewehro, § 37 un 38 (lp. 51—53).

7. Kara-deeneſta likumi no 1. janwara 1874 un tee uſ ſcheem likumeem ſihmedamees, lihdſ 1. julijam 1877 laiſti noſazijumi un iſſkaidrojumi, tà pehz kahrtas ſaſtahditi, kà tee pagaſta lozekleem, bet ihpaſchi pagaſta waldehm un pagaſta wezakeem jaſin un lehti ſaprotami, lp. 54—108.

I. gabals. Wiſpahrigi noſazijumi, §§ 1—16.
II. gabals. Deeneſta laiks ſtahwoſchâ kara-ſpehkâ un reſerwê, §§ 17—24.
III. gabals. Teeſibas un peenahkumi, kas kara-deeneſtâ ſtahwoſchahm perſonahm un reſerwneekeem kà Walſts-peederigeem peekriht, § 25—31.
IV. gabals. Par tahdeem, kas kara-deeneſtu turpmak wairs neſpehj pildit; kà wini apgahdajami un kà ja-apgahdà tahs familijas, kuru gahdneeki kara-deeneſtâ, §§ 32—35.
V. gabals. Walſts milize, §§ 36—41.

VI. gabals. Atſwabinaſchanas, paildſinaſchanas un atweeglošchanas pee kara-deeneſta iſpildiſchanas, §§ 42—66.

I. No atſwabinaſchanahm un paildſinaſchanahm meeſigu wainu dehļ, §§ 42—44.
II. No atweeglošchanahm ar noluhku uſ familijas-buhſchanahm, §§ 45—51.
III. No paildſinaſchanahm mantibas buhſchanu dehļ, § 52.
IV. No paildſinaſchanahm un atweeglinaſchanahm ar noluhku uſ mahzibu, §§ 53—61.
V. No atſwabinaſchanahm amata jeb dſihwes-darba pehz, §§ 62—66.

VII. gabals. Kà ſaſaukſchanas-aprinki dibinajami, §§ 67—80.

VIII. gabals. Komiſijas preekſch kara-deeneſta iſpildiſchanas, §§ 81—93.

IX. gabals. Peerakſtiſchanahs pee ſaſaukſchanas-aprinkeem un kà ſaſaukſchanas-liſtes ſaſtahdamas, §§ 94—126.

I. Peerakſtiſchanahs pee ſaſaukſchanas-aprinkeem un ſaſaukſchanas-ſihmes, §§ 94—101.
II. Kà ſaſaukſchanas-liſtes ſaſtahdamas, §§ 102—118.
III. Pahrrakſtiſchanahs iſ weena ſaſaukſchanas-aprinka otrâ, §§ 119—122.
IV. Peemeldeſchanas, kas ſihmejahs uſ atweeglinaſchanahm pee kara-deeneſta iſpildiſchanas, §§ 12 —126.

X. gabals. Saſaukſchana uſ kara-deeneſta iſpildiſchanu un uſnemſchana deeneſtâ, §§ 127—163.

I. Kà uſ ſaſaukſchanu jaſataiſahs, §§ 127—130.
II. Kà gada-ſaſauzeens iſdalams, §§ 131—133.
III. Saſaukſchana, §§ 134—136.
IV. Wezuma noſaziſchana pehz ahriga iſſkata, §§ 137—139.
V. Kà ſaſaukſchanas-liſtes wisgaligi japahrrauga un kam jaeet pee loſeſchanas, § 140.
VI. Kahrtiba pee loſeſchanas, §§ 141—143.
VII. Apluhkoſchana un peenemſchana deeneſtâ, §§ 144—157.
VIII. Tahdi, kas ſaſaukſchanas-liſtês naw eerakſtiti, §§ 158—159.
IX. Leezibas-raksti par kara-deeneſta peepildiſchanu, §§ 160—163.

XI. gabals. Iſdoſchanas pee ſaſaukſchanas un peenemſchanas deeneſtâ, §§ 164—170.

XII. gabals. Sawwaļneeki, §§ 171—196.

I. Sawwaļneeki, kas ſemes armijâ eeſtahjahs, §§ 171—185.
II. Sawwaļneeki flotes-deeneſtâ, §§ 186—196.

XIII. gabals. Suhdſibas kara-deeneſta leetâs, §§ 197—211.

XIV. gabals. Strahpes, kas uſleekamas par kara-deeneſta likuma pahrkahpſchanu, §§ 212—224.

Peelikumi.

A. pee art. 53. Saraksts par mahzibas weetahm, kas ar noluhku uſ kara-deeneſta pildiſchanu ſchahdâs ſchkirâs eedalitas, lp. 91—94.

I. ſchkira. Augſtakas mahzibas weetas, lp. 91.
II. ſchkira. Widuwejas mahzibas weetas, lp. 92.
III. ſchkira. Semakas ſkolas, lp. 92 un 93.
IV. ſchkira. Elementarſkolas, lp. 93—94.

B, pee art. 53. 1) Noſazijumi, kahdâ wihſê jaiſdod leezibas-raksti tahdeem, kas pee kara-deen. pild. grib baudit tahs atweegloſchanas, ko atwehl kara-deen. lik. art. 56, p. 4, par to ka wineem elementarſkolu kurſa ſinaſchanas, lp. 94—96.

2) Noſazijumi, pehz kureem Baltijas ewang. lut. ſkolotaju ſeminareem un pagaſta- un kirſpehles-ſkolahm jaiſdod leezibas-rakſti un ateſti, ko pehz kara-deen. lik. art. 56, 57 un 63 pagehr, lp. 96.

C. pee art. 102. Inſtrukzija, kà ſawrupas (partielle) ſaſaukſchanas-liſtes jaſaſtahda, lp. 97—101.

D. pee art. 105. Inſtrukzija, kà familijas-liſtes jaſaſtahda, lp. 101—102.

E. Inſtrukzija preekſch polizejahm, kà jadara ar teem laudihm, kas atraujahs no kara-deeneſta pildiſchanas, lp. 102—104.

F. pee art. 94. Noſazijumi, kà Schihdi japeerakſta pee ſaſaukſchanas-aprinkeem, kara-deeneſta iſpildiſchanas dehl un kà leezibas-ſihmes par tahdu peerakſtiſchanos iſdodamas, lp. 104—107.

G. pee art. 97. Sihkaki eewehrojumi Schihdu peerakſtiſchanas dehl, lp. 107—108.

8. Likumi par walſts militſcheem, lp. 108—129.

I. Kahrtiba, pehz kuras teek noſazits, kam jaeeſtahjahs walſts milizes deeneſtâ, art. 1—7.
II. Par militſchu kara-pulku ſaſtahdiſchanu un eedaliſchanu, art. 8—18.
III. Kahdas teeſibas un kahdi peenahkumi teem, kas militſchu deeneſtâ ſtahw, art. 19—26.
IV. Kas daramS, kad militſchi ſaſauzami un pehz kahdas kahrtibas tee preekſch deeneſta iſredſami, art. 27—30.
V. Par iſdoſchanahm pee militſchu ſaſaukſchanas, art. 31—37.
VI. Par milizes atlaiſchanu art. 38—41.
VII. Kà tee ſtrahpejami, kas uſ militſchu deeneſtu naw atnahkuſchi, art. 42.
VIII. Walſts milizes druſchinu budſchets, lp. 114.
IX. Gubernas milizes-pahrwaldneeka waldes budſchets, lp. 115.
X. Walſts milizes-jahtneeku komandas budſchets, lp. 115 un 116.

Peelikumi.

Pee walſts milizes lik. art. 28.

1. Noſazijumi par to, kà I. kategorijas militſchu un to perſonu pahrſkati ſagatawojami un wedami, kas pehz atlaiſchanas iſ armijas un flotes, reſerwes militſcheem peeſkaititas, lp. 116—119.

Pee art. 1—4.

2. Inſtrukzija preekſch militſchu ſaſaukſchanas ſtahwoſcha kara-ſpehka papildinaſchanas un milizes ſaſtahdiſchanas dehl, lp. 120—122.

3. Inſtrukzija par militſchu nemſchanu preekſch deeneſta ſtahwoſchôs armijas pulkôs, kà ari infanterijas druſchinôs un jahtneeku komandâs, lp. 122—124.

4. Saraksts par teem amateem Walſts- un draudſes (pagaſta) deeneſtâ, kuru iſpilditaji ir atſwabinati no ſaſaukſchanas iſ reſerwes uſ armiju un uſ flotes aktiwahm komandahm, tà kà ari no deeneſta milizê, lp. 125—127.

Pee kara-deen. art. 41.

5. Wisaugstaka pawehle, kahdâ wihsê ja-apgahdà to reserwistu un militschu familijas, kas kara-laikôs deenestâ sasaukti, lp. 127—129.

9. Likums par kara-pulku sirgu skaitâ papildischanu, kad karsch iszeltos, lp. 129—134.

I. Wispahrigi nosazijumi, art. 1—4.
II. Sirgu nemschanas apgabali, sawahkschanahs- un nodoschanas-weetas, art. 5—8.
III. Waldibas, kas sirgu nemschanu wada, art. 9—14.
IV. Derigu sirgu ismekleschana un eedalischana schkirâs, art. 15 un 16.
V. Repartizija un kahrtiba preeksch sirgu nemschanas, art. 17—20.
VI. Sarakstu sagatawoschana par sirgeem, kas preeksch kara-pulkeem jadod, art. 21—22.
VII. Sirgu nemschana un nodoschana, art. 23—36.
VIII. Sirgu pahrmainischana, art. 37.
IX. Atlihdsinaschanas-maksaschana par sanemteem sirgeem, art. 38—43.
X. Suhdsibas par pawehlehm un to kauschu atbildiba, kas no sirgu doschanas atrahwuschees art. 44—47.
XI. Par isdoschanahm pee sirgu nemschanas, art. 48.

Peelikumi.

1. Instrukzija preeksch teem, kam sirgu steleschana un peenemschana preeksch kara-pulkeem ir usdota, lp. 134—138.

2. Instrukzija kahdâ wihsê tee sirgi, kas nemami preeksch kara-pulkeem kara-laikôs, jaismeklè waj derigi un jaeedala schkirâs, lp. 138—139.

3 (Peelik. 1). Kahrtiba preeksch sirgu apluhkoschanas sawahkschanahs- un nodoschanas-weetâs, isschkirot un schkirâs eedalot, lp. 140.

4 (Peelik. 2). To slimibu aprakstischana, zaur kurahm sirgs ne us kahdu wihsi preeksch bruhka naw derigs, lp. 140—143.

5. Instrukzija, kas jaewehro pee to sirgu sanemschanas un aissuhtischanas, ko semes eedsihwotaji stelè preeksch armijas, kad karsch iszehlees, lp. 143—146.

10. Likumi preeksch ewang. luteru laukskolahm un laukskolotaju seminareem Igaunu semè un Kurseme, lp. 146—150.

A. Par laukskolahm.

I. nodaļa. Skolu noluhks un schkiras, kà zeļamas un usturamas, un kas eetsch winahm jamahza art. 1—11.
II. nodaļa. Laukskolu waldiba, art. 12—20.

B. Skolotaju seminari, art. 21—29.

11. Instrukzija, peederiga pee skolas likumeem, lp. 150—155.

Mahju mahziba, § 1—3. Lauschu skolas, § 4. Mahzibu rahditajs, § 5. Skolas nama buhwe un eerikte, § 6 un 7. Behrnu peespeeschana pee skolas, § 8. Aiskawetas skolas deenas, § 9. Skolas lahde, nespehjneeku behrni, § 10. Skolotaji. Tahdi, kas jau amatâ, § 11. Kahdi amatâ zeļami, § 12. Leeki amati, § 13. Skolotaja amats ar basnizas amatu kopâ, § 14. Kahda daļa skolotajam

pee skolas waldischanahm, § 15. Skolotaju paligi, § 16. Kà skolotaji zekami § 17. Skola bes skolotaja, § 18. Laukskolu pahrwaldiba, § 19. Kà pagastu skolas waldischana lai sastahdahs, § 20—21. Kur wairak dsimtskungu ne kà weens pee weenas skolas peeder, § 22. Pag. skol. wald. sasaukschana, § 23. Strahpes peedsihschana, § 24. Pahrraudsischanas, atluhgschanahs, § 25. Rewideereschanas, gada sinas, § 26. Zik tahlu katras skol. wald. spreeschanas sneedsahs, kur un kà tahs jameklè, § 27.

Peelikums.

Instrukzija preekisch pagastu-skolu skolotajeem un preekisch pagasta-skolu waldehm, lp. 155.

12. Instrukzija preekisch krona- un priwat-lauku-pagasteem par to, kas eewehrojams pee pagasta spreedumeem dehl pagasta lozeklu isslehgschanas is pagasta sabeedribas un winu nodoschanas Walsts waldes warai, lp. 156—164.

13. Jakts-likumi preekisch Kursemes gubernas, lp. 164—168.

Kam teesiba jakti turet, §§ 1—8.
Nosazijumi par jakti, §§ 9—20.
Jakts eerotschi un lihdsekli, §§ 21—29.
Suni, §§ 30—42.
Kahdas strahpes pahrkahpejeem usleekamas, §§ 43—62.
Isskaidrojumi pee scho likumu §§ 9, 36 un 54, lp. 244.

14. Wisaugstaki apstiprinati likumi par Kursemes priwat-meschu aissargaschanu, lp. 169—177.

I. No meschkungeem un mescha waktes, art. 1—9.
II. Priwat-meschu aissargaschana pret degschanahm, art. 10—17.
III. Priwat-meschu aissargaschana no neatwehletas malkas zirschanas, sagschanas un zitahm likumu pahrkahpschanahm, art. 18—27.

15. Nolikumi par andeli ar jakts-schaujamo pulweri, par pulwera usglabaschanu un weschanu, lp. 177—180.

16. Likumi par wezmahtehm Kursemes gubernas pagastôs, pehz eekschlectu Ministera 27. aprilî 1862. g. apstiprinata statuta, lp. 180—183.

17. Preekschraksti, kahdâ wihsê gowslopu mehra isplatischanahs Kursemes gubernâ aisskawejama, lp. 183—186.

18. Pamahzischana, kà sirgus un zitus lopus war issargat no Sibirijas mehra jeb leesas-sehrgas, pee kam scho sehrgu war pasiht un kas jaeewehro lai zilwekus, sirgus un zitus lopus no peelipschanas waretu isglahbt, lp. 186—191.

19. Preekschraksti preekisch muischas polizejahm, pagasta waldehm par tam, kà pee gowslopu mehra iszelschanahs jaisturahs, lp. 191—194.

20. Instrukzija, kà pagasta wezakeem, preekschneekeem un saimneekeem buhs darit, lai mahju lopus waretu no tam issargat, ka no kaujamo lopu pulkeem, kas zaur zeemeem (gar mahjahm) top dsihti, netop ar lopu mehri aplaisti, lp. 194—195.

21. Nosazijumi par pagasta- un priwat-ehku buhwi, lp. 195—196.

22. Likumi preekisch ugunsgrehku aissargaschanas, lp. 196—198.

I. Kà lai iſſargà ugunsgrehku, §§ 1—12.
II. Kà lai gahdà par ſcho likumu iſpildiſchanu, §§ 13—16.
III. Kà lai ſtrahpè, kad ſcheem likumeem neklauſa, lp. 197—198.
IV. Par eekſchrijahm, lp. 198.

23. Noſazijumi par pagaſtu peenahkumeem pee podwodu un ſchkuhts-ſirgu ſteleſchanas, lp. 199—202.

A. Par ſchkuhts-ſirgu ſteleſchanu preekſch amata wihreem, §§ 1—8.
B. Par podwodahm, kas preekſch kara-pulkeem ſtelejamas, §§ 9—19.

24. Noſazijumi kà areſtanti ſuhtami, lp. 202.

25. Noſazijumi par ubageem, Schihdeem un Tſchiganeem, lp. 202—204.

26. Inſtrukzija preekſch pagaſta wezakeem pee kahda lihka uſeeſchanas, lp. 204—205.

27. Pamahziſchana preekſch pagaſta wezakeem un pagaſta preekſchneekeem, kà wineem jaiſturahs pee pirmàs ſaklauſchinaſchanas par notikuſcheem kriminal-noſeegumeem un pahrkahpſchanahm, lp. 205—206.

28. Wiſaugſtaka pawehle waldoſcham Senatam par Baltijas krona-ſemneeku dſihwes nodibinaſchanu, par mahju reguleereſchanu un pahrdoſchanu etc., lp. 206—209.

29. Likumi par baku poteſchanu, lp. 209—214.

30. Likumi par rewakzinaziju (baku poteſch. atjaunoſchanu), lp. 215—218.

31. Likumi par zeku uſtureſchanu un rewideereſchanu Kurſemes gubernâ, lp. 219—224.

A. Wiſpahrigi noſazijumi, §§ 1—13.
B. Likumi par tahdu zeku taiſiſchanu un uſtureſchann, kas pee I. un II. ſchkiras peeder, §§ 14—38.
C. Par zeku rewideereſchanu, §§ 39—48.

Peelikums.

a. Tabele, kas iſrahda, kà pee zeka-rewideereſchanas ſtrahpes-nauda uſleekama. lp. 224.
b. Strahpes zedeku preekſchrakſts pee zeka rewideereſchanas, lp. 224

32. Likumi par ehku apdroſchinaſchanu laukpagaſtôs, lp. 225—229.

I. Kà ſawſtarpigas aſekuranzes leetas wedamas, art. 1—5.
II. Kahdas leetas apdroſchinajamas, art. 6—7.
III. Kahdâ wihſê un pehz kahdas kahrtas ehkas pee aſekuranzes japeenem, art. 8—20.
IV. Aſekuranzes ſumas un kahdas prozentes no tahm nemamas, art. 21—28.
V. Atlihdſinaſchana pee ugunſ-grehkeem, art. 29—41.
VI. Kà rehkinumi wedami un nododami, art. 42—43.
VII. Kà ſchee likumi iſpildami, art. 44.

Peelikumi.

1. Aſekuranzes pahrſkats par priwat-ehkahm, } lp. 229.
2. Aſekuranzes pahrſkats par pagaſta ehkahm, }

33. Peenahkumi, kas lauk-pagastu polizejahm usdoti no akzises-nodoschanu waldibas, lp. 230—237.

I. Nosazijumi par dsehreenu nodoschanahm, lp. 230—237.
II. Nosazijumi par tabaka akzisi, lp. 237.

34. Peenahkumi, kas pagasta waldehm un muischas polizejahm jaispilda, andeles- un amatneeku-eetaises rewideerejot, lp. 237—241.

35. Nosazijumi par urlaubê atlaisto saldatu sasaukschanu us aktiwu deenestu, lp. 242—243.

36. Nosazijumi, kà darba-nespehzigi pagasta lozekli no aprinka-dakteŗa apluhkojami, lp. 243.

37. Jakts-likumu papildinajums, lp. 244.

38. Wahrdu un leetu rahditajs pehz burtu kahrtas, lp. 245—252.

39. Sweschu wahrdu isskaidrojumi, lp. 253—257.

Uſ originala ir no Keiſeriſkas Majeſtetes Paſcha rokas rakſtits:

„To buhs iſdarit.“

Peterburgâ, 19tâ februarî 1866tâ gadâ.

Pagaſta likumi preekſch Baltijas gubernahm.

Pirmajs gabals.

Par pagaſta eerikteſchanu.

§ 1. Pee weena pagaſta peeder wiſi weena ſemes aprinka eedſihwotaji, kas pehz walſts-waldibas apſtiprinaſchanas ſaweenoti un kam pehz likumeem ſawâ ſtarpâ ſawas rektes un ſawas naſtas.

Pee katra pagaſta peekaitahs wiſi tee pee tahs paſchas muiſchas, waj mahzitaja muiſchas, waj widmes (Widme), peederigee un winas rewiſijas- un pahrrakſtiſchanas-rukôs eerakſtitee kaudis, tapat ari wiſi tee, kas nepeeder wis pee ſemneeku kahrtas, bet ſawas ihpaſchas kahrtas teeſibas paturedami pagaſta beedribâ ir uſnemti.

Peeſihmejums. Katrs, kas pee pagaſta naw peerakſtits, no ta brihſcha, kur winſch atſchkirtu mahju ſemes grunti eemanto, waj nomâ nem, aridſan pee pagaſta beedribas peeder un eemanto tahs teeſibas un uſnem tahs naſtas, ko ſchee likumi zeļ un rahda.

Iſſkaidrojumi:

a) Sawas dſihwes kahrtas dehļ neweens mahju rentneeks newar kluht atſwabinats no tahm nodoſchanahm, kas preekſch pagaſta waldes, pagaſta polizejas un preekſch pagaſta teeſas uſtureſchanas maksajamas waj nu no wiſeem pagaſta lozekļeem, waj ihpaſchi no katrahm mahjahm, kas pagaſta robeſchôs. (Skat. ari ſcho likumu § 11, punktes f und g un § 26). Tapat tee, kas pehz ſawas kahrtas teeſibahm apakſch pagaſta teeſas un pagaſta polizejas waras neſtahw, tomehr ſchaj warai ir padoti tanîs leetâs, kur wineem kâ mahju ſaimneekeem ja-atbild.

(Kurſemes ſemneeku likumu komiſijas ſpreedums no 1. maija 1867 Nr. 139, p. 1).

b) Real-naſtas (proti tahdi peenahkumi, kas uſ kahdu gruntsgabalu uſ muhſchigeem laikeem guļ un ja-iſpilda waj naudâ, waj leetâs, waj ar darbu) ir ſtingri jaſchkir no kopu-naſtahm (proti no tahdahm naſtahm, kas kahdas ſabeedribas [par peem. pagaſta] lozekļeem kopâ janeſs), jo pirmajâs gul uſ mahjahm un uſ wiſu wihſi no ſchihm iſpildamas, pat ari tad, kad tahdi peenahkumi rents-kontraktâ ihpaſchi nebuhtu peemineti, kurpretim mahju rentneekam pee kopu-naſtahm japeedalahs, tikai zaur teem noſazijumeem, kas atronahs peeſihmejumâ pee ſchi §, t. i. tadehļ ka winſch peeder pee pagaſta, kaut ari rentskontraktâ ſchahda peenahkuma nebuhtu minets.

(Tâpat, no 23. janwara 1868 Nr. 6).

c) Tahdeem, kas ſawas lihdſſchinigas dſihwes-kahrtas teeſibas peepaturot pagaſta ſabeedribâ uſnemti un tadehļ pagaſta rulî top eerakſtiti, pagaſta nodoſchanas jamakſâ tapat tanî pagaſtâ, pee kura wini peeder, kâ ari tanî pagaſta, pee kura wini zaur uſnemſchanu plaſchakâ ſabeedribâ un zaur eerakſtiſchanu pagaſta rulî kâ patſtahwigi lozekļi teek rehkinati; tamlihdſ wineem ſchihs (proti pagaſta-) nodoſchanas jamakſâ diwkahrtigi, no kura peenahkuma tee ſinams war atſwabinatees, kad wini peerakſtahs pee ta pagaſta, kurâ tee miht.

(Tâpat, no 5. aprika 1869 Nr. 100).

§ 2. Tee pagasti, kam naw wairak ne kà 200 peederigu (§ 1), zaur usraugu teesas (§ 32) spreedumu ziteem pagasteem top peedaliti, ja pagasta weetneeku pulkam (Gemeindeausschuß) un pagasta amateem wihru (ir wehletaju, ir wehlejamo) peetruhkst, jeb ja redsams, ka no sawas puses ween nespehschot ihpaschu pagasta waldi usturet. Par to, ka weens pagasts otram peedalits, usraugu teesa norikteschanas dehl gubernatoram un kameral=teesai rakstu laisch. Katram tahdam peeschkirtam pagastam, kad domà, ka zaur peeschkirschanu skahdi zeetischot, gada starpâ ir brihw par to pee gubernatora schehlotees, kas tad to leetu nodod komisijai preeksch semneeku leetahm, laj ismeklè un apspreesch.

Peesihmejums 1. Pagasteem, lai buhtu zik leeli buhdami, kà lihds schim, tà us preekschu ir brihw saweenotees pehz paschu norunas un ar usraugu teesas (§ 32) apstiprinaschanu.

Peesihmejums 2. Wehl ihpaschi kaiminu pagasteem bes augscham minetas saweenoschanahs ir atwehlets, ja pascheem patihkahs, pehz usraugu teesas (§ 32) apstiprinaschanas kopâ tikai weenu weenigu pagasta teesu eezelt, waj kur jaw tahda eerikte ir, to paturet. Kur tas noteek, tur usraugu teesa nospreesch, zik teesas wihru katram pagastam no sewis preeksch schihs weenas pagasta teesas ja=iswehl.

Peesihmejums 3. Kad, kur wairak pagastu jeb pagasta=teesas aprinku saweenojuschees, pagasta waldei waj teesai gruhti nahkahs, jeb pagalam ir ne=eespehjams, sawu peenahkamu ispildit, tad usraugu teesas, ja to tahdi pagasti luhds waj ari paschas no sewim, zek semneeku likumu komisijai preekschâ, lai schos pagastus weenu no otra atschkirtu, kas, kà ta to atrod, waj nu atschkirschanu pawehl, waj to ne=atkauj, un ko noteikuse, general=gubernatoram peenahzigi sinamu dara.

(Generalgubernatora preekschraksts no 2. augusta 1868 g. Nr. 566 un semneeku leetu komisijas zirkulers no 7. septembra 1868 g. Nr. 203).

Isskaidrojumi:

a) Mahzitaju muischu pagasteem ir atkauts saweenotees ar dsimtsmuischu pagasteem, bet tik tad, ja eepreeksch tahdas saweenoschanahs, pehz pagastu likuma § 11, punktes c un pehz labklahschanas likumu no 11. junija 1866 g. § 10, pagasta weetneekeem klaht esot, pagasta schnores grahmatâ saraksta, ka, lai gan pagasti saweenojuschees, tomehr grunts= jeb real=nastas no katra pagasta sawas, newis kopu, bet schkirtas, janess, par ko usraugu teesahm un pilsteesahm sina jadod.

(General=gubernatora preekschraksts no 22. septembra 1867 g. Nr. 1046, sludinats zaur komisiju semneeku leetâs 9. oktobrî 1867 g. Nr. 359).

b) Real=nastas us wisu sakauseto pagastu lihdsigâs dakas isdalit, naw atkaujams, turpreti tahs tapat kà senàk janess atschkirus katram lihds notikuschai saweenoschanai bijuscham patstahwigam pagastam jeb wina mahjahm, pehz ta mehra, kà tas lihds tam pastahweja, tadehl ka schihs nastas ir ar gruntsgabaleem saweenoti waj ari pehz rents=kontrakteem nosaziti peenahkumi.

(Min. komisijas zirkulers no 20. junija 1867 Nr. 226).

c) Aprehkinot to pee sawrupa pagasta dibinaschanas waijadsigo skaitu no wisu masakais 200 peederigeem ir tikai wihreeschu dwehseles rehkinamas, pehz likuma nodoma un tadehl ka schè ja=eewehro peenahkumi un ispildischanas, ko pagasta likumi pagehr.

(Tapat no 7. oktobra 1866 Nr. 258, p. 1).

d) Tahdu pagastu sakauseschana, no kureem weens peeder pee schi, otrs pee zita pilsteesas aprinka, kuri aprinki tomehr ar sawahm robeschahm kopâ sanahk, ir atwehleta, tik lihds ka derigaka robeschu eegrosischana waj zitas buhschanas peerahda, ka tà labaki; ja tahda pahrgrosischana noteek, tad ja=isdara kas wajadsigs, lai jaunais pagasts teek padots waj schi waj otra aprinka usraugu= un polizejas=teesai. Us mahzitaja muischu pagasteem schis nosazijums nesihmejahs.

(Turpat, p. 3).

e) Atkauts naw sakauset krona pagastus ar priwat= jeb dsimtspagasteem, tà kà ari krona meschkungu muischu pagastus un teesneschu widmju pagastus, kuri sawas waldischanas un sawu pildischanu dehl ar krona pagasteem stahw lihdsigi, ar priwat=pagasteem.

(Tapat, no 7. oktobra 1866 Nr. 268, p. 2).

f) Waj ſakauſeti pagaſti atkal grib ſchkirtees, to iſdabo ſinat, kad ſaſauz wiſus pee balſoſchanas peelaiſchamus lozekkus un tos iſklauſchina pehz peederibas ſawrup, kà tee pee teem ſenak patſtahwigeem pagaſteem bijuſchi peerakſtiti, zaur ko tad iſrahdahs, uſ kuru puſi ir balſu wairakums; tomehr uſraugu teeſai pee tam wehl paſchai jaeewehro un japahrbauda tahs buhſchanas, bes ka tai uſ wiſu wihſi buhtu jaiſturahs pehz balſu wairakuma gribas.

(Minetas komiſijas ſpreedums no 1. oktobra 1868 Nr. 266).

§ 3. Wiſur, kur pagaſti top ſaweenoti, tur muiſchas polizejas rektes un dariſchanas, zik tahs ſaweenotu pagaſtu aprinki ir iſpildamas (§ 37 d, e, f), peekriht weenam no teem muiſchu gruntskungeem, kam pagaſta aprinkî kahda muiſcha peeder, waj pehz paſchu norunas ſawâ ſtarpâ, waj kad ſchahdâ norunâ neſalihgſt, tad pehz uſraugu teeſas (§ 32) ſpreeduma. Tam muiſchas gruntskungam, kam muiſchas-polizeja par to ſaweenotu pagaſtu aprinki uſtizeta, par wiſeem pagaſta ſapulzes un pagaſta weetneeku pulka ſpreedumeem (peeſihm. pee § 8 u §§ 12 un 27), kad tee zaur pagaſta wezako winam ſinami dariti, no ſawas puſes jalaiſch ſina teem ziteem muiſchu-gruntskungeem tai ſaweenotu pagaſtu aprinkî.

Otrs gabals.

Par pagaſta waldi.

Pee pagaſta waldes peederr: 1) pagaſta ſapulze (Gemeindeverſammlung), un pagaſta weetneeku pulks (Gemeindeausſchuß); 2) pagaſta wezakajs un preekſchneeki, beidſot 3) pagaſta teeſa.

Peeſihmejums. Pagaſta wezakajeem un preekſchneekeem ir wehlets, ja waijaga, uſluhkus eezelt pagaſtam par labu, kà lauku ſargus, uſraugus laſaretês un zitâs pagaſta eeriktês, polizejas ſulainus u. t. pr. Bet ſcho uſluhku apſtiprinaſchana ſtahw pagaſta weetneeku pulka rokâs.

§ 5. Pagaſta ſapulze, pagaſta weetneeku pulks un pagaſta teeſa ſanahk pagaſta namâ, kas pagaſtam paſcham tad ja-uſbuhwè un ja-uſtur, kad derigas ruhmesweetas nebuhtu, nei gruntskungs tahdu pawiſam gribetu atdot. Kad pee pagaſta nama uſbuhweſchanas muiſchas gruntskungs to waijadſigo ſemes gabalu nedod, tad Widſemê, Igaunu-ſemê un Sahmu-ſalâ pagaſteem ir tahda pat teeſiba klauſibas-ſemes (ſemneeku nomas-ſemes) daku atpirkt, kà Baltijas gubernu komiteja zaur Wiſsaugſtaki apſtiprinatu ſpreedumu no 4. junija 1865 Widſemes pagaſteem iſwehlejuſe preekſch ſkolahm ſemi atpirkt. Kurſemê peenahkama ruhmes-weeta preekſch pagaſta waldehm no paſcha muiſchas gruntskunga ir eerahdama. Ja muiſchas gruntskungs no ſchihs naſtas grib atſwabinatees, tad tam jadod ſemes grunts preekſch pagaſta nama uſbuhweſchanas un buhwes koki, bet proti tikai tik daudſ buhwes koku, zik wajaga preekſch ſchahda nama pirmàs uſbuhweſchanas, kad to paſchu no akmineem zek. Kad pagaſts labaki gribetu ſawu pagaſta-namu nezelt wis no akmineem, tad protams, ka muiſchas gruntskungam ari tikai to paſchu buhwes koku ſkaitu peenahkahs no ſawas puſes dot, kà preekſch akminu nama.

Iſſkaidrojumi.

a) Majorats-muiſchu ihpaſchneekeem jadod tapat kà wiſu zitu muiſchu ihpaſchneekeem gruntsgabals preekſch pagaſta nama buhwes.

(Semneeku leetu kom. zirkul. no 2. oktobra 1866 Nr. 271, p. 4).

b) Pagaſtam ir atwehlets, no brihwa prahta zaur lihgumu no muiſchas ihpaſchneeka wajadſigo ruhmi preekſch pagaſta waldes un teeſas nomat, kad dſimtskungs apſolahs, ka winſch, ja ſcho nomu gribetu uſteikt, pagaſtam to laikâ, warbuht diwi gadus eepreekſch, darihs ſinamu.

Kad ſakauſetôs pagaſtôs buhwè pagaſta namus, tad dſimtskungeem jadod, kas pee tam pehz pag. lik. § 5 waijadſigs, pehz iſrehkinamahm dakahm, waj nu pehz iſlihgſchanas no laba prahta, waj ari, kad tas neiſdodahs, pehz aprinka teeſas ſpreeduma.

(Minet. kom. zirkul. no 17. oktobra 1866 Nr. 267, p. 7 un ſpreedumi no 12. marta un 5. aprila 1869 Nr. 46 un 100.)

c) Pagasta un skolas nami naw jazek krogeem un schenkeem wisai tuwu.
(Minet. komis. spreedums no 1. maija 1867 Nr. 139).

d) Pehz likuma dsimtskungam preekisch pagasta nama tikai buhwplazis jadod (pag. lik. § 5 un peesihm. pee § 1 labklahschanas-likumôs), bet pa wisam winisch naw peespeests semi eerahdit preekisch dahrseem, lopu ganikles un ziteem saimneezibas noluhkeem, kas likumôs it nebuht naw mineti; un ja pagasts tahdu semi no dsimtskunga newar ar luhgschanu isdabot, tad tam pee sawa skrihwera, teesas sulaina un skolotaja lihgschanas, kad pagastam ween skolotajs jaeezek un jalonè, us zitu wihsi pascham jagahdà par scho amata-wihru waijadsibahm, zik tahlu tahs par nepeezeeschamahm atsihtas.

Turpreti par buhwplazi, kas dsimtskungam pehz likuma jodod, pawisam ne no kahdas atmaksas newar ne runat, tadehk ka tahds buhwplazis pa welti dodams.

Pagasta nams ir tikai weenam pagastam jabuhwè, waj tas nu jau no eesahkuma ir patstahwigs, jeb waj tahds pagasts, kas is wairak pagasteem sakausets. Schinî beidsamâ gadijumâ, kà pats no sewis protams, ari wiseem teem dsimts kungeem kopâ, kuru pagasti sakausejuschees, tee pehz likuma waijadsigee buhwkoki jadod, pee kam katra sakausetà pagasta dwehseku skaits par to derigako mehrauklu usluhkojams preekisch aprehkinuma, kahdâ mehrâ katram dsimtskungam schè japeedalahs.
(Minet. komis. spreed. no 23. maija 1867. Nr. 175).

e) Pagasta likumu § 5 ne ko nenosaka, zik daudz semes preekisch pagasta nama buhwes ja-eerahda; tapehz — kad strihds zekahs — usraugu teesahm schinî leetâ wispirms peenahkahs abas dakas mehginat salihdsinat, bet ja tas ne-is'dodahs, tad tahm ta leeta ja-issprees; pee kam wehl teek peeminets, ka usrauga teesu salihdsinaschanai ir ari atwehleta kahda semes gabala labprahtiga eerahdischana preekisch pagasta un teesas skrihwera dahrsa, kuram tatschu pagasta namâ jadsihwo.
(Minet. komis. spreed. no 11. oktobera 1867. Nr. 360).

f) Materiala peeweschana preekisch pagasta namu buhwes ir tihra kopu-nasta, kas pehz pag. likumu § 5 pehz kahrtigas aprehkinaschanas (repartizijas) ja-issilda wiseem pagasta lozekkeem, kas no galwas-naudas naw atswabinati.
(Minet. komis. spreed. no 21. dezembra 1867 Nr. 425).

Pirmà nodaļa.

Par pagasta sapulzehm. Pagasta pilna sapulze un pagasta weetneeku pulks.

§ 6. Pee pagasta sapulzes peeder wisi tee, kas pilnôs gadôs stahw un kam pascheem nekustamas mantas ir, tapat aridsan tahdu mahju nomneeki, kahdahm japilda real- jeb grunts-klausibas (Reallasten), laj tahs mahjas peeder waj priwatkaudihm, waj kronim, waj kahdai pilsehtai, waj kahdai eeriktei. Beidsot wehl pee pagasta sapulzes wisi tee wihri peeder, kas no teem pee pagasta peederigeem muischu un saimneeku kalpeem un no tahdeem pagasta peedsihwotajeem, kas paschi us sawu roku dsihwo (p. peem. kam taî pagastâ naw nekustama manta nedz peederiga, nedz arri nomata), par balsotajeem (Delegirte) top iswehleti. Us desmiteem no schihs kahrtas pagasta kaudihm, kas pilnôs gadôs, ir ja-iswehlè weens balsotajs (Delegirter), kas sawâ weetâ paleek lihdz jaunam iswehleschanas terminam.

Peesihmejums. Katrs, kas apaksch teesas waj ismekleschanas nolikts tahdu grehku darbu jeb apwainoschanu dehk, zaur ko tas pats sawus un sawas kahrtas labumus un rektes saudè, tapat katrs, kas pehz teesas spreeduma pagastam ir usluhkojams un waktejams, waj kas no pagasta nabaga maisi dabuhn, tas pee pagasta sapulzes neteek peelaists. Tapat katram pagasta lozeklim, kas weselu gadu sawas pagasta nodoschanas jeb klausibas naw ispildijis, pehz pagasta teesas spreeduma us kahdu laiku war aisleegt pee pagasta sapulzehm dalibu nemt.

Isskaidrojumi.

a) Kad kahds pagasta lozeklis sawas zaur pirkschanu par ihpaschumu eemantotas mahjas atkal isrentè kahdam semneekam, tad tik pat tam mahju ihpaschneekam, kà ari tam rentneekam ir sawa balss pilnâ pagasta sapulzê, proti pirmajam sem rubrikas A, otrajam sem rubrikas B pagasta rulî.

Wakineeku dehk pee wehleschanahm ja=eewehro, waj wakineeku weetas nefs real=nastas waj nè; tahds wakineeku weetas rentneeks, kas real=nastas pilda, ir eerakstams pagasta ruka rubrikâ B un bauda tahs teesibas, kas schai schkirai peenahkahs, kurpreti tahdas wakineeku weetas rentneeks, kas real=nastas nepilda, ja=eerakstа pagasta ruka rubrikâ E un bauda schihs schkiras teesibas.

(Minet. komis. zirkul. no 22. oktobra 1866 Nr. 271, p. 5 un 6).

b) Malas muischu rentneeki nem dalibu pee wehleschanahm un sapulzehm tikai tad, kad wini pagasta ruli eerakstiti.

(Tápat, no 17. otobra 1866 Nr. 267, p. 5).

c) Balsotajs (Delegirter) war tikai to schkiru kà weetneeks aisstahwet, pee kuras winsch kà balsotajs peeder tanî deenâ, kad ta wehleschana noteek.

(Tápat, no 22. oktobra 1866 Nr. 271, p. 2 b).

d) Kad muischas, kroga waj sudmalu rentneeki peeder pee pagasta sabeedribas, tad wini pee wehleschanahm war peedalitees un war ari kluht amatôs eewehleti, pee kam pagasta likumu §§ 6 un 28 par pamatu nemami; tahdâ wihsê wini tad waj nu isleeto paschi sawu balsu, waj balso zaur sawas schkiras balsotajeem, it kà wini pagasta ruli eerakstiti, waj rubrikâ B, waj rubrikâ E.

(Tápat, no 22. oktobra 1866 Nr. 271, p. 1).

§ 7. Pagasta sapulzes preekschsehdetajs un kahrtibas usturetajs ir pagasta wezakajs (§ 21). Tahs tur nospreeschamas leetas no sapulzinateem lozekkeem top nospreestas waj nu weenâ prahtâ un balsi, waj pehz balsu wairakuma. Tahdi spreedumi tomehr tad tikai spehkâ ir, kad pats pagasta wezakajs un ja mas, tatschu sapulzejamo pagasta lozekku pilna puse kopâ bijuschi.

§ 8. Pagasta wezakajs weenreis pa gadu sasauz pagasta sapulzi, laj iswehlè sawus pagasta amata wihrus, tas ir wezako, prekschneekus, teesas wihrus, un ari pagasta weetneekus (§ 9). Ja gada starpâ wehl kahdu reis pagasta sapulze iswehleschanas dehk buhtu jasasauz, tad pagasta wezakam katru reis preeksch tam no usraugu teesas (§ 32) ja=isluhdsahs atwehleschana. Beidsot pagasta sapulze teek sasaukta pehz Wissaugstaki apstiprinata walsts padomes spreeduma no 1. junija 1865, kad ja=apspreesch par kahdu neleetigu blehdigu pagasta lozekli, waj winsch buhtu augstai waldibai janodod, laj schi ar winu dara pehz sawa spehka.

Pagasta lozekkeem, kas zaur pagasta wezako aizinati, laj nahk us sapulzi, bet bes nekahdas taisnas aisbildinaschanas naw nahkuschi, jamakså pagasta nabageem par labu weens rublis strahpes.

Peesihmejums 1. Pagasta spreedumi par kahda pagasta neleetiga lozekka nodoschanu, laj augsta waldiba ar to dara pehz sawa spehka, no pagasta wezaka muischas polizejai jadara sinami.

Peesihmejums 2. Tas likums, pehz kura pagasta sapulzes zitas waijadsibas labad naw atwehlets sasaukt, kà tikai pagasta amata wihru un pagasta weetneeku zelschanas un kahda neleetiga pagasta lohzekka isslehgschanas dehk, ne=aisleedš wis ihpaschahm pagasta lozekku schkirahm sa=eetees. Tahdas ihpaschas pagasta lozekku schkiras iraid: a) gruntineeki (p. p. katrs, kam sawa pascha peederiga seme waj grunts), b) nomneeki, c) muischas kalpi, d) mahju kalpi un e) wisi tee peedsihwotaji, kas paschi us sawu roku dsihwo. Schihs pagasta lozekku ihpaschas schkiras ar pagasta wezaka atwehleschanu war sapulzinatees, laj katra sewischki par sawahm waijadsibahm un par sawu labumu sarunatos; — tomehr naw brihw tahs schkiras us reisu sa=aizinat.

Isskaidrojums.

Nosazijuma, ka tee ahrpuss sawa pagasta dsihwodami pagasta lozekki ihpaschi buhtu usaizinami sanahkt, likumôs naw, tamlihdš tad ta pagasta likumu § 8 mineta 1 rubka naudas strahpe par ne=aisbildinatu ne=atnahkschanu pagasta sapulzês, tikai us teem lozekkeem sihmejahs, kas paschâ pagastâ miht, un tadehk usaizinaschana zaur awisehm it us wisu wihsi naw wajadsiga, bet pagasta waldei tahda usaizinaschana gan ir atkauta, ja ta to eerauga par waijadsigu.

(Minet. komis. zirkul. no 17. oktobra 1866 Nr. 267, p. 4).

§ 9. Pee pagasta weetneeku pulka peeder pagasta wezakajs un tee, no pagasta sapulzes eezeltee pagasta weetneeki (§ 8). Preekschneeki pee pagasta weetneeku pulka darischanahm ari klaht ir, tomehr tikai kà padoma deweji, ne kà lihdsspreedeji. Pagasta weetneeku skaitlis pehz wisa pagasta lozekku skaitla teek nospreests. Schis skaitlis pagastôs ar 200 lihds 500 peederigeem (§ 1) pehz usraugu teesas

(§ 32) ſpreeduma ir waj 8 waj 10 waj 12, pagaſtôs ar 501 lihdſ 1000 peederigeem 14, pagaſtôs ar 1001 lihdſ 2000 peederigeem 16, pagaſtôs ar 2001 lihdſ 3000 peederigeem 20, beidſoht pagaſtôs ar wairak ne kà 3000 peederigeem 24. Weena pagaſta weetneeku puſe jazel no gruntneeku un nomneeku ſchkiras, ohtra puſe no kalpu un no to peedſihwotaju ſchkiras, kas paſchi uſ ſawu roku dſihwo. Pagaſta weetneeku amata laiks ir trihs gadi, tà ka katru gadu treſchà daka pehz rindas no ſawa amata atkahpjahs un tik pat atkal winu weetâ, no tahs paſchas ſchkiras kur kahds atſtahjis, no jauna top eezelti. Loſes wilkſchana laj rahda, kahdeem pirmeem buhtu ja=atkahpjahs. Tos paſchus atſtahjejus tuhliht war atkal no jauna zelt.

Peeſihmejums 1. Pagaſtôs, kur lihdſ 200 peederigu, ja tahdi pagaſti ihpaſchu pagaſta waldi wehlejahs un uſrahda, ka to ſpehs uſturet, weetneeku pulks war buht ar 4 waj 6 lozekleem.

Peeſihmejums 2. Kur tà iſdotos, ka wiſs pagaſta weetneeku ſkaitlis trejâs weenadâs dalâs nebuhtu dalams, tur komiſijai ſemneeku leetâs atwehlets noſpreeſt, zikeem no pagaſta weetneekeem katrâ gadâ ja=atkahpjahs.

Iſſkaidrojumi.

a) Kur weetneeku pulku newar zaur 3 dalit, tur kahrta, pehz kuras weetneekeem ja=atkahpjahs, tahda nolikta:
kad tſchetri weetneeki, tad ja=atkahpjahs abu pirmo gadu beigâs pa weenam weetneekam, treſchà gada beigâs diweem;
kad aſtoni weetneeki, tad ja=atkahpjas pirmà gada beigâs diweem weetneekeem, abu pehdejo gadu beigâs pa trim;
kad deſmit weetneeki, tad ja=atkahpjas abu pirmo gadu beigâs pa trim weetneekeem, treſchà gada beigâs tſchetreem;
kad tſchetrpadſmit weetneeki, tad ja=atkahpjahs pirmà gada beigâs tſchetreem weetneekeem, abu pehdejo gadu beigâs pa peezeem;
kad ſeſchpadſmit weetneeki, tad ja=atkahpjahs abu pirmo gadu beigâs pa peezeem, treſchà gada beigâs ſeſcheem;
kad diwideſmit weetneeki, tad ja=atkahpjahs pirmà gada beigâs ſeſcheem, abu pehdejo gadu beigâs pa ſeptineem.
(General=gubernatora preekſchrakſts no 9. auguſta 1866 Nr. 1032, ſludinats zaur komiſiju ſemneeku leetâs tanî 29. auguſtâ 1866 Nr. 211).

b) Pagaſta weetneeki naw ja=apſwehrina.
(Tapat, no 11. maija 1873 Nr. 247).

§ 10. Pagaſta weetneeku pulks pehz waijadſibas un ja maſ tatſchu katrâ gadâ weenu reiſi teek ja=aizinats. Sa=aizinaſchana noteek zaur pagaſta wezako jeb uſraugu teeſu (§ 32) un ta ſina pagaſta weetneekeem jadod wismaſak 3 deenas preekſch paſchas ſanahkſchanas.

§ 11. Pagaſta weetneeku pulka dariſchanas ir ſchahdas:

a) ſpreeſt par wiſahm leetahm, kas ſihmejahs uſ pagaſta mantu un labumu;

b) ſpreeſt par gruntsgabaleem, kas waj nu pawiſam pagaſta ihpaſchums, waj pagaſta bruhkî ſtahw;

c) ſpreeſt par pagaſta naudu un zitu pagaſta mantu, tapat par wiſahm no pagaſta ſpehka zeltahm un uſturetahm eeriktehm un ſkolahm. Kad pagaſta weetneeku pulkam jaſpreeſch par ſchahdahm pagaſta eeriktehm, tad winam jaturahs pee teem preekſchrakſteem, kas par winahm nolikti un, ja kahdi ihpaſchu zehleju rakſti (Stiftungs=Urkunde) ronahs, ari pee teem tur norakſtiteem noſazijumeem.

Iſſkaidrojumi.

a) Aprinka teeſahm jaſkatahs, ka netiktu pahrkahpti noteikumi, kas doti pagaſta ſkolu ſkolotaju lones dehk.
(General=gubernatora preekſchrakſts, ſludinats zaur komiſiju ſemneeku leetâs 18. majâ 1868 g. Nr. 98).

b) Pagaſta ſkolotaju lone, kas no weetneeku pulka ſpreeſchama, nedrihkſt, bes ruhmes un ſiltuma, maſaka buht par trihskahrtigu, zaur komiſiju ſemneeku leetâs 15. nowembrî 1868 g. Nr. 297 noteiktu wismaſako pagaſta wezaka loni, waj nu ſkaidrâ naudâ, waj graudôs, waj ſemê. (Skat. iſſkaidrojumu pee ſcho likumu § 26).
(General=gubernatora preekſchrakſts, ſludinats zaur komiſiju ſemneeku leetâs 17. oktobrî 1869 g. Nr. 365).

d) aprunatees un ſpreeſt par to, ko pagaſts wehlahs, un par pagaſta waijadſibahm;

e) ſuhdſibas likt weſt un luhgſchanas grahmatas likt nodot pagaſta=leetâs zaur ihpaſchi iſwehleteem ſuhtneem (Delegirte);

f) nospreest, zik naudas preekšch pagasta isdoschanahm waijadsehs, un kahdâ wihsê to nems. Kur isdalihs pehz dwehseku skaitla, tur wisi pee pagasta peederigee (§ 1) jaskaita lihds;

g) pagasta amata wihreem (§ 26) nospreest loni.

h) rehkinumus sanemt no pagasta wezaka un preekschneekeem, tapat pahrmeklet tahs pret scheem wihreem peenestas suhdsibas, kas nesihmejahs uš polizejas leetahm, un tahs nodot usraugu teesai, ja israhdahs par taisnahm;

i) eezelt pilnwarus, kam pagasta leetas ja=aisstahw preekšch teesahm, ja pagasta weetneeku pulks pagasta wezakajam jeb prekschneekeem to nebuhtu uswehlejis; beidsot.

Isskaidrojums.

Kad notizees, ka daschi, kam pilnwaras nebijuschas, pagastus pee teesahm aisstahwejuschi un ka pagasta teesas jaukuschahs pagasta waldes darischanâs un eesneeguschas preekšch winahm suhdsibas un schehloschanahs rakstus pee teesahm un eestahdehm; ka pagasta waldes usmetuschahs par priwat=labuma aisstahwetajahm un tà par peem. suhdsejuschas par leelahm rentehm; — tad komisija semneeku leetâs ir noteikuse un generalgubernators apstiprinajis:

1) ka pagasteem sawâs leetâs pee teesas, buhs teem pehz pagasta likumu § 11 punktes i, no weetneeku pulka iswehleteem aisstahwetajeem isdot norakstu no usnemtà protokola par tahdu spreedumu (pagasta likumu § 13), kursch noraksts peeslehdsams pee suhdsibas jeb luhgschanas;

2) ka wisi tee, kas pa pagasta aisstahwetajeem bes tahda noraksta nahk, atraidami;

3) ka pagasta teesahm, kas pehz pagasta likuma § 25, tik ween spreedeju eestahdes ir, nebuhs pagasta waldes leetâs jauktees, jo zitadi wainigee teesas wihri, amata waras pahrkahpschanas dehk, pee atbildes nahks;

4) ka pagasta waldes lozekkeem aisleegts, usmestees par priwat=labumu aisstahwetajeem preekšch weena jeb otra, pee strahpes, kas liktas uš amata robeschu pahrkahpschanu.

(Zirkulers no komisijas semneeku leetâs, laists 5. nowembrî 1868 g. Nr. 287).

k) spreest par wisahm tahdahm leetahm, kur waj pehz wispahrigeem likumeem, waj pehz semneeku likumeem, waj pehz waldibas ihpaschas pawehles wisa pagasta atwehleschana jeb spreeschana ir wajadsiga.

§ 12. Pagasta weetneeku sapulzês wispahrigi isschkir klaht esoscho lozekku leelakà puse un kad balsis uš lihdsigahm dakahm dalijuschahs, tad preekschsehdetajs isschkir, kurai pusei paleek taisniba. Tomehr wisâs tahdâs leetâs, kas § 11 b un e sihmetas, tikai tad spreedums ir geldigs, kad sapulzinato pagasta weetneeku diwi dakas uš tam palikuschas. Pagasta wezakajs ir pagasta weetneeku pulka preekschsehdetajs (§ 21). Pagasta weetneeku pulka spreedumi pa wisam tikai tad pehz likumeem ir geldigi, kad pats pagasta wezakajs, waj kur pehz § 21 tas ir atwehlets, wina weetâ wezakajs preekschneeks, waj pagasta teesas preekschsehdetajs, un, ja mas, tatschu wisu pagasta weetneeku jele diwi treschdakas kopâ bijuschas, un kad tahs apspreeschamàs leetas pagasta weetneeku pulka spreedumam atwehletas. Ja pehz scheem peemineteem prekschraksteem pagasta weetneeku pulks spreedis, tad tee spreedumi dabon likumigu spehku un ir ispildami. Bet pagasta wezakam tahdus spreedumus buhs muischas polizejai tuhlit un wehlaki triju deenu starpâ sinamus darit; muischas polizejai ir atwehlets, ja atrastu, ka tee spreedumi nesaeet ar likumeem, ka rahdahs pagasta labumam par postu, waj ka muischas gruntskunga teesibas kahdâ wihsê aisteek, par to schehlotees pee usraugu teesas (§ 32).

Isskaidrojums.

Jt wisur, kur muischas polizeja usdota pagasta wezakam, schim astonu deenu laikâ wisi pagasta weetneeku spreedumi jadara sinami usraugu teesai, kura nem wehrâ kas waijadsigs, ja wina schahdus spreedumus atrod pret likumeem waj pret pagasta labklahschanos.

(Ar generalgubernatora apstiprinaschanu zaur zirkul. no 20. augusta 1869 Nr. 283 pasl. semneeku leetu komis. spreedums).

§ 13. Wisi pagasta sapulzes un pagasta weetneeku pulka spreedumi eerakstami ihpaschâ protokolu schnores grahmatâ.

§ 14. Suhdsibas pret pagasta sapulzes un pagasta weetneeku pulka spreedumeem top diwu nedeku laikâ usraugu teesai (§ 32) eesneegtas.

Otrà nodaļa.

Par pagasta wezako un preekschneekeem.

§ 15. Katrai muischai, tapat ari katrai mahzitaja muischai waj widmei, kur pehz schi likuma § 1 pagasts pastahw, waijaga weena pagasta wezaka, kas tà ja=eezel, kà § 8 to rahda. Winam par palihgeem pagasta sapulze pehz waijadsibas un pehz usraugu teesas (§ 32) nosazischanas eezel lihds tschetreem pagasta preekschneekeem.

Isskaidrojumi.

a) Pagasta amata wihreem, kas zaur scheem pagasta likumeem eezelti, pagasta lozekli nedrihkst wahrdu peelikt, kahds wineem pehz likuma nepeenahkahs.
(General=gub. pawehle no 12. maija 1867 Nr. 528, sl. zaur minet. komis. zirkul. no 15. maija 1867 Nr. 167).

b) Wairak ne kà 4 pagasta preekschneekus newar wehlet, tadehk ka pag. lik. § 15 scho skaitlu kà to wisleelako nosaka.
(Minet. komis. zirkul. no 17. oktobra 1355 Nr. 267, p. 8).

§ 16. Pagasta wezaka amata spehks pagasta leetàs (§ 20) sneedsahs par wiseem laudihm, kas pee ta pagasta peeder, kas winu iswehlejis, wisa pagasta aprinkî; tas ir: Widsemê par klausibas semi (Gehorchsland), Igaunu semê un Sahmu salâ par semneeku nomas semi (Bauer=Pachtland), Kursemê par wisahm semneeku mahjahm. Pehz polizejas leetahm apaksch wina amata waras stahw wisi tee pagasta robeschôs dsihwodami laudis, kas pee galwas naudas maksataju kahrtas peeder, tapat wisi no saldatu deenesta pawisam atlaisti atstawneeki, waj us nesinamu laiku ar biletehm pahrnahkuschi saldati un winu familijas.

Peesihmejums 1. Tahs polizejasleetas, kas no teesas isspreeschamas, peeder pagasta teesas warai tanî mehrâ, kà likums rahda (§ 25).

Peesihmejums 2. Pagasta wezakam polizejas=wara par wiseem teem pagasta peederigeem, kas gan tahs muischas robeschôs, bet ne pagasta aprinkî dsihwo, zaur augschejeem preekschraksteem gan neteek atnemta, bet schi wara taîs peeminetâs weetâs un par teem peemineteem laudihm winam tad tikai pascham janem rokâs, kad redsams, ka no kaweschanas nelaime zeltos, tapat kad muischas gruntskungs pats winu us tam usaizinajis.

§ 17. Pagasta polizeja ir pagasta wezakam ustizeta, preekschneekeem ja=ispilda, ko winsch teem usdod. Bet aprinka polizejas teesai ir atwehlets, kur pagasta aprinka leelums, waj eedsihwotaju skaitlis to pagehretu, wisu pagastu pehz polizejas leetahm ihpaschâs dalâs isschkirt un pagasta wezakajam un preekschneekeem katram pa dalai atdot, waj winu starpâ dischuri eeriktet. Laj nu buhtu waj schà waj tà, arween preekschneekeem sawâ pagasta aprinka nodalâ pilniga pagasta wezaka wara rokâs. Tomehr pagasta wezakam ari schinîs gadijumôs ir teesiba un tas ari ir wina peenahkums, kad winam nahk sinams, ka preekschneeki nepilnigi waj nepareisi sawu amatu ispilda, gahdat, ka tahda nekahrtiba beigtos.

Isskaidrojums.

Pagasta wezakeem no augstakahm teesahm newar usspeest, ihpaschas deenas nedekâ eewehrot, kurâs teem buhtu pagasta namâ jabuht sawu amata darischanu ispildischanas dehk, waj tur dischuri eetaisit; turpretim wineem ir atwehlets, sawus amata peenahkumus, kà likumi tos nosaka, bes nosazitas dischuras ispildit, jo pagasta likumi tahdu dischuri ne=usleek.
(Minet. komis. spreedumi no 18. janwara 1867 Nr. 26 un 14. marta 1867 Nr. 88).

§ 18. Pagasta wezakam kopâ ar preekschneekeem tahdâs muischâs, kur to wajadsetu, ir atwehlets pa 8 lihds 15 gruntneekeem waj nomneekeem weenu par desmitneeku zelt, kam par teem ziteem gruntneekeem waj nomneekeem un winu familijahm, saimehm un semes gruntehm ja=usluhko, ka meers winu

ſtarpâ un wiſs pareiſi ſchkirahs. Deſmitneekeem ari peenahkahs pagaſta wezaka un preekſchneeku amata ſinas pee augſtakahm teeſahm aiſſkapet un pawiſam winu uſdewumus iſpildit. Par to, kahdi deſmitneeki eezelti, ſina jadod muiſchas un aprinka polizejai. Zik ilgi tee deſmitneeki ſawâ amatâ paliks, par to pagaſta wezakajs kopâ ar preekſchneekeem laj noſpreeſch, tomehr winus nebuhs peeſpeeſt, ſawu amatu ilgaki paturet, ne kà puſs gadu.

§ 19. Polizejas leetâs pagaſta wezakam un preekſchneekeem ir uſdots:

a) Walſts waldibas likumus un preekſchrakſtus wiſam pagaſta aprinkim ſinamus darit, aprinka polizejas teeſas un uſraugu teeſas (§ 32) pawehles iſpildit un par to gahdat, kà laj pagaſtâ nei wiltigi pahrgroſitas waldibas pawehles, nei kahdas melu walodas, kas nemeeru zeļ, ne top iſlaiſtas;

Iſſkaidrojums.

Ja gaditos, ka pagaſta aprinkî ir kahdi gabali no muiſchas polizejas aprinka waj otradi, tad jo labakas waldiſchanas pehz ir atwehlets, tahsweetas polizeju tai polizejas warai uſdot, kas tahdeem gabaleem jo tuwaki; tà tad ſemes gabalus no muiſchas aprinka, kuri pagaſta robeſchâs, — war padot pagaſta polizejas, un otradi tahdus ſemes gabalus no pagaſta aprinka, kam wiſapkahrt muiſchas robeſchas, — muiſchas polizejas warai. Noſaziſchana un iſpildiſchana, kas pee tahdas pahrgroſiſchanas waijadſiga, alaſch peenahkahs uſraugu teeſai, tomehr pee tam ja-eewehro ihſtas waijadſibas un jaklauſahs abas puſes. Tahdu pahrgroſiſchanu uſraugu teeſa dara ſinamu aprinka polizejai un paſludina ari wiſâ aprinkî.

(General-gub. pawehle no 5. maija 1868 Nr. 469, ſl. zaur min. komiſ. zirkul. no 9. julija 1868, Nr. 135).

b) par to gahdat, ka pagaſta aprinkî meers neſuhd un, ja kur ſudis, ka no jauna zeļahs, un ka droſcha dſihwe laudihm un lauſchu mantai paſtahw; tapat gahdat, ka meſchi no uguns un no poſtitajeem, druwas un plawas no ſkahdes taptu ſargatas — un kur kahdi nedarbi tomehr notikuſchi, tuhdalin to ſkahdi apſpreeſt un apleezinat;

c) pee uguns-grehkeem, uhdenspluhdeem, zilweku un lopu ſehrgahm un zitahm tahdahm leelahm nelaimehm pagaſta aprinkî palihdſibu ſagahdat un muiſchas polizejai par ſcheem un wiſeem ſawadeem notikumeem ſinas dot;

d) kad pagaſta aprinkî kriminal-noſeegumi notikuſchi, pahr teem pirmo ſaklauſchinaſchanu iſdarit, tos wainigos ſakert un gahdat, ka noſeeguma ſihmes jeb pehdas neteek iſnihzinatas, lihdſ no augſtakas teeſas iſmekletaji atnahk;

e) tahdus laudis waktet, kas rahdahs ne-uſtizami un blehdigi, waſankus un ſaldatu behgļus ſanemt un muiſchas polizejai nodot, laj ſchi tahļaki aiſſuhta, uſ kureeni waijaga, uſ to lihdſ ſchim eeraſtu wihſi;

f) pagaſta aprinkî, tirgôs, krogôs, kortelôs un ſchenkôs, tapat ari bodîs raudſit un ſinat par riktigu mehru un ſwaru un gahdat, ka meers ir un wiſs pehz kahrtas eet;

g) ſinat par baku poteſchanu pagaſta aprinkî un potetos behrnus peeſihmet taîs no uſraugu teeſas (§ 32) apſehgelejamâs ſchnores grahmatâs;

Iſſkaidrojums.

Baku poteſchanas grahmatas ik gada jarewideerè zaur kreiſdakteri, kuram tahda rewideereſchana ja-apleezina ar ſawu parakſtu.

(Minet. komiſ. zirkul. no 10. julija 1870 Nr. 433, p. VIII).

h) ſkohlâs, laſaretês un zitâs pagaſta eeriktês, kad pagaſts pats tahs uſtur, uſluhkot, ka tur wiſs pehz kahrtas;

i) uſluhkot, ka tee no pagaſta kopjamee zeļi, tilti, dambji, pahrzeļamas weetas un zitas eeriktes, kas wiſeem par labu, pehz kahrtas koptas;

k) uſluhkot, ka ſemneeku gruntehm un ſemneeku nomu mahjahm robeſchas un robeſchu ſihmes ne teek pahrzeltas ne ſaudetas;

l) par to ſinat, ka rewiſijas ruki pee laika teek ſarakſtit un nodoti; beidſot
m) wiſâs tahdâs waijadſibâs, kas § 40 peeminetas, muiſchas polizejai par palihgu peeſtahtees.

§ 20. Pagaſta leetâs pagaſta wezakam pehz ſawa amata waras ir ſchahdas dariſchanas:
a) pilno pagaſta-ſapulzi (Gemeinde-Verſammlung), pagaſta ſchkiru ſapulzi (Klaſſen-Verſammlung), (peeſihmejums 2 pee § 8) un pagaſta weetneeku pulku (Gemeindeausſchuß) ſa-aizinat un ſlehgt un gahdat, ka tanîs kahrtiba teek uſtureta un ka runas un ſpreedumi noteek pehz likumeem;
b) pagaſta weetneeku pulkam pahrſpreeſchanas dehl wiſas tahs leetas preekſchâ likt, kas pagaſtam derigas un par labu;
c) pagaſta weetneeku pulka ſpreedumus iſdarit un muiſchas polizejai ſinamus darit (§ 12);
d) tahdâs leetâs pagaſtam par aiſluhdſeju jeb weetneeku buht, kur pagaſta weetneeku pulka ſpreeduma ne waijaga;
e) pagaſta magaſini, pagaſta lahdi un wiſas zitas pagaſta mantas waldit pehz teem ihpaſchi no waldibas doteem preekſchraksteem;
f) Widſemê, Igaunu ſemê un Sahmu ſalâ uſ to luhkot, ka klauſibas ſeme (ſemneeku nomas ſeme) ne top nekahdâ wihſê aiſtikta, tapat Widſemê un Sahmu ſalâ, ka paſtahw pa mahjahm ſakamais dſels inwentariums;
g) ſinat par nabageem un ſlimneekeem, kas no pagaſta top kopti un uſtureti;
h) zeeti pehz doteem preekſchraksteem par to gahdat, ka tee pagaſta lohzekki, kas negrib ſtradat un ſawas pagaſta nodoſchanas ne-iſpilda, pee darba teek peeſpeeſti;
i) ſinat par wiſeem pagaſta darbeem un naſtahm, kà par peemehru: zeku kopſchanu, ſaldatu eekorteleſchanu, ſchkuhſchu ſtelleſchanu;
k) par wiſeem pagaſta peederigeem (§ 1) pilnigu un ſkaidru ſarakſtu (pagaſta ruli) weſt, kas pee pagaſta wehleſchanahm un pee pagaſta-nodoſchanu ſanemſchanas jaleek par pamatu un kurâ pagaſta peederigeem katru brihdi buhs atkaut eeſkatitees;
l) paſes, biketes, uſnemſchanas un iſeeſchanas ſihmes pehz paſes un pahrrakſtiſchanas likumeem no 9ta julija 1863 dot un pahrrakſtiſchanas rulus, uſ kureeni waijaga nofuhtit; beidſot

Iſſkaidrojums.

Jaunus pagaſta lozekkus uſnemt war tikai pehz pagaſta weetneeku pulka ſpreeduma, un ar pagaſta wezakâ atwehleſchanu, kurpretim atlaiſchanas ſihmes, ja aiſeedamais pagaſta lozeklis wiſus peenahkumus, ko likumi tam uſleek, pilnigi peepildijis, no pagaſta wezakâ ween iſdodamas.

(Minet. komiſ. zirkul. no 26. janwara 1373 Nr. 33).

m) pee krona un nekruſchu nodoſchanahm apgahdat un iſdarit wiſu, kas lihdſ ſchim pehz likumeem pagaſta polizejai bij uſdots.

§ 21. Pilnâ pagaſta-ſapulzê, ſchkiru ſapulzê un pagaſta weetneeku pulkâ pagaſta wezakajs ir par preekſchſehdetaju. Schis wiſpahrigais noſazijums neſihmejahs tikai uſ ſchahdeem atgadijumeem:
1) kad pagaſta wezakajs zaur ſlimibu waj zaur zitu kahdu kawekli, kas pehz likuma aiſbildinajams, ir aiſkawets atnahkt pagaſta ſapulzê waj pagaſta weetneeku pulkâ;
2) kad pagaſta weetneeku pulks ſanahk no pagaſta wezaka un preekſchneekeem rehkinumus ſanemt;
3) kad pagaſta weetneeku pulkam japahrbauda ſuhdſibas pret wezako un preekſchneekeem.

Tanî reiſâ, kas pirmâ punktê ſihmeta, tas wezakais preekſchneeks, tanîs reiſâs, kas otrâ un treſchâ punktê ſihmetas, pagaſta teeſas preekſchſehdetajs ir par weetneeku pulka preekſchſehdetaju.

§ 22. Pagaſta wezakam ir ta teeſiba, no wiſeem laudihm, kas pagaſta aprinkî mahjo, bet pee pagaſta nepeeder, uſtureſchanahs-ſihmi (legitimaziju, paſi) nopraſit, un ikatru pagaſta eedſihwotaju ſawâ preekſchâ aizinat. Bet tos pagaſta lozekkus, kas muiſchas dakâ miht, winſch zitadi nedrihkſt ſawâ preekſchâ aizinat, ka zaur muiſchas polizejas palihdſibu (peeſihmejums 2 pee § 16).

§ 23. Pagasta preekschneeki pagasta wezakam ir par peepalihdsibu un palihgeem peedoti. Pagasta wezakajs wineem zitu pagasta waldischanas daku p. pr. magasini, nabagu namu, pagasta lahdi war atdot, laj par to sin, bet tatschu tas zaur to no pascha atbildes naw wis atswabinats. Pee pagasta naudas isdoschanas, pee pagasta kustamu un nekustamu mantu pahrdoschanas, tapat pee pagastu nodoschanu un darbu (nastu) isdalischanas pagasta wezakam, ja augstakas waldibas atwehleschana nebuhtu wajadsiga, jaspreesch un jagahdà kopâ ar preekschneekeem, tà ka leelà puse no teem, waj kur naw wairak ne kà diwi preekschneeki, jele weens no teem ar wezako weenâ prahtâ.

§ 24. Par neklausibu waj pretibu pret tahdahm polizejas pawehlehm, kas pehz likumeem islaistas, pagasta wezakam ir wehlets katram, kas apaksch wina spehka (Jurisdiction) stahw, no sawas puses arestu lihds diwi deenahm waj strahpes naudu lihds weenu rubuli nospreest. Ja kas to minetu strahpes naudu nespehj maksat, tahdu pagasta wezakajs war lihds 2 deenahm pee pagasta darba likt, ja tikai tas zilweks pehz likumeem no tahdas pahrmahsischanas naw swabads. Kas domà, ka winsch nepareisi buhtu strahpets, tam waka diwju nedelu starpâ pee tahm § 32 minetahm teesahm suhdsetees.

Isskaidrojums.

Pagasta polizejas un pagasta wezakee, ja kahds ar winu spreedumeem nebuhtu meerâ, naw wis peespeesti, prahwneekeem tahlak-suhdsibas sihmes isdot; turpretim aprinku- un pilsteesahm naw teesibas, suhdsetajus, kas schehlojahs par pagasta polizejas jeb pagasta wezaka nolehmumeem, un kureem suhdsibas sihmju naw, bes it ne kà atraidit, bet schihm teesahm peenahkahs tahdas suhdsibas peenemt un isspreest, ja tahs tikai tanî pehz likuma nosazità 14 deenu laikâ peenestas.

(Kursem. gub. pahrwaldes zirkul. no 30. maija 1868 Nr. 1543).

Treschà nodaka.

Par pagasta teesu.

§ 25. Lihds tam laikam, kur jaunas teesas Baltijas gubernâs buhs eezeltas, pagasta teesahm tà pate daka un wara pehz teem pascheem likumeem paleek, kà lihds schim bijis, tapat tahdâs leetâs, kur it neweens pretim nerunà, tapat siwilprahwâs, tapat pee noseegumeem pret polizejas likumeem, tapat ari zitâs pehz likumeem sinamâs teesas darischanâs (freiwillige Gerichtsbarkeit). Noseegumus pret polizejas likumeem pagasta teesa nem teesat: 1) kad pats, kas apwainots, suhds, waj wina wezakee, waj wina pehrminderi, proti, kad pats pilnôs gadôs wehl naw; 2) kad muischas polizeja, pagasta wezakajs waj preekschneeks to wehlejahs un 3) kad tee, kas to nedarbu redsejuschi, pagasta teesai sinu dod. Kad tà darits, tad pagasta teesa to leetu ismeklè un pehz polizejas strahpes likumeem, kas semneeku likumu grahmatâs, spreedumu ir spreesch, ir pate isdara.

Peesihmejums. Igaunu gubernâ pehz schi likuma § 25 un pehz ta peelikuma 2 pee § 2 pagasta teesas eezelamas. Tahs jazel, kamehr tee jaunee likumi par teesas buhschanu wehl naw issludinati, pehz Widsemes semneeku likumu grahmatas no 13. nowembera 1860, §§ 325, 328 un 337. Zik tahku sneegs winu wara siwil-prahwâs un polizejas teesas leetâs, to apspreedihs ta komisija, kas par semneeku leetahm, pehz generalgubernatora sinas un padoma.

Isskaidrojumi.

a) Semneeku justiz-teesahm tahdôs gadijumôs, kur semneeku likumu grahmatâ kahds robs (istruhkums), par to lauschu buhschanahm spreeschot, kas semneeku justiz-teesu warai padoti, janem par pamatu wispahrigee Baltijas waj Kursemes semes-likumi, kà to pawehl XII. punkte Baltijas gubernu-likumu III. dalâ; tadehl schij nupat minetai likuma grahmatai buhs buht ik katrâ tahdâ teesâ, bes ween pagasta teesâs.

(General-gubernatora pawehle no 8. marta 1869 Nr. 186, slud. zaur zirkuleru no komisijas Kursem. semneeku leetâs, no 5. aprila 1869 Nr. 105).

b) Preekſch weena pagaſta teeſas aprinka ir ari tikai weena pagaſta teeſa eezelama un tadehl, ja wairak pagaſtu, kureem katram ſawa pagaſta teeſa, ſakauſejahs weenâ pagaſtâ, tahs lihdſ tam ſawrup paſtahwejuſchas pagaſta teeſas jaſaweeno weenâ pagaſta teeſâ preekſch jaunâ kopu-pagaſta. Kahdâ wihſê tas iſdarams, kur jaunai kopu-teeſai jaſehd un zik teeſneſchu ja-iſwehlê, tas janoſaka aprinka teeſai pehz Kurſem. ſemn. lik. grahm. § 30, pehz pagaſta likumu § 2, peeſihm. 1 un 2 un §§ 8, 25 un 26 un pehz §§ 16 un 21 noſazijumôs, kà ſchee likumi eewedami. Ja waijadſigs, tad tamdehl japeepraſa pee augſtakas waldibas un jalaiſch ſina tahm teeſahm, kam tas jaſin. Pee tahdas jaunas eegroſiſchanas aprinku teeſahm ja-eewehro ihſtas waijadſibas un tahs wehleſchanahs, ko ſakauſejamee pagaſti iſſaka un janoſaka ari, kahdas no tahm wezahm pagaſta teeſahm atzelamas.

Wiſahm wehleſchanahm preekſch pagaſta teeſahm naw wis wairs janoteek pehz ſemn. lik. grahmatas, bet pehz pagaſta likumu noſazijumeem.

Gluſchi tas pats eewehrojams un iſdarams, kad wairak pagaſtu, bes kà tee ſakauſetos weenâ pagaſtâ, tikai pee weenas pagaſta teeſas ſaweenojahs.

(Minet. komiſ. zirkul. no 5. dezembra 1866 Nr. 316, p. 1—4).

Treſchajs gabals.

Kahdâ wihſê pagaſta amata wihri eezelami un atlaiſchami, kahdas teeſibas wineem un kahda atbildeſchana.

Pirmà nodaļa.

Kahdâ wihſê pagaſta amata wihri eezelami un atlaiſchami.

§ 26. Pagaſta wezako un preekſchneekus eezel pagaſta pilna ſapulze (§ 8); zik preekſchneeku jazel, noſpreeſch uſraugu teeſa (§ 32). Magaſines wihru iſwehl pagaſta weetneeku pulks. Par pagaſta amata wihru rakſtu apgahdataju, par protokolu rakſtitaju pee pagaſta ſapulzes, pee ſapulzeta pagaſta weetneeku pulka un pee pagaſta teeſas, pagaſta weetneeku pulks pagaſta ſkrihweri zel, waj uſ laiku lihgſt. Leelakôs pagaſtôs, tapat tur, kur wairak ne kà weens pagaſts apakſch weenas pagaſta teeſas ſtahw (peelikums 2 pee § 2), pagaſta teeſa ar uſraugu teeſas (§ 32) apſtiprinaſchanu preekſch ſewihm ihpaſchu teeſas ſkrihweri war eezelt. Pagaſta wezakam, preekſchneekeem un ſkrihwerim no pagaſta lone jadod.

Ja kur notiktos, ka pagaſta weetneeku pulks weena mehneſcha ſtarpâ pagaſta ſkrihweri wehl nebuhtu ne zehlis, ne lihdſis, tad uſraugu teeſa to zel un tuhlit noſpreeſch, zik lones winam jadod. Wiſi pagaſta amata wihri, tapat teeſneſchi, uſ trim gadeem teek zelti.

Iſſkaidrojumi.

a) Ja pagaſts ar teem no wina iſwehleteem amata-wihreem newar ar labu iſlihgt lones leeluma dehl, kas ſcheem no pagaſta jadabo, tad tahdi amata wihri war pagehret:

I) ka pee 200 un maſak pagaſta peederigeem (pee kureem ſkaitami wiſi pilnôs gadôs buhdami, pee pagaſta peerakſtiti kaudis, weena alga kahdas kahrtas un waj wihreeſchi, waj ſeeweeſchi) wismaſakais: pagaſta wezaka lonei jabuht 10 kap., pagaſta teeſas preekſchſehdetaja lonei 5 kap. un katra pagaſta preekſchneeka un katra pagaſta teeſas peeſehdetaja lonei $2\frac{1}{2}$ kap. par katru pagaſta peederigu;

II) **1)** ka pee leelakeem pagaſteem, lihdſ 500 peederigeem, par katru pagaſta peederigu, kas pahrak par 200, pee tahs ſem I minetas pagaſta wezaka lones 5 kap., pee pagaſta teeſas preekſchſehdetaja lones $2\frac{1}{2}$ kap., pee katra pagaſta preekſchneeka un pee katra pagaſta teeſas peeſehdetaja lones $1\frac{1}{4}$ kap. wehl teek peelikti klaht;

2) ka pee pagaſteem no 500 lihdſ 1000 peederigeem par katru pagaſta-peederigu, kas pahrak par 500, pee tahm ſem I un II, 1 noſazitahm lonehm wehl japeeleek klaht: pagaſta wezakam 3 kap., pagaſta teeſas preekſchſehdetajam $1\frac{1}{2}$ kap. un katram pagaſta teeſas peeſehdetajam, tà kà ari katram pagaſta preekſchneekam $\frac{3}{4}$ kap., un beidſot

3) ka pee pagaſteem pahri par 1000 peederigeem, par katru pagaſta-peederigu, kas pahri par 1000, pee tahm ſem I, II, 1 un 2 noſazitahm lonehm preekſch pagaſta wezaka 2 kap., preekſch pagaſta teeſas preekſchſehdetaja 1 kap. un preekſch katra preekſchneeka un pagaſta teeſas peeſehdetaja $\frac{1}{2}$ kap. wehl japeeleek klaht.

(General-gubernatora paw. no 1. nowembra 1868 Nr. 946, ſlud. zaur minet. komiſ. zirkuleru no 15. nowembra 1868 Nr. 298).

b) Apstiprinaschanas, amata swehrestibas, ihpaschibu, atstumschanas, atlikschanas no amata, nodoschanas teesahm un atzelschanas dehk pagasta skrihweris un magasines usraugi ir pilnigi lihdsigi turami ziteem pagasta amata wihreem un tikai amata sihmes (§ 31) walkaschanas dehk pagasta wezakam un pagasta preekschneekeem ir ihpaschas teesibas peeschkirtas.

Usraugu teesahm tadehk pee pagasta skrihweru apstiprinaschanas ihpaschi ja-eewehro:

1) ka pagasti sawu pehz pagasta lik. § 26 atwehletu teesibu, pagasta skrihweri us kahdu laiku peenemt, tikai tahdôs gadijumôs isleetotu, kad zitadi nemas newar darit;

2) ka apstiprinajamee pagasta skrihweri masakais pilnus 25 gadus wezi (§ 28) un labu slawu bauda;

3) ka wini, ja eespehjams, wisu masakais tatschu draudses skolu (Parochialschule) zauri gahjuschi;

4) ka tahdâ atgadijumâ, kad us skrihwera weetu wairak kandidatu peeteizahs, kuri zitadi lihds daudz ustizami wihri, alasch teem jabod preekschroka, kam augstaka mahziba, tadehk tad par peem. tahdeem, kas kreis-skolu zauri gahjuschi, preeksch semakas skolas audsekneem ꝛc. ꝛc. ꝛc.

(General-gubernatora pawehle, sl. zaur minet. komis. zirkul. no 7. junija 1867 Nr. 192).

c) Ja atgaditos, ka kahds pagasts sawus jaunos amata wihrus leegtos wehlet, tad aprinka teesai wispirms us tureeni ja-aissuhta weens teesas lozeklis, kuram zaur isskaidroschanu ar labu pagasts japamudina, lai tahs waijadsigâs wehleschanas tuhlit isdara, kâ likumi to pagehr, bet ja tas paleek bes kahdeem labeem augkeem, tad aprinka teesai tuhdal no sawas puses ja-eezel jaunee amata wihri, jo bes teem pagasts nekad newar buht; par katru tahdu notikumu tuhlit sina jalaisch Kursem. komisijai semneeku likumu leetâs.

(Schihs komis. zirkul. no 9. dezembra 1866 Nr. 323).

d) Kad jauniswehletee pagasta amata wihri leedsahs sawu amata swehrestibu swehret, tad ar teem jadara pehz art. 1438 strahpes likumu grahmatâ no 1866. g. un pehz art. 29 meera teesneschu strahpes nosazijumôs no 20. nowembra 1864.

(Minet. komis. spreedums no 17. nowembra 1867 Nr. 396).

e) Iswehletais pagasta skrihweris ir pehz pag. lik. § 26 no usraugu teesas apstiprinams; bet tee likumu nosazijumi, kas lihds schim pastahweja par pagasta-teesas skrihweri, wehl ir spehkâ.

(Minet. komis. zirkul. no oktobra 1866 Nr. 271, p. 3).

f) Tahdam, kas peenem pagasta-teesas skrihwera weetu, us wisu wihsi jabuht pilnôs gadôs, t. i. pahri par 21 dsihwibas gadu wezam, kâ tas wispahrigi teek pagehrets pee amata wihru eezelschanas*).

(Minet. komis. spreed. no 18. janwara 1867 Nr. 30).

g) Pehz pag. lik. 26. § nosazijumeem pagasta weetneeku pulkam janospreesch tik pat pagasta skrihwera, kâ ari pagasta teesas skrihwera lone; bet ja weetneeku pulks to nedaritu, waj to darit leegtos, jeb waj azim redsot pa mas lones preekisch pagasta teesas skrihwera nospreestu, tad aprinka teesai ir ta rekte, no sawas puses kas waijadsigs nospreest un pawehlet, ka ta us tahdu wihsi nosazitâ lone teek peedsihta tapat, kâ tas ar wisahm zitahm naudas nodoschanahm pagastâ noteek. Bes tam aprinka teesa wainigo pagasta weetneeku pulku war saukt pee atbildeschanas.

(Tapat, no 18. janwara 1867 Nr. 27).

h) Tapat, kâ aprinku teesahm peenahkahs pagasta-teesas skrihweri apstiprinat, tâpat winahm ir teesiba, preekschâ stahdito skrihweri atstumt, ja winahm us tam pilnigs eemesls.

(Tapat, no 6. janwara 1867 Nr. 4, p. 2).

i) 1) Pagasta skrihweri, tadehk ka tas wisâ zitâ sinâ teem ziteem pagasta amata wihreem teek lihdsigi turets, ari newar us ilgaku laiku ne kâ us 3 gadeem iswehlet;

2) usteikschana, kad pagasts sawu skrihweri grib atlaist, ir tik pat newaijadsiga kâ pee zita kahda pagasta amata wihra, jo skrihwerim schè it nebuht naw leelakas teesibas;

3) pagasta weetneeku pulkam, kad tas pehz pagahjuscheem 3 gadeem to paschu skrihweri wehl grib paturet, schi sawa griba us wisu wihsi ja-issaka sarakstamâ protokolî; skrihwera amata laiku klusu zeeschot pagarinat, naw atlauts;

4) pagasta skrihweri war tikai preekisch ta pascha laika iswehlet, kas preekisch teem ziteem pagasta amata wihreem nolikts.

Turpreti us pagasta teesas skrihweri tee preekisch pagasta amata wihru deenesta laika pastahwoschi nosazijumi nesihmejahs.

(Tapat, no 30. septembra 1871 Nr. 322).

---

*) Saprotams, ka schis nosazijums nesihmejahs wis us pagasta skrihweri un teem ziteem pagasta amata wihreem, kureem jabuht 25 gadus wezeem.

§ 27. Katru jaunu amata wihra zehlumu pagasta wezakajs lai muischas polizejai sinamu dara un laj usraugu teesai (§ 32) apstiprinaschanas dehk rakstu laisch. Apstiprinatee pagasta amata wihri tad jaswehrina. Apstiprinaschanu tik tad war leegt, kad tee zehleji naw zehluschi pehz teem preekisch amata wihru zelschanas nolikteem likumeem, waj kad tee likumi rahda, ka tee zeltee pehz likumeem pee pagasta amateem naw peelaischami (§ 28).

§ 28. Pagasta amatôs naw zekami tahdi, kas zaur teesas spreedumu apstrahpeti, waj kas zaur spreedumu no wainas naw skaidroti, bet kà schinî wainâ, laj ari nebuhtu pilnigi peerahdama, palikuschi; tad ari wehl tahdi, kas nu pat ismekleschanâ, waj apaksch teesas stahw, un kas daudskahrt par palaidnibu polizejas strahpes dabujuschi. Wisi ziti pee pagasta peederigi, 25 gadus wezi kristigas tizibas wihri pagasta amatôs ir zekami. Par pagasta wezako, par pagasta preekschneekeem un par pagasta teesas preekschsehdetaju tikai gruntineeki waj nomneeki zekami. Pagasta wezakam un pagasta teesas preekschsehdetajam nedrihkst wehl zitu kahdu amatu uswehlet. Bet zitus kahdus pagasta amatus pagasts, kad patihkahs, drihkst saweenot weena wihra rokâs.

Peesihmejums. Widsemes semneeku likumu grahmatas no 13ta nowembera 1860 § 326 paleek sawâ spehkâ.

Isskaidrojumi.

a) Pagasta amatôs newar eewehlet wisus tahdus, kas zeetuschi kahdu no kriminalteesas usliktu strahpi, waj kas kahda kriminal-noseeguma jeb kahdas pahrkahpschanas dehk, kas kriminal-teesai peekriht teesat, stahw ismekleschanâ un apaksch teesas jeb zaur spreedumu naw skaidroti; tahlak wehl tahdi, kas palaidnibas t. i. tahdu noseegumu un pahrkahpschanu dehk, kas teesajami no polizejas teesahm, daudskahrt ir strahpi zeetuschi.
(General-gubern. paw. no 28. marta 1869 Nr. 268, sl. zaur semn. komis. zirkul. no 27. junija 1869 Nr. 261).

Peesihmejums. Pehz pag. likumu § 28 ihstà nodoma starp ziteem tikai tahdi pagasta amatôs naw eewehlejami, kas patlaban ismekleschanâ stahw, tamdehk tad ari tikai jau ussahkta un tahlak westa ismekleschana, bet newis kahda zaur usdoschanu pee teesahm warbuht tik nahkoscha ismekleschana ir usluhkojama par kawekli pret kahda, pagasta amatâ eewehleta wihra apstiprinaschanu.
(Minet. komis. spreed. no 11. julija 1867 Nr. 269).

b) Krodseneekus newar eezelt par pagasta wezako un preekschneekeem.
(Tapat, no 4. aprila 1868 Nr. 340, slud. zaur minet. komis. zirkul. no 9. julija 1868 Nr. 125).

c) Naw atkauts, ka no diwi brahkeem tai paschâ pagastâ weens par pagasta wezako, otrs par pagasta skrihweri amatôs stahw.
(Tapat, slud. zaur minet. komis. zirkul. no 17. dezembra 1870 Nr. 686).

d) Pehz likumeem baptistu tizibas wihrus pagasta amatôs war wehlet.
(Minet. komis. spreed. no 7. nowembra 1866 Nr. 280).

e) Tas nosazijums pag. lik. § 28, pehz kura pagasta wezakam jabuht waj grunts ihpaschneekam waj rentneekam (nomneekam), sihmejahs tikpat us wina zelschanu, kà ari us palikschanu amatâ; tadehk, ja kahds pagasta wezakajs kahda eemesla dehk (par peem. zaur rentsgadu nobeigschanos, zaur leelu wezumu, darba nespehzibu un tà pr.) pahreet us zitu schkiru, waj us to pahreet ir peespeests, tad tam ari tuhlit no sawa amata ja-atkahpjahs un — pat ari kad pagastam tas nepatiktu — jazel zits pagasta wezakajs.
(Tapat, no 21. junija 1868 Nr. 118).

§ 29. Ja kahds no pagasta pilnas sapulzes pagasta-weetneekôs, waj kahdâ pagasta amatâ top zelts, bet jau pahri par 60 gadeem wezs ir, waj kad winsch jau pilnu amata laiku isdeenejis, waj kad winam gruhta slimiba, waj kad pats mahju nomneeks, waj gruntneeks buhdams, winsch par bahrinu aisstahwi un kad winam to paschu bahrinu mahjas ari jawalda, beidsot kad winam pascham jau tahds amats, waj tahda maises pekna, kas nestahw no weenas weetas taî sawâ pagastâ, tad tahdam brihw no ta uswehlejama amata, waj no pagasta weetneekeem atteiktees.

Peesihmejums. Kad kahds pagasta lozeklis sawu pilnu amatalaiku isdeenejis un pehz treju gadu starpas atkal no jauna kahdâ pagasta amatâ top zelts, tad tam naw brihw atteiktees.

Isskaidrojumi.

a) Laukſarga un muiſchas kalpa weeta nepeeder pee teem, pag. lik. § 29 mineteem eemeſleem, zaur kureem kahdam buhtu teeſiba, no kahda pagaſta amata waj no pagaſta weetneeku pulka, kurâ tas atwehlets, atſazitees.
(Semn. komiſ. ſpreed. no 21. marta 1867 Nr. 113).

b) Patſtahwigâ, tikai iſ meſchſargu mahjahm paſtahwoſchâ meſchkunga widmes pagaſtâ meſchſargi war kluht peeſpeeſti, pagaſta amatus uſnemt; bet tad wineem japeedod palihgs, lai tee ſpehtu iſpildit tikpat ſawu meſchſarga, kà ari pagaſta amatu. Turpretim tahdôs meſchkunga widmes pagaſtôs, kas ſakauſejees ar zitu pagaſtu, meſchſargu eewehleſchana pagaſta amatôs naw atkaujama, tadehk ka ſchahdôs pagaſtôs ir eeſpehjams, pagaſta amatôs zitus wihrus eewehlet.
(Minet. komiſ. preekſchrakſts no 16. marta 1873 Nr. 125, pehz ſarakſtiſchanahs ar Baltijas krona mantas pahrwaldi).

§ 30. Wiſi pagaſta amata wihri, tapat ari pagaſta weetneeki, kad wini waj nekahrtibu ſtrahdà, waj ſaweem amata preekſchrakſteem preti dara, waj grehku darbus padara, waj likumus pahrkahpj un par to teeſas rokâs nahk, zaur uſraugu teeſu (§ 32) no ſawa amata uſ kahdu laiku atzelami un teeſai atdodami, laj ſchi winus apſtrahpè, waj pawiſam no amata nozel. Kad ſkaidri redſams, ka pagaſta ſkrihweris ſawu amatu uſ kahdu wihſi nemahk pildit, tad winſch zaur tahs paſchas uſraugu teeſas pawehli (im Disciplinarwege) atzelams.

Otrà nodaļa.

Kahdas teeſibas un kahdi labumi pagaſta amata wihreem.

§ 31. Pagaſta wezakam un preekſchneekeem pee kara deeneſta pildiſchanas tahs paſchas rektes, kahdas pagaſta teeſas wihreem nowehletas. Tad wehl wineem ta rekte, ihpaſchu amata ſihmi neſat, ko Baltijas gubernu general-gubernators apſtiprinajis. Beidſot wehl tapat wini, tapat pagaſta weetneeki par ruhpigu amata kopſchanu diweju deeneſta laikâ (t. i. pa 6 gadeem) waldibai uſrahdami, laj godà ar medaļeem. Pagaſta ſkrihweris, kas 12 gadus ruhpigi ſawu amatu kopis, tahdu pat goda ſihmi war dabuht.

Treſchà nodaļa.

Uſraudſiba par pagaſta amata wihreem un kahda ſcheem atbildeſchana.

§ 32. Pagaſta wezakee un preekſchneeki Widſemê, Igaunu ſemê un Sahmu ſalâ eekſch pagaſta waldes leetahm apakſch paſchahm draudſes teeſahm (Kirchſpielsgericht) un Kurſemê apakſch paſchahm aprinka teeſahm ſtahw. Par pagaſta amata wihru dariſchanahm diwju nedeku ſtarpâ pee tahm peeminetahm teeſahm war ſuhdſet, un par ſcho teeſu ſpreedumeem ari diwju nedeku ſtarpâ pee gubernatora ſchehlotees. Tas ſuhdſibas laiks no tahs deenas rehkinams, kur tas ſpreedums tam zilwekam, par ko bij ſpreeſts, ſinams tapis.

Peeſihmejums 1. Polizejas leetâs pagaſta wezakajs un preekſchneeki apakſch aprinka polizejas teeſas (Widſ. brugu-teeſa, Kurſ. pilsteeſa) ſtahw.

Isskaidrojums.

Pilsteeſahm ir ta teeſiba, pagaſta ſkrihwereem tapat polizejas ſtrahpes uſlikt, kà teem ziteem pagaſta amata wihreem.
(Semn. komiſ. zirkul. no 26. ſeptembra 1875 Nr. 247).

Peeſihmejums 2. Tahs ſchinî likumâ ſihmetas ſinaſchanas un dariſchanas teek uſliktas Widſemes, Igaunu ſemes un Sahmu ſalas draudſes-teeſahm un Kurſemes aprinku-teeſahm, lihdſ kamehr Baltijas gubernâs jaunas teeſas buhs eezeltas.

§ 33. Draudſes-teeſas Widſemê, Igaunuſemê un Sahmu ſalâ, tapat aprinku teeſas Kurſemê pahrrauga weenreiſ pa gadu pagaſta waldi wiſôs aprinka pagaſtôs.

§ 34. Pagaſta wezakajs, preekſchneeki un tee ziti pagaſta amata wihri, kad amatâ ne leeliſkam noſeeguſchees, pehz uſrauga teeſas (§ 32) ſpreeduma waj ar mahzibu, waj ar rahjeenu pahrmahzami, tad ar naudas ſtrahpi lihdſ 5 rubkeem un beidſot ar areſtu lihdſ 7 deenahm ſtrahpejami. Par leeleem noſeegumeem un grehku darbeem wini uſ laiku no amata atlaiſchami un pehz likumeem teeſai nododami (§ 30)

Zetortajs gabals.

No muiſchas polizejas.

§ 35. Katras muiſchas, mahzitaja muiſchas un katras widmes robeſchâs, — bes wiſahm pagaſta lozekku, waj gruntneeku, waj nomneeku mahjahm Kurſemê, bes wiſas tà ſakamas klauſibas ſemes Widſemê, un bes wiſas ſemneeku nomas ſemes Igaunu ſemê un Sahmu ſalâ — muiſchas polizejas wara taî mehrâ, kà ſchee likumi rahda, uſwehleta muiſchas gruntskungam, mahzitajam un widmes kungam. Krona muiſchâs tam wihram, waj tai teeſai, kam domehnu waldiba to leetu uſtiz. — Pagaſta aprinki pagaſta wezakam kopâ ar preekſchneekeem polizejas wara peekriht (pagaſta polizejai § 19), bet teeſas polizeja katrâ pagaſta aprinki pagaſta teeſai paleek (§ 25).

Peeſihmejums. Schis § 35, zik tas uſ muiſchas polizeju krona muiſchâs ſihmejahs, ir pahrtaiſits zaur Wiſaugſtako ukaſu no 10. marta 1869, kura 19. punkte tà ſkan:

„No ta brihſcha, kad ſchis ukaſs paſludinats, Walſts mantas pahrwaldei naw wairs daliba janem pee to uſ krona muiſchu ſemes dſihwodamu ſemneeku leetu waldiſchanas, pee uſraudſibas par pagaſtawaldi, pee pagaſta pildiſchanahm, kas uſ Walſts- un ſemes preſtandehm un uſ kara-deeneſtu ſihmejahs, pee uſraudſibas par pagaſta ſkolahm un pee muiſchas polizejas teeſibu un peenahkumu uſlikſchanas kahdam wihram tanîs krona muiſchas robeſchâs. Lihdſ ar ſcho noſazijumu muiſchas polizejas waldiſchana tanîs krona muiſchu robeſchâs, kurâs no dſimts muiſchahm atſchkirti pagaſti ir, pahreet uſ tahsweetas pagaſta wezako, ja uſraugu teeſa warbuht ne-atrod ka ir derigaki, muiſchas polizeju arendatorim uſdot. Ja tà noteek, tad uſraugu teeſahm par to Baltijas gubernu pahrwaldneekam jalaiſch ſina un pee tam ja-iſſkaidro kadehk muiſchas polizeja arendatorim bija ja-uſleek. Tahdôs pagaſtôs, kas pa dakai iſ krona muiſchahm, bet pa dakai ari iſ dſimts muiſchahm paſtahw, muiſchas polizeja pehz uſraugu teeſas nolehmuma ja-uſleek waj pagaſta wezakam, waj dſimtskungam. Tamlihdſ tee ſemneeki, kas dſihwo uſ krona muiſchu ſemes, paleek tahsweetas ſemneeku-teeſu warâ un teek, winu pagaſtu un waldibas nodibinaſchanas labad, teem likumu noſazijumeem padoti, kas atronahs ſemneeku likumôs."

Iſſkaidrojums.

Pehz ta nupat mineta Wiſaugſtakà ukaſa 19. punktes krona muiſchas polizeja Baltijas gubernâs ik reiſes tad ja-uſleek arendatoreem, kad pagaſta wezakajs ſcho polizeju ne-uſnemahs waldit pa welti un bes it nekahdas atmakſas, waj ari kad tas zitu kahrtigu eemeſlu dehk iſrahdijees par waijadſigu.

(Miniſtera ſpreedums, ſlud. zaur ſemn. leetu komiſ. zirkuleru no 10. ſeptembra 1873).

§ 36. Muiſchas gruntskungam, tapat mahzitajam un katram widmes turetajam ir ta teeſiba, pehz ſawas paſchas iſwehleſchanas muiſchas polizejas waru taî mehrâ, kà §§ 35 un 37 rahda, zitam atdot. Bet par tahdu atdoſchanu tuhdalin Widſemê draudſes teeſai, un Kurſemê aprinka teeſai apſtiprinaſchanas dehk ſina jalaiſch. No Krona muiſchahm pehz tahs paſchas waijadſibas domehnu pahrwaldei rakſts jalaiſch un par to leetu draudſes teeſai un Kurſemê aprinka teeſai ſina jadod. — Par tahdu weetneeku dariſchanahm muiſchas gruntskungam, mahzitajam, waj ari zitam widmes turetajam, paſcham ja-atbild; bet

kad winam nesinot weetneeks nekahrtigi darijis, tad jele naw jamakſâ wisa ſkahde, ko weetneeks zitam buhtu darijis, bet tikai ta weetneekam nospreesta naudas ſtrahpe, kad weetneeks nespehj. Arween gruntskungam wehlets par to wainigo pehz ſkahdes atlihdsinaſchanas ſuhdset. Kad muiſchas gruntskungam, waj mahzitajam waj zitam widmes turetajam muiſchas polizejas wara top atnemta, waj kad winſch no muiſchas polizejas pats atſakahs, bet to zitam wihram, tanî augſcham iſteiktâ wihſê nenodod, waj beidſot kad no domehnu waldibas krona muiſchâ neweens par muiſchas polizejas ſinataju netop eezelts, tad wiſeem apakſchâ § 37 a, b, c, d mineteem darbeem par wiſas muiſchas robeſchahm janahk pagaſta wezaka rokâs.

Peeſihmejums. Kad muiſchas polizeja pagaſta wezakam ir uſtizeta, tad muiſchas gruntskungam, ja ari uſ paſcha wehleſchanos buhtu notizis, nekahdas atbildeſchanas wairs naw par pagaſta wezaka darîſchanahm.

Iſſkaidrojums.

Tik pat muiſchas gruntskungam, kà ari muiſchas rentneekam, ja tam pehz ſawas kahrtas un pehz zitahm buhſchanahm uſ tam teeſiba, peenahkahs muiſchas polizeja un ta rekte, ſcho zitam kahdam uſdot; tikai katru reiſ aprinka teeſai jalaiſch ſina, kam ihſteni muiſchas polizeja ir, lai aprinka teeſai buhtu eeſpehjams, pehz ſcho lik. § 36 wehrâ nemt kas waijadſigs, ja warbuht nekahrtiba zeltos.

(Semn. leet. komiſ. ſpreed. no 15. marta 1867 Nr. 89).

§ 37. Muiſchas polizejai ſchahdas darîſchanas un rektes uſwehletas:

a) walſts waldibas likumus un pawehles paſchas muiſchas dakâ iſſludinat;

b) paſchas muiſchas dakâ un kad redſams, ka zaur kaweſchanos nelaime waretu notikt, waj kad pagaſta wezakajs naw pats klaht, tad ari pagaſta aprinkî par to gahdat, ka meeriga un droſcha dſihwe neſuhd un kur ſuduſe, ka no jauna zekahs; tapat luhkot ka tirgôs, krogôs, ſchenkôs eet pa kahrtam, waſankus un launadaritajus ſakert un pehz likumeem ſemes polizejai atdot; pee uguns-grehkeem, uhdensplubdeem un zitahm kahdahm breeſmahm glahbſchanu un palihdſibu gahdat un pawiſam polizejas darbus iſdarit, kà katrâ weetâ waijaga;

c) kad kugi ſadragajahs, itin pehz andeles likumu (Swoda lik. grahm. XI) peelikuma pee art. 1147 polizejas darbus iſdarit, kà tahdâ weetâ peenahkahs;

d) par wiſeem ſawadeem notikumeem, kas wiſas muiſchas robeſchâs notikuſchi, tapat par wiſahm leetahm, kas jaſin gubernas ſtatiſtikas komitejai, ſkaidras ſinas dot. Wiſas tahdas pagaſta aprinka ſinas muiſchas polizeja dabuhn no pagaſta wezaka;

e) par to luhkot, ka pagaſta wezakajs un preekſchneeki eekſch wiſahm taî § 19 ſihmetahm leetahm un ari eekſch tahm pagaſta leetahm, kas uſ walſts labumu ſihmejahs un § 20 i, l un m peeminetas, pehz kahrtas un pehz likumeem dara, un ja kur juktu un ne-eetu pehz kahrtas, tad ſinu dot, kur kriht, waj aprinka polizejai, waj uſraugu teeſai (§ 32), laj tos wainigos apſtrahpè. Bes tam muiſchas polizejai nebuhs maiſitees pagaſtu walditaju darîſchanâs par tahm leetahm, kas winu wakâ atwehletas (§ 11 un § 20 punkt a, b, c, d, e, f, g, h un k). Zik dakas muiſchas polizejai pee ſchihm leetahm, to rahda peeſihmejums 1 pee § 8, §§ 12 un 27 un ſchi paſcha § punkte f un g;

f) kad gadahs, ka pehz pagaſta ſpreeduma blehdigi waj neleetigi pagaſta lozekli no pagaſta iſdſennami, ſawu padomu par to leetu wirs-teeſai preekſchâ likt, un ſchai diwi nedekas uſ to buhs gaidit; beidſot

g) pagaſta wahrdâ un uſ wina luhgumu rakſtus un luhgſchanas teeſahm paſneegt bes nekahdas ihpaſchas pilnwaras (Vollmacht) no pagaſta puſes.

§ 38. Bes tam muiſchas polizejai ir ta rekte, no wiſeem teem, kas pee pagaſta nepeeder, bet paſchas muiſchas dakâ mahjo, prafit laj ſawu paſi waj biķeti, kà pehz likumeem waijaga, uſrahda, un uſ wiſu wihſi katru, kas paſchas muiſchas dakâ mahjo, ſawâ preekſchâ aizinat. Wiſâs leetâs, kur uſ kahdu wihſi

ZA FB

zaur ſcheem likumeem uſluhkoſchana par pagaſta waldiſchanu muiſchas polizejai atwehleta, tad ari kur tahkaki ſtelejamas ſinas par pagaſta ſtatiſtiku un par ſawadeem notikumeem jaſadabuhn, tur muiſchas polizeja to iſdara ar pagaſta wezaka palihgu un muiſchas gruntskungam ir ta rekte, pagaſta wezako un preekſchneekus paſchus ſawâ preekſchâ aizinat.

§ 39. Kad kahdi leeli noſeegumi waj grehku darbi paſchas muiſchas dakâ notikuſchi, tad muiſchas polizejai kriht tos wainigos pehz likumeem aprinka polizejas teeſai nodot. Nepaklauſigo, waj tahdu, kas ne leeliſkam noſeedſees, muiſchas polizeja kà kuru reiſu, nodod waj pagaſta wezakam pahrmahziſchanas dehk pehz ſawas waras, waj pagaſta teeſai, waj aprinka polizejas teeſai apſtrahpeſchanas dehk. Kad winas taiſnahm pagehreſchanahm pagaſta wezakajs neklauſa, tàpat kad pagaſta teeſa nepareiſi ſpreeſch, tad muiſchas polizeja par to lai ſuhdſ pee uſraugu teeſas (§ 32).

§ 40. Muiſchas polizejai ir brihw no pagaſta polizejas ne tik ween ahtrumâ palihgu un patwehrumu praſit wiſeem muiſchas dalas eedſihwotajeem par labu pee tihſchas uguns laiſchanas, pee laupiſchanahm, ſahdſibahm, waras darbeem u. t. pr.; bet ari apſargaſchanu wiſadâs breeſmâs un nelaimês, p. peem. pee uguns-grehka, pee meſcha degſchanas, pee uhdens pluhdeem, pee zilweku un lopu ſehrgahm. Tahdâs reiſâs pagaſta polizejai tuhlihn paligâ jaſteidſahs ir tad, kad nemaſ wehl ihpaſchi nebuhtu uſaizinata.

§ 41. Muiſchas polizeja iſleeto ihpaſchu no aprinka polizejas teeſas apſtiprinajamu ſehgeli, un winai ſawôs amata rakſtôs newaijaga ſtempel-papihra. Winas amata rakſti par paſti top ſteleti pehz likumeem. Tee wihri, kam muiſchas polizejas wara ir dota, ſchinî ſawâ amata laikâ no meeſas ſtrahpes ir ſwabadi, ja wini pehz ſawas kahrtas apakſch tahdas ſtrahpes ſtahwetu.

§ 42. Wiſâs ſchinîs peeminetâs leetâs muiſchas polizeja, kà kurâ reiſâ, apakſch uſraugu teeſas (§ 32) waj apakſch aprinka polizejas teeſas ſtahw. Aprinka polizejas teeſa par neklauſibu muiſchas polizejai naudas ſtrahpi war uſlikt lihdſ 3 rubleem. Suhdſibas par muiſchas polizeju, ka ſawu amata ſpehku nekahrtigi walkajuſe, eekſch polizejas leetahm diwju nedeku ſtarpâ pee aprinka polizejas teeſahm jaſuhdſ, eekſch zitahm leetahm Kurſemê jaſuhdſ pee aprinku teeſahm, Widſemê, Igaunuſemê un Sahmu ſalâ pee draudſes teeſahm, kas ar ſawu padomu tahdas ſuhdſibas aprinka teeſahm apſpreeſchanas dehk nolaiſch. Aprinka teeſahm ir ſpehks ſpreeſt, ka laj tee wainigee ſkahdi atlihdſina un naudas ſtrahpi makſà lihdſ 25 rubleem, tapat ſpehks tos paſchus uſ kahdu laiku no muiſchas polizejas iſdariſchanahm atzelt. Tas pats ſpehks tos, kam muiſchas polizeja rokâ, uſ kahdu laiku no ſchi amata atzelt, ari peekriht gubernatoram un generalgubernatoram. — Wainigo it pawiſam no muiſchas polizejas amata atzelt, Widſemê Hofteeſas nodalai, kas par ſemneeku leetahm, Igaunuſemê Oberlandteeſai un Kurſemê Oberhofteeſai wehlets.

Peektajs gabals.

Par ſcho likumu eeweſchanu.

§ 43. Komiſijahm, kas par ſemneeku leetahm, uſdots, pehz generalgubernatora padoma ſchos likumus kur waijadſigs uſ preekſchu jo pilnigus darit, waijadſigas iſſkaidroſchanas par wineem ſarakſtit un ſchos jaunus likumus wiſâs weetâs eeweſt, beidſot ar teem ſenejeem Baltijas gubernu likumeem iſlihdſinat.

Scho ispildischanas-instrukziju, kas rahda, kà pagasta likumus no 19. februara 1866 Baltijas gubernâs buhs eewest, pehz pagasta likumu § 43, zaur paraksta apstiprina un no schi gada 1. oktobra pilnâ spehkâ zel

Rihgâ, 29. junijâ 1866

Baltijas gubernu general-gubernators: Generaladjutants **Grafs Baranow.**

Ispildischanas-instrukzija,

kas rahda, kà buhs eewest Wissaugstaki apstiprinatus Baltijas gubernu pagasta likumus no 19. februara 1866.

1. Par pagastu sakausešchanu.

§ 1. Usraugu teesas (Widsemê un Igaunusemê draudses teesas, Kursemê aprinku teesas) tuhliht pehz pehz schi gada 1. oktobera tais pagastôs, kur masak nekà 200 peederigu, muischas polizejai uswehlehs sapulzet pagasta teesu un pagasta preekschneekus (Igaunusemê pagasta wezako, ta palihgus un preekschneekus) un teem prasit, waj preeksch pagasta weetneeku pulka (pag. lik. § 9) un preeksch pagasta amateem (p. lik. § 15, 25, 26) deesgan wihru, zehleju un zekamo, un waj deesgan spehka, pagasta waldibu usturet, pagastam buhschot. Kad atsaka, ka buhschot gan, tad muischas polizeja usraugu teesai rakstu par to laisch.

§ 2. Kad atsaka (§ 1), ka nebuhschot wis, tad muischas polizejai waijaga wisu pagastu sapulzinat (Widsem. semn. lik. § 297, Kursem. semn. lik. § 46, Ig. s. semn. lik. § 408, 415) un pagastam skaidri jaspreesch, ar kahdu kaiminu pagastu wehletos sakausetees. Schis spreedums no muischas polizejas jaraksta usraugu teesai un ari klaht, kapehz tà spreests un wehlets.

§ 3. Tad nu usraugu teesa abus pagastus (§ 2) pehz abeju patikschanas rauga saweſt, pate abas muischas polizejas un abeju pagastu amata wihrus sa-aizinadama us sarunaschanos. Kad abi diwi weenà prahtà palikuschi, un sapulzetee pagasti abi to protokoli par labu usnehmuschi, tad usraugu teesai zaur pilnigu spreedumu ja-apstiprina, ka pehz abeju patikschanas saweenojuschees (sakausejuschees) un scho spreedumu zaur nekahdu zitu teesu newar apgahst.

§ 4. Kad ne-isdodahs tos pagastus ar labu saweenot (§ 3), tad pehz Wissaugstaki apstiprinatu pagasta likumu § 2 usraugu teesa winus zaur spreedumu peespeesch saweenotees un no waldibas puses wisu, ko waijaga, eerahda un isdara.

Peesihmejums. Kad usraugu teesa kahdus pagastus zaur spreedumu peespeeduse sakausetees, tad saweenojamo pagastu wehleschanahs (§ 2) naw ja-usluhko, bet jaspreesch no teesas puses, ar kahdu pagastu saweenojamais pagasts jasakausè.

§ 5. Kad saweenoschana, waj nu zaur peespeeschanu, waj pehz abeju patikschanas (§ 3, 4) pilnigi nospreesta, tad usraugu teesai pehz pag. lik. § 2 waijaga rakstu par to laist gubernatoram un kameral-teesai. Jaunee pagasta waldineeki saweenota pagasta aprinki (skat. § 9—20) un muischas polizeja pehz pag. lik. § 3 ahtraki naw jazeł, kamehr par tahdu pagasta saweenoschanu no gubernatora un kameral-teesas waijadsigà pawehle naw atnahkuse, un kamehr ta saweenoschana pateesi naw eewesta.

§ 33. Draudſes-teeſas Widſemê, Igaunuſemê un Sahmu ſalâ, tapat aprinku teeſas Kurſemê pahrrauga weenreiſ pa gadu pagaſta waldi wiſôs aprinka pagaſtôs.

§ 34. Pagaſta wezakajs, preekſchneeki un tee ziti pagaſta amata wihri, kad amatâ ne leeliſkam noſeeguſchees, pehz uſrauga teeſas (§ 32) ſpreeduma waj ar mahzibu, waj ar rahjeenu pahrmahzami, tad ar naudas ſtrahpi lihdſ 5 rubkeem un beidſot ar areſtu lihdſ 7 deenahm ſtrahpejami. Par leeleem noſeegumeem un grehku darbeem wini uſ laiku no amata atlaiſchami un pehz likumeem teeſai nododami (§ 30)

Zetortajs gabals.

No muiſchas polizejas.

§ 35. Katras muiſchas, mahzitaja muiſchas un katras widmes robeſchâs, — bes wiſahm pagaſta lozekku, waj gruntneeku, waj nomneeku mahjahm Kurſemê, bes wiſas tà ſakamas klauſibas ſemes Widſemê, un bes wiſas ſemneeku nomas ſemes Igaunu ſemê un Sahmu ſalâ — muiſchas polizejas wara taî mehrâ, kà ſchee likumi rahda, uſwehleta muiſchas gruntskungam, mahzitajam un widmes kungam. Krona muiſchâs tam wihram, waj tai teeſai, kam domehnu waldiba to leetu uſtiz. — Pagaſta aprinkî pagaſta wezakam kopâ ar preekſchneekeem polizejas wara peekriht (pagaſta polizejai § 19), bet teeſas polizeja katrâ pagaſta aprinkî pagaſta teeſai paleek (§ 25).

Peeſihmejums. Schis § 35, zik tas uſ muiſchas polizeju krona muiſchâs ſihmejahs, ir pahrtaiſits zaur Wiſaugſtako ukaſu no 10. marta 1869, kura 19. punkte tà ſkan:

„No ta brihſcha, kad ſchis ukaſs paſludinats, Walſts mantas pahrwaldei naw wairs daliba janem pee to uſ krona muiſchu ſemes dſihwodamu ſemneeku leetu waldiſchanas, pee uſraudſibas par pagaſtawaldi, pee pagaſta pildiſchanahm, kas uſ Walſts- un ſemes preſtandehm un uſ kara-deeneſtu ſihmejahs, pee uſraudſibas par pagaſta ſkolahm un pee muiſchas polizejas teeſibu un peenahkumu uſlikſchanas kahdam wihram tanîs krona muiſchas robeſchâs. Lihdſ ar ſcho noſazijumu muiſchas polizejas waldiſchana tanîs krona muiſchu robeſchâs, kuràs no dſimts muiſchahm atſchkirti pagaſti ir, pahreet uſ tahsweetas pagaſta wezako, ja uſraugu teeſa warbuht ne-atrod ka ir derigaki, muiſchas polizeju arendatorim uſdot. Ja tà noteek, tad uſraugu teeſahm par to Baltijas gubernu pahrwaldneekam jalaiſch ſina un pee tam ja-iſſkaidro kadehk muiſchas polizeja arendatorim bija ja-uſleek. Tahdôs pagaſtôs, kas pa dakai iſ krona muiſchahm, bet pa dakai ari iſ dſimts muiſchahm paſtahw, muiſchas polizeja pehz uſraugu teeſas nolehmuma ja-uſleek waj pagaſta wezakam, waj dſimtskungam. Tamlihdſ tee ſemneeki, kas dſihwo uſ krona muiſchu ſemes, paleek tahsweetas ſemneeku-teeſu warâ un teek, winu pagaſtu un waldibas nodibinaſchanas labad, teem likumu noſazijumeem padoti, kas atronahs ſemneeku likumôs."

Iſſkaidrojums.

Pehz ta nupat mineta Wiſaugſtakà ukaſa 19. punktes krona muiſchas polizeja Baltijas gubernâs ik reiſes tad ja-uſleek arendatoreem, kad pagaſta wezakajs ſcho polizeju ne-uſnemahs waldit pa welti un bes it nekahdas atmakſas, waj ari kad tas zitu kahrtigu eemeſlu dehk iſrahdijees par waijadſigu.

(Miniſtera ſpreedums, ſlud. zaur ſemn. leetu komiſ. zirkuleru no 10. ſeptembra 1873).

§ 36. Muiſchas gruntskungam, tapat mahzitajam un katram widmes turetajam ir ta teeſiba, pehz ſawas paſchas iſwehleſchanas muiſchas polizejas waru taî mehrâ, kà §§ 35 un 37 rahda, zitam atdot. Bet par tahdu atdoſchanu tuhdalin Widſemê draudſes teeſai, un Kurſemê aprinka teeſai apſtiprinaſchanas dehk ſina jalaiſch. No Krona muiſchahm pehz tahs paſchas waijadſibas domehnu pahrwaldei rakſts jalaiſch un par to leetu draudſes teeſai un Kurſemê aprinka teeſai ſina jadod. — Par tahdu weetneeku dariſchanahm muiſchas gruntskungam, mahzitajam, waj ari zitam widmes turetajam, paſcham ja-atbild; bet

kad winam nesinot weetneeks nekahrtigi darijis, tad jele naw jamaksà wisa skahde, ko weetneeks zitam buhtu darijis, bet tikai ta weetneekam nospreesta naudas strahpe, kad weetneeks nespehj. Arweem gruntskungam wehlets par to wainigo pehz skahdes atlihdsinaschanas suhdset. Kad muischas gruntskungam, waj mahzitajam waj zitam widmes turetajam muischas polizejas wara top atnemta, waj kad winsch no muischas polizejas pats atsakahs, bet to zitam wihram, tanî augscham isteiktâ wihsê nenodod, waj beidsot kad no domehnu waldibas krona muischâ neweens par muischas polizejas sinataju netop eezelts, tad wiseem apakschâ § 37 a, b, c, d mineteem darbeem par wisas muischas robeschahm janahk pagasta wezaka rokâs.

Peesihmejums. Kad muischas polizeja pagasta wezakam ir ustizeta, tad muischas gruntskungam, ja ari us pascha wehleschanos buhtu notizis, nekahdas atbildeschanas wairs naw par pagasta wezaka darischanahm.

Isskaidrojums.

Tik pat muischas gruntskungam, kà ari muischas rentneekam, ja tam pehz sawas kahrtas un pehz zitahm buhschanahm us tam teesiba, peenahkahs muischas polizeja un ta rekte, scho zitam kahdam usdot; tikai katru reis aprinka teesai jalaisch sina, kam ihsteni muischas polizeja ir, lai aprinka teesai buhtu eespehjams, pehz scho lik. § 36 wehrâ nemt kas waijadsigs, ja warbuht nekahrtiba zeltos.

(Semn. leet. komis. spreed. no 15. marta 1867 Nr. 89).

§ 37. Muischas polizejai schahdas darischanas un rektes uswehletas:

a) walsts waldibas likumus un pawehles paschas muischas dakâ issludinat;

b) paschas muischas dakâ un kad redsams, ka zaur kaweschanos nelaime waretu notikt, waj kad pagasta wezakajs naw pats klaht, tad ari pagasta aprinki par to gahdat, ka meeriga un droscha dsihwe nesuhd un kur suduse, ka no jauna zekahs; tapat luhkot ka tirgôs, krogôs, schenkôs eet pa kahrtam, wasankus un launadaritajus sakert un pehz likumeem semes polizejai atdot; pee uguns-grehkeem, uhdenspluhdeem un zitahm kahdahm breesmahm glahbschanu un palihdsibu gahdat un pawisam polizejas darbus isdarit, kà katrâ weetâ waijaga;

c) kad kugi sadragajahs, itin pehz andeles likumu (Swoda lik. grahm. XI) peelikuma pee art. 1147 polizejas darbus isdarit, kà tahdâ weetâ peenahkahs;

d) par wiseem sawadeem notikumeem, kas wisas muischas robeschâs notikuschi, tapat par wisahm leetahm, kas jasin gubernas statistikas komitejai, skaidras sinas dot. Wisas tahdas pagasta aprinka sinas muischas polizeja dabuhn no pagasta wezaka;

e) par to luhkot, ka pagasta wezakajs un preekschneeki eeksch wisahm taî § 19 sihmetahm leetahm un ari eeksch tahm pagasta leetahm, kas us walsts labumu sihmejahs un § 20 i, l un m peeminetas, pehz kahrtas un pehz likumeem dara, un ja kur juktu un ne-eetu pehz kahrtas, tad sinu dot, kur kriht, waj aprinka polizejai, waj usraugu teesai (§ 32), laj tos wainigos apstrahpè. Bes tam muischas polizejai nebuhs maisitees pagastu walditaju darischanâs par tahm leetahm, kas winu wakâ atwehletas (§ 11 un § 20 punkt a, b, c, d, e, f, g, h un k). Zik dakas muischas polizejai pee schihm leetahm, to rahda peesihmejums 1 pee § 8, §§ 12 un 27 un schi pascha § punkte f un g;

f) kad gadahs, ka pehz pagasta spreeduma blehdigi waj neleetigi pagasta lozekki no pagasta isdsennami, sawu padomu par to leetu wirs-teesai preekschâ likt, un schai diwi nedekas us to buhs gaidit; beidsot

g) pagasta wahrdâ un us wina luhgumu rakstus un luhgschanas teesahm pasneegt bes nekahdas ihpaschas pilnwaras (Vollmacht) no pagasta puses.

§ 38. Bes tam muischas polizejai ir ta rekte, no wiseem teem, kas pee pagasta nepeeder, bet paschas muischas dakâ mahjo, prasit laj sawu pasi waj biketi, kà pehz likumeem waijaga, usrahda, un us wisu wihsi katru, kas paschas muischas dakâ mahjo, sawâ preekschâ aizinat. Wisâs leetâs, kur us kahdu wihsi

ZA FB

IV. Par jaunu pagasta waldineeku eeweschanu un atlaischanu un par pagasta namu.

§ 19. Kad pagasta weetneeki eezelti un pagasta wezakajs un preekschneeki no usraugu teesas apstiprinati, tad usraugu teesa pagasta weetneekus un pagasta amata wihrus, schos swehrinatus (pag. lik. § 27), amatâ eewed un amata wihreem amata sihmes (p. lik. § 31) eedod. Tad pagastu weetneeku pulks pagasta skrihweri zek un pee tam lai noteek gluschi pehz pag. lik. § 26 beidsameem wahrdeem.

§ 20. Amata sihmes (p. lik. § 31) generalgubernators usraugu teesahm, kad schihs buhs norakstijuschas, zik waijadsehs, atstelehs un usdos, zik pagasteem par tam buhs jamakså.

§ 21. Widsemê un Kursemê tad pagasta teesa jaunai pagasta waldei lai atdod, ko lihds schim sawâ sinâ turejuse: pagasta naudu, magasini, zitas mantas un leetas un wisus rakstus, kas sihmejahs uf pagasta waldischanu un polizeju. Par to atdoschanu muischas polizejai kà usluhkotajai buhs sinat. Ihpaschs protokols par to jasaraksta, un protokola noraksts usraugu teesai janosuhta. Igaunusemê, kad teesaswihri eezelti (skat. augschâ § 16) apstiprinati un swehrinati (p. lik. § 27) pagastu teesahm pehz pag. lik. peesihm. pee § 25 amats ja=usnem un no komisijas, kas par semneeku leetahm, jadabuhn tee sawi likumi, ko generalgubernators buhs apstiprinajis.

§ 22. Usraugu teesai jagahdà, ka katram pagastam, kam wehl naw bijis, nu ir saws sehgelis un sawa protokolu schnores grahmata (pag. lik. § 13). Pagastam pascham ja=aismakså. Sehgelim lauschu walodâ waijaga ta wirsraksta: „N. N. pagasts."

§§ 23 un 24, kas uf pagasta namu sihmejahs, ir atkal atzelti zaur generalgubernatora pawehli, slud. Kursem. semn. leetu komis. zirkulerâ no 14. oktobra 1870 Nr. 606.

V. Par jauno pagasta waldneeku satikschanos ar usraugu= un polizejas teesahm.

§ 25. Pagasta wezako amatu leetu rakstischanas un grahmatas ar usraugu teesahm ir teescham, lauschu walodâ wedamas. Par to, kahdâ wihsê un pehz kahdas kahrtas pagasta wezako raksti ar sawahm polizejas teesahm ir wedami, pehz sataisidamahm eerikteschanahm isnahks ihpaschi preekschraksti.

Isskaidrojumi.

a) Pehz notikuschas sarakstischanahs ar peederigu waldibu un pehz tam kad Kursemes muischneezibas walde apsolijusehs, lihds jaunu justiz=likumu eeweschanai ikgada katram aprinka teesas sekreterim 120 rub. ismaksat par rakstu apgahdaschanu Latweeschu walodâ, kahdâ usraugu un polizejas teesahm ar pagasta wezakeem jasarakstahs, general=gubernators, scho § 25 pa dakai papildinot, pa dakai isskaidrojot, nolizis:

1) Preeksch amata leetu raksteem, kas aprinka teesahm, kà usraugu teesahm, semneeku walodâ jamaina ar pagasta wezakeem, pahrtulkojumi schinî walodâ ja=apgahdâ scho mineto teesu sekretereem;

2) Amata raksteem, kas mainahs starp aprinka polizejahm (pilsteesahm) un pagasta wezakeem, lihds turpmakai nolemschanai ja=eet zaur muischas polizejas rokahm.

(Generalgub. pawehle no 15. septembra 1866 Nr. 319, slud. zaur semn. leetu komis. zirkul. no 22. septembra 1866 Nr. 240).

b) Pehz art. 121., gubernu lik. I. dalâ, ari Kursemes pagasta waldehm ar zitu gubernu teesahm un waldehm jasarakstahs Kreewu walodâ. Kad pee pagasta waldehm preeksch tam pahrtulkotaju naw, tad Kreewu walodas pahrtulkojumi pilsteesahm ja=isgahdâ.

(Kursem. gubernas pahrwaldes pawehle, slud. ukasu krahjumâ no 1876 g. Nr. 66).

VI. Par muischas polizeju.

§ 26. Wisi, kam muischas polizejas wara rokâ, scho patur it pawisam, kà likumi rahda, lihds kamehr jaunee pagasta waldineeki zelti, apstiprinati, eewesti un sawu amatu usnehmuschi (skat. augschâ § 9—22); usraugu teesas muischas polizejahm sinu par to dos.

§ 27. Ja kahds gruntskungs sawu muischas polizejas waru, kahdu eerahda tee jaunee pagasta likumi, negribetu nei pats paturet, nei zitam kahdam atdot, un ja tad par tahm pag. lik. § 37 a, b, c, d peeminetahm polizejas darischanahm ari muischas dakâ pagasta wezakam jasin, tad gruntskungam waijaga pee pagasta wezaka un skrihwera lones ko peemest taî mehrâ, kà pagasta aprinka leelums zaur muischas dakas leelumu buhs wairojees. Usraugu teesai weenai paschai kriht par to lones peelikumu sinat un spreest; un preeksch schihs apspreeschanas gruntskungam muischas polizeju ne-atnems*).

VII. Par pagasta likumu eeweschanas pahrluhkoschanu.

§ 28. Kà ees ar pagasta likumu eeweschanu, par to usraugu teesas lai katru mehnesi sinas dod tai komisijai, kas ir par semneeku leetahm. Schi atkal taîs paschâs starpâs generalgubernatoram par wisu gubernu rakstu laidihs.

§ 29. Treju mehneschu starpâ, t. i. lihds 1. janwarim 1867, wisur tai jaunai eeriktei waijaga gatawai buht, un par to tahs peeminetas komisijas pehz likumeem (Widš. semn. lik. § 1120, Igaunuš. lik. § 1291, Kurš. semn. lik. peelik. IV § 21) atbildi no usraugu teesahm prasihs.

*) Jasalihdsina „Isskaidrojums“ pee pag. lik. § 35, kur par muischas polizeju krona muischâs ir nosazits.

Peelikums pee § 20, punktes k, pagasta likumôs, un pee § 6 ispildischanas-instrukzijâ.

Schemats.

Pagasta-Rulis

ta Widsemes gubernâ, Rihgas aprinkî, Sissgales kirspehlî buhdama Sahdschu pagasta.

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.

Pehz rewisijas no 1858. mahju Nr.	Familijas Nr.	Kad un kur pahrrakstits jeb plaschakâ pagasta-sabeedribâ usņemts.	Wahrds un pawahrds.	Kad dsimis.	Tiziba.	1872. Mahjokla un klases № A.	B.	C.	D.	E.	1873. Mahjokla un klases № A.	B.	C.	D.	E.	1874. Mahjokla un klases № A.	B.	C.	D.	E.	Peesihmejumi.
1862. g.		usņemts plaschakâ pagasta-sab.	Kahrlis Finkensteins.	1816 t. 21. janwarî	Lutera	9	—	—	—	—	9	—	—	—	—	9	—	—	—	—	no 1874. g. pagasta-weetneeku pulka lozeklis.
			Seewa Matilde	1829 t. 7. martâ	„	9	—	—	—	—	9	—	—	—	—	9	—	—	—	—	
			meita Anna	1859 t. 24. dezembr.	„	9	—	—	—	—	9	—	—	—	—	9	—	—	—	—	
VII.	23		Mikelis Majors	1833 t. 26. junijâ	„	—	—	—	13	—	—	—	—	14	—	—	—	—	14	—	ir iszeetis kriminal-sodu.
			Seewa Anna	1835 t. 17. augustâ	„	—	—	—	13	—	—	—	—	14	—	—	—	—	14	—	
			dehls Jahnis	1860 t. 14. septbr.	„	—	—	—	0	—	—	—	—	0	—	—	—	—	0	—	Usturahs pee kahda kurpneeka, Rihgâ, par mahzekli.
XVI.	1		Jahn. Markowsky	1814 t. 16. oktbr.	Greekup. tiz.	—	2	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1	—	—	
			Seewa Marta	1817 t. 5. janwarî	„	—	2	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1	—	—	
			dehls Jehkabs	1848 t. 6. aprilî	„	—	—	—	—	8	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1873 nodots kara-deenestâ.
			meita Lihse	1850 t. 3. maijâ	„	—	—	—	—	12	—	—	1	12	—	—	—	—	—	—	1874 isprezeta us Zildeem.
1868 no Zildeem.			Lotte Ahring	1840 t. 9. julijâ	Lutera	—	—	—	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1872 pahrrakstita us Lauberneem.
			dehls Jahnis	1862 t. 17. febr.	„	—	—	—	—	10	—	—	—	—	10	—	—	—	—	—	dabo nabaga maisi.

Mahjokku numuri un wahrdi.

№	Wahrdi.
1	Muischa.
2	Klausibas semes mahjas Tentini.
3	Kalpu mahjas Kihli.
4	Muischas semes mahjas Leijas Mahkeni.
5	Meschsarga mahja Degki.
6	Pagasta mahja.
7	Darwas zeplis Podneeki.
8	Klausibas semes mahjas Jaunsemji.
9	" Juzeni.
10	" Osolini.
11	" Seedi.
12	" Purgaischi.
13	" Roseni.
14	" Kidroni.

Kà schis pagasta rulis jasastahda un jawed.

Baltijas General-gubernators un Kursemes semneeku leetu komisija schaî sinâ laiduschi schahdus nosazijumus:

a) 1. No tam, kur kahds pagasta lozeklis dsihwo, wehl nebuht ne-israhdahs ta schkira, kurai tas peeder, jo ik katram pagasta lozeklim sinamai mahjas weetai wajaga buht, un tà tad ari daudsreis atgadahs, ka gruntneeki waj rentneeki ar tahdeem, kam ne gruntsihpaschuma, nedsrentes weetas, par peem. saimneeks ar saweem kalpeem, kopâ weenâs mahjâs dsihwo. Ahrpuss pagasta dsihwodami pagasta lozekki ir ja-apsihmè ar O un winu dsihwesweeta japeemin „peesihmejumu" rubrikâ.

2. Pee kuras kahrtas jeb schkiras katrs ihsteni peeder, waj pee saimneekeem, waj pee mahju un muischu kalpeem ꝛc., tas israhdahs no tam, kurâ rubrikâ no Littr. A lihds E wina mahjas weetas numurs eerakstits, pee kam schè teek nosazits, ka ja-eeraksta:

Rubrikâ A — wisi grunts ihpaschneeki, weenalga, zik leeli tee gruntsgabali, kas wineem paschcem peeder;
" B — mahju rentneeki;
" C — muischas kalpi;
" D — mahju kalpi;
" E — wisi pagasta lozekki, kas gan us sawu roku (patstahwigi) dsihwo, bet kureem grunts waj mahju naw. Pee scheem beidsamajeem peeder ari rentneeki jeb nomneeki no tahdeem gruntsgabaleem, kas mahju teesâ nestahw.

3. Pagasta rulis ir sastahdams preeksch nahkoscheem trihs gadeem un tadehk pehz tahdas sastahdischanas katra liste ik gada pehz Jurgeem, kad wisas mainischanahs pagastâ jau notikuschas, tahdâ wihsè japahrluhko un jasataisa, ka wisi pahrgrosijumi, waj tee nu sihmejahs us dsihwes weetu, waj us pahreeschanu no weenas schkiras otrâ, waj beidsot ari us zitahm buhschanahm,

kas kahdas teesibas aisnem, skaidri ir japeesihmè. Lozekki, kas kahdai familijai peenahk klaht, ir eerakstami tanî pee katras familijas atstahjamâ tukschâ weetâ. Kas no jauna peenahkuschi, ir japeesihmè listes beigâs, tee kas aiseet, turpretim tanî rubrikâ „peesihmejumi."

(Generalgub. pawehle, slud. zaur semn. leetu komis. 27. dezembrî 1872 Nr. 428, un generalgub. pawehle no 9. junija 1867 Nr. 677, slud. zaur semn. leetu komis. zirkul. no 15. julija 1867 Nr. 277).

b) Lihds turpmakeem nosazijumeem ir atwehlets, tahs no baptistu skolotajeem un preekschneekeem israkstitas dsimschanas sihmes peenemt un pagasta rulî eerakstit, bet no schihm sihmehm norakst ja=eesuhta pilsteesahm. Tadehk wiseem baptisteem tahdas sihmes japeenes.

Tee pilsteesahm eesneegtee norakst no baptistu behrnu dsimschanas leezibahm jakrahj un ja=usglabà kà dokumenti, lihds tas no Walsts waldibas nodomats eestahdijums par baptistu kristischanu buhs eewests un lihds tas wehl nenobeigts jautajums par schihs tizibas schkiras atsihschanu no Waldibas buhs isspreests.

(Generalgub. pawehle no 18. nowembra 1866 Nr. 2764, slud. zaur Kursem. gubernatora k. zirkuleru no 22. nowembra 1866 Nr. 7106).

c) Tahdi, kas sawas kahrtas teesibas peepaturedami, kà par peem. muischneeki, birgeri, eestahjahs pagastâ, ir Kursemê pagasta rukôs eerakstami no aprinku teesahm, it kà Widsemê no draudses teesahm.

(Semneeku leetu komis. zirkul. no 22. septembra 1866 Nr. 242).

d) Wezuma eerakstischana pagasta rukôs ja=isdara pehz iswilkumeem is krustamahm grahmatahm, kuri iswilkumi schahdâ wihsê apgahdajami:

Pagasta waldes sastahda listi par wiseem teem pagasta lozekkeem, kuru wezums wehl naw usdots, un isklauschina tos waj winu peederigus, kur tee dsimuschi, kahdi teem wezaki un zik wezi wini, ja zitadi nè, tad tak no leeluma; ja eespehjams, tad ari wehl zitas sihmes ja=isdibina un wiss tas tad japeesihmè tanî wahrdu sarakstâ, lai tahdas personas, kam lihdsigi wahrdi, netiktu pahrmainitas. Ar scho, us lokschnes (bogena) weenu pusi sastahdamu sarakstu tad pagasta wezakam waj pagasta skrihwerim, kad waijadsigs tos pagasta lozekkus lihdsâ nemot, ja=aiseet pee tahsweetas mahzitaja (Ortsprediger) tanî ar winu norunatâ deenâ un ar winu kopâ tee iswilkumi is krustamahm grahmatahm jasastahda. Ja pee tam kahda zilweka wezums schi waj ta eemesla dehk no krustamàs grahmatas nebuhtu isdibinajams, tad mahzitajam tas taî sarakstâ pee ta wahrda, kur eekriht, japeesihmè. Pagasta waldehm schee saraksti kà dokumenti ja=usglabà, ka tos pee rekruschu nemschanas (sasaukschanas listju sagatawoschanas) atkal waretu leetâ likt, bet ne wis tos, kà tas lihds schim daudsreis notizis, pasaudet un wehlak no mahzitaja atkal pagehret, zaur ko tas tihri weltigi teek apgruhtinats.

(Tapat, no 7. oktobra 1866 Nr. 258, p. 4, no 21. marta 1867 Nr. 110 un no 20. nowembra 1868 Nr. 309).

e) Pagasta rulim pehz pagasta lik. § 20, p. k, buhs buht pilnigam un skaidram sarakstam par wiseem pagasta peederigeem, tadehk tanî us katru wihsi ari atraitnes un seewischki bahrini usnemami, proti, kad tee ne pee weenas zitas augschejâ schematâ minetas schkiras nepeeder, tad tanî rubrikâ E.

(Minet. komis. spreedums no 7. oktobra 1866 Nr. 261).

f) Pagasta rulî ja=usnem:

1) wisas personas, kas rewisijas rukôs usnemtas un wehl pee dsihwibas, weenalga, waj tahs dsihwo pagastâ, waj ahrpus pagasta;

2) tahs tanî peesihmejumâ pee pag. lik. § 1 peeminetas personas, kas pagastâ eenahk waj grunts ihpaschumu eemantojot, waj mahjas us renti nemot un tadehk jau pehz likuma plaschakâ pagasta sabeedribâ eestahjahs;

3) wisi tahdi swescha pagastu lozekki, kas rewisijas rukôs naw eerakstiti un ari naw grunts ihpaschneeki un rentneeki, bet zaur ihpaschu pagasta=spreedumu usnemti plaschakâ pagasta sabeedribâ un tadehk eerakstami pagasta ruka rubrikâ E, pee kam wini sawas rektes, ko tee bauda sawâ ihstâ pagastâ, kur wini peerakstiti, wis nesaudè;

4) pehz peesihmejuma pee pag. lik. § 1 pee teem tur mineteem grunts ihpaschneekeem waj rentneekeem nepeeder wis kalpi, kam lones teesâ seme, meschsargi un ziti gahjeji;

5) Muischas amata wihri, krodsneeki, melderi un tà pr. ir tikai tad pagasta rulî eerakstami, kad wini pee tahm schkirahm peeder, kas minetas schi zirkulera 1. 2. un 3. punktê.

(Minet. komis. zirkulers no 17. oktobra 1866 Nr. 267).

g) Kad gruntsgabals realnastas nes, tad tas, kas winu bruhkè, ja=eeraksta pagasta ruka rubrikâ B, un kad gruntsgabals realnastas nenes, tad rubrikâ E (Skat. ari pag. lik. § 6).

(Tapat, no 22. oktobra 1866 Nr. 271, p. 1).

Uſ originala ir no Keiſeriſkas Majeſtetes Paſcha rokas rakſtits:

„To buhs iſdarit.“

Ziņskoje pilî, 11tâ junijâ 1866tâ gadâ.

Likumi

par launschu labklahſchanas eeriktehm Baltijas gubernu ſemneeku pagaſtôs.

A. Par labibas magaſinehm.

§ 1. Katram pagaſtam wismaſak weenas magaſines klehts waijaga buht, kur ihpaſchi jaglabâ tas labibas krahjums, kas pagaſtam peeder. Magaſines-klehtei waijaga tik leelai buht, ka tur ee-eet tik daudſ labibas, zik pehz likumeem (§ 2 ar wiſu peelikumu) jaſakrahj. Magaſines-klehtei pehz buhwes jabuht, zik ween war, ſtiprai pret uguni un laj ſtahw tahdâ weetâ, kur no uguns droſcha. Nedrihkſt buhwet jaunas magaſines-klehtis no kokeem, un nedrihkſt tahdu jumtu likt, kas ahtri aiſdeg.

Peeſihmejums. Kurſemes gubernâ gruntskungeem, kas ſchè jo wairak magaſines ehkas dewuſchi, — ja negrib wairs to magaſines ehku pagaſtam wehlet, waijaga buhwes weetu jaunai magaſinei eerahdit un tos bakkus dot, zik pee muhra ehkas gabaleem waijaga, kas no kokeem taiſami.

Iſſkaidrojums.

Lihdſſchinigâs magaſines ehkas nomaſchana no muiſchas ihpaſchneeka uſ nenoſazitu laiku, ja ſtarp muiſchas ihpaſchneeku un pagaſtu par tam lihgums notizis, ir bes kahdas runas atwehleta.

(Kurſem. ſemn. leetu komiſ. zirkul. no 17. oktobra 1867 Nr. 267, pkt. 9).

§ 2. Magaſine ir pilna, kad tikdaudſ ſabehrts, ka uſ katru beidſamâs rewiſijas wihriſchka dwehſeli un uſ katru pagaſta lozekli, kas ſawas ſenajas kahrtas rektes paturedams pagaſtâ uſņemts (pagaſt. lik. § 1 ar peeſihm.) pa tſchetwertu rudſu waj kweeſchu (puhru) un pa puſs-tſchetwertu waſarejas labibas ronahs.

Iſſkaidrojums.

Pee aprehkinaſchanas, zik labibas magaſinê ihſteni waijaga buht, ir jaſkaita lihdſi wiſi rewiſijas liſtês eerakſtitee un pee pagaſta peederoſchee lozekli, tapat tee pee ſweſcheem pagaſteem peerakſtitee, bet pagaſta ruli eewilktee un plaſchakâ pagaſta ſabeedribâ uſņemtee mahju rentneeki un ihpaſchneeki; turpretim naw japeerehkina tahdi, kas gan pagaſta ruli eerakſtiti, bet pagaſta ſabeedribâ naw uſņemti.

(Semn. leetu komiſ. ſpreed. no 14. marta 1867 Nr. 75, pkt. 4).

Peeſihmejums 1. Kad labibas krahjums magaſinê pehz teem ſenejeem likumeem, kas wairak pawehleja, leelaks ne ka ſchis § rahda, tad tas labibas wairums naw ja-iſdala pagaſta lozekkeem, bet pehz pagaſta weetneeku pulka ſpreeduma japahrdod, un ta nauda japeeleek pee pagaſta ihpaſcha uſtura-naudas-krahjuma.

Peeſihmejums 2. Ja waijadſiba ihſteni ronahs, gubernators pehz pagaſta weetneeku-pulka ſpreeduma un pehz uſraugu teeſas (pag. lik. § 32) rakſta war wehlet, ka kahdu labibas daku, bet ne wairak ne ka puſi pahrdod. Ir ſchi nauda peeleekama pee pagaſta-uſtura-naudas-krahjuma.

Isskaidrojums.

Labibu, kas magasinê pahraki par 1½ tschetwerteem us dwehseli, war pahrdot, bet par to eenahkuse nauda jaleek klaht pee magasines kapitala.

(Semn. leetu komis. spreed. no 14. marta 1867 Nr. 75, pkt. 3).

§ 3. Taîs pagastôs, kur labibas krahjums, waj naudas krahjums (peesihm. 2 pee § 2) wehl naw pilnigs, katrai rewisijas wihrischka dwehselei un katram pagasta lozeklim, kas sawas senajas kahrtas rektes paturedams pagastâ usnemts, waijaga katru gadu pa puss-tschetweriku waj rudsu waj kweeschu un pa diwi garnizas wasareju labibas pee magasines peebehrt, lihds kamehr tas labibas krahjums pehz likumeem (§ 2) pilnigs.

Isskaidrojums.

Tahdi pagasta lozekli, kam galwas labibu graudôs nobehrt nahkahs gruhti, to war atlihdsinat naudâ, pehz tam kà kuru reisi tahs tirgus zenas, pee kam pagasta waldehm, lai scho labklahschanas likumu § 2 kahrtigi kluhtu ispildits, teek peekodinats, tuhlit kad tahda nauda sanemta, tik dauds labibas, zik preeksch katra maksataja waijadsigs, magasinei par labu nopirkt.

(Generalgub. pawehle no 29. nowembra 1868 Nr. 1071, slud. zaur semn. leetu zirkul. no 15. marta 1869 Nr. 64).

§ 4. Tam, kas no pagasta iseet, naw wehlets kahdu magasines labibas daku atprasit. Bet kad kahdi pagasti saweenojahs (pagast. lik. § 2), tad ari pagastu magasinu labibas krahjumeem pehz pagastu leeluma jasa-eet kopâ.

Zaur scho likumu naw aisleegts, ka weenam pagastam diwi waj wairak magasinu ehkas, bet tikai parahdits, ka teem saweenoteem pagasteem wisu scho magasinu labiba kopâ peeder.

Isskaidrojumi.

Kur wairak pagastu sakausejahs par weenu pagastu, tur schim kopu pagastam un newis katram senak ihpaschi bijuscham pagastam magasines ehka ja-ustur, ja-isslahpa un japahrbuhwè.

(Semn. leetu komis. spreed. no 21. dezembra 1867 Nr. 432)

§ 5. Kad pehz § 4 saweenotu magasinu labibas krahjums pehz saweenota pagasta lozekku skaita wehl naw pilnigs, tad katrai pagasta dalai, kas senak pate par pagastu bijuse, tik tamehr galwas labiba jaber, lihds kamehr tas labibas krahjums, kas tai winas magasinê bijis, pehz likumeem pilnigs paleek pehz to lozekku skaita, zik bijuschi preeksch pagastu saweenoschanas. Pehz schi likuma pagastam, kam magasine pilna, un kas ar zitu nu saweenojahs, naw wairs jaber pee saweenotàs magasines pildischanas.

§ 6. Pagasta-magasines isleeneta labiba ja-eedsen no teem, kam leeneta. Ja schee it pawisam nespehj atdot, pagastam pascham ja-atber, jo wiss pagasts pats galwotajs par to, ka labibas paradi teek atdoti, un ka magasines labiba katru gadu teek sabehrta. Bet schi pagasta-galwoschana tahkaki nesneeds ne kà lihds to diwi beidsamo gadu paradeem. Par senakeem paradeem, ja tee ihstee paradneeki it nemas nespehj atdot, teem pagasta amata wihreem, kas wehlejuschi tahdus paradus eekraht, ar sawu paschu mantu ja-atbild. Pagasta weetneeku pulkam pehz likumeem ja-atbild, kad skaidri redsams, ka winsch pee labibas aisdoschanas bijis nebehdigs, tàpat usraugu teesai, kad naw usluhkojuse, kà peenahkahs, waj magasine riktigi top waldita.

§ 7. Magasines labibas aisdoschanu pagasta weetneeku pulks laj wehlè pehz schi preekschraksta:

a) sehklai un usturam tikai teem pagasta lozekkeem ir brihw dot, kam ihsteni waijaga, un tikai tik-dauds, zik waijaga, un ne zitadi ka us prozentehm. Zik prozentes, to apspreesch pagasta weetneeku-pulks, bet pahri par seschi prozentehm naw brihw nemt;

b) labibu tik tad drihkst isleenet, kad pagasta weetneeku-pulks ihpaschi katru reis to nospreedis; ari japeemin pee wahrda, kahdeem pagasta lozekkeem un zik katram aisdos. Pagasta wezakam un preekschneekeem skaidri pehz scheem spreedumeem jadara;

c) labibas parads tuhlit pirmâ rudenî no lauku augkeem ja=atdod un tik tad, kad tas it pawiſam ne war notikt, atdoſchanu brihw kawet lihdſ otram rudenim;

d) pee labibas aiſdoſchanas waj preekſch ſehklas, waj preekſch uſtura pagaſta waldei jaluhko, ka wiſas magaſines trihs zeturtdaļas paleek ne=aiſtiktas. Schim likumam pretim darit uſraugu teeſa tik uſ ihpaſchu pagaſta weetneeku=pulka luhgſchanu war wehlet.

§ 8. Uſraugu teeſahm katru rudeni, kad wiſs appkauts, labibas magaſini waijaga pahrmeklet, laj redſ, waj wiſi likumi pa pilnam iſdariti.

Magaſines walditaji iraid pagaſta wezakee jeb preekſchneeki, un pirmâ rokâ tee magaſines wihri. Pehz wezaka waj preekſchneeku wehleſchanas magaſines wihri ſanem un iſdod magaſines labibu, ſinas teem dod par to, ko darijuſchi, un atbild tikai par to, ka magaſines krahjums pehz mehra riktigs, un ka graudi labi; wezakajs un preekſchneeki atkal par to atbild, ka magaſines labiba pehz pagaſta weetneeku=pulka ſpreedumeem iſdota.

§ 9. Pagaſta wezakee un preekſchneeki lihdſ ar magaſines wihreem katru gadu pagaſta weetneeku=pulkam rehkinumus atdod par magaſines waldijumu. Komiſijahm, kas iraid par ſemneeku leetahm, ir atwehlets, laj uſraugu teeſahm un pagaſta waldehm pehz pagaſt. lik. § 43 derigu pamahziſchanu dod par to, kahdâ kahrtâ magaſine buhtu ja=atdara, kahdôs laikôs magaſines labiba buhtu ja=pahrmaina, kad un kà japahrmehro, kahdâ wihſê magaſines behrſchana un magaſines paradi japeedſen, kà jawed magaſines grahmatas un rehkinumi, kà magaſines ſinas uſraugu teeſahm jadod, un par wehl zitahm leetahm, kas peeder pee magaſines waldiſchanas.

B. Par pagaſta lahdi.

§ 10. Katram pagaſtam ſawa pagaſta lahde. Eekſch pagaſta lahdes manta ſtahw, kas wiſam pagaſtam peeder: ſkaidra nauda, naudas papihri un paradu rakſti.

Peeſihmejums 1. Pagaſta uſtura=naudas=krahjums (peeſihm. 1 un 2 pee § 2) un nabagu lahde, kahda ihpaſchi Widſemê un Igaunu ſemê ronahs (Widſem. ſemneek. lik. grahm. no 1860 § 540, Ig. ſemn. lik. grahm. no 1856 § 608) ari tikai ir pagaſta lahdes daļa un jawalda un japahrluhko pehz teem paſcheem likumeem ka pagaſta lahde.

Peeſihmejums 2. Kur pagaſti zaur uſraugu teeſas ſpreedumu ſaweenoti (pag. lik. § 2), pagaſteem paſcheem atwehlets ſpreeſt, kà pagaſta lahdes laj ſaweeno. Kad newar ſatikt weenâ prahtâ, tad uſraugu teeſa katru reiſ' to leetu ihpaſchi apſpreedihs kà kuru reiſi ta ir bijuſe.

§ 11. Pee pagaſta lahdes kriht un peeder:

a) manta, kur tee mantineeki naw atronami, ko likumi rahda;

b) wiſas ſtrahpes naudas, kas zitur pehz likumeem nekriht;

c) wiſa manta, ko ziti mirſtot pagaſtam nowehl;

d) tahs nodoſchanas, kas pehz likumeem no 9ta julija 1863 par paſehm un biketehm teek makſatas; beidſot

e) wiſa zita manta, ko pagaſts eemantojis.

§ 12. Pagaſta wezakee un preekſchneeki pagaſta lahdi walda pehz pagaſta weetneeku=pulku ſpreedumeem, ſcheem paſcheem rehkinumus atdod katru gadu un atbild par wiſu pagaſta lahdes ſkahdi, weenalga waj tihſchi, waj zaur ne=apgahdibu notikuſi. Beſ tam wehl uſraugu teeſai katru gadu pagaſta lahde japahrluhko (pag. lik. § 32).

§ 13. Pagaſta lahde glabajama droſchâ weetâ ar diwi atſlehgahm; weens ſlehdſamajs pagaſta wezakam, otrs weenam preekſchneekam. Pagaſta lahdes nauda janoleek waj walſts=bankâs, waj paſchu

Baltijas gubernu kredit-bankâs, un biketês tad ja-eeraksta pagastu wahrdi, — waj japehrk walsts rentes papihri waj gubernas riterschaftes kredit-bankas sandbrihsi, laj augłojahs.

§ 14. Pagasta lahdes nauda der pagasta waijadsibahm un ari pagasta lozekkeem par palihdsibu zitam paleenet. Pagasta weetneeku-pulkam jaspreesch, waj nauda leenejama us prozentehm, waj bes prozentehm. Bet kad ne tik ween pagasta naudas auglus, bet no pascha kapitala ko grib isdot, un kad pagasta lahdi ar kahdu paradu grib apgruhtinat, tad pee pagasta weetneeku-pulka wehleschanas ari wehl usraugu teesas wehleschana waijadsiga. Kad usraugu teesa wehlejusi, tad ta wehleta nauda pehz waijadsibas tà isdodama, kà pagasta weetneeku-pulks no sewis ihpaschi to noliks.

Isskaidrojumi.

a) 1. Magasines kapitala rentes nedrihkst isleetot preekisch magasines ehkas ustureschanas, preekisch magasines ehku buhwes, preekisch magasines leetu apgahdaschanas, preekisch kahdas labdarigas eestahdes un skolu dibinaschanas un ustureschanas ꝛc.; 2. pagasta kapitala rentes preekisch galwas naudas nomaksaschanas pehz pastahwoscheem likumeem naw atkauts isleetot, tadehk ka schis kapitals un wina rentes tikai preekisch pagasta noluhkeem nosaziti.
(Generalgub. pawehle no 7. junija 1872 Nr. 565, slud. ihpaschâ leetâ zaur semn. leetu komis. preekschraksta no 22. augusta 1872 Nr. 259).

b) Ne ta wismasakà isdoschana no kapitala nedrihkst notikt bes aprinka teesas atkauschanas, tadehk ka likumi schè it nekahdu starpibu nezek starp leelahm un masahm isdoschanahm; ka turpretim, it kà preekisch ziteem noluhkeem, ari preekisch pagasta namu buhwes to waijadsigo naudu no pagasta kapitala war nemt, ir pats no sewis protams, tomehr alasch tikai ar apstiprinaschanu no aprinka teesas puses.
(Semn. leetu komis. spreed. uo 14. marta 1867 Nr. 75, p. 2).

c) Aisnehmumus is magasines kapitala newar nekad graudôs, bet alasch tikai naudâ atdot, lai schis kapitals netiktu masinats.
(Minet. komis. zirkul. no 15. augusta 1869 Nr. 263).

d) Aisnehmumus is magasines kapitala war, kà jau schi kapitala noluhks to rahda, tikai preekisch labibas pirkschanas nemt, kad labibas truhkums to pagehr, bet ne us kahdu wihsi zita kahda noluhka dehk, pee kam sinams tee kahrtibas nosazijumi ja-eewehro, kas tamdehk doti; par tahdu naudas aisnehmumu atdoschanu jagalwo wisam pagastam un atmaksaschanai janoteek bes kaweschanas nosazità laikâ.
(Tàpat, no 15. augusta 1869 Nr. 270).

§ 15. Komisijahm, kas par semneeku leetahm, uswehlets, laj usraugu teesahm un pagastu waldehm pehz pag. lik. § 43 derigu pamahzischanu dod par to, kà jawed pagasta lahdes grahmatas un rehkinumi, un par zitahm leetahm, kas peeder pee pagasta lahdes waldischanas.

C. Par nabagu un slimneeku apkopschanu un palaidnu nodoschanu pee darba.

§ 16. Katram pagastam jagahdà par teem bahrineem, kam kopeju naw, par teem atrasteem behrneem un par teem ne-isauguscheem behrneem, kas nespehj strahdat, tàpat par wiseem teem pagasta lozekkeem, kas waj wezuma waj slimibas dehk paschi newar maisi pelnitees, un kam naw ihsteneeku, nedz no wezaku, nedz no behrnu puses, kam peenahkahs un kas spehj winus usturet. Tàpat pagastam jagahdà par sawu nabagu slimneeku kopschanu un ahrsteschanu. Beidsot pagastam no sawa spehka ari ja-apgahdà un jasargà tee sawi lozekki, kas ahrprahtâ palikuschi. Kad pagasts to nespehj, tad winam brihw rakstu laist zaur usraugu teesu pee gubernatora, laj schis spreesch, waj tee, kas ahrprahtâ, naw usnemami gubernas slimneeku-namâ (Collegium der allgemeinen Fürsorge), waj par maksu, waj bes maksas.

Peesihmejums. Nabagu rekruhschu seewahm un ne-usauguscheem rekruhschu behrneem, kas wehl newar maisi pelnitees, no saweem pagasteem jadabuhn ruhme ar siltumu; ja mas, par septinu garnizu rudsu katru mehnesi katrai rekruhschu seewai un pa pussseturtas garnizas rudsu katru mehnesi katram rekruhschu behrnam. Pagasta polizejai bes ta wehl jagahdà, ka rekruhschu behrni pagasta skolâs bes maksas dabuhn mahzitees, un ka tahm mahtehm pehz winu wehleschanas labi pahrstahwetaji top peedoti.

§ 17. Pagasta polizeja laj katru gadu saraksta tos pagasta nabagus un slimneekus, kam palihdsibas waijaga un ari laj nospreesch pehz waijadsibas, zik katram palihdsibas janowehlè. Schis raksts pagsta weetneeku-pulkam leekams preekschâ, laj pahrluhko un apstiprina. Ja pehz kahdam gribetu waj masak, waj wairak dot, nekà taî apstiprinatâ rakstâ apspreests, tad pagasta weetneeku-pulka ihpascha wehleschana ja-isluhdsahs.

§ 18. Tahm isdoschanahm, par ko pehz scho likumu § 16 pagastam jasin, laj nem, kas sanahk nabagu lahdês, kur tahdas iraid, tad kas eenahk no teem semes gabaleem, ko pagasts saweem nabageem par labu waj pirzis, waj rentejis, tad mihlestibas dahwanas, tad prozentes, kas par isleenetu magasinas labibu eenahk (§ 7 a), tad wisu to, ko pagasta kaudis katru gadu beidsamâ swehtdeenâ us Mikeleem (29. septemberî) to wihru rokâs, ko pagasta weetneeku pulks preeksch tam ihpaschi iswehlejis, samet, beidsot to naudu, ko ihpaschi preekssch nabageem dod no pagasta lahdes.

§ 19. Wisi pagasta lozekki, kas darbu spehj darit, bet kam palihdsiba no pagasta bijuse un bijis jadod, tàpat tahdi, kas diwi gadu starpâ sawas pagasta nodoschanas jeb klausibas naw ispildijuschi, tee pagasta polizejai top nodoti, laj schi ar wineem dara pehz sawa spehka.

Pagasta polizeja laj schos nodod pagasta teesai un schi spreedihs, ka wini janodod us kahdu laiku deenestâ, waj par darbineekeem, waj paschu pagastâ, waj pahrnowadis, laj sawu paradu atstrahdà.

D. Kà jaisturahs pee uguns grehkeem mahjâs un meschôs, pee lipigahm slimibahm un lopu sehrgahm, kà ari kad kahds pamiris (Scheintod.)

§ 20. Wisi likumi par schihm leetahm, kas semneeku likumu grahmatâs un kas saskan ar jauneem pagasta likumeem, paleek sawâ spehkâ.

Instrukzija,

pehz kuras Baltijas lauk-pagastôs labibas magasines un pagastu lahdes jawalda.

A. Par labibas magasinehm.

I. Par magasines waldischanu, par labibas behrschanu un aisdewuma atbehrschanu.

§ 1. Magasine ir aisslehgta ar trim atslehgahm; weena stahw pee pagasta wezaka, otra pee weena pagasta preekschneeka, treschà pee weena magasines wihra.

§ 2. Tuhlit pehz lauku nowahkschanas pagasta lozekleem jasahk atbehrt ta labiba, ko no magasines isnehmuschi, un tahs prozentes. Kur magasine naw pilniga (lik. par kauschu labklahschanas eeriktehm no 11. jun. 1866 § 2) tàpat jasahk behrt, zik pehz likuma no galwas jaber. Tapehz ka pagasts kopâ galwo par saweem lozekleem, us teem behrejeem ja-isdala un pee tahs beramàs teesas ja peerehkina tas istruhkums, proti ko ziti behreji (lik. par k. labklahsch. § 3) naw behruschi. Lihds 1. nowemberim behrschanu buhs pabeigt.

§ 3. Magasines wihri wisu labibu sanem un isdod pehz raksta, kas ir dots no pagasta waldes (t. i. no pagasta wezaka, waj, kad schis newarejis, no pagasta preekschneeka, un kam ir parakstits ari pagasta skrihwera wahrds) un kur ir sarakstits, kahdeem pagasta lozekleem brihw aisdewumu prasit no magasines, zik katram ja-aisdod, un no kahdas labibas, tàpat kahdi tee behreji, weenalga waj sawas galwaslabibas behreji, proti pee nepilnigas magasines, waj aisdotas labibas ar prozentehm (Bath) atbehreji, un atkal no kahdas labibas un zik wineem jaber, waj ja-atber. Kad magasines wihri pehz uswehleschanas darijuschi, tad laj pagasta waldei to rakstu ar saweem peesihmejumeem parahda, un laj schi eeleek taîs rehkinumu grahmatâs. Tee raksti paschi laj paleek pee magasines wihreem par parahdischanu pee nahkamas magasinas pahrmehroschanas.

§ 4. Par katru labibas behrumu un parada atbehrumu pagasta walde laj dod kwitanzi. Bes tam magasines wihrs ar katru magasines parahdneeku pagastâ laj tur ihpaschus burtskokus, kas lihds gada rehkinumu slehgschanai jaglabà. Tad pagasta walde noleek deenu, kurâ burtskoki kopâ ar ta paradneeka ihpaschu parada grahmatu japahrluhko un, ja naw nekahda pretimrunaschana, ja-isdeldè. Paradneeka ihpaschâ parada grahmatâ japeesihme, ka tas notizis. Ja gadahs kahda pretimrunaschana, tad burtskoks peerahda taisnibu.

§ 5. Magasines wihreem jarauga, ka taî deenâ, ko paschi lihds ar pagasta waldi nolikuschi, ta beramà waj atberamà labiba nahk labi skaidrota un bes nekahdas kaites, un ja behrschana waj atbehrschana taî noliktâ deenâ nebuhtu notikusi, tad tuhlit sinas jadod pagasta waldei, kas parada eedsihschanai noliks wehl diwi brihschus, diwi nedekas un atkal diwi nedekas. Kad ari beidsamajs terminsch pahrgahjis un tas parads naw rehdits, tad pagasta teesa, no pagasta waldes usaizinata, laj to paradu eedsen

ar ekſekuziju. Kad tas paradneeks, par kuru ta ekſekuzija noſpreeſta un iſdarita, neſpehj ne makſat, ne paradu atſtrahdat (lik. par ł. labklahſch. § 19), tad tas robs, kas tà gadijees, proti ja pagaſta weetneekeem un uſraugu teeſahm par to naw ja=atbild (lik. par ł. labklahſch. § 9), jalihdſina waj nu wiſam pagaſtam zaur leeku behrſchanu, ko uſ galwahm iſdala, waj, kad pagaſta amatu wihri tos paradus uſ wiſu pagaſtu laikâ naw iſdalijuſchi, tad paſcheem wainigeem pagaſta amatu wihreem.

Peeſihmejums. Retumis parada atbehrſchanu, waj labibas behrſchanu pahri par to augſchâ minetu laiku war wilzinat, kad droſchiba ronahs (§ 10), bet pahri par nahkoſchu rudeni tikai ar uſraugu teeſas atwehleſchanu.

§ 6. Kad rudſi naw iſdewuſchees, tad ir brihw $\frac{1}{3}$ tſchetwerta rudſu weetâ behrt $\frac{1}{3}$ tſchetwertu meeſchu jeb $\frac{2}{3}$ tſchetwertu auſu, un ja waſarejs naw iſdewees, tad pehz tahs paſchas lihdſibas ir brihw rudſus behrt eekſch magaſines waſareja weetâ. Bet rudenî magaſines waldei jagahdà, ka ta labiba pehz kahrtas teek atmainita.

§ 7. Kad ihpaſchôs bada gadôs magaſines labiba nepeeteek waijadſibai un pagaſta waldei ar uſraugu teeſas atwehleſchanu (lik. par ł. labklahſch. § 14) labiba tadehk atkal japeepehrk ar kahdu daku no uſtura naudas krahjuma, tad ſchahds aiſdewums ſawâ laikâ ja=atlihdſina ar naudu.

Lai gruntigi waretu ſinat, zik labibas ihſteni buhtu japeepehrk, pagaſta waldei lihdſ ar pagaſta weetneekeem ſawâ laikâ jaſanahk ſpreeſt, un tas ſpreedums uſraugu teeſai janoſuhta, ka lai apſtiprina.

§ 8. Tàpat pagaſta waldei lihdſ ar pagaſta weetneekeem jaſpreeſch, ko uſraugu teeſa laj apſtiprina, proti ſpreedumu, waj magaſines labiba, ja rahdahs, ka ſamaitaſees, pret jaunu labibu buhtu japahrmaina. Bet tahda pahrmainiſchana laj noteek ihſteni tikai tà, ka to wezo labibu ahtraki ne=iſdod, ne kà kad ta jauna labiba klaht. Kahdahm reiſahm wezu labibu war iſdot, kad jauno tuhlit wehl ne=eeber, ja tahs wezàs labibas nehmejs to atbehrſchanu deeſgan droſchi ſpehj apgalwot.

§ 9. Pagaſta lozekli, kas no pagaſta kur iſgahjuſchi waj kam graudu behrſchana uſ kahdu wihſi gruhti naktos, magaſines behrſchanu ar naudu war atlihdſinat. Ta makſa ja=iſrehkina pehz tam, kahds tirgus tai beramai labibai, un japeeleek ta peeweſchanas teeſa kà kurâ reiſâ. Pagaſta waldei tad, kad ta nauda ſanemta, japeepehrk tik tahs labibas, zik kriht uſ to makſataju.

II. Par magaſines atwehrſchanu un labibas aiſdoſchanu.

§ 10. Wiſi pagaſta lozekli, kam ihſteni truhkums, un kas atbehrſchanu waj zaur ſawu paſchu mantibu, waj zaur zita kahda apgalwibu, waj kihlahm (dingliche Sicherheit), waj zaur ſawu meeſas ſpehku, ar ko ſtrahdahs un pelnihs, apgalwo (perſönliche Sicherheit), waj iraid grunts=turetaji waj neturetaji, — aiſdewumu no magaſines war praſit (lik. par ł. labklahſch. § 7, a.)

Kad praſitajam ne aiſdod, tad pagaſta weetneekeem protokols jaſarakſta un ja=eeſihmè ihpaſchi, kapehz tam naw aiſdots.

Kas ar pagaſta weetneeku ſpreedumu naw ar meeru, tas diweju nedeku ſtarpâ pee uſraugu teeſas war appeleeret.

§ 11. Weena pagaſta magaſine no otra pagaſta magaſines tikai pehz abeju pagaſtu weetneeku ſpreeduma un pehz uſraugu teeſas atwehleſchanas labibu war tapinat. Uſraugu teeſa ari pahrbaudihs wiſu norunu un lihgumu, pehz ka aiſdos un aiſnems.

§ 12. Tas laiks, no kura ſahkot to no pagaſta weetneekeem atwehletu leenejamu labibu, par ko ſkaidrs protokols jawed, warehs iſdot, pehz pagaſta peepraſijuma uſraugu teeſai janoſpreeſch.

§ 13. Wiſupapreekſch jaſahk no tahs labibas aiſdot, kas jo ahtri waretu ſamaitatees.

III. Par magasines rewideereschanu.

§ 14. Ar 1. augustu sahkahs jaunais rehkinuma gads preekssch magasines waldischanas, un us scho laiku magasines grahmatas laj slehds, un magasines labibu laj pahrmehro. Tàpat pagasta wezakee un preekschneeki un magasines wihri laj pehz grahmatu slehgschanas pagasta weetneekeem rehkinumu leek preekschà par isgahjuscha gada magasines waldijumu.

Peesihmejums. Bes tam pagasta wezakee un preekschneeki un magasines wihri, kad atstahj no sawa amata, rehkinumus leek preekschâ pagasta weetneekeem par magasines waldischanu tanî laikâ, kas pehz beidsamàs grahmatu slehgschanas ir pagahjis.

§ 15. Kad schihs instrukzijas § 2 peemineta behrschana un paradu atbehrschana notikusi, pagasta walde pehz magasines grahmatahm laj aprakstu dod pehz preekschsihmes Lit. A, kas schihs instrukzijas galâ atronama un kur war redset:

1) zik labibas 1. augustâ magasinê bijis;
2) zik labibas bijis paradneeku rokàs;
3) zik labibas no teem pascheem tapis peedsihts;
4) zik no galwahm bijis jaber;
5) zik ir eebehrts;
6) zik no eenahkuschas prozenschu labibas nabageem isdalits;
7) zik labibas tagadit iraid eekssch magasines.

Schis apraksts usraugu teesai ne wehlaki kà lihds 1. dezembrim jaleek preekschâ.

Peesihmejums. Bes tam pagasta waldes usraugu teesahm pehz senaka likuma un pehz sinamas preekschsihmes laj peesuhta aprakstus preekssch tahs gada-sinas, ko gubernators eesneeds Keisara Majestetei, un preekssch gubernas ustura-komisijas.

§ 16. Usraugu teesai waj winas suhtnim (Delegirter) pee pagasta magasines un pagasta lahdes rewideereschanas, ko katru gadu pehz lauku nowahkschanas noturehs, jaleek preekschâ: abas magasines grahmatas (Schemats Lit. C, D un E), beramàs labibas isdalischanas rulis (preekschsihme Lit. B) un tas § 15 peeminetais aprakst (preekschsihme Lit. A). Usraugu teesa pahrbauda to budschetu (zerejamas nahkama gada eenemschanas un isdoschanas rehkinumu), kas stahw taî beramas labibas isdalischanas rula eesahkumâ, meklè, waj tahs us pagasta lozekkeem isdalitas beramas teesas un tee aisdewumi, kà peenahkahs, ir atbehrti, un spreesch ko waijadsehs, kà kurâ weetâ atraduši. Tad wina kopâ pahrluhko to aprakstu pehz Lit. A un magasines grahmatas un beidsot no abeem teem pagahjuscha un tagadeja gada aprakstteem rauga, waj ta tagadeja magasines labiba un ta tagadeja magasines nauda iraid riktiga. Smalkakas ismekleschanas dehl ari war prasit, laj wisas magasines grahmatas, rukus u. t. j. pr. nowed usraugu teesâ; bet tad jo steigschus japahrluhko, un jo ahtri pagasta waldei jasuhta atpakal.

§ 17. Usraugu teesa pee magasines rewideereschanas laj leek wehrâ:

1) kahda ir magasines ehka;
2) zik tahs labibas un kahda wina;
3) waj magasines wihri leek wehrâ un dara, kas teem peenahkahs.

IV. Par magasines grahmatahm.

§ 18. Pagasta waldei jatur un jaraksta schahdas schnores-grahmatas:

1) ta ar Nr. I sihmeta magasines grahmata, kur wisi eenahkumi un isdewumi ihsi japeesihmè, un kur janorahda us to ihpaschu paradneeku rehkinumeem (preekschsihme Lit. C).

2) ta ar Nr. II sihmeta grahmata, kur ihpaschi katra pagasta lozekka rehkinums pehz preekschsihmes Lit. D un atkal ihpaschi nabagu rehkinums jawed pehz preekschsihmes Lit. E.

Peesihmejums. Bes tam isdalischanas rulî pehz preekschsihmes Lit. B jasaleek, zik katram pagasta lozeklim magasinê jaber, un paschâ ruka eesahkumâ jadod gada budschets, (no ka ihsti redsehs zerejamas gada eenemschanas un isdoschanas).

Isskaidrojums.

Tanî magasines grahmatâ Lit. D Nr. II aprehkinaschana ar katru pagasta lozekli schimbrihscham war notikt us puhreem, lihds aprehkinaschana us tschetwerteem laudihm jo wairak buhs parasta. Bet wispahrigai sarehkinaschanai un magasines grahmatas Lit. C I weschanai buhs notikt pehz tschetwerteem.

(Semn. leetu komis. zirkul. no 10. julija 1870 Nr. 433, p. IV.)

B. Par pagasta lahdi.

I. Par pagasta lahdes waldischanu.

§ 19. Pagasta naudas manta, kur peeder pagasta ustura naudas, pagasta nabagu naudas un pases naudas krahjumi, ja kur tahdi ihpaschi krahjumi ronahs, jaglabà waj muhretâ welwî, kur uguns newar eetikt, ar dselsdurwihm un diwi zauri slehdsamahm atslehgahm, waj dselss-skapî, kur uguns newar eetikt, ar diwi atslehgahm; weena atslehga ir pagasta wezaka, otra weena preekschneeka rokâ.

§ 20. Pagasta walde weenu nedekas deenu noleek, kur preekssch pusdeenas arween wisa maksajama nauda teek maksata un sanemta, un scho deenu pagasta lozekleem dara sinamu. Masôs pagastôs schihs sanahkamas deenas war nolikt retaki.*)

§ 21. Pagasta wezakam un tam preekschneekam, kam ta otra atslehga uswehleta, klaht esot, wisa nauda, kad eenahk preekssch pagasta lahdes, tuhlit kà eenahkusi un grahmatâ peesihmeta, lahdê ja-eeslehds, un kwitanzei par to maksajumu pagasta wezakajs un preekschneeks sawu wahrdu tuhlit laj paraksta un sehgeli laj peespeesch, tàpat laj apakschâ pagasta skrihweris sawu wahrdu paraksta.

§ 22. Par wisu naudu, kas pagasta lahdê eenahk, ja naw itin masa, waj ja ahtrumâ naw atkal isdodama, janopehrk tahdi naudas papihri, kas augkus neks, kas droschi ir, kam wehrtiba daudz nemainahs, kas ir rakstiti waj sihmeti us ta pascha pagasta wahrdu, waj tam pascham pagastam atrakstiti. Schee naudas papihri pehz sawas schkiras un ar saweem numureem grahmatâ jasaraksta.

II. Par pagasta lahdes rewideereschanu.

§ 23. Pagasta walde katra rehkinuma gada galâ, t. i. us 1. janwari sawas grahmatas laj slehds un pagasta weetneekeem, kam jarewideerè, laj leek apleezinat, zik ihsteni naudas iraid pagasta lahdê, un ka tas notizis, laj pasihmè weenâ pagasta lahdes aprakstâ pehz preekschsihmes Nr. I, kas ne wehlaku, ka lihds 15. janwarim usraugu teesai janosuhta lihds ar ruli, kur wisi naudas papihri pa weenam pehz preekschsihmes Nr. II sarakstiti.

§ 24. Usraugu teesa, kam peekriht pagasta lahdes rewideeret, waj winas suhtnis, meklehs, waj pagasta walde pehz likuma buhs darijusi un waj tas grahmatas sihmejums saskan ar naudu, un ja tahdu iraid, ar naudas papihreem, un waj tahs naudas-schnores-grahmatas pehz kahrtas ir rakstitas.

Isskaidrojums.

Lai aprinka teesa waj winas suhtnis pee pagasta waldes un mantas rewideereschanas waretu pahrleezinatees, waj ta nauda, ko ahrpuss sawa pagasta dsihwodami lozekli pagasta waldei suhtijuschi, kahrtigi ir grahmatâs eewesta un peerehkinata, tad aprinka teesahm ir ta rekte, tik beeschi zik tahs par waijadsigu atsihst, us pasta nameem aissuhtit kahdu amata wihru, kursch tur ar pastmeistera peepalihdsibu sawahk sinas, zik un kahdas naudas no ahrpuss pagasta dsihwodameem lozekleem ir suhtitas pagasta waldehm, pagasta teesahm, pagasta wezakeem un pagasta skrihwereem. Pee rewideereschanas schihs sinas tad janem par pamatu.

(Semn. leetu komis. zirkul. no 17. junija 1871 Nr. 171).

---

*) Tee pee pag. lik. § 17 isskaidroschanas dehk usnemti semn. leetu komisijas spreedumi sihmejahs tikai us pagasta wezakà polizejas-darischanahm un tadehk schi 20. § nosazijumus it nebuht ne-aisnem.

III. Par naudas grahmatahm.

§ 25. Pagasta waldei jatur schahdas schnores-grahmatas:

1) weena leela naudas grahmata, kur wisi eenahkumi un isdewumi, kas peeder pee ihstenàs pagasta lahdes, pee pagasta ustura naudas krahjuma, pee nabagu naudas krahjuma u. t. j. pr., taî paschâ deenâ, kur ir eenemti waj isdoti, top sarakstiti (preekschsihme Nr. III);
2) weena schnores-grahmata par pases naudas eenahkumu (preekschsihme Nr. IV).

Isskaidrojumi.

1) Pagasta lahdes schnores-grahmata (schemats III) ir wispahriga kases-grahmata; tadehk ta jadala tschetràs nodaļàs. Pirmâ nodaļâ ja-eraksta eenehmumi un isdewumi no magasines kapitala, un zinsehm; otrâ nodaļâ tapat pagasta kapitals. Treschà nodaļa ir wispahrigs rehkinums, kur eenemschanâ un isdoschanâ ja-eraksta it wisas sumas, kas zaur pagasta waldes rokahm eet, kà par peem. galwas nauda, prestandes, pagasta pases nauda ꝛc., tapat pagasta- un magasines kapitala rentes, tik lihds ka tahs neleek kapitalam klaht, bet isleeto pagasta waijadsibàs. Beidsot zetortà nodaļa ir preeksch depositu (usglabajamahm) naudahm. Pehz kahdas kahrtas tahs nodaļas eetaisamas, ir pagasta waldes sinâ. Leelakôs pagastôs, ja pagasta walde to wehlahs, katras nodaļas weetâ war ihpaschu grahmatu west pehz ta pascha schemata.
2) Galwas naudas, prestandes un pagasta naudas treschâ nodaļâ eewest pehz tam, ka schihs naudas pa kahrtai eemaksatas, isnahktu pa plaschi un tadehk preeksch scho naudu eerakstischanas, kà tahs no katra pagasta lozekļa sawrup eemaksatas, jawed ihpascha grahmata pehz schemata Nr. V. Schihs naudas ja-eraksta gluschi tapat, kà tahs peesihmetas tanî katram galwas naudas maksatajam eedodamai galwas-naudas grahmatinâ (skat. nosazijumôs par galwas naudas maksaschanu, § 17). Galwas naudas grahmata ir ik mehnescha janoslehds un ta pa to laiku eenahkuse nauda ja-eraksta wispahrigâ rehkinumâ t. i. treschâ nodaļâ.
3) Tapat pases grahmata (schemats Nr. IV) ik mehnescha janoslehds un eenahkuse nauda ja-eraksta wispahrigâ rehkinumâ (schemats Nr. III).

   Pases grahmatâ (schemats Nr. IV) naw ne ween tahs pases, par kurahm pases nauda maksata, bet ari wisas pa welti isdotàs pases eerakstamas no tahs deenas, kad tahs isdotas un ar to peesihmejumu naudas rubrikâ „pa welti."
4) Pagasta schnores-grahmatas naw ik gada ja-atjauno, bet ja-isleeto tik ilgi, lihds tahs pilnas. Jaunas grahmatas war apstelet waj gubernas tipografijâ, waj ari zitur.
5) Tanîs pagastôs, kur grahmatu weschanâ nekahrtibas waj naudas istruhkumi peenahkti, ismekleschana pehz eespehschanas ahtri japabeids.

(Semn. leetu komis. zirkul. no 10. julija 1870 Nr. 433 un no 26. maija 1871 Nr. 133).

IV. Schihs instrukzijas spehks.

§ 26. Schi instrukzija plaschaki isskaidro tos likumus, kas 11. junijâ 1866 par kauschu labklahschanas eerikehm doti, un isnihzina wisus zitus likumus, kas senaki no augstahm teesahm doti par labibas magasines un pagasta lahdes waldischanu. Tadehk nu tik ween pehz pagasta likumeem no 19. febr. 1866, pehz teem likumeem par kauschu labklahschanas eeriktehm no 11. junija 1866 un pehz schihs instrukzijas jawalda pagasta magasines un pagasta lahdes semneeku pagastôs eeksch Baltijas gubernahm, ja us preekschu wehl kahdi peelikumi neteek issludinati.

Scho instrukziju ar schemateem pehz 19. februarî 1866 Wisaugstaki apstiprinateem pagasta likumeem, § 43, esmu gribejis apstiprinat un spehkâ zelt.

Pehterburgâ, 22. oktoberî 1869.

Generaladjutants **Albedinski.**

Uſ originala no paſcha Keiſera Majeſtetes Wiſsaugſtakas rokas ir uſrakſtits:

„Tam buhs tà buht.“

Zarskoje Selâ, 9. julijâ 1863.

Likumi,

kas pawehl un rahda, pehz kahdas kahrtibas un ar kahdu ſimu Baltijas gubernu laukpagaſtu lozekļus war atlaiſt, ja tee uſ kahdu laiku ahrpuſs ſawa pagaſta grib uſturetees, un ari kà tee pee ziteem pagaſteem pahrrakſtami.

I. Kà tahdi laukpagaſta lozekļi atlaiſchami, kas no ſawa pagaſta ne-atſtahj pawiſam uſ paleekamu laiku, bet kas tikai uſ kahdu laiku zitâ weetâ grib uſturetees.

§ 1. Ikkatram pagaſta lozeklim, kas naw apſolijees ſawam pagaſtam pats ko iſdarit, nedſ ſawâ pagaſtâ uſnehmees deenestu jeb pehz ſawa amata ko ſtrahdat, nedſ ari kam peenahkahs pehz likumeem pagaſtam ko darit, un kas wehlejahs tahļaki ne kà 30 werſtes no ſawa pagaſta ar tahdu ſino iſeet, ka ſchis tomehr ir un paleek ſchihs ſawas draudſes lozeklis, — ir ta teeſiba, ikkatru brihdi praſit, lai tam uſ trim mehneſcheem lihdſ trim gadeem dod paſi, ka tas waretu eet uſturetees wiſâs pilſehtâs, ſahdſchâs un zeemôs Kreewu walſtî. Scho paſi winſch no ſawa pagaſta preekſchneezibas war praſit Widſemê, Sahmuſemê un Kurſemê no ſawas pagaſta teeſas*), bet Igaunuſemê no ſawas pagaſta polizejas. — Pagaſta preekſchneeziba ne war leegtees, winam ſcho paſi dot nedſ tam to aiſturet, ja naw tahdi kawekli nedſ tahdas wainas peerahdamas, kas ſchinîs likumôs § 3 ſkaidri iſteiktas, un kad tas, kas ſcho paſi grib dabuht, papreekſch wiſu to iſdarijis, kas tè tuhdaļ taps teikts, proti:

1) kad winſch par wiſu to laiku, preekſch kura ta paſe ſarakſtama, ir iſmakſajis un iſdarijis jeb galwoſchanu par to dewis, ka taps iſpilditas wiſas tahs makſas, nodoſchanas un dariſchanas, kas winam ſawam pagaſtam jadod un jadara tà, kà tahs pehz ſinamas kahrtas wina pagaſtâ uſ ikkatra ir iſdalitas;

2) kad winſch pagaſta lahdei iſmakſajis ihpaſchu paſes maksu (nodoſchanu), kas tahda ir noſpreeſta: par paſi uſ trim mehneſcheem tam ja-eemakſà 75 kap., par paſi uſ puſs gadu tam ja-eemakſà 1 rub. 50 kap., par paſi uſ weenu gadu tam ja-eemakſà 3 rub., par paſi uſ diwi gadeem tam ja-makſà 6 rub., par paſi uſ trim gadeem tam ja-eemakſà 9 rub.

Iſſkaidrojumi.

a) Tee ſchinî § 1 noſaziti amata darbi pee paſes un uſtureſchanahs ſihmju iſdoſchanas pehz jauno pagaſta likumu § 20, punktes I, peenahkahs pagaſta wezakam un ne wis wairs pagaſta teeſai, kà ſenak.

b) Jt no eeſahkuma ſchim § 1 bija wehl 3ſchà punkte ar 3 peeſihmejumeem. Schi 3. punkte un winas 1majs peeſihmejums (kuŗôs bija noſazits, kahdâ wihſê teem, kas ſawu pagaſtu uſ kahdu laiku atſtahj, jagahdà par ſawejeem) ir atkal atzelti jeb iſnihzinati zaur Wiſsaugſtaki apſtiprinato waldoſcha Senata ukaſu no 19. nowembra 1868 Nr. 92253.

---

*) Skatees tépat iſſkaidrojumu a.

Scho atzelto likumu weetâ tagad spehkâ schahdi no general-gubernatora apstiprinti nosazijumi:

Kad kahds pagasta lozeklis no sawa pagasta isstahjahs, waj nu pawisam pee zita kahda pagasta pahrrakstidamees, waj tikai us pasi zitur misdams, tad pagasta teesai ja-isdibina un zaur spreedumu janosaka ta aisgahjeja mantibas- un pelnas buhschanas, tapat ari waj un kahdi no wina peederigeem, kas pagastâ paleek, paschi par sewi nespehj gahdat un tadehk pehz likumeem war palihdsibu pagehret, un beidsot kahdâ mehrâ tas aisgahjejs tahdu palihdsibu lai sneeds. Kad winsch scho sawu zaur teesas spreedumu nodibinatu palihdsibas-peenahkumu leedsahs pildit, tad ta pagasta walde, kurâ tee miht, kam ta palihdsiba jadabo, us-aizina to peederigo teesu waj waldi, kuras amata aprinki tas miht, kam tahda palihdsiba jasneeds, lai no wina to waijadsigo sumu peedsen, un schahda usaizinaschana ja-ispilda. Ja atgaditos, ka to us kahdu laiku waj pa wisam no pagasta aiseedamo lozekku mantibas waj pelnas buhschanâs kahds eewehrojams pahrgrosijums noteek, tad tai teesai waj waldei, kuras amata aprinki wini dsihwo, us peeklahjigu usaizinaschanu schi leeta ja-ismekle un janodibina. Tikai tad, kad tee radi jeb ihsteneeki, kam sawejus peenahkahs usturet, darba-nespehzigi palikuschi waj nabadsibâ krituschi, waj ari kad naw isdibinajams kur tee miht, — tikai tad ir pagasta peenahkums, saweem darba-nespehzigeem un bes radu palihdsibas palikuscheem lozekkeem sneegt palihdsibu.

(Semneeku leetu komis. zirkul. no 18. nowembra 1871 Nr. 403).

c) Ari seewischku pagasta lozekkeem Baltijas gubernâs jamaksâ pases nauda, pehz ta schinîs pases likumôs, § 1, p. 2, nosazita mehra, un jasneeds palihdsiba saweem ihsteneekeem, kam tahdas waijaga.

(Generalgub. pawehle, slud. zaur minet. komis. pawehli no 2. oktobra 1864 Nr. 181, Kurs. gub. awis. Nr. 86 no 1864. g.)

Peesihmejums 1 (senak 2). Schis peesihmejums, kà tas it no eesahkuma bija pasludinats, wairs naw spehkâ un ir pehz wispahriga kara-deenesta likumu nosazijumeem zaur Wissaugstaki apstiprinato Walsts padomes spreedumu, pasludinats waldoscha Senata, I. departamenta, ukasî no 6. junija 1874 Nr. 24,724, schahdâ wihsè pahrtaisits:

I. Lihds isdos wispahrigus likumus to nolikumu weetâ, kas sanemti pases likuma artikeli 165, turpinajumâ no 1863 g., teek eezelti schahdi nolikumi: 1) pases un pasu pa-ildsinajumi wihreeschu kahrtas birgereem un semneekeem, kas wezumu no 18 gadeem sasneeguschi, bet wehl naw pahri par to wezumu, kas pehz kara-deenesta likumeem no 1. janwara 1874 (art. 11, 14) preeksch sasaukschanas us kara-deenestu nolikts, un kas kara-deenestu naw kà saw-waksneeki ispildijuschi, teek isdotas us sawadas krahsas papihra, pee kam schinîs pasês un pasu pa-ildsinajumôs ar burteem (bokstabeem) ja-eeraksta tas gads, kurâ tas, kas to pasi waj pases pa-ildsinajumu dabujis, ja-aizina pee losehm. 2) Tahs 1. punktê minetàs pases un tee pasu pa-ildsinajumi pehz 1. nowembra (Sibirijâ pehz 15. oktobra) taî gadâ, kas tanîs pehz scheem nosazijumeem usdots, ja ari tas winâs nosazitais laiks wehl naw notezejis, tikai tad ween wehl geldigas, kad winâs, proti tanîs pasês, no tahs peederoschas waldes ir peesihmets, ka tahs pasês minetas personas sawus peenahkumus kara-deenesta ispildischanas sinâ isdarijuschas. 3) Teem birgereem un semneekeem, kas pehz 1852. gada dsimuschi un par rekruschu gadeem (1. punkte) pahri, waj kara-deenesta peenahkumus kà saw-waksneeki ispilduschi, teek pases un zitas legitimazijas pehz wispahrigeem nosazijumeem tikai tad isdotas, kad peerahdits ka tee schos sawus kara-deenesta peenahkumus teescham ispildijuschi. II. Eekschleetu ministerim ir atkauts, pehz weenoschanahs ar kara- un teesu ministereem ihpaschâ instrukzijâ polizejahm isskaidrot, ka winu peenahkums ir us to luhkot, ka tee winu amata aprinkôs dsihwodami jauni kaudis no kara-deenesta ne-atraujahs, pee kam winas ja-aisrahda us polizejas teesibahm, kas no schahdeem peenahkumeem atlez, proti ka winahm katru reisi, kad eemesls no kahda peenemt, ka tas no kara-deenesta grib atrautees, ir teesiba pagehret lai tas usrahda leezibas rakstu, kà winsch pee kahda sasaukschanas-aprinka peerakstits, waj ka winsch us kara-deenesta pildischanu jau peeteizees, waj ari zitu kahdu tam lihdsigu leezibas sihmi; bet kad tahda leezibas sihme neteek peenesta, tad polizeja ussahk preekschsmekleschanu pehz teem wispahrigeem nosazijumeem, pehz kureem ja-isturahs pee kriminal-noseegumu un pahrkahpschanu isdibinaschanas. Schi instrukzija tad japasludina wiseem par sinu. III. Finanz-ministerim ir atkaujams, par to gahdat, ka gada-sihmes par peederibu pee kahdas kopmana-familijas, kas kopmaneem un winu peederneekeem ir pases weetâ, wiseem teem, kas pehz 1852. gada dsimuschi un sem kara-deenesta likumeem padoti, pehz tam kad wini to wezumu no 20 gadeem sasneeguschi, zitadi neteek isdotas, ka tikai pret to sihmju us-

rahdischanu, kas apleezina ka wini pee kahda sasaukschanas apgabala peerakstiti, bet teem, kas par sasaukschanas-wezumu jau pahri (kara-deen. lik. art. 11—14), waj kas kara-deenestu kà saw-wakneeki ispildijuschi, tahs minetàs gada-sihmes tikai tad isdodamas, kad tee peenesz waj leezibu par peeteikschanos pee kara-deenesta ispildischanas, waj zitu kahdu sihmi, kas kara-deenesta ispildischanu apleezina.

Peesihmejums 2 (senak 3). Ja semneeki sawâs waijadsibâs no sawas mahju-weetas ne-aiseet tahlaki nekà 30 werstes, tad tee to war darit un war eet bes pases un teem nekahda pase nedz zita kahda parahdischana nedz sihme tad naw janem.

Isskaidrojumi.

a) Bes pases katrs pagasta lozeklis war eet 30 werstu tahlumâ no sawa pagasta robeschu kuras katras weetas. (Generalgub. pawehle, no 5. septembra 1869 Nr. 811).

b) Pagasta lozekleem, kas sawa pagasta apkahrtnê ne tahlaki kà 30 werstes no pagasta robeschahm miht, newar usspeest, lai usrahda tahs pee galwas naudas nomaksaschanas wineem eedotàs grahmatinas (skat. galwas naudas likumu § 17, peesihm.), tadehl ka pehz likuma semneeku swabadu schurp- un turp-eeschanu tanî 30 werstu apkahrtnê nebuhs apgruhtinat waj apspeest.

(Generalgub. pawehle, no 28. janwara 1872 Nr. 55, slud. zaur semn. leetu komis. zirkul. no 3. februara 1872 Nr. 68).

§ 2. Ta augscham § 1 isteikta maksa par pagasta pasi (punkte 2) arweenu janem pehz ta pascha mehra un tikpat daudz ir tad jamakssá, ja weenâ pasê wairak nekà weens zilweks top eerakstits. Tikai laulatahm seewahm, kas saweem wihreem eet lihdsâ, un ari tahdeem ne-usauguscheem behrneem, kas wehl naw 17 gadus wezi un kas usturahs pee saweem wezakeem jeb pee saweem audsinatajeem un pehrmindereem, ir ta teesiba pagehret, lai tos bes kahdas maksas eeraksta sawu wihru waj sawu wezaku pasês.

Isskaidrojums.

Tahdi pagasta lozekli, kas wehl naw pilnôs gadôs un ir starp 17 un 21 gadu wezi, bes sawu wezaku un pehrmindereu atlauschanas pagasta pases newar pagehret.

(Generalgubernatora pawehle, slud. zaur semn. leetu komisijas zirkul. no 17. februara 1864 Nr. 23).

Peesihmejums. Bes tam pagasta walde bes maksas ari wehl dod tahdas sihmes un parahdischanas preeksch usturaschanahs draudses ahrpusê, proti 1) Wehleschanas sihmes tahdeem audseknu behrneem, kas usturahs pee tahdeem gahdatajeem un audsinatajeem, kas ne peeder pee tahs paschas draudses (pagasta), kà ari gaudeneem, slimigeem un tahdeem wezeem sirmeem laudihm, kas pahri par 60 gadeem wezi un ne grib usturetees paschâ pagastâ, bet grib eet zitur dsihwot; ari skolas behrneem un jaunekleem, kas eet tahdâs skolâs, kas naw lihdsigas pascha pagasta skolai. 2) Zekoschanas sihmes, bet ne ilgaki, kà us 2 mehnescheem, tahdeem, kas sawus lauku-auglus un prezi grib pahrdot, jeb pee kahda darba par strahdneeku grib saderetees, jeb zitas waijadsibas un darischanas labad grib aiseet tahlaki nekà 30 werstes no sawa pagasta robeschahm. 3) Juhras-pases juhrmalneekeem, bet ne ilgaki, kà tikai us 6 mehnescheem, ja tee ar laiwu grib eet gar juhrmalahm, jeb eet juhrâ sweijot.

Isskaidrojums.

Pagasta lozekleem, kad tee grib dabut juhras-pases waj pases preeksch zekoschanas us ahrsemehm, gluschi tee paschi peenahkumi ja-ispilda, kas no wineem ispildami, kad tee dabo pases preeksch zekoschanas Kreewijas walstî. Zita leeta ir, kad pagasts winus pehz scho likumu § 4 pawisam waj tikai pa daļai atswabina no teem peenahkumeem, kas scho likumu § 1 un tanîs pee ta peederoschâs punktês nosaziti.

(Generalgub. pawehle, no 27. marta 1864 Nr. 32, slud. zaur minet. komis. zirkul. no 31. julija 1864 Nr. 137).

§ 3. Pagasta waldei (§ 1) ir teesiba pagasta pases nedot tahdeem: 1) kas pee sawas draudses naw peemeldejuschees, kad winu eedotu pasu laiks ir notezejis un kad tee bes kahda pehz likumeem deriga eemesla pee laika jaunu pasi naw nehmuschi (§ 8); 2) par kureem pagastam bijis jamakssá daktereem un apgahdaschanas-nameem par winu sehrgu isahrsteschanu, kamehr schee schahs ahrsteschanas-kostes paschi

wehl naw iſmakſajuſchi, — ja it ſkaidri war peerahdit, ka ſchee wihriſchki jeb ſeewiſchki ſcho ſehrgu dabujuſchi zaur beskaunigu un netiklu dſihwi; 3) Paſi war aiſleegt tahdeem areſtanteem, kas pagaſtâ top atſuhtiti atpakaļ, — kamehr wehl naw ſkaidri iſrahdits, ka tee naw wainigi pee tam, par ko tee apzeetinati; 4) ari teem, kas zaur teeſas ſpreedumu par negodigeem iſteikti un apakſch polizejas uſluhkoſchanas likti, un 5) teem, kas zaur teeſas ſpreedumu likti apakſch kuratoreem.

§ 4. Turpretim atkal pagaſta waldei (§ 1) ir brihw, kad ta papreekſch it ſkaidri ir iſmeklejuſe un dabujuſe ſinat, ka tas tà ir riktigi, kà tee uſdewuſchi un kad kirſpehles kungs (Kurſemê aprinka-teeſa) to ir wehlejuſchi, — tahdus pagaſta-lozekkus, kas ihſtu wainu peerahdijuſchi, waj nu pawiſam atſwabinat no augſcham (§ 1 punkt 1 un 2) iſteiktahm makſahm un nodoſchanahm par paſehm, jeb ari kahdu daku no tahm teem atlaiſt.

§ 5. Formas preekſch pagaſta paſehm un legitimazijahm (peeſihmej. pee § 2) ar generalgubernatora apſtiprinaſchanu noſakamas no komiſijahm ſemneeku leetâs un drukajamas Latweeſchu, kur waijadſigs ari Igaunu un bes tam wehl Wahzu un Kreewu walodâ. Schee tà ſarakſtiti paſu un legitimaziju preekſchrakſti uſ ſcho komiſiju nolehmumu jadrukà uſ praſta papihra tanîs minetâs trejâs walodâs. Kad ſchinîs drukatôs paſu papihrôs pagaſta walde kauſchu walodâ ir eerakſtijuſe, kas katrâ weetâ jarakſta un pagaſta-wezakajs ſawu wahrdu apakſchrakſtijis jeb ſawa wahrda ſtempeli uſſpeedis, un ari pagaſta ſehgelis klaht peeſpeeſts, tad pagaſta walde tahs eedod teem ſemneekeem, kas luhguſchi, lai tohs no pagaſta iſlaiſch. Tas pagaſta lozeklis, kas tahdu pagaſta paſi dabujis, ſcho paſi noneſs un parahda Igaunuſemê pee kirſpehles kunga, Kurſemê, Widſemê un Sahmuſemê pee ſawas muiſchas polizejas, lai ari ſchi tai paſê apakſchrakſtahs, un ſchi ne war leegtees to darit, kad pagaſta walde ſcho paſi riktigi dewuſe un nekahdâ leetâ pret ſcheem paſes likumeem naw darijuſe.*) Kad ir waijadſigs, ka paſes-biketês ja-eerakſta neween kauſchu walodâ, bet ari wehl Wahzu un Kreewu walodâ, tad ſchee Kreewu un Wahzu walodâ pahrtulkoti wahrdi par riktigeem apleezinajami Igaunuſemê pee tuwakàs kirſpehles teeſas, Widſemê pee kirſpehles jeb brugu teeſas un Kurſemê pee pilsteeſas. Beidſot pagaſta waldei par ikkatru iſdotu paſi jeb zitu tahdu iſdotu legitimaziju, Widſemê un Igaunuſemê ſawai muiſchas waldei tuhdaļ jadod ſina un pee kirſpehles kunga (Kurſemê pee aprinka-teeſas) ikkatrâ gadâ par to jadod rehkinums, zik tahdu paſu un legitimaziju taî gadâ iſdotas.

Peeſihmejums. Gubernas drukatawâs alaſchin waijaga buht pa pilnam tahdu drukatu paſes-papihru (blankatu); gubernators noſpreeſch zik tee makſà, bet wairak ne kà 3 kap. gabalâ teem ne buhs makſat. Pagaſta walde no gubernas drukatawas leek pahrweſt tikdauds tahdu drukatu paſes-blankatu zik ir waijadſigi un tuhdaļ par teem iſmakſà to naudu, kas gubernas drukatawai par labu noſpreeſta.

Iſſkaidrojums.

Pehz ſchi § 5, komiſija ſemneeku leetâs ar general-gubernatora apſtiprinaſchanu (zaur pawehli no 8. nowembra 1863 Nr. 1387) ir noſazijuſe ſchahdas formas preekſch paſu un zitahm legitimazijahm:

1) preekſch pagaſta-paſu:
   a) preekſch tahdeem, kam kara-deeneſts naw japilda — balts papihris;
   b) preekſch tahdeem, kas uſ kara-deeneſta pildiſchanu ſaſauzami — ſarkans papihris;
2) preekſch legitimazijahm preekſch audſeknu-behrneem, wezeem un wahjeem pagaſta lozekleem un ſkoleneem — ſils papihris;
3) preekſch biletehm ſtrahdneekeem ꝛc. — ſils papihris;
4) preekſch juhras-paſehm,
5) preekſch luhgumeem, kas ja-eeſneedſ kameral-teeſai pahrrakſtiſchanahs dehl,
6) preekſch zeloſchanas-biletehm uſ jaunu dſihwi un
7) preekſch kwitanzehm par ſanemteem leezibas-rakſteem pee pahrrakſtiſchanahm,

} balts papihris.

*) Schi likumu weeta ir pahrtaiſita zaur pagaſta likumu § 37, punkti e, pehz kuras muiſchas polizejai tikai jaluhko, ka pagaſta wezakajs un preekſchneeki ſawu amatu kahrtigi iſpilda.

§ 6. Kad pagasta walde (§ 1) pret taisnibu un pret likumeem pagasta-pasi ne grib dot, jeb bes kahda preeksch likumeem deriga eemesla pases doschanu wilzina un aiskawè, tad kirspehles kungs (Kursemê aprinka teesa), kad papreeksch skaidri ismeklets un israhdijees, ka pehz likumeem isgahjejs pateesi pasi war dabuht, — no sawas puses scho pasi eedod schim semneeku draudses lozeklim un tad par to sinu dod pee peederigas pagasta waldes.

§ 7. Kad Baltijas gubernu pagasta lozekli grib aiseet us tahdahm pilsehtahm, sahdschahm un zeemeem Kursemê, Widsemê, Sahmusemê un Igaunusemê jeb ari tahdâs gubernâs, kas ir pee winu robeschahm, bet schinîs sweschâs gubernâs ne tahlaki kà 30 werstes no Kursemes, Widsemes un Igaunusemes robeschahm, tad teem zitu parahdischanu ne waijaga, ka tikai pagasta-pases, kas teem jadabu pehz teem preekschraksteem, kas scho likumu § 1 doti. Kad Kursemes, Widsemes, Sahmusemes un Igaunusemes semneeki grib eet un reisot tahdu zitu gubernu pilsehtâs, sahdschâs un zeemôs, kas tahlaki ne kà 30 werstes no Baltijas gubernu robeschahm, tad teem sawas pagasta-pases japahrmaina pret plakata-pasi, kas pehz wispahrigeem likumeem no aprinka rentejahm top dotas us to paschu laiku (terminu), kas ir eerakstits tanî pagasta-pasê, kuru grib apmainit pret plakata-pasi.

Isskaidrojums.

Kad pagasta lozekli us pagasta-pasehm grib dotees kaiminu gubernâs, bet ne tahlaki kà 30 werstes no Kursemes gubernu robeschahm, tad tahdahm pasehm, kà scho lik. § 5 pawehl, japeeleek tulkojums Kreewu waldodâ, kursch no pilsteesas apstiprinajams. Bet ja wini grib tahlaki eet zitu gubernu pilsehtâs un zeemôs ne kà 30 werstes no Kursemes robeschahm, tad wineem pehz scho likumu § 7 sawas pagasta pases rentejâs japahrmaina pret plakat-pasehm, kas wineem Kreewu waldodâ teek isdotas.

(Generalgub. pawehle, sluds. gub. aw. no 1874. g. Nr. 41 un Kursemes gubernas pahrwaldes pawehle, sludinata ukasu krahjumâ no 1876. gada, Nr. 66).

§ 8. Semneeku draudses lozeklim, kas ar pagasta- waj plakata-pasi (§ 1 un 7) atlaists tapis, tanî terminâ, kas wina pasê eerakstits, waj nu japahrnahk atpakaļ us sawu pagastu, no kura tas to pasi dabujis, jeb tam pee laika, tas ir: pirms tas pasê eerakstits termins pagalam, jaluhds, lai winam dod jaunu pasi, bet tad winam papreeksch wiss ja-isdara, ko schee likumi pawehl, kad pasi grib dabuht. Ja winsch mahjâs ne pahrnahk noliktâ terminâ, nedz aridsan pee laika jaunu pasi luhds, tad winsch jastrahpè pehz strahpes-likumu-grahmatas art. 1224; bet ja winsch ne pahrnahk un no wina naw ne kahdas sinas, tad winsch wisâs weetâs tà top meklets, kà ir isteikts un preekschraksts walsts likumu grahmatas otrâ grahmatâ par gubernu nodibinaschanu, art. 868—872. Ja schis ne pahrnahk mahjâs un ja ne dabu sinat, kur palizis, tad ta draudse (pagasts), pee kuras winsch peeraksts, par scho semneeku, tik ilgi kamehr winsch naw mahjâs, galwo par wisahm wina nodoschanahm un maksahm, bet tikai triju gadu laikâ, rehkinats no ta laika, kad awisês issludinaja, ka winsch esot usmeklejams. Bet kad ir usgahjuschi, kur winsch ufturahs, tad winsch sawâ wezâ pagastâ top atsuhtits atpakaļ un tam tur japaleek; bet ja nu israhditos, ka schim kahda peederiga manta, tad no tahs top ismaksatas wisas nodoschanas un zitas darischanas, kas winam bij jamaksà un jadara.

Isskaidrojumi.

a) Kahdâ wihsê schis § 8 ispildams, ir redsams tanîs schim likumu krahjumam peeliktôs preekschraksts par galwas-naudu, VI. nodaļâ, §§ 37 un 38.

b) Luhgumi no ahrpuss pagasta dsihwodameem pagasta lozekļeem, lai teem pases peesuhta, ir — tik lihds ka wini wisu ispildijuschi, ko schee pases-likumi pawehl — bes kaweschanas japeepilda un luhgtâs legitimazijas us kureeni waijadsigs ja-aisstuhta, bet kad pehz likumeem kahdi kawekli pases isdoschanu leeds, tad pagasta waldei tuhlin ar pirmo pasti luhdsejam tahdi kawekli jadara sinami un tas ja-aisrahda us to likuma weetu, kas pases doschanu leeds. Tik weenâ kà otrâ gadijumâ, ja zitadi newar, tas ja-isdara zaur pilsteesu. Bet pilsteesahm un aprinka teesahm wisas tahdas leetas, kas winu rokâs nahk, ja-ismeklè zik stingri un ahtri ween eespehjams, un katru reisi, kad pagasta waldi atron par wainigu, pret to ja-ispilda ko likumi nosaka.

(Kursemes gubernatora pawehle, no 23. septembra 1866 Nr. 5762).

II. Kà tahdi ſemneeku pagaſtu lozekki atlaiſchami, kas no ſawa pagaſta pawiſam atſtahj un zità pagaſtâ jeb draudſê grib liktees pahrrakſtitees.

§ 9. Baltijas gubernu ſemneeku pagaſtu lozekleem, kas pahri par 21 gadu wezi, ir wiſpahrigi ta nepa=ihſinama teeſiba, liktees pahrrakſtitees pee kuras katras Kreewu walſts pilſehtas waj lauku pagaſta, kas galwas naudu makſà. Tee lihdſſchinigee likumi, kas ſcho pahrrakſtiſchanu pa=ihſina jeb apkawè, top atzelti un wairs naw derigi, proti: Widſemes ſemneeku likumu grahmatas no 1819ta gada art. 70. Sahmuſemê; peelikums pee § 242 Widſemes lauku un ſemneeku likumu grahmatâ no 1860ta gada Widſemê; Igaunuſemes ſemneeku likumu grahmatas no 1856ta gada § 337 Igaunuſemê; un miniſteru komitejas Wiſſaugſtaki apſtiprinats ſpreedums no 15. julija 1856 Kurſemê.

Peeſihmejums 1. Ikkatram ſemneekam, kas no ſawa lihdſſchiniga pagaſta grib iſeet, tikai tad ir brihw pahrrakſtitees un ee=eet jaunâ draudſê, kad winſch panem lihdſ ar ſewim ſawus paſcha audſi=natus behrnus, kas wehl naw 17 gadus wezi, ja winſch par ſcheem behrneem ar ſawu wezu pagaſtu naw zitadi notaiſijis nedſ ſaderejis. Tee likumi par wehl ne=uſauguſchu ſemneeku pahrrakſtiſchanu, kas lihdſ ſchim Igaunuſemes un Kurſemes gubernâs bij derigi, paleek ſawâ lihdſſchinigâ pilnâ ſpehkâ.

Peeſihmejums 2. Widſemes gubernâ ari tahdi ne=uſauguſchi ſemneeki, kas no 17 lihdſ 21 gadu wezi, war pahrrakſtitees un ee=eet zità draudſê waj nu weeni paſchi, kad winu wezaki jeb pehrminderi teem to nowehl, jeb ari kopâ un lihdſ ar ſaweem wezakeem un pehrminderem, ja paſcheem patiktu tà darit.

§ 10. Ikkatram ſemneeku pagaſta lozeklim, kas grib liktees pahrrakſtitees zità draudſê:

1) (ſenak 2) ja=aprehkinajahs un ja=iſlihdſinajahs ar ſawu gruntskungu, ar ſawu draudſi (pagaſtu) un ar ſaweem parahdneekeem par it wiſu, kas winam peenahkahs dot un darit, par ko winam jagalwo, un tàpat aridſan par wiſahm nodoſchanahm, atlikuſchahm doſchanahm un paradeem, kas winam jamakſà un tam ari ja=iſmakſà it wiſas nodoſchanas, kas winam par ſewi paſchu jadod lihdſ nahkoſcha gada 1. janwara deenai;
2) (ſenak 3) japarahda ſawai lihdſſchinigai pagaſta waldei ſihme jeb ſpreedums par to, ka ſchi iſ=gahjeja jaunà draudſe to pateeſi uſnem (uſnemſchanas=ſihme). Kad kahds ſemneeks pahrrakſtahs pee tahdas lauku draudſes, kas ir taî paſchâ Baltijas gubernâ, tad ſchai uſnemſchanas=ſihmei buhs buht parakſtitai no peederigas muiſchas=waldes un no pagaſta=waldes, jeb ari tikai no muiſchas=waldes ween, kad gruntskungs ar pahrrakſtamà zilweka wehleſchanos uſnemahs pildiht it wiſas tahs no ſchi iſgahjeja iſdaramas nodoſchanas un makſas, par kurahm wiſam pagaſtam jagahdà ikkatra draudſes lozekka dehl*).

Peeſihmejums 1. Tahs no iſgahjeja praſamas leetas un pildiſchanas, kas ſchinî § 10, punktê 1 (ſenak 2) peeminetas, ne uſ kahdu wihſi newar buht par eemeſlu, kahdu ſemneeku ilgaki ne kà diwi gadus pagaſtâ noturet.

Peeſihmejums 2. Kad pahrrakſtiſchanu ne=iſdara lihdſ 1. oktobra deenai, bet wehlaki, tad tam, kas top pahrrakſtits, ſawas nodoſchanas uſ preekſchu ja=iſmakſà ari par nahkoſcho pusgadu.

Iſſkaidrojums.

No pirmà eeſahkuma ſchim § bija 3 punktes, no kurahm ta pirmajà atkal atzelta reiſâ ar 3. punkti pee § 1. Tà tad tè nu 2. punkte ir pahrwehrtuſehs par pirmo, un treſchà par otro.

(Miniſtera ſpreedums, paſlud. zaur general=gubernatora pawehli no 28. marta 1869 Nr. 274).

*) Muiſchas polizejas teeſibas un peenahkumi pagaſta lozekku paſes leetàs tagadno dibinati zaur pagaſta likumu § 37, pkt. c.

§ 11. Tahdam ſemneeku draudſes lozeklim, kam naw ne ſawas pagaſta-paſes, nedſ plakata-paſes, un kas grib zitâ draudſê liktees pahrrakſtitees, tam bes tahm jau iſteiktahm pildiſchanahm ari wehl 1) lihdſ 2. februara deenai ſawai lihdſſchinigai draudſei (pagaſtam) ja-uſteiz un japarahda ſihme par to, ka ta jauna draudſe, kurâ winſch grib ee-eet, to uſnem; pagaſta waldei tam jadod ſihme, ka winſch to tâ ir iſdarijis; 2) likumôs noſpreeſtâ laikâ tam ja-uſteiz teem, pee kureem winſch kahdu deeneſtu jeb arenti (nomas-weetu) ſalihdſis; 3) pirms lauku kopeju gads ſahkahs (23. aprila deena), ar kuru deenu beidſahs wiſas wina uſnemſchanahs un apſoliſchanahs wezâ draudſê, winam no ſawas wezas draudſes pagaſta-waldes japraſa atlaiſchanas ſihme.

§ 12. Ikkatram ſemneeku draudſes lozeklim, kam ir ſawa pagaſta-paſe jeb plakata-paſe un kam gribahs liktees peerakſtitees zitâ draudſê, — kad tas ſawu uſnemſchanas-ſihmi jeb ſawas jaunas draudſes ſpreedumu, ka ta winu ir uſnehmuſe, parahdijis, kad tas iſdarijis wiſu, kas ſcho likumu § 10 punkte 1 (ſenak 1 un 2) ir noſpreeſts un kad tas ſawai lihdſſchinigai pagaſta-waldei ſawu paſi atdewis atpakaļ, — tuhdaļ jadabu ſawa atlaiſchanas ſihme, lai buhtu kaut kurâ gada laikâ, un weena alga waj ſchi uſnemſchanas-ſihme tam ir dota no kahdas pilſehtas waj no kahdas lauku draudſes, jeb no kahdas draudſes zitâ gubernâ.

Iſſkaidrojumi.

a) Atlaiſchamâs ſihmês un pahrrakſtiſchanas liſtês, ko Baltijas gubernu pagaſti iſdod, ir to tur eerakſtito kauſchu dſimſchanas deena un tizibas peederiba japeeſihmê.

(Wiſaugſtaki apſtiprinats walſts padomes ſpreedums, ſlud. zaur ſenata ukaſu no 31. dezembra 1868 Nr. 99,148 un Kurſem. gub. aw. Nr. 62 no 1869).

b) Zaur ſemneeku leetu komiſijas zirkuler-rakſtu no 27. junija 1869 Nr. 192 ir paſludinati tee no general-gubernatora apſtiprinatee ſchemati preekſch uſteikſchanas-, atlaiſchanas- un uſnemſchanas-ſihmehm, ka tee ſcho paſes-likumu beigâs redſami, un pehz kureem tahs minetâs ſihmes alaſch ja-iſraksta.

c) Jaunus pagaſta lozekļus uſnemt war tikai pehz pagaſta weetneeku pulka ſpreeduma, ar pagaſta wezaka atwehleſchanu, kurpretim atlaiſchanas-ſihmes, ja aiſeedamais pagaſta lozeklis wiſus peenahkumus, ko likums tam uſleek, pilnigi peepildijis, no pagaſta wezaka ween iſdodamas.

(Kurſemes ſemn. leetu komiſ. zirkul. no 26. janwara 1873, Nr. 33.)

§ 13. Suhdſibas par to, ka pagaſta walde nebuht naw dewuſe, waj ka ta nepareiſi ſaraksſtijuſe to apleezinaſchanu, ka draudſei (pagaſtam) ir uſteikts, waj kad atlaiſchanas-ſihmi nedod jeb nepareiſi ſaraksta (ſcho likumu § 11, punkte 1 un 3), ir iſmeklejamas un iſſpreeſchamas: Widſemê — zaur kirſpehles teeſu, Igaunuſemê — zaur kirſpehles polizejas teeſu un Kurſemê — zaur aprinka teeſu. Kad tahda ſuhdſiba iſrahdahs par taiſnu un riktigu, tad ſchi teeſa no ſew paſchas iſdod to luhgto apleezinaſchanu, waj to luhgto ſihmi, ar ſchihs teeſas preekſchſehdetaja paraksſtu.

§ 14. Tahdi ſemneeku draudſchu lozekļi, kas taî laikâ no 1. janwara deenas lihdſ pabeigtai 23. aprila deenai pahrrakſtahs kahdâ zitâ lauku draudſê, top pahrrakſtiti zaur wiſpahrigo pahrrakſtiſchanu, kas ik gada noteek, pehz walſts likumu-grahmatas V. ſehj., nodoſchanas likumôs art. 467—469. Schi noluhka dehl pagaſta walde, kas to ſemneeku atlaiſch, patur wina uſnemſchanas-ſihmi, bet wina atlaiſchanas-ſihmi ta noſuhta tai pagaſta waldei, kurâ tas pahrrakſtams zilweks ee-eet dſihwot.

§ 15. Tahdi ſemneeku draudſes lozekļi, kas kahdâ zitâ gada laikâ (kad taî gadâ 23. aprila deena jaw ir pagalam) leek pahrrakſtitees, jeb pahrrakſtahs un ee-eet kahdas zitas gubernas lauku draudſê, jeb kahdâ pilſehtas draudſê, — atdabu atkal ſawas uſnemſchanas-ſihmes, bet tad teem lihdſ ar tahm atlaiſchanas-ſihmehm, paſcheem, jeb zaur peederigu kirſpehles kungu (Kurſemes gubernâ zaur aprinka teeſu) janodod pee peederigas kameral-teeſas luhgſchana, lai ta to pahrrakſtiſchanu iſdara. Kameral-teeſa pahrrakſtamam ſemneekam eedod: ja tas pahrrakſtahs zitâ gubernâ, zekoſchanas ſihmi, lai tas ſawâ jaunâ weetâ waretu no-eet, bet ja tas pahrrakſtahs tahdâ draudſê, kas taî paſchâ gubernâ, tad kameral-teeſa winam eedod kwitanzi par tahm pee winas nodotahm ſihmehm.

Peesihmejums. Tos waijadsigos schematus, kà jasaraksta tahs zekoschanas-sihmes, luhgschanas-grahmatas un kwitanzes, nosaka komisija semneeku leetâs un general-gubernators tahs apstiprina. Us scho komisijas pawehli pehz scheem preekschsihmeteem schemateem tahs biketes drukajamas us prasta papihra.

§ 16. Kad kameral-teesa pahrrakstamà zilweka luhgschanas-grahmatu lihds ar tahm diwi sihmehm (§ 15) dabujuse un ja tas tai paschâ gubernâ leek pahrrakstitees, tad winai tuhdal ja-isdod pawehle, lai ari ta isgahjeja nodoschanas taptu pahrrakstitas jaunas draudses nodoschanu-rukôs (Oklad), un schihs nodoschanas jarehkina no tahs deenas, lihds kurai isgahjejs sawai wezai draudsei, no kurenes winsch isgahjis, sawas nodoschanas tà ir ismaksajis, kà wina atlaischanas-sihme to israhda. Bet kad isgahjejs pahrrakstahs kahdâ zitâ gubernâ, tad ta atlaischanas- un usnemschanas-sihme nosuhtama pee tahs gubernas kameral-teesas, kurâ winsch ee-eet dsihwot. Us scheem dokumenteem kameral-teesa tuhdal pawehl, ka lai to pahrrakstito semneeku tuhdal eeraksta eeksch nodoschanas-rukeem (Steuer-Oklad), rehkinats no tahs deenas, lihds kurai tas sawâ wezâ draudsê sawas nodoschanas ismaksajis un no kuras winsch ir atlaists tapis, un tad par to sinu dod pee kameral-teesas tanî gubernâ, kur schi draudse ir, lai to pahrrakstito semneeku no winas nodoschanas-rukeem israksta, no ta pascha laika sahkot.

Peesihmejums. Pahrrakstamam semneekam luhgschanas-grahmata lihds ar to usnemschanas- un ar to atlaischanas-sihmi, janodod schai kameral-teesai 30 deenu laikâ, rehkinats no tahs deenas, kad winam ta atlaischanas-sihme no pagasta ir eedota; ja winsch tà nedara, tad tam 5 kap. strahpes-naudas jamaksà par ikkatru deenu, kas pahraki par scho terminu.

§ 17. Wezas draudses galwoschana par isgahjeja nodoschanahm un zitahm apsolischanahm, ko schis bij usnehmees, ir nobeigta un schi galwoschana ja-usnem tai jaunai draudsei no tahs deenas rehkinot, lihds kurai tas pahrrakstitais semneeks sawas nodoschanas ismaksajis wezai draudsei, it kà atlaischanas-sihme to israhda.

Parakstits:

Walsts-padomes presidents, firsts **Paulis Gagarin.**

Schemats pee pases- un pahrrakstischanas-likuma § 12.

Ussazischanas-sihme.

Scho sihmi dewuse ..... pagasta walde, ...
kirspehlê, ... aprinkî, semneekam .....
un wina familijai, par peerahdischanu, ka tas schim pagastam ussazijis.

Pehz rewisijas no 18 Familijas-Nr.	Zaur pahrrakstischanos peenahzis.	Wahrds un pawahrds.	Kad dsimis.	Tizība.	Peesihmejumi.

(Sehgelis.) ..... pagasta waldê, ... 18

Pagasta wezakajs: .....

Pagasta skrihweris: .....

Atlaischanas-sihme.

Scho sihmi dewuse ..... pagasta walde, ...
kirspehlê, ... aprinkî, pagasta lozeklim .....
un wina familijai, pehz tam kad ta sawam pagastam ihstâ laikâ un pehz kahrtas ussazi un pee peerahdi....., ka ..... pagasts to usnems.

Pagasta lozeklis, kam schi sihme dota, ir ispildijis wisus sawus peenahkumus pehz pases- un pahrrakstischanas-likuma no 9. julija 1863, un ari aismaksajis sawas krona- un pagasta-nodoschanas par 18 gada ..... pusi, un tadehk winam teek atkauts, no 18 gada ..... puses pahrrakstitees us ..... pagastu.

№

Pehz rewisijas no 18 Familijas-Nr.	Zaur pahrrakstischanos peenahzis.	Wahrds un pawahrds.	Kad dsimis.	Tiziba.	Peesihmejumi.

(Sehgelis.) ..... pagasta waldê, ... 18

Pagasta wezakajs: .....

Pagasta skrihweris: .....

Usnemschanas-sihme.

Scho sihmi dewuse ..... pagasta walde, ...
kirspehlê, ... aprinkî, tam pee .....pagasta peerakstitam pagasta lozeklim ..... un wina familijai, pehz tam, kad tas peenesis ussazischanas-sihmi, ko isdewuse .....
pagasta-walde, tanî ..... 18 g. Nr. .....

Kad minetais pagasta lozeklis pehz likuma buhs peenesis atlaischanas-sihmi no sawa lihdschinigà pagasta, tad winsch, kà pases- un pahrrakstischanas-likumi no 9. julija 1863 nosaka, tiks pahrrakstits pee ..... pagasta.

№

Pehz rewisijas no 18 Familijas-Nr.	Zaur pahrrakstischanos peenahzis.	Wahrds un pawahrds.	Kad dsimis.	Tiziba.	Peesihmejumi.

(Sehgelis.) ..... pagasta waldê, ... 18

Pagasta wezakajs: .....

Pagasta skrihweris: .....

Sludinats Kurſemes gubernu aw. ukaſu krahjumâ 1876. ſem Nr. 59. pehz Kurſemes Gubernas-Pahrwaldes ſchurnala nolehmuma no 27. februara 1876 Nr. 329).

Saſtahdijums,

kurâ pehz kahrtas ſalikti wiſi tee nodoſchanas-likumu noſazijumi, kas uſ Kurſemes pagaſteem ſihmejahs, tapat ari wiſas pahrtaiſiſchanas, papildiſchanas un iſſkaidroſchanas.

I. Par nodoſchanu (galwas-naudas) okladu.

(Oklads noſihmè makſas uſlikſchanu.)

a) No krona-nodoſchanahm.

§ 1. Nodoſchanu oklads, kas no katra pee nodoſchanas kahrtas peederoſcha zilweka kronam jamakſà, teek zaur likumu noſazits.

(Nodoſchanu-likumu 17. art.)

§ 2. Tikai wihreeſcheem jamakſà nodoſchanas.

(turpat 18. art.).

§ 3. Zik dwehſelu pee oklada peeder, top preekſch katra pagaſta ihpaſchi aprehkinats. Pee tam teek par pamatu nemtas rewiſijas-liſtes un wehlak peenahkuſchas pee- un pahrrakſtiſchanas.

(turpat 19. art.).

§ 4. Dwehſeku ſkaits, kas nodoſchanu-oklada dehl preekſch katra pagaſta aprehkinats, nepahrgroſahs no weenas rewiſijas lihdſ otrai ne zaur miruſcheem, paſuduſcheem un aiſſuhtiteem, nedſ ari zaur jaunpeedſimuſcheem.

(turpat 20. art.).

§ 5. Katra iſſlehgſchana iſ oklada, kà ari pee- un pahrrakſtiſchana pee ta, nenoteek zitadi, kà tikai ar kameral-teeſas atkauſchanu un pawehli.

(turpat 21. art.).

b) No pagaſta-nodoſchanahm.

§ 6. Kahdas pagaſta-nodoſchanas makſajamas, tas peekriht pagaſta weetneeku pulkam noſazit.

(Pag. lik. 11. §, punkte f.)

II. Kà nodoſchanas (galwas-naudas) iſdalamas, peedſenamas un aiſmakſajamas.

§ 7. Nodoſchanas pehz oklada neteek kà uſ katru lozekli, bet kà uſ wiſu rewiſijas-pagaſtu guloſchas uſluhkotas.

(Nod. lik. 23. art.).

§ 8. Pagaſtam paſcham, tomehr ſem augſtakas waldibas uſraudſibas, ir atwehlets, tahs winam uſliktas nodoſchanas ſtarp ſaweem lozekkeem iſdalit un to daku, kas kriht uſ iſſtahjuſcheem un truhkſtoſcheem, teem lozekkeem uſlikt, kuri tanî brihdî pagaſta ſabeedribâ ir.

(turpat 24. art.).

§ 9. Tahs nodoſchanu dakas, ko pagaſts ſaweem lozekkeem uſleek, top no teem makſatajeem uſ pagaſta paſcha waj uſ winas tuwakàs wirswaldibas nolikſchanu peedſihtas.

(turpat 25. art.).

§ 10. Nodoſchanas top ik gadus diwi terminôs krona renteja eemakſatas, proti: par pirmo gada puſi — no janwara eeſahkuma lihdſ 1. merzam, un par otro gada puſi — no oktobera eeſahkuma lihdſ 1. janwarim, lihdſigâs dakâs par katru gada-puſi.

(turpat 29. art.).

§ 11. Tomehr naw leegts, pirmâ gadâ-puſê otràs gada-puſes nodoſchanas, jeb otrâ gada-puſê nahkoſchàs pirmàs gada-puſes nodoſchanas aiſmakſat; pawiſam ir atwehlets, galwas-naudu (nodoſchanas), waj nu pa dakai waj pilnigi, ari preekſch ta noſazita termina aiſmakſat un tadehk rentmeiſters nekahdâ wihſê tahdas makſaſchanas nedrihkſt atraidit.

(turpat 30. art.).

§ 12. Tahs nodoſchanas, ko pehz ta noſazita termina eeneſs, rentmeiſteram tàpat bes pretoſchanahs jaſanem un ja-eeraksta grahmatâs (turpat 31. art.)

§ 13. Tahs nodoſchanas, kas pagaſtam pehz rewiſijas dwehſeku ſkaita jamakſà, top no pagaſtaweetneeku pulka pehz taiſnibas uſ pagaſta lozekkeem iſdalitas (turpat 183. art., Kurſem. ſemn. lik. gr. 238. art. un pag. lik. 11. §, pkte. f).

Eekſch ſchihs iſdaliſchanas jeb repartizijas tikai tahs nodoſchanas war uſnemt, kas wiſam pagaſtam no dwehſelehm jamakſà, kurpreti preekſch grunts- (deſetinas-) naudas un preekſch tahm zitahm, tikai no grunts ihpaſchneekeem un mahju rentneekeem makſajamahm nodoſchanahm ihpaſcha repartizija ja-iſdara (Kurſemes ſemneeku komiſijas zirkulers no 20. aprila 1873 Nr. 210).

§ 14. Repartizijâ naw uſnemami: tee, kas apakſch 14 gadeem wezi un tahdi lozekki, kas pahri par 60 gadeem wezi. Tàpat teek no galwas-naudas makſaſchanas atſwabinati pa wiſam neſpehjoſchi un darba-neſpehzigi, pehz pagaſta weetneeku pulka ſpreeduma. Tahs no tahdeem neſpehjneekeem kronam makſajamas nodoſchanas top iſdalitas uſ teem ziteem pagaſta lozekkeem (Nod. lik. 184. art., Kurſ. ſemn. lik. gr. 238. § un pag. lik. 11. §, pkte. f).

§ 15. Saimneeki un rentneeki, kas pahri par 60 gadeem wezi, bet ſawas mahjas un rents-weetas paſchi walda, netop no galwas-naudas makſaſchanas atſwabinati (Nod. lik. 185. art. un turpat).

§ 16. Katrs pagaſta lozeklis war otrâ pagaſtâ gruntsgabalus par dſimtu eemantot jeb tos nomot, bet krona nodoſchanu makſaſchanas dehk winſch arween tur teek rehkinats, kur tas peerakſtits (Nod. lik. 186 art. un §§ 13 un 59 Kurſem. ſemn. lik. gr.)

Peeſihmejums. Schis noſazijums neſihmejahs uſ pagaſta-nodoſchanahm, tadehk ka tahdi, kas pee pagaſta naw peerakſtiti, kad tee atſchkirtus ſemneeku grunts-gabalus par dſimtu eemanto jeb nomo, tamlihdſ tahsweetas pagaſta-ſabeedribâ eeſtahjahs un wiſas teeſibas un wiſus peenahkumus uſnemahs, kas zaur pagaſta-likumeem nodibinati.

Tadehk tahdeem, kas ſawas lihdſſchinigas perſonigas kahrtu-teeſibas peepaturedami ir uſnemti pagaſta ſabeedribâ, wiſas nodoſchanas, kas preekſch pagaſta-waldes, pagaſta-polizejas un pagaſta-teeſas uſtureſchanas no wiſeem pagaſta lozekkeem japeedſen, tik pat taî pagaſtâ, kur wini peeder, kà ari tanî pagaſtâ, pee kura wini zaur uſnemſchanu tahkakâ ſabeedribâ un zaur eerakſtiſchanu pagaſta-rulî kà paſtahwigi lozekki top ſkaititi, ir jamakſà, tadehk tad tahdas nodoſchanas diwkahrtigi janeſs, kad ari rents-kontraktê

schi maksaschana nebuhtu peemineta (Peesihmej. pee pag. lik. 1. §, Kursemes semneeku komisijas spreedumi no 1. maija 1867 Nr. 139, no 23. janwara 1868 Nr. 6 un no 5. aprila 1869 Nr. 100).

§ 17. No kahda pagasta-lozekka ne us kahdu wihsi nedrihkst wairak galwas-naudas sanemt, ne kà pagasta weetneeku pulks pehz riktigas repartizijas nosazijis (Nod. lik. 188. art. un Kursem. semn. lik. gr. 23. §).

Peesihmejums. Katram Kursemes pagasta lozeklim, kas pee galwas-naudas maksatajeem peeder, no pagasta-waldes puses ir ja-eedod galwas-naudas grahmatina pehz schemata Nr. VI, kas issludinats pee tahs schè apakschâ minetas pawehles. Scho grahmatinu dehl ir schahdi nosazijumi nolikti:

1) Tahs ir israkstamas us ta pagasta lozekka wahrdu, kam winas teek dotas; turklaht japeemin, pee kura pagasta winsch peeder un japeespeesch pagasta sehgelis.
2) Paradu rehkinumâ pagasta wezakam, pehz likumigas, kà ari pehz tahs no pagasta weetneekeem isdaritas nodoschanu-repartizijas, ja-eraksta zik tam pagasta lozeklim galwas-naudas jamaksà.
3) Galwas-naudas rehkinumâ pagasta wezakam par katru maksaschanu us to paradu-rehkinumâ usdotu paradu tuhlit ar pascha roku japaraksta kwitanze.
4) Ja kahda galwas-naudas grahmatina pasuhd, tad tam pagasta lozeklim, kam ta pasuduse, tas tuhlit japeerahda pagasta waldei un ja-isluhdsahs jauna grahmatina, kura tad ja-apsihmè par otro eksemplaru.
5) Katram pee galwas-naudas maksatajeem peederoscham pagasta lozeklim sawa nodoschanu-grahmatina jatur klaht, lai tas katrâ brihdî waretu peerahdit, kur winsch peeder un waj winsch sawus pagasta-peenahkumus ispildijis.
6) Polizejahm tanî weetâ, kur kahds pagasta lozeklis miht, ir teesiba, ja waijadsigs no ta pagehret, ka winsch sawu nodoschanu-grahmatinu usrahda*).

(Generalgubernatora preekschraksts, slud. zaur Kursem. semn. komisijas zirkuleru no 21. maija 1871. Nr. 150).

§ 18. Katram pagastam, proti tà kà wisi wina lozekli weens par otru galwo, ir jagahdà, ka tahs pehz rewisijas-dwehselu skaita winam usliktas krona nodoschanas ihstenâ laikâ top aismaksatas, tomehr tahdâ wihsê, ka saimneeki un rentneeki preeksch sewis, preeksch sawejeem un preeksch saweem deenesta-laudihm gahdà, ka galwas-naudas nomaksaschana ihstenâ laikâ noteek. Tadehk pagasta wezakajs pee galwas-naudas peedsihschanas turahs pee saimneekeem un winu mantas, bet schee atkal turahs pee deenesta-laudihm un winu lones. (Nod. lik. 189. art., Kursem. semn. lik. 23. §, pag. lik. § 11, pkte. m un § 20).

§ 19. Preeksch truhkstoscheem un nespehjoscheem pagasta lozekkeem ta maksaschana noteek is pagasta lahdes, kurai katrâ pagastâ waijaga buht, pee kam pagasta- un magasines kapitala dehl 14. § tanîs 11. junijâ 1866 apstiprinatôs labklahschanas-likumôs zeeschi ja-eewehro. Bet ja pagasta-lahdê tik daudz naudas nebuhtu, zik waijaga, tad wisam pagastam pehz ta pascha mehra, kà galwas-nauda reparteerejama, tik daudz pagasta-lahdê ja-eemaksà, ka zaur to wisas nodoschanas war pilnigi aismaksat. (Nod. lik 191. art. un Kursem. semn. lik. gr. §§ 23, 30, 57, 249).

§ 20. Pehz teem pascheem nosazijumeem (§ 19) teek galwas-nauda preeksch teem pagasta lozekkeem maksata, kas pehz notikuschas repartizijas palikuschi darba-nespehzigi. Bet kad tahds darba-nespehzigs pagasta lozeklis atkal pee saweem spehkeem kluwis, tad tas bes schehloschanas zaur pagasta wezako pee tam peeturams, ka tas to preeksch wina aisdotu maksu pagasta-lahdei waj nu skaidrâ naudâ atlihdsina jeb nostrahdà. (Nod. lik. 192. art., Kursem. semn. lik. gr. 249 § pkte. 7).

§ 21. Ta peedsihtà galwas-nauda top zaur pagasta wezako tahsweetas aprinka rentejâ krona kasê eemaksata. (Nod. lik. 193. art., Kursem. semn. lik. gr. 239 un pag. lik. 19. §, pkte. m).

---

*) Schi peesihmejuma 5. un 6. punkte nesihmejahs wis us teem pagasta lozekkeem, kas sawa pagasta 30 werstu apkahrtnê miht. Salihdsini isskaidrojumu b pee pases-likumu § 1, lapu puse 39.

III. No pagasta lozeklu pahrrakstischanas un aiseeschanas us kahdu laiku.

§ 22. Katrs pagasta lozeklis, kas us zitu pagastu grib pahreet, nedrihkst ahtraki tikt pahrrakstits, eekam tas wisas us winu paschu gulloschas nodoschanas lihdz nahkamà gada 1. janwarim naw aismakšajis un pahr tam israkstitu atlaischanas-sihmi peenesis. (Nod. lik. art. 465 un peel. pee art. 464, turpinajums no 1864 g., un pahrrakstischanas lik. no 9. julija 1863, § 10).

Peesihmejums. Katram pagasta lozeklim, kas is sawa pagasta us wairak ne kà 30 werstihm, no pagasta robeschu kaut kuras weetas rehkinot, grib aiseet, no sawas pagasta-preekschneezibas ja-isnem pase, kuru us laiku no 3 mehneschem lihds 3 gadeem war isdot. Bet pasi tik tad tam luhdsejam war isdot, kad tas preeksch wisa ta laika, us kuru ta pase teek israkstita, wisas pehz tahs pagastâ geldigas reparti-zijas us wina gulloschas personigas nodoschanas aismakšajis jeb preeksch tahm droschibu peenesis. (Pases lik. no 9. julija 1863, § 1).

IV. No nodoschanu paradeem.

§ 23. Tahs nodoschanas, kas nosazità laikâ (§ 10) naw eemakšatas, top kà parads usluhkotas. Kad pa wisam kahds no galwas-naudas makšatajeem jauno pusgadu ussahkot sawu galwas-naudu preeksch pagahjuschà pusgada paleek paradâ, tad winam scho sawu paradu us wisu wihsi jaunà pusgada makša-schanas-terminâ lihds ar sawu jauno pusgada galwas-naudu buhs aismakšat. (Nod. lik. 520. art.)

§ 24. Tà ka it wisas nodoschanas aprinka-rentejâ teek eemakšatas, tad rentmeistereem ari preeksch wisahm leetahm un wispirms us to jaluhko, ka galwas-nauda ihstâ laikâ teek eemakšata, un par paradeem jawed skaidri rehkinumi (turpat 530. art.)

§ 25. Aprinka rentmeisteram septinu deenu laikâ pehz makšaschanas-termina (§ 10) notezeschanas jasastahda saraksts pahr nokawejuschamees makšatajeem un pagasteem un japeesuhta tahsweetas pilsteesai (turpat 531. art.)

§ 26. Wes schihm sinahm, kas pehz teem pusgada makšaschanas-termineem diwi reis gadâ pilsteesahm top peesuhtitas, rentmeisters schihm teesahm wehl ik mehneschus peesuhta ihsus paradu-pahrskatus, kurôs ja-usdod, zik galwas-naudas un paradu un preekschka ar wahrdu peesauzot taî mehnesî krona kasê eemakšati (turpat 532. art.)

§ 27. Gubernas-Pahrwalde tàpat ik mehneschus dabo skaidrus pahrskatus un sinas pahr nodoschanahm un paradeem (turpat 538. art.)

§ 28. Kà ar nodoschanu un paradu peedsihschanu weizahs un kadehl tee palikuschee paradi wehl naw peedsihti, pahr to gubernatoram ik pehz pusgada Keisariskai Majestetei jalaisch wissemiga sina un pee tam japeeleek pahrskats klaht (turpat 541. art.)

§ 29. Gubernas wirswaldiba sawas pawehles, nodoschanu peedsihschanas dehl no pagasteem, laisch zaur semes polizeju (Nod. lik. art. 542 un ukasu krahj. Nr. 64 no 1869. g. pkte. 19).

§ 30. Tiklihds ka kahda pawehle jeb usaizinaschana krona paradu peedsihschanas dehl ir sanemta, tà kà ari katru reis kad pusgada un mehnescha paradu-pahrskati eenahkuschi, pilsteesai tuhlit jalaisch pawehle pagasta wezakeem, lai schahdus paradus peedsen un eemakšà (Nod. lik. art. 543, pag. lik. § 19, pkte. m).

§ 31. Pagasta wezakeem pahr nodoschanu un paradu peedsihschanu un eemakšaschanu krona kasê sawahm pilsteesahm ja-eesneedz ik nedelas ihsi un ik mehneschus pilnigi pahrskati un ja-usdod, kad ta eetezejuse nauda rentejâ eemakšata, pee kam rentejas kwitanzes datums un numurs japeesihmè un beidsot tanîs mehnescha-pahrskatôs ja-isskaidro, kadehl tos palikuschos paradus nespehja peedsiht un krona kasê eemakšat (turpat art. 544).

§ 32. Pahr katru krona kasē eemaksatu naudas-sumu pilsteesa sawā paradu-pahrskatā pee ta paradu-skaitla, us kuru maksats, peesihmē zik un pehz kahdas rentejas kwitanzes, tahs datumu un numuru peeminot, krona kasē eemaksats (turpat art. 545).

Peesihmejums. Pilsteesahm no Kursemes Gubernas-Pahrwaldes ir usdots, no teem parahdu-pahrskateem, kas winahm ik mehnescha un ik pusgadus no rentmeistereem teek peesuhtiti (§§ 25 un 26), bes kawescha nas un us wisu wihsi wehl taī paschā mehnesī Gubernas-Pahrwaldei peesuhtit, ar skaidru peesihmeschanu katram parahdu-skaitlam preti, kadehk tas parads wehl naw peedsihts un krona kasē eemaksats.
(Gubern. pahrwald. zirkul. no 21. oktobra 1865 Nr. 3047 un no 21. februara 1867 Nr. 1104).

§ 33. Ja ar polizejas spehku pee krona paradu peedsihschanas nepeetiktu, tad gubernatoram ir atwehlets, schahdu peedsihschanu zaur kara-wihru palihgu likt isdarit (turpat art. 549).

§ 34. Tee, kas sawus amata- peenahkumus ne-uszihtigi ispildidami palauj, ka paradi iszelahs, teek zeeschi strahpeti (turpat art. 550).

Peesihmejums. Tahs strahpes, kurās polizejas amata-wihri par ne-uszihtigu amata kopschanu pakriht, ir nosazitas strahpes-likumu grahmatas artikelōs 459, 339 un 341.

§ 35. Bes tam tee parahdi top is to amata-wihru mantas peedsihti, kas zaur palaidigu amata kopschanu pee nodoschanu peedsihschanas paradeem lahwa iszeltees (turpat art. 553).

V. No grunts-naudas paradu peedsihschanas.

§ 36. Pee tahdu krona- un grunts-naudas paradu peedsihschanas, kas jamaksā no muischahm un semes-gabaleem, kuri muischas ihpaschneekeem un ziteem laudihm peeder, ir ja-eewehro schee nosazijumi:

1) Naudas-nodoschana, kas tanīs zaur likumeem nosazitōs maksaschanas-terminōs (lihds 1. merzu un 1. janwaru, skat. § 10) krona kasē naw eemaksata, top par paradu usluhkota.
2) Kad schis maksaschanas-termins notezejis, tad aprinka renteja tahsweetas polizejai nodod pahrskatu par paradeem, ne wehlak, ka mehnescha laikā.
3) Kad pehz ta zaur likumeem nosazita maksaschanas-termina diwi mehneschi pagahjuschi (t. i. lihds 1. maiju un 1. merzu, 1. punkte) un tas parads wehl naw aismaksats, tad polizejai schis parahds japeedsen us schahdu wihsi:

a) parada peedsihschanu ussahkdama, polizeja wispirms no tam laisch sinu muischas ihpaschneekam, bet ja tas naw mahjās, muischas pahrluhkam jeb usraugam (Verwalter);
b) kad pee muischas tahdi semes-gabali jeb zitas leetas peeder, kas isnomoti, un par kureem muischas ihpaschneekam jau maksa jadabo, tad polizeja usdod nomneekam, us to pehz kontraktes muischas ihpaschneekam peenahkoschu maksaschanu rehkinumu tik daudz naudas krona kasē eemaksat, zik preeksch to parahdu aismaksaschanas waijaga;
c) bet ja tai muschai nekahdu isnomotu leetu un eenahkschanu naw, zaur ko to paradu diwi mehneschu laikā (lihds 1. juliju un 1. maiju) droschi waretu aismaksat, tad polizeja, to peedsihdama, bes kaweschanas sahk sarakstit un pahrdot paradā esoschas muischas semkopibas raschojumus (labibu, seenu ꝛc.) un pa wisam to muischā esoschu paradneeka kustinamu mantu, pee kam tee nosazijumi ja-eewehro, kas atrodahs 973. un 974. art. likumōs par siwil-prozeses kahrtibu no 20tā nowembra 1864. Pee kahrtibas nolikschanas, pehz kuras ta paradneeka manta paradu aismaksaschanas dehk japahrdod, polizeja eewehro paradneeka jeb wina weetneeka usdoschanu, ja tahda usdoschana notikuse eekam ta klaja pahrdoschana wehl naw ussahkta. Preeksch mantas sarakstischanas, pahrdoschanas-termina issludinaschanas un preeksch paschas pahrdoschanas polizejai ir trihs mehneschu laiks atwehlets.

Peesihmejums. Ne us kahdu wihsi nedrihkst ne sarakstit, nedš pahrdot: 1) waijadsigàs drehbes; 2) weschu un ikdeenas waijadsigas saimneezibas-leetas; 3) gultas drahnas un gultas; 4) pahrtiku un malku, zik paradneekam un wina familijai preekšch weena mehneša waijaga; 5) swehto bildes; 6) tahdu mantu, kas pehz priwatrektes kà neschkirama daka pee imobila (gruntsgabala) peeder.

Turpreti war pahrdot, tomehr tik tad, kad zitu leetu naw: 1) semkopibas rihkus un maschines, lai tee buhtu kahdi buhdami; 2) lopus un darba-sirgus; 3) labibu, seenu, salmus; 4) grahmatas, instrumentus (skunsts-leetas) un rihkus, kas paradneekam, pehz wina dsihwes-kahrtas un amata, deenischkam bruhkim waijadsigi.

4) Kad zaur augschâ minetu isdarischanu tas nodoschanu-parads weena gada un seschu mehneschu laikâ no tahs deenas, kad tas pehz likuma nosazits terminsch preekšch ta parada aismaksaschanas (1. punkte) notezejis, wehl naw peedsihts, tad Gubernas-Pahrwaldei, tik lihds ka ta no kameral-teesas par tam dabo sinu, tuhlit ja-isdara kas waijadsigs, ka ta parahdôs krituse muischa zaur klaju wairak-solischanu teek pahrdota.

(Nod. lik. 666. art., ukasu krahj. Nr. 104 no 1865 un Gubernas-Pahrwaldes zirkulers no 16. aprila un 2. maija 1873, Nr. 2141 un 2650).

VI. Wispahrigi peesihmejumi, kas pee galwas-naudas paradu peedsihschanas it ihpaschi ja-eewehro.

§ 37. Kahdus lihdsekkus likums pagasta wezakeem pee galwas-naudas paradu peedsihschanas pa wisam dod rokâ un kà wineem ar teem pagasta lozekkeem jadara, kas to us teem reparteeretu galwas-naudu negrib maksat, slinkumam un palaidigai dsihwei padodahs, daudskahrtigahm aizinaschanahm pee teem wineem eerahditeem pagasta-darbeem nepaklausa, pagasta-sulaineem, kas issuhtiti, lai tos atwed, turahs preti, waj ari, kad wini beidsot sakerti un pee darba peelikti, darba usluhkeem isbehg, — to israhda schee nosazijumi:

Pehz pagasta likumu 24. § pagasta wezakam ir teesiba, tos, kas wina amata-warai padoti, par nepaklausibu jeb pretoschanos pret polizejas nolikumeem, kas pehz likuma laisti, no sawas puses ar arestu us diwi deenahm jeb ar naudas-strahpi lihds weenam rubukam apstrahpet, bet tos, kas mineto naudas-strahpi nespehj aismaksat, ari us diwi deenahm pee pagasta-darba peelikt.

Pehz 29. un 30. art. likumâ pahr tahm no meera-teesnescheem usleekamahm strahpehm tee, kas polizejas nolikumus, kuri pehz likuma laisti, nepeepilda, jeb kas pret polizejas- un zitahm waktehm un pret zeema-waldehm nepaklausigi isturahs, teek soditi ar naudas-strahpi lihds 15 rubukeem un kad wini to wineem usliktu strahpi nespehj aismaksat, pehz 7. artikela ar arestu lihds trihs deenahm.

Aresta-strahpe pehz 30. art., 6. punktes strahpes-likumu grahmatâ no 1866. g. peeder pee pahrmahzischanas strahpehm.

Pehz teem turpmak mineteem likumu nosazijumeem lauku-pagasteem ir ta teesiba dota, sawus lozekkus, kas par noseegumeem un netiklu dsihwi, pehz polizejas-teesu nolehmumeem jeb pagasta-teesas spreedumeem daudskahrt ar pahrmahzischanas-strahpehm strahpeti, zaur pagasta spreedumu is pagasta sabeedribas isslehgt un Walsts-waldibas warai nodot. Kà schi isslehgschana ja-isdara, to nosaka pag. likumu §§ 8 un 37, pkte. f un ta no Gubernas-Pahrwaldes pagasteem schinî leetâ dota instrukzija.

(325 art. peesihm., likumôs pahr noseegumu nowehrschanu, Walsts-lik. XIV. sehj., turpinaj. no 1868 g., 11. art. likumôs pahr aissuhtiteem turpat un 1004. art. likumôs pahr zeetumneekeem. Swoda XIV. sehj.)

Tadehk no wisa ta redsams, ka tahdus galwas-naudas paradneekus, kas tihschâ prahtâ negrib maksat, peeminetâ wihsê ar pahrmahzischanas-strahpehm war sodit un, kad wini naw labojuschees, pehz tam zaur pagasta spreedumu no pagasta-sabeedribas isslehgt un Walsts-waldibas warai nodot.

(Ukasu krahj. Nr. 89 no 1869. g.)

§ 38. Kas pee galwas=naudas peedsihschanas wehl ihpaschi galwas=naudas paradneeku dsihwes= jeb usstureschanahs=weetas dehk ja=eewehro, to israhda schee nosazijumi.

Pee galwas=naudas peedsihschanas wispirms ja=eewehro paradneeku dsihwes= jeb usstureschanahs=weeta. Pee tam war tschetri gadijumi buht, proti:

a) waj nu galwas=naudas paradneeks dsihwo pagastâ, jeb

b) paradneeks dsihwo ahrpuss pagasta robeschahm, bet no pagasta ne tahlak, kà 30 werstes, kur winam pases newaijaga, jeb

c) galwas=naudas paradneeks usturahs ahrpuss schihs 30 werstu apkahrtnes, kur winam tadehk pase ir waijadsiga, un beidsot

d) galwas=naudas paradneeka usstureschanahs=weeta pagasta waldei naw sinama.

ad a. Pirmâ gadijumâ, t. i. kad galwas=naudas paradneeks pagastâ dsihwo, galwas=naudas peedsihschana noteek pehz waijadsibas, waj nu tahdâ wihsê, kà 18., 20. un 36. §§ nosazits, jeb zaur to 37. § isskaidrotu peespeeschanu.

ad b. Otrâ gadijumâ, t. i. kad galwas=naudas paradneeks dsihwo taî 30 werstu apkahrtnê ahrpuss sawa pagasta, pagasta wezakajs, kad paradneeka dsihwes=weeta ir kahdas pagasta=waldes robeschâs, war tahsweetas pagasta wezako usaizinat, lai tas to paradu peedsen pehz Kursem. semn. lik. grahmatas 23. §, jeb lai winsch to netiklu paradneeku atsuhta, ka to pee maksaschanas waretu peespeest. Bet ja ta paradneeka dsihwes=weeta ir kahdas muischas=, kahda meesta= jeb kahdas pilsehtas robeschâs, tad tikai war usaizinat, lai to paradneeku, kad waijadsigs zaur peespeeschanu, atsuhta, ka no wina to galwas=naudu waretu peedsiht. Katrâ wihsê pagasta wezakà usaizinaschana bes kaweschanas ja=ispilda.

ad c. Treschâ gadijumâ, t. i. kad tas galwas=naudas paradneeks dsihwo jeb usturahs tahlak, ne kà 30 werstes, no wina pagasta=robeschahm rehkinot, kur winam tadehk preeksch sawas usstureschanahs pasi waijaga, pagasta wezakajs tahsweetas polizeju war tik usaizinat, lai to bes pases esoschu galwas=naudas parahdneeku atsuhta, tadehk ka katram pagasta lozeklim, kam deriga pase, galwas=nauda pa wisu to laiku, us kuru winam pase israkstita, bija ja=aismaksà jeb ja=apdroschina, un tamlihds tikai tahds pagasta lozeklis, kam pases naw, war galwas=naudas paradneeks buht. Pagasta wezakà usaizinaschana, lai to paradneeku jeb bes pases esoschu pagasta lozekli atsuhta, ir us to wisahtrako ja=ispilda.

Bes tam tahda pagasta lozekla slehpejs, kas bes pases, pehz meera=teesneschu strahpes=likuma 59. un 61. art. zaur peederoschu teesu war tikt wilkts pee atbildes.

ad d. Zetortâ gadijumâ, t. i. kad galwas=naudas paradneeka usstureschanahs=weeta pagasta waldei naw sinama, ir ja=ispilda tee nosazijumi, kas atrodahs 8. § tanî Wisaugstaki 9. julijâ 1863 apstiprinatâ pases= un pahrrakstischanas=likumâ.

Pehz scheem nosazijumeem par to pagasta lozekli, kura usstureschanahs=weeta naw sinama, zaur gubernas=awisehm jalaisch saklauschinaschana wisâ Walstî, tahdâ wihsê, kà turpmak nosazits.

Ja tas nesinamâ weetâ dsihwodams pagasta lozeklis ne=pahrnahk un naw saklauschinats un pahr to ari nekahdas sinas naw peenahkuschas, tad tam pagastam, pee kura winsch peerakstits, janess tahs no wina atlihdsinamas nastas tikai trihs gadus, no ta laika rehkinot, kad tas sludinajums par winu laists. Bet ja wina usstureschanahs=weeta saklauschinata, tad winsch top atkal sawâ agrakâ pagastâ eelikts un pee tam top, ja winam kaut kahda mantiba, is schihs ta us wina gulosha galwas=nauda un zitas nodoschanas peedsihtas.

Bet lai mineto sludinajumu wisâ walstî waretu laist, tad pagasta waldei schis sludinajuma raksts jasagatawo pehz ta schè peelikta schemata A un tad ja=eesuhta Gubernas=Pahrwaldei (awischu=galdam) ar luhgumu, to sludinajumu neween tanî preeksch Kursemes noliktâ saklauschina=

ſchanas=peelikumâ uſnemt, bet ari kà ihpaſchu ſaklauſchinaſchanas=peelikumu tik daudſ eksemplarôs, zik preekſch wiſahm polizejahm wiſâ Walſtî nolikts, likt nodrukat un wiſahm Gubernas=pahrwaldehm pee gubernas=awiſehm likt aiſſuhtit. Pagaſta waldei pehz tam no awiſchu=galda jaiſluhdſahs ta ſina, pee kura gubernas=awiſchu numura winas ſaklauſchinaſchanas=ſludinajums kà ihpats peelikums wiſahm Gubernas=Pahrwaldehm aiſſuhtits, tadehk ka tikai pehz ſchihs ſinas kameral=teeſa pehz notezejuſcheem trim gadeem neſaklauſchinatà pagaſta lozekka iſſlehgſchanu war atwehlet.

Kad trihs gadu laikâ, kamehr tas ſludinajums laiſts, tas meklets pagaſta lozeklis naw ſaklauſchinats, tad winſch top kà paſudis uſluhkots un uſ pagaſta waldes preekſchlikſchanu no kameralteeſas iſ pagaſta nodoſchanu=oklada iſſlehgts; pagaſtam tad preekſch wina galwas=nauda wairs naw jamakſà. Bet lai ſcho iſſlehgſchanu waretu iſdarit, tad pagaſta waldei kameral=teeſai jaeeſuhta tahs waijadſigàs ſinas pehz turpmak dota ſchemata B.

Peeſihmejums. Pehz pagaſta=likumu 23. § pagaſta wezakam ir atwehlets, galwas=naudas paradu peedſihſchanu ihpaſchi kahdam pagaſta preekſchneekam uſdot, tomehr bes ka winſch zaur to no paſcha atbildes buhtu atſwabinats.

Schemats A.

Apakſchâ minetee, pee X. dwehſeku=rewiſijas pee Lauku=muiſchas pagaſta peerakſtitee pagaſta lozekki dſihwo neſinamâ weetâ, wineem naw geldigu paſu un galwas=naudu wini pagaſtam nemakſà. Tahs polizejas, kuru robeſchâs ſchee bes paſehm eſoſchi pagaſta lozekki miht, top ſchè uſaizinatas, winus zaur areſtu Lauku=mniſchas pagaſta waldei, Iluksſes aprinkî, Kurſemes gubernâ, atſuhtit.

1) Ans Putning, 42 gadu wezs,
2) Juris Aisbul, 30 gadu wezs.

Schemats B.

Sarakſts par teem zaur to ſaklauſchinaſchanas=ſludinajumu pee Kurſemes gub. awiſehm no 28. nowembra 1872, Nr. 95 wiſâ Walſtî mekleteem, bet 3 gadu laikâ neſaklauſchinateem un pee nodoſchanukahrtas peederoſcheem Lauku=muiſchas pagaſta lozekkeem, Iluksſtes aprinkî.

Sagatawots Lauku=muiſchas pagaſta waldê, 15. dezembrî 1875.

Numurs pehz kahrtas.	Kruſtams=, tehwa= un familijas=wahrds.	Kur tas pagaſta lozeklis X. rewiſijâ peerakſtits.		Familijas=numurs.	Wezums pee X. rewiſijas.	Kameral=teeſas numurs un datums jeb rewiſijas=ruka gads un no kahdas muiſchas (pagaſta) tas pagaſta lozeklis pehz X. rewiſijas pee pagaſta peerakſtits.
		Muiſchas wahrds.	Mahju wahrds un numurs rewiſijas=rullî.			
1	Anſis, Jehkopa dehls Putning.	Lauku=muiſcha.	Rumbu mahjas Nr. 17.	14	24	Pehz kameral=teeſas pawehles no 16. auguſta 1869 Nr. 7632 no Kabiles pee Lauku=muiſchas pagaſta.
2	Juris, Adama dehls Aisbul.	Lauku=muiſcha.	Pumpu mahjas Nr. 34.	6	13	

(Ukaſu krahj. Nr. 142 no 1869. g. un Gubernas=Pahrwaldes zirkulers no 31. janwara 1872 Nr. 648 un no 10. oktobra 1873, Nr. 5710).

Kara-deenesta likumi

no 1. janwara 1874 un tee us scheem likumeem sihmedamees, lihds 1. julijam 1877 laisti nosazijumi un isskaidrojumi, tà pehz kahrtas sastahditi, ka tee pagasta lozekkeem, bet ihpaschi pagasta waldehm un pagasta wezakeem jasin un lehti saprotami.

I. gabals.

Wispahrigi nosazijumi.

1. Trona un tehwijas aisstahweschana ir katra Kreewijas pawalstneeka swehts peenahkums. Wihreeschem, lai tee buhtu no kahdas dsihwes-kahrtas buhdami, ir ja-ispilda kara-deenests.

2. Isspirkschanahs no kara-deenesta ar naudu un weetneeka stelleschana naw atkautas.

Peesihmejums. Ja rekruschu peerehkinaschanas-kwitanzes, kas isdotas pehz zitreisejeem rekruschu likumeem, ir pasuduschas, tad kameralteesas isdod jaunas kwitanzes us sinama zilweka wahrdu. Kas jaunu kwitanzi dabujis, un winam pehz loses numura, ja winsch weesels, ja-eet kara-deenestâ, tas no schahda deenesta war atstwabinatees to kwitanzi usrahdidams.

(Eekschleetu Ministera zirkuleri no 3. maija 1874 Nr. 26 un no 6. februara 1875 Nr. 12).

3. Wihreeschi, kas pahri par peezpadsmit gadeem wezi, war tikai pehz pilnigas kara-deenesta ispildischanas, jeb ari pehz tam kad wini tahdu losi wilkuschi, kas winus no deenesta eekisch stahwoscha kara-spehka atstwabina, is Kreewijas pawalstneezibas tapt atlaisti.

4. Pee dsihwes-weetas pahrzelschanas us tahdeem apgabaleem Walstî, kurôs kara-deenests japilda pehz ihpascheem nolikumeem, tahm personahm, kas pahreeschanas laikâ wairak ne kà peezpadsmit gadus wezas, kara-deenests ja-ispilda pehz wispahrigeem likumeem.

5. Walsts apbrunots spehks sastahw is stahwoscha kara-spehka un is milizes (ополченіе, Landwehr). Schi beidsamaja tohp tikai ihpaschâs waijadsibâs kara-laikôs sasaukta.

6. Stahwoschs apbrunots spehks sastahw is semes- un is juhras-karapulkeem.

7. Stahwoschs semes-spehks sastahw: a) is armijas, kura ik gada top papildinata zaur rekruschunemschanu is wisas Walsts; b) is armijas reserwes (запасъ арміи), is kuras kara-pulki top papildinati un kura sastahw is tahdeem kara-wihreem, kas preeksch pilna deenesta-laika pabeigschanas atlaisti; c) is Kasaku-pulkeem, un d) is kara-pulka dakahm, kas is sweschahm tautahm (инородцы) sastahditas.

8. Juhras kara-spehks sastahw is aktiwahm komandahm un is flotes reserwes.

9. Kara-wihru skaits, kursch preekssch armijas un flotes papildinaschanas waijadsigs, top ik gada nosazits pehz likumu-doschanas kahrtibas, us kara-ministera preekschlikschanu, un top pasludinats zaur Wisaugstaku ukasu waldoscham Senatam.

10. Kam us saukschanu ja-eet kara-deenestâ, to nospreesch lose, kas tikai weenreis pa wisu muhschu top wilkta. Tee, kam pehz tahs no wineem wilktas loses-numura stahwoschôs kara-pulkôs naw ja-eestahjahs, top peeskaititi pee milizes.

11. Pee loseschanas top ik gada tikai weena wezuma-klase ussaukta, proti tahdu jaunu lauschu klase, kuri lihds ta gada 1mam janwarim, kurâ rekruschu-nemschana noteek, to dsihwibas wezumu no diwideesmit gadeem jau sasneeguschi.

Peesihmejums. Tahdi, kas pee senakahm rekruschu nemschanahm nepareisi kara-deenestâ nodoti, tadehl ka wini 1. janwarî 1874 wehl nebija pilnus 20 gadus wezi un tapehz tad is deenesta atlaisti, lai eet us mahjahm, — tahdi nu ir sasauzami us deenesta pildischanu pehz jauneem kara-deenesta likumeem no 1. janwara 1874.

(Eekschl. Min. zirk. no 31. auguſta 1876 Nr. 49).

12. Tahdeem, kas nosazitâ mehrâ mahzibu baudijuschi, ir brihw, kara-deenestu bes loseschanas, kà sawwakneekeem, ispildit, pehz teem schi likuma XII. gabalâ sanemteem nosazijumeem.

13. Pee loseschanas netop peelaisti un netop deenestâ usnemti tahdi, kureem atnemtas wisas dsihwes-kahrtas-teesibas waj wisas sewischkas, wineem personigi un pehz dsihwes-kahrtas peeschkirtas teesibas un ihpaschibas.

Peesihmejums 1. Tahdi, kas us Sibiriju aissuhtami tadehl, ka tee pagasti (draudses), kur wini peeder, winus wairs naw usnehmuschi, ja wini tanî laikâ, kad tee sawa wezuma pehz bija sasauzami us kara-deenesta spildischanu, sawâ jaunâ dsihwes-weetâ wehl naw nometuschees, — tahdi ir tikai tad janodod deenestâ, kad wini jau Sibirijâ aisgahjuschi un peerakstiti tanî weetâ, kur teem jadsihwo.

(Eekschl. Min. zirkul. no 2. janwara 1875 Nr. 1).

Peesihmejums 2. Laudis, kas waj zaur teesas spreedumu, bet bes ka teem kahrtas-teesibas atnemtas, waj zaur waldibas nolehmumu likti sem polizejas usraudsibas, ir sauzami pee loseschanas un wineem pehz wispahrigas kahrtibas deenestâ ja-eet, kaut ari polizejas usraudsiba, sem kuras wini stahweja, wehl nebuhtu beigusehs. Par tahdu lauschu eestahschanos deenestâ pagasta waldehm jalaisch sina pilsteesahm.

(Eekschl. Min. zirkul. no 1. nowembra 1874 Nr. 104).

14. Sasaukschana us kara-deenesta ispildinaschanu un nolemschana zaur losi, kam jadeen, noteek no 1. nowembera lihds 15. dezemberim; bet Sibirijâ no 15. oktobera lihds 31. dezemberim.

15. Preekssch aktiwas flotes-komandu papildinaschanas top nemti:

1) tee, kas kara-deenesta ispildischanas dehl is tahdeem apgabaleem sasaukti, kuri preekssch flotes papildinaschanas nolemti; bet tahdi no schihm personahm, kas pee flotes netop peenemti, ir japeenem deenestâ eekssch semes-armijas;

2) no teem, kas us kara-deenesta ispildischanu is wisas Walsts sasaukti: a) tahdi, kas masakais weenu nawigaziju (kugoschanas-gadu jeb -wasaru), kura nupat preekssch rekruschu nemschanas pagahjuse, pa matroscheem us juhras kugeem jeb juhrmalas laiwahm isdeenejuschi; b) tahdi, kas masakais weenu, nupat preekssch rekruschu nemschanas pagahjuschu nawigaziju pa maschi-

nisteem un uguns-kuhrejeem us garainu kugeem isdeenejuschi, tapat ari tahdi, kas masakais weenu gadu par amatneekeem tahdôs fabrikôs deenejuschi, kur garainumaschines gatawo; c) laiwu- (kugu-) zimermani, kugu-drihwetaji (Kalfaterer) un katlu-kaleji, kad winu skaitls tanîs preeksch flotes papildinaschanas nolemtôs aprinkôs nepeeteek, un d) ihsteni kugeneeki, tas ir tahdi, kas wehlejahs flotê deenet, bet pee kam pee usnemschanas deenestâ pee ta skaitla jaturahs, kursch ik gada no juhras-ministerijas top nolemts.

16. Saraksts par teem preeksch flotes papildinaschanas nolemteem apgabeleem (art. 15, punkte 1), kuru eedsihwotaji pehz sawa dsihwes-darba wiswairak preeksch juhras-deenesta derigi, top sastahdits pehz sawstarpigas norunas starp juhras-, kara- un eekschleetu ministerijahm. Saraksts par scheem apgabaleem top pehz Wisaugstakas apstiprinaschanas wiseem par sinu issludinats.

II. gabals.

No deenesta-laika stahwoschâ kara-spehkâ un reserwê.

17. Semes-kara-spehkâ ir teem, kas pehz loses eestahjuschees, pawisam jadeen peezpadsmit gadu, — no tam 6 gadi aktiwâ deenestâ un 9 gadi reserwê. Ihsaks deenesta-laiks ir nosazits preeksch teem kara-wihreem, kas top peedaliti pee kara-pulkeem Turkestanas kara-aprinki, tapat ari pee teem kara-pulkeem, kuri Semipalatinskas-, Transbaikalas- Jakutskas-, Amura- un juhrmalas-apgabalôs stahw. Scheem kara-wihreem ir pawisam jadeen desmit gadu, no teem septini gadi japaleek aktiwâ deenestâ un trihs gadi reserwê.

18. Flotê ir pawisam desmit gadu jadeen, no teem septini gadi aktiwâ deenestâ un trihs gadi reserwê.

19. To kara-wihru deenesta-laiks, kuri pehz loses kara-pulkôs eestahjahs, top aprehkinats: a) preeksch teem, kas wispahrigâ sasaukschanas-laikâ eestahjuschees (art. 14), — no 1. janwara tanî pehz sasaukschanas nahkdamâ gadâ, un b) preeksch teem, kas zitôs gada-laikôs eestahjuschees (bes teem tahlak 219. artikeli mineteem), — no pirmàs deenas tanî pehz eestahschanas kara-pulkôs nahkoschâ mehnesî.

20. Tee 17. un 18. artikeli peemineti deenestalaiki ir tik preeksch meera-laikeem nosaziti; kara-laikôs semes-kara-pulkâ un flotê esoscheem kara-wihreem tik ilgi japaleek deenestâ, zik ilgi Walsts waijadsiba to pagehr.

21. Kara- un juhras-ministerijahm ir atlauts, semes-armijas un flotes apakschneekus (Untermilitairs), kad eespehjams, ari preeksch ta, 17. un 18. art. preeksch aktiwa deenesta nosazità laika isdeneschanas, us reserwi atlaist. Tapat ir armijas un flotes kara-waldneekeem (Militairchefs) atwehlets, apakschneekus, wisâ winu deenesta-laikâ, us kahdu brihdi lihds weenam gadam urlaubê atlaist.

22. Flotes kara-wihru atlaischanas dehl us reserwi ja-eewehro schee ihpaschi nosazijumi: a) flotes karawihru atlaischana us reserwi noteek alasch pehz beigta kara (кампанія, Campagne), tomehr ne agrak kà oktobera mehnesi; b) kara-wihrus, kas us kara-kugeem sweschâs juhrâs atronahs, war, kad sawu aktiwa deenesta laiku isdeenejuschi un kad wini to wehlejahs, tuhlit kad kugis kahdâ Kreewijas ostâ atpakal greesees, us reserwi atlaist. Zaur ihpaschi eewehrojamahm buhschanahm war kuga komandeeris tahdus, kas to luhdsahs, ari ahrsemes ostâs us reserwi atlaist, bet tad teem atlaisteem us sawu paschu pahrtiku us Kreewiju jagreeschahs atpakal; c) tas laiks, kuru flotes kara-wihri pahri par nosazitu laiku aktiwâ deenestâ paleek, top diwkahrtigi parehkinats us to laiku, kursch wineem reserwê ja-isdeen. Bet tee flotes kara-wihri, kuri waijadsibas dehl meera-laikôs pahri par wisu, preeksch aktiwa deenesta un reserwes nosazitu laiku deenestâ top patureti, bauda kapitulantu (сверхсрочнослужащихъ, Capitulanten) teesibas, turpretim tahdeem, kas schihs teesibas newehlejahs isleetot, wisâ tai laikâ, kuru wini pahri par nosazitu terminu deen, diwkahrtiga lone top maksata, kas pehz likuma jadabo.

23. Reſerwes kara-wihri top ſaſaukti aktiwâ deeneſtâ, kad waijadſigs kara-pulkus papildinat. Saſaukſchana noteek zaur Wisaugſtaku ukaſu waldoſcham Senatam. Kamehr kara-wihri reſerwê ſtahw, tamehr winus pehz peederibas kara- waj juhras-miniſterija war ſaſaukt uſ munſtura-ſapulzi (учебные сборы, Dienſtübungen), tomehr ne wairak, kà diwreiſ pa wiſu to laiku, kamehr wini reſerwê paleek un katru reiſ ne ilgaki, kà uſ ſeſchahm nedekahm.

24. No ſaſaukſchanas deeneſtâ iſ reſerwes top tee atſwabinati, kas tahdôs ziwil-amatôs Walſts-deeneſtâ waj draudſes-amatôs ſtahw, kuri ihpaſchâ liſtê ſarakſtiti. Schi liſte top zaur miniſteru-komiteju Wisaugſtakai apſtiprinaſchanai eeſneegta.

III. gabals.

No tahm teeſibahm un teem peenahkumeem, kas kara-deeneſtâ ſtahwoſchahm perſonahm un reſerwneekeem kà Walſts-peederigeem peekriht.

25. Aktiwâ kara-deeneſtâ ſtahwoſchas perſonas patura wiſâ ſawâ deeneſta-laikâ wiſas teeſibas, kas winahm pehz winu dſihwes-kahrtas perſonigi un zaur winu mantibu peenahkahs, tik ar tahm waijadſigahm aprobeſchoſchanahm, kuras pehz likumu-doſchanas kahrtibas top noſazitas. Perſonas no tahdahm kahrtahm, kas nodoſchanas makſâ, ſkaitahs ari turpmak pee teem pagaſteem, pee kureem winas kara-deeneſtâ eeſtahjot peedereja, un bauda pee tam tahs teeſibas, kuras likumôs par dſihwes-kahrtahm (peelik. pee 423. artikela, peeſihm. pee iſdewuma no 1868. gada) nodibinatas.

Peeſihmejums. Tahs ſchinî artikelî minetas teeſibu aprobeſchoſchanas ir pehz likumu doſchanas kahrtibas tahdâ wihſê noſazitas:

Aktiwâ kara-deeneſtâ ſtahwoſcheem laudihm ir jaiſpilda wiſi deeneſta noſazijumi un wini ir padoti ſchahdahm aprobeſchoſchanahm:

1) Saldateem, kas aktiwâ obligatoriſkâ deeneſtâ ſtahw, ir aiſleegts laulibâ dotees.

2) Ofizeereem naw atkauts, preekſch ſaſneegteem 23 gadeem laulibâ dotees.

3) Ofizeereem un apakſchneekeem (ſaldateem) naw aiſleegts andeles-ſihmes (kopmanu un amata-ſihmes) pirkt. Bet andeli dſiht un induſtrijas eetaiſes wadit, kamehr wini aktiwâ deeneſtâ, wini war tikai zaur pilnwari, pahrwaldneeku un ſeli (Commis).

4) Ofizeereem un apakſchneekeem (ſaldateem) naw aiſleegts, wekſeļus un kaut kurus paradu- un lihgumu-rakſtus iſrakſtit; bet kad japeedſen paradi, kas zaur tahdeem parakſteem zehluſchees, tad tikai to mantibu war nemt, kas paradneekeem peeder, un ofizeerus tà kà ari apakſchneekus newar wis ſanemt un areſtâ likt, kamehr wini ſawu peenahkamo deeneſta laiku naw iſpildijuſchi.

(Wisaugſtaki tanî 6. maijâ 1875 apſtiprinats Walſts-padomes ſpreedums).

26. Perſonas, kas pee nodoſchanas makſadamahm kahrtahm peeder, kamehr winas aktiwâ deeneſtâ ſtahw, ir no wiſahm tahm Walſts-, ſemes- un pagaſta-nodoſchanahm atſwabinatas, kas pehz dwehſeku ſkaita top ſanemtas; tapat winas ari perſonigi no wiſahm klauſibahm (Naturalleiſtungen) ir atſwabinatas. Tahs nodoſchanas un zitas makſaſchanas, kas ſihmejahs uſ ſcho mineto perſonu nekuſtamu mantu (Liegenſchaften), tahm ir jamakſa, tapat ari janeſs pehz wiſſpahrigeem noſazijumeem tahs uſ mineto nekuſtamu mantu guloſchas preſtandes.

Peeſihmejums. Tahs 26. un 31. art. peeminetas nodoſchanas preekſch tahdeem, kas aktiwâ kara-deeneſtâ ſtahw, tà kà ari gada laikâ pehz winu atlaiſchanas uſ reſerwi, ir jamakſâ peederigam pagaſtam. Finanz-miniſterim pee tam atkauts, ja kahdi pagaſti (draudſes) wiſai kluhtu apſpeeſti ar dwehſelu-naudas

un Walſts-preſtandu nodoſchanahm preekſch mineteem, deeneſtâ eſoſcheem lozekkeem, pehz kahrtibas, kas pehz likuma noſazita, waj nu wiſu to mineto makſu, waj kahdu daku no tahs, kà kuru reiſ tas par leetderigu un waijadſigu iſrahdiſees, no rehkinumeem pawiſam iſdſehſt.

(Waldoſcha Senata ukaſs no 11. junija 1874, kurâ uſnemta Wisaugſtakâ pawehle no 14. maija 1874.)

27. Reſerwneeki ſtahw ſem wispahrigeem likumeem un bauda pehz wispahrigeem noſazijumeem tiklab tahs teeſibas, kas wineem pehz winu dſihwes-kahrtas peenahkahs, kà ari tahs, ko deeneſtâ nopelnijuſchi, bet wineem ir jaiſturahs pehz teem ihpaſcheem nolikumeem, kuri pehz likumu-doſchanas kahrtibas preekſch reſerwes pahrluhkoſchanas (для учета резерва, zur Controlirung der Reſerve) top doti.

28. Reſerwneekeem ir brihw eeſtahtees Walſtsziwil- un draudſes- (pagaſta-) deeneſtâ, kà ari zitu dſihwes-darbu uſnemt, pee kam tee zaur wispahrigeem likumeem paſtahwoſchi noſazijumi ja-eewehro. Bet winu pazelſchana augſtakâ kahrtâ eekſch ziwil-deeneſta wineem, kad atkal kara-deeneſtâ eeſtahjahs, nedod ne kahdas teeſibas uſ augſtaku tſchinu (званіе) ne kà ta ir, kura wineem pee atlaiſchanas iſ aktiwa kara-deeneſta peeſchkirta.

29. Reſerwneeki, kas iſ Walſts-ziwildeeneſta teek ſaſaukti pee kara-pulkeem, patura to amatu ſchinî deeneſtâ un war to paſchu atkal uſnemt, tiklihdſ kà wini iſ kara-pulkeem ir atlaiſti.

30. Gadijumôs, kur reſerwneeki noſeegumus un pahrkahpſchanas padarijuſchi, wini peeder ſem ziwil-kriminalteeſahm, bes ween kad wini jaſtrahpè: a) par nemeldeſchanos pee ſaſaukſchanas aktiwâ deeneſtâ waj munſtures ſapulzê (къ учебнымъ сборамъ); b) par noſeegumeem un pahrkahpſchanahm, kurus wini padarijuſchi, kamehr munſtures-ſapulzê bija; c) par pahrkahpſchanahm pret kahrtibas-peenahkumeem un pret zeeniſchanu, kura wirsneekeem pehz kara-deeneſta peenahkahs, kamehr wini kara-deeneſta mundeeru walkà. Wiſôs ſchinîs gadijumôs reſerwneeki peeder ſem kara-teeſahm.

31. Weena gada laikâ no ta brihſcha, kur wini pee reſerwes peedaliti, reſerwneeki bauda to 26. artikelî mineto atſwabinaſchanu no nodoſchanahm un zitahm makſaſchanahm, kuras pehz dwehſelu ſkaita top ſanemtas, un no tahm klauſibahm, kuras wineem perſonigi buhtu japilda. Kad wini iſ reſerwes kara-pulkôs top ſaſaukti, tad wini bauda tahs minetas atweegloſchanas tapat weena gada laikâ pehz winu atlaiſchanas iſ deeneſta.

IV. gabals.

Par tahdeem, kas kara-deeneſtu turpmak wairs neſpehj pildit; kà wini apgahdajami un kà ja-apgahdà tahs familijas, kuru gahdneeki kara-deeneſtâ.

32. Tee ihſtenâ deeneſtâ jeb reſerwê ſtahwoſchi kara-wihri, kas frontes-deeneſtâ kà ari deeneſtâ ahrpuſs frontes pa wiſam negeld, ſlimibas waj ſadauſiſchanas dehk, top pawiſam iſ deeneſta atlaiſti un iſ reſerwes liſtehm iſſlehgti, pee kam wineem par kara-deeneſta iſpildiſchanu top ateſts eedots (160. art. 1. punkte). Bet tahdeem, kas eewainoſchanu dehk iſ kara-deeneſta top atlaiſti, ir brihw, ſewi likt reſerwê peeſkaititees, tiklihdſ kà wini paſchi to wehlahs.

33. Apakſchneeki (Untermilitairs), kas ihſtenâ deeneſtâ ſtahwedami preekſch ta paſcha tahkakas pildiſchanas palikuſchi negeldigi, tapat reſerwes apakſchneeki, kas munſtures-ſapulzês (учебныхъ сборахъ, Dienſtübungen) ſadauſiti, kad wini neſpehj ſtrahdat un wineem naw ne paſchu mantibas preekſch uſturas nedſ ari radu, kas winus uſ ſawu rehkinumu pee ſewis wehletos uſnemt, no krona dabon pa trihs rubukeem ik mehneſcha. Bet tee no wineem, kam pehz iſmekleſchanas ſweſchas kopſchanas waijadſigs, ir nabagu-namôs un labprahtigâs eeriktês ja-eeruhmè, bet kad tur brihwas weetas truhktu, uſtizigeem

zilwekeem janodod, pret waijadsigu makſaſchanu preekſch apkopjamâ uſturas no krona, tomehr ne leelakâ mehrâ, kà pa ſeſcheem rubuķeem ik mehneſcha.

34. To apakſchneeku (Untermilitairs) familijas, kas karâ krituſchi waj paſuduſchi, waj kas miruſchi eewainoſchanu dehļ, kuras wini kaujâs dabujuſchi, top apgahdatas pehz ihpaſcheem, par tam doteem likumeem.

35. To reſerwneeku familijas, kas kara-laikôs aktiwâ deneſtâ ſaſaukti, top apkoptas no tahs ſemſtwas (Landſchaft), kà ari no tahm pilſehtas- un lauku-draudſehm (pagaſteem), kuru widû ſchihs familijas atronahs. Tahm draudſehm (pagaſteem), kas neſpehtu truhkumu zeeſdamàs familijas iſ paſchu mantibas apgahdat, top iſ krona-kaſes waijadſiga palihdſiba ſneegta.

Peeſihmejums. Kahdâ wihſê tahs ſchè peeminetàs familijas ja-apgahdà un kà tahs uſ tam ſihmedamàs naſtas ſtarp ſemſtwas un pilſehtu- un lauku-draudſehm (pagaſteem) jaiſdala, tà kà ari ta kahrtiba par krona-palihdſibas atwehleſchanahm un iſdoſchanahm, ir janoſaka zaur ihpaſcheem nolikumeem.

V. gabals.

No Walſts-milizes (о государственномъ ополченіи, der Reichs-Landwehr).

36. Walſts-milize (art. 5) ſaſtahw iſ teem pee ſtahwoſcha kara-ſpehka nepeederoſcheem, bet karâ geldigeem wihreeſcheem no ſaſaukſchanas wezuma (art. 11) lihdſ ſaſneegta tſchetr'deſmitâ dſihwibas gada beigahm. No ſaſaukſchanas pee milizes lihdſ ſchim dſihwibas wezumam naw ari tee ļaudis atſwabinati, kas iſ armijas un flotes reſerwes atlaiſti.

Peeſihmejums. Likumi par Walſts-milizi un tee noſazijumi, tahs inſtrukzijas un pawehles, kas uſ ſcheem likumeem ſihmejahs, atrodahs ſchè, peelikumâ H.

37. Tahdeem, kas pahri par 40 gadeem wezi, naw aiſleegts, milizê eeſtahtees, kad paſchi to wehlahs.

38. Perſonas, iſ kuŗahm milize ſaſtahw, top ſauktas militſchi (ратники, Wehrmänner) un eedalahs diwâs klaſês. Pee pirmàs klaſes, iſ kuras tapat milizes kara-pulki jaſaſtahda, kà ari ſtahwoſchi kara-pulki tanîs gadijumôs japapildina, kad ſcho reſerwes jau iſnemtas jeb nepeeteek, peeder tahs jaunakàs tſchetras wezuma-klaſes, proti tee jaunee ļaudis, kas pee tahm beidſamahm tſchetrahm ſaſaukſchanahm uſ kara-deneſtu, milizei peeſkaititi (art. 154); pee otràs klaſes, iſ kuras tikai milizes kara-pulki top ſaſtahditi, peeder wiſas zitas wezuma-klaſes.

39. Walſts-milize top zaur Wiſaugſtakeem manifeſteem ſaſaukta. Pirmà militſchu-klaſe, kad winas ſaſaukſchana preekſch ſtahwoſchu kara-pulku papildinaſchanas waijadſiga, war ari tapt ſaſaukta zaur Wiſaugſtaku ukaſu waldoſcham Senatam.

40. Walſts-milize top atlaiſta pehz kara pabeigſchanas waj ari agrak, kad wairs naw waijadſibas. Tapat ari, kad waijadſiba beidſahs, tee preekſch ſtahwoſcha kara-ſpehka papildinaſchanas iſ pirmàs klaſes ſaſaukti militſchi teek atlaiſti.

41. Deneſtâ eeſtahjuſcho militſchu familijas teek apgahdatas no ſemſtwas, kà ari no pilſehtu- un lauku-draudſehm (pagaſteem), pehz ihpaſcheem uſ tam doteem noſazijumeem. Tahdu militſchu familijas,

kas karâ krituſchi, waj zaur karâ dabutahm eewainoſchanahm miruſchi, top tàpat apgahdatas kà karawihru familijas (art. 34).

Peeſihmejums. Tee ſchinî artikelî minetee noſazijumi atrodahs ſcho likumu peelikumâ J.

VI. gabals.

No atſwabinaſchanahm, paildſinaſchanahm un atweeglofchanahm pee kara-deeneſta pildiſchanas.

I. No atſwabinaſchanahm un paildſinaſchanahm meeſigu wainu dehł.

42. No tahdeem, kam pehz loſes deeneſtâ jaeeſtahjahs (art. 10), top tee no deeneſta atſwabinati, kas meeſigu wainu jeb zaur ſlimibu ſaudetas weſelibas dehl preekſch kara-deeneſta pawiſam ir negeldigi. Bet tahdi, kas tihſcham ſewi par nederigeem padarijuſchi (Selbſtverſtümmler Art. 218) teek uſ wiſu wihſi kara-pulkôs nodoti.

43. Wismaſakais auguma-leelums preekſch iſloſejuſcho peenemſchanas kara-deeneſtâ top noſazits uſ diwi arſchinehm un diwi un puſs werſchokeem. Saraksſtu par meeſigahm wainahm un ſlimibahm, kuras peenemſchanu kara-deeneſtâ aiſleedſ, un inſtrukzijas preekſch komiſijahm kara-deeneſta leetâs par kahrtibu pee loſes iſwilkuſcho perſonu pahrluhkoſchanas, laidihs eekſchleetu Miniſteris, kopâ ar Kara-miniſteri un juhras-miniſterijas pahrwaldneeku, pehz ſawſtarpigas norunas un pehz eepreekſchas apſpreeſchanas par ſcho leetu dakteru-padomê (Medicinalconſeil).

44. Uſ weenu gadu teek paildſinata tahdu jaunekļu peenemſchana deeneſtâ, kas iſrahdijuſchees, ka preekſch deeneſta wehl naw deeſgan ſpehzigi, waj kam ſlimibas, kuras par tahdahm neteek atſihtas, kas pawiſam no kara-deeneſta atſwabina, tapat ari tahdu kauſchu peenemſchana, kas no ihſumâ pahrzeeſtas ſlimibas wehl naw atſpirguſchi. Kad pehz gada laika ſchos kaudis wehl reiſ pa neſpehzigeem atron, tad tos nahkoſchâ gadâ ſaſauz deeneſtâ, ja tee geldigi; bet ja wini ari tad negeld, tad wineem teek ateſts eedots par atſwabinaſchanu no deeneſta (art. 160 punkte 1).

II. No atweeglofchanahm ar noluhku uſ familijas-buhſchanahm.

45. Ar noluhku uſ familijas-buhſchanahm ir trihs ſchkiras:

Pirmà ſchkira: a) preekſch weenigà darba-ſpehziga dehla, kas ir darba-neſpehzigam tehwam waj atraitnei mahtei; b) preekſch weenigà darba-ſpehziga brahła no weena waj wairak bahrineem, kam naw ne tehwa nedſ mahtes; c) preekſch weenigà darba-ſpehziga behrna-dehla (Enkel), kas ir weztehwam waj wezmahtei (Großvater und -Mutter), kureem paſcheem darba-ſpehziga dehla truhkſt; d) preekſch weenigà dehla weenâ familijâ, ari kad tehws ir darba-ſpehzigs un e) preekſch ahrlaulibas dehla, kam ja-apgahdà: mahte, kurai zitu darba-ſpehzigu dehlu naw, waj mahſa, waj ari darba-neſpehzigs brahlis.

Otrà ſchkira: preekſch weenigà darba-ſpehziga dehla weenam tapat darba-ſpehzigam tehwam, kad pirmajam weens waj wairak darba-neſpehzigu brahku (art. 46).

(Senata ukaſs no 3. nowembra 1875, Nr. 37647.)

Treſchà ſchkira: preekſch tahs perſonas, kas pehz wezuma tuhlit nahk pehz brahła, kurſch zaur ſaſaukſchanu aktiwâ deeneſtâ ſtahw jeb tanî paſchâ nomiris, proti neween tad, kad tas, kas deeneſtâ aizinats, aktiwa deeneſta noſazito laiku pee pulkeem wehl naw iſdeenejis (art. 17 un 18), bet ari tad, zad winſch no brihwa prahta par ſcho laiku ilgaki paleek deeneſtâ.

(Senata ukaſs no 9. aprila 1876, Nr. 12402.)

Peesihmejums 1. Scho artikeli papildinot teek nolikts: „Schi artikeļa nosazijumi nesihmejahs wis uf tahdeem, kas kristigu tizibu peenehmuschi."

(Senata ukass no 3. nowembra 1875, Nr. 37647.)

Peesihmejums 2. Audsekni, kas preeksch ta wezuma no 10 gadeem behrna weetâ peenemti, tàpat padehli pee patehwa jeb pamahtes, kureem pascheem meesigu dehlu naw, top skaititi par meesigeem dehleem un bauda tahs schinî artikelî nosazitas atweegloschanas, pehz 48. artikeļa nosazijumeem.

(Eekschleetu Ministra zirkulers no 29. nowembra 1874, Nr. 118.)

Peesihmejums 3. Pee atweegloschanu nosazischanas ar noluhku uf familijas buhschanahm, peenemschana par audsekni (adopteereschana) preeksch 10. dsihwibas gada (skat. tèpat 2. peesihm.) birgeru un semneeku kahrtâ, ir kà peerahdita usluhkojama, kad neschaubigi peerahdits, ka audseknis jeb adopteeretais jauneklis no minetà wezuma sahkot oklada listês un pehz pagasta (draudses) nodoschanu repartizijas kà pee familijas peederosch teek rehkinats.

(Senata ukass no 3. nowembra 1875, Nr. 37647.)

Peesihmejums 4. Pee sasauktà familijas ir jarehkina atweegloschanas nosakot: wina wezakee, kad tee wehl dsihwi, un wisi winu behrni, weenalga, waj familijas lozekli kopâ, waj atschkirus dsihwo un waj wini wisi pee weenas draudses un kahrtas, waj pee daschadahm draudsehm (pagasteem) un kahrtahm peeder. Tehwa un mahtes brahki un brahleni (Oheime, Neffen und Vetter) schè neteek eewehroti, it kà ari familiju dalischanas un atschkirschanas neteek eewehrotas. Tahdi, kas pawisam sawrup stahw, kuru familijas tikai is seewas un nepee-auguscheem behrneem pastahw, pee sasaukschanas uf kara-deenestu tàpat nebauda atweegloschanas familijas buhschanu dehk.

(Eekschl. Minist. zirkul. no 21. maija 1874, Nr. 30 un no 30. maija 1874, Nr. 32.)

Peesihmejums 5. Ik reises, kad kara-deenesta komisijas schaubahs, waj tahs sinas par familijas buhschanahm pee tahdeem Schihdeem, kas eerakstiti sasaukschanas-listês, ir riktigas waj nè, un no sasauktem pagehr leezibas-rakstu par to, kas pee winu familijahm ihsteni peeder, — schahda sihme ir jaisdod tai polizejai, kuras amata robeschâs tas sasauktais Schihds dsihwo, un proti alasch tikai pehz neschaubigeem peerahdijumeem, kas sasauktam par sawas familijas buhschanahm japeeneess. Par netaisnahm sihmehm wainigee teek pee atbildes saukti pehz wispahrigeem nosazijumeem, kà kara-deenesta likuma art. 223 nosaka.

(Senata ukass no 21. janwara 1877, Nr. 2856.)

Peesihmejums 6. Semneeku kahrtas familijas lozekļu darba-nespehzibas nodibinaschana, ja ta zelahs zaur lozekļu sadausischanu waj maitatu weselibu, peenahkahs pagasta (draudses) sapulzehm, un pagasta waldehm winu spreedumi ja-apleezina. Tos tà apleezinatus spreedumus aprinka kara-deenesta komisijas war wehl reis pahrraudsit un pahrtaisit, ja kahds ar schahdeem spreedumeem naw meerâ un tadehk suhdsibu peenesis, waj ari ja komisijas paschas to par waijadsigu atsihst. Par aprinka-komisijas spreedumu war suhdset pee gubernas-komisijas kara-deenesta leetâs, bet schi isspreesch wisgaligi. Tadehk pagasta sapulzehm alasch un katru reisi, kad winas kluhst usaizinatas nodibinat, waj to familiju lozekli, is kuru widus kahds uf kara-deenestu sasaukts, ir darba-spehzigi waj darba-nespehzigi, tahdai usaizinaschanai japaklausa un katru reisi par mineto lauschu darba-spehzibu waj nespehzibu jausnem ihstens pagasta-spreeduma-protokols.

(Eekschl. Minist. zirkul. no 2. augusta Nr. 67 un no 28. septembra 1875, 1874, Nr. 86.)

Peesihmejums 7. Jaunakee brahki no tahdeem: a) kas deenestâ miht kà weetneeki, sawwakneeki, waj dereti weetneeki preeksch kahdas familijas, b) kas deenestâ peenemti tadehk, ka wini waj paschi sewi maitajuschi, waj no deenesta atrahwuschees, un c) kas zaur peerehkinaschanas-kwitanzi no deenesta atswabinajuschees, nebauda ne kahdas teesibas uf treschàs schkiras atweegloschanu.

(Eekschl. Minist. zirkul. no 20. julija 1874 Nr. 59, no 23. aprila 1874 Nr. 21 un Senata ukass no 25. aprila 1875).

Peesihmejums 8. Tahdam jauneklim, kas sawa wezuma pehz tuhlit nahk pehz brahla, kursch ar saku biketi atlaists urlaubê, peenahkahs 3. schkiras atweeglinaschanas.

(Eekschl. Minist. zirkul. no 23. janwara 1876 Nr. 4.)

Peesihmejums 9. Katram, kas 3. schkiras atweeglinaschanu grib baudit, ir paschams ja-apgahdà peerahdischanas-sihme, ka wina wezakais brahlis pateesi aktiwâ deenestâ saukts un tanî stahw, waj tanî nomiris; schi sihme jaisluhds no tahsweetas aprinka-kara-pahrwaldneeka.

(Eekschl. Minist. zirkul. no 22. marta 1875 Nr. 32.)

Peesihmejums 10. Pehz kara-deenesta-likuma art. 140 sasaukschanas-listes tikai preeksch losechanas jabeids pahrlabot un tadehl jaeewehro wisas lihds schim terminam notikuschas pahrgrosischanas sasaukto kauschu familijas buhschanâs pee atweeglinaschanu nosazischanas. Tapehz tad ari pee atweeglinaschanu nosazischanas ar noluhku us familijas-buhschanahm jaeewehro tikpat tee no jaunpeenemtà rekruhscha brahleem, kas lihds ta gada pirmàm janwarim, kurâ ta nemschana noteek, no deenesta atlaisti, kà aridsan tee, kas tanî paschâ gadâ lihds tai deenai atlaisti, kur kara-deenesta komisija sinamâ apgabalâ sawu sasaukschanas- un rekruschu peenemschanas-darbu usahkuse.

(Eekschl. Minist. zirkul. no 9. dezembera 1875 Nr. 111.)

Peesihmejums 11. Tahdeem, kas ar nodomu no kara-deenesta pildischanas atraujahs un tadehl bes losechanas kara-deenestâ nododami, nedrihkst ne kahdas atweeglinaschanas zaur familijas-buhschanahm peeschkirt.

Peesihmejums 12. Par familijas teesibahm, kas peenahkahs tahdeem, kuru tehwi aisstuhtiti skat. art. 46, peesihm. 4.

(Eekschl. Minist. zirkul. no 22. marta 1875 Nr. 30.)

46. Kà darba-spehzigi top familijâ tee usluhkoti, kas stahw tanî wezumâ no astonpadsmit lihds peezdesmit peezeem gadeem, bes ween tahdi: a) kas zaur sadausischanu (Verstümmlung) waj slimibu pawisam pee darba negeldigi; b) kas aisstuhtiti (Verschickte); c) kas preeksch wairak ne kà trihs gadeem pasuduschi, un d) pee semes-kara-pulkeem waj flotê aktiwâ deenestâ stahwoschi apakschneeki (Untermilitairs), kas zaur sasaukschanu (art. 10) ir deenestâ.

(Ukasu krahj. Nr. 91 no 1876.)

Peesihmejums 1. Peenesamo krustamu grahmatu dehk. skat. art. 110, peesimej.

Peesihmejums 2. Preeksch wezuma nosazischanas tahdeem familijas lozekkeem, kuru darba-spehziba janodibina, ir par robeschahm nemams 1. janwars tanî gadâ, kad ta sasaukschana noteek.

(Eekschl. Minist. zirkul. no 20. aprila 1874 Nr. 17.)

Peesihmejums 3. Kà aisstuhtiti ir tikai tahdi kaudis usluhkojami, kas pehz pagasta spreduma netiklas dsihwes dehk, waj zaur jau spehkâ nahkuschu kriminal-teesas spreedumu aisstuhtiti. Bet tee, kas us waldibas nolemschanu us tahlakahm gubernahm pahrzelti, naw wis isslehdsami is darba-spehzigo familijas-lozekku skaita.

(Eekschl. Minist. zirkul. no 7. nowembra 1874 Nr. 111.)

Peesihmejums 4. Tahdi zilweki, kas ar wisu sawu kahrtas-teesibu pasaudeschanu aisstuhtiti pee gruhteem darbeem waj us nomeschanos, birgerisku teesibu sinâ ir kà miruschi preeksch saweem familijas-lozekkeem, kas wineem naw lihdsi gahjuschi, un tadehl wini saweem dehleem nekahdas teesibas us atweeglinaschanu pee kara-deenesta pildischanas newar peeschkirt, un wini pawisam naw rehkinami pee darba-spehzigeem waj nespehzigeem familijas-lozekkeem. Turpreti tanîs gadijumôs, kur tee preeksch winu tehwu noteesaschanas dsimuschee dehli wineem pee aisstuhtischanas gahjuschi lihdsi un pee wineem paleek, familijas saites starp wineem naw saraustitas. Tapat ari tahdi kaudis, kas aisstuhtiti us dsihwoschanu, waj us nomeschanos waj kas us waldibas nolemschanu aisraiditi us tahlakahm gubernahm, jarehkina pee familijas klaht, tadehl ka wini sawas familijas-teesibas naw saudejuschi.

(Senata ukass no 7. aprila 1876 Nr. 12168.)

Peesihmejums 5. Kà pasuduschi ir tikai tahdi pagasta lozekki usluhkojami, kas wairak ne kà 3 gadus nesinamâ weetâ, ahrpuss sawa pagasta dsihwo un us to zaur gubernas awisehm sludinatu ussaukschanu triju gadu laikâ naw peesazijuschees. Schis 3=gadu pasuschanas=laiks ir jarehkina no tahs deenas, kad pagasta walde par tahda pagasta lozekka nosuschanu sanehmuse sinu, lihds tam laikam, kad sauksschanas=listehm jabuht sastahditahm, t. i. lihds 1. aprilam. Ja waijadsigs, tad pilsteesahm jadod leezibas=sihme, ka tahda ussaukschana gubernas awisês notikuse. Pirmâ laikâ, kamehr kara=deenesta likumi spehkâ, semneekeem ir atkauts, peerahdischanu, ka winu familijas lozekki preekisch 3 gadeem pasuduschi, peenest zaur pagasta spreedumeem, kas kà peenahkahs apleezinami. Pagasta waldehm tahdi lozekki, kas winahm kà pasuduschi pasihstami, tuhdaht pirmâ pasuschanas gadâ jaeeraksta sauksschanas=listês, ar to peesihmejumu „pasudis". Preekisch scheem pagasta lozekkeem tikai pee pirmàs sauksschanas lose jawelk, kurpreti tanîs diwi nahkoschôs gadôs wini no aprinka kara=deenesta komisijahm tanî papildischanas sarakstâ Litt. A ja=eeraksta.

(Eekschl. Minist. zirkul. no 7. maija 1874 Nr. 27, no 22. augusta 1874 Nr. 71, no 7. oktobra 1874 Nr. 95 un no 9. Junija 1875 Nr. 55, un ukasu krahj. Nr. 9 no 1876. g.)

Peesihmejums 6. Us kahdu brihdi un us nesinamu laiku urlaubê atlaisti apakschneeki ir usluhkojami kà aktiwâ deenestâ nestahwoschi un tamlihds kà darba=spehzigi familijas=lozekki, kurpreti apakschneeki, kas ar sakahm biketehm atwesekoschanahs dehk atlaisti, naw wis usluhkojami par darba=spehzigeem familijas=lozekkeem.

(Eekschl. Minist. zirkul. no 1. julija 1874 Nr. 50 un no 30. maija 1875 Nr. 48).

47. Tee, kam teesibas ir us atweegloschanu familijas=buhschanu dehk, top tanî, turpmak schinî likumâ 146. un 152. artikelî apsihmetâ kahrtibâ tik tad deenestâ sauksti, kad pee rekruhschu nemschanas to zitu, pee loseschanas saukto kauschu=skaits nepeeteek.

48. Tahdi, kam teesibas us atweegloschanu pehz pirmàs un ohtràs schkiras (art. 45), pasaudè scho teesibu, kad wini pehz tehwa, waj mahtes, wesztehwa waj wezmahtes usdoschanas familijai naw par atspaidu.

Peesihmejums. To schinî artikelî peeminetu usrahdischanu war isdarit pee aprinka kara=deenesta komisijas no tahs deenas, kad sauksschanas=listes pasludinatas (art. 115), lihds tam brihdim, kad schihs listes wisgaligi pahrbauditas, un kad loseschana (art. 140) sahkahs.

(Eekschl. Minist. zirkul. no 5. junija 1874 Nr. 38.)

49. Kad weenâ familijâ, kura sastahw is weena tehwa waj weenas atraitnes mahtes ar behrneem, waj is weena wesztehwa waj weenas wezmahtes ar behrnu=behrneem, waj is weena wezakà brahka un masôs gadôs esoscheem bahrineem, zaur kaut kahdu gadijumu tas weenigais darba=spehzigs lohzeklis atschkirahs, tad weens deenestâ esosch tahdas familijas lohzeklis, pehz familijas wezakà lozekka iswehleschanahs, is aktiwa deenesta top atlaists, tomehr ne kara=laikôs un kamehr munstures=sapulzes (Dienstübungen) teek noturetas.

Peesihmejums 1. Pehz Wisaugstaki 4. oktoberî 1875 apstiprinata walsts padomes spreeduma, kas sihmejahs us 1. schkiras atweeglinaschanahm ar noluhku us famailijas buhschanahm, kas peeschkiramas tahdeem ahrlaulibas dehleem, kam jaustura: mahte, kurai zitu darba=spehzigu dehlu naw, waj mahsa, waj kahds darba=nespehzigs brahlis, ahrlaulibas dehli tanîs gadijumôs bauda to teesibu, ka tee no aktiwa deenesta japahrwed us reserwi, kad zaur kaut kuru eemeslu winu mahtes, mahsas waj darba=nespehzigà brahka familijâ tas weenigais strahdneeks atstahj.

(Eekschl. Minist. zirkul. no 1. julija 1876 Nr. 37.)

Peesihmejums 2. Tahdi, kas ar loseschanas=teesibas saudeschanu kara=deenestâ nodoti, is ta naw atlaischami pahrgrositu familijas=buhschanu dehk.

(Eekschl. Minist. zirkul. no 22. augusta 1875 Nr. 79.)

Peesihmejums 3. Kas no aktiwa deenesta atlaisti, teek peeskaititi reserwei.
(Eekschl. Minist. zirkul. no 30. janwara 1875 Nr. 9.)

50. Kad weenâ reisâ diwi waj wairak meesigi dehli, padehli no tehwa waj mahtes puses, tà kà ari tahs paschas familijas peenemti dehli (audsekni, Adoptivsöhne), kas weenâ un tai paschâ gadâ dsimuschi, pee loseschanas dalibu nehmuschi un diwi waj wairak no wineem tahdus loschu numurus iswilkuschi, pehz kureem kara-deenestâ ja-eet, tad tikai weens no wineem teek peenemts, bet tee ziti, kas leelakus numurus wilkuschi, teek peeskaititi milizei. Tahdeem brahkeem waj peenemteem dehleem ir ari atkauts loses numurus pahrmainit.
(Senata ukass no 3. nowembra 1875 Nr. 37647.)

Peesihmejums. Teem schè peemineteem brahkeem tik tad brihw, loses nnmurus pahrmainit, kad tas brahlis, kas par to otro grib deenestâ eestahtees, preeksch tahda israhdahs par derigu.
(Eekschl. Minist. zirkul. uo 9. junija 1875 Nr. 56.)

51. Katrâ familijâ tas winas lozeklis, kam pehz loses aktiwâ deenestâ jaeet, waj kas jau deenestâ stahw, pehz brihwas norunas, war pahrmainitees ar meesigu brahli, waj ar kopâ saweftu brahli, waj ar weenu brahli no tehwa waj mahtes puses, waj ar brahlenu (Vetter), kad tikai schis, ta otrà weetu eenemdams brahlis waj brahlens pats nestahw sem sasaukschanas, nepeeder pee reserwes un stahw taî wezumâ no ne masak kà diwideſmit un ne wairak kà no diwideſmitſeſcheem gadeem. Tam weetneekam peenahkahs, tapat kara-pulkôs, kà ari reserwè tos nosazitus pilnus deenesta-laikus nodeenet, bet tas ismainitajs, pee wina atlaischanas is kara-pulkeem, teek peeskaitits milizei.

Peesihmejums 1. To teesibu, par brahli waj brahlenu eet kara-deenestâ, tikai tahdeem 20 gadus wezeem jaunekleem war peeschkirt, kas scho wezumu sasneeguschi ta gada 1. janwarî, kurâ wini wehleschanos issaka, sawa brahka waj brahlena weetâ eet, un kas pehz isloseta numura no deenesta atswabinati t. i. kas milizei peeskaitami.
(Eekschl. Minist. zirkul. no 16. februara 1875 Nr. 16.)

Peesihmejums 2. Kad kahds, kas wehl naw pilnôs gadôs, grib eestahtees par weetneeku sawam brahlim, kuram pehz loschu numura jaeet aktiwâ deenestâ, tad tam no wezakeem waj no pehrmindereem japeeneſs leeziba, ka wini ar tahdu nodomu ir meerâ.
(Eekschl. Minist. zirkul. no 31. dezembra 1875 Nr. 114.)

III. No paildsinaschanahm mantibas-buhschanu dehk.

52. Mantibas- un saimneezibas-buhschanu nogrunteschanas dehk ir atwehlets, eestahschanu kara-deenestâ us kahdu laiku, tomehr ne ilgaki kà diwi gadus, atkaut pawilzinat teem laudihm, kas pascheem peederoschu nekustamu mantibu, waj kahdu wineem peederigu andeles-, fabrika- jeb amata eerikti walda. Bet no tam ir isslehgti ihpaschneeki no eetaisehm, kas masandeli ar dsehreeneem dsen (dsehreenu-nodohsch. lik. art. 301, isdewums no 1869 un peelik. pee ta pascha). Tahdas pawilzinaschanas deenesta-laikam neteek peerehkinatas.

Peesihmejums 1. Pee pirmahm 5 rekruschu nemschanahm pehz kara-deenesta-likuma eeweschanas ir atwehlets, tahdeem, kas peeder pee familijahm, kuras us gildas- waj amata-sihmehm andeles-, fabrika- waj amata-eetaises ustur, bes ween eetaises preekſch sihkandeles ar dsehreeneem (dsehreenu nodoschanas-likums, art. 301, turpin. no 1869. g. un peesihm. turpat), sawu kara-deenestu, kas teem japilda pehz iswilkta loses numura, us 4 gadeem pawilzinat, ari tad, kad wineem ir darba-spehzigs tehws waj wez-tehws, waj brahlis, ja schis wehl naw 16 gadus wezs. Bet tahda pawilzinaschana naw peerehkinama ne aktiwa deenesta laikam, nedſ reserwes-deenestam.
(VI. punkte Wisaugstakâ ukasî no 1. janwara 1875.)

Peesihmejums 2. Deenesta paildsinaschanas mantibas-buhschanu dehl tikai tahdeem ir atkaujamas, kas paschi un proti teescham, newis aplinkus (zaur zitu), wineem pascheem peederoscho nekustamu mantibu waj wineem pascheem peederoschas andeles- waj fabrika-eetaises walda.

(Eekschl. Minist. zirkul. no 5. dezembra 1875 Nr. 110.)

Peesihmejums 3. Kas grib dabot atweeglinaschanu ar noluhku us mantibas-buhschanahm, teem reisâ ar sawahm peemeldeschanahm peederoschai kara-deenesta-komisijai no sawas polizejas japeenees leezibas-raksts, ka tahs buhschanas, us kurahm wini dibina sawu teesibu atweegloschanas dehl, teescham tà ir, kà usdotas. Wainigee, kas tahdas leezibas netaisni israksta, teek saukti pee atbildes pehz wispahrigeem nosazijumeem, kà art. 223 kara-deenesta-likumôs to nosaka.

(Eekschl. Minist. zirkul. no 2. augusta 1874 Nr. 64.)

IV. No paildsinaschanahm un atweeglinaschanahm ar noluhku us mahzibu.

53. To schi artikeka peelikumâ A. peesauktu mahzibas-weetu audsekni top preeksch kara-deenesta ispildischanas pehz sasneegschanas ta preeksch tam nosazita wezuma (art. 11), tapat kà wisi ziti, sasaukti; bet lai wini sawu mahzibu waretu pabeigt, tad eestahschanahs deenestâ pee kara-pulkeem pehz iswilktas loses, kad wini tahdu wehleschanos peemeldè, top paildsinata, un proti:

1) Lihds sasneegtam wezumam no diwdesmit diweem gadeem: otras schkiras mahzibas-weetu skoleneem, un teem audsekneem no Keiserikas skunsts-akademijas, no Maskawas mahlderu-, bildeszirteju- un arkitektu skolas, no Peterburgas un Maskawas Keiserikas Kreewu musikas-beedribas konserwatoriju, no Liksitschanas wingrotaju skolas un no skolotaju-instituzijahm, seminareem un skolotaju-skolahm (salihdsini peelikumu pee schi artikeka).

(Ukasu krahj. № 103 no 1876.)

2) Lihds sasneegtam wezumam no diwdesmit tschetreem gadeem: audsekneem no greekiski-pareistizigeem, armeniski-gregorianiskeem un romeeschu-katoliskeem garigeem seminareem, tà kà ari skoleneem no juhras-skolahm, lai buhtu kahdas buhdamas.

3) Lihds sasneegtam wezumam no diwdesmit peezeem gadeem: Maskawas mahlderu-, bildes-zirteju- un arkitektu-skolas audsekneem, kuri, eekam 22tro dsihwibas-gadu sasneeguschi, ar sudraba medaku godinati un sawâ skunsts-mahzibâ eeksch skolas ari turpmak paleek; tàpat teem skoleneem no Peterburgas un Maskawas Keiserikas musikas-beedribas konserwatorijas dseedaschanas-klases, kuri, eekam 22. dsihwibas-gadu sasneeguschi, pee pahrklausischanas par kreetneem atrasti un sawâ skunsts-mahzibâ eeksch konserwatorijas ari turpmak paleek.

4) Lihds sasneegtam wezumam no diwdesmit septineem gadeem: pirmàs schkiras mahzibas-weetu studenteem; tahdeem, kas pehz uniwersitetes-kursa pabeigschanas preeksch sagatawoschanahs us kahdu mahzibas-amatu iswehleti, tapat teem audsekneem no Peterburgas un Maskawas Keiserikas Kreewu musikas-beedribas konserwatorijas, kas, eekam 22. dsihwibas-gadu sasneeguschi, diplomu dabujuschi un sawâ skunsts-mahzibâ eeksch konserwatorijas turpmak paleek, un

5) Lihds sasneegtam wezumam no diwdesmit astoneem gadeem: audsekneem no greekiski-pareistizigahm un romeeschu-katolikahm garigahm akademijahm; tahdeem, kas pehz uniwersitetes-kursa pabeigschanas preeksch sagatawoschanahs us kahdu profesora-amatu iswehleti, un Keiserikas skunsts-akademijas audsekneem, kas, eekam 22. dsihwibas-gadu sasneeguschi, sudraba medaku dabujuschi un sawâ skunsts-mahzibâ eeksch akademijas turpmak paleek.

Peesihmejums 1. Priwatskolu audsekneem, kuras mahzibas-kursa sinâ ir lihdsigas kauschu apgaismoschanas ministerijas gimnasijahm un realskolahm, t. i. 1. schkiras priwatskolu audsekneem (skoleneem),

lai tee ſawu kursu waretu nobeigt, teek deeneſta paildſinaſchana nowehleta lihdſ wezumam no 22 gadeem, pehz leezibahm, kas parakſtamas no ſkolas ihpaſchneeka un no wiſeem tur eezelteem ſkolotajeem.

(Eekſchl. Miniſt. zirkulers no 13. ſeptembra 1874 № 77 un no 26. oktobra 1874 № 101).

Peeſihmejums 2. Peterburgas praktiſka-technologiſka inſtituta brihweem klauſitajeem teek, lai wini ſawu iſglihtibu pabeigtu, eeſtahſchanahs deenaſtâ paildſinata lihdſ wezumam no 27 gadeem, kad wini ſawu wehleſchanos peneſot ari peneſs ſchi inſtituta preekſchneezibas leezibu, ka wini kursu gluſchi ſem tahdeem noſazijumeem pabeidſ, kà tee preekſch ſchihs eeſtahdes paſtawigeem klauſitajeem der.

(Eekſchl. Miniſt. zirkul. no 26. janwara 1875 № 7).

Peeſihmejums 3. Jauneem kaudihm, kas ahrſemê teek audſinati, bes ka winu tehwi, ſawa deeneſta labad, ahrſemês uſturetos, paildſinaſchanas winu mahzibas nobeigſchanas dehk zitadi netop atwehletas, ka tikai pehz Kara-miniſtera preekſchneſuma ar ihpaſchu Wiſaugſtako atwehli.

(Eekſchl. Min. zirkulers no 4. nowembra 1874 № 107).

Peeſihmejums 4. Ta teeſiba uſ termina paildſinaſchanu preekſch eeſtahſchanahs deenaſtâ peenahkahs neween teem jauneem kaudihm, kas 1. un 2. ſchkiras ſkolas apmeklè, bet bes ſchaubiſchanahs ari 3. ſchkiras ſkolu ſkoleneem, kas kara-deeneſta-likuma 53. artikelî ſkaidreem wahrdeem ihpaſchi peeminetas.

(Eekſchl. Min. zirkul. no 2. marta 1876 № 6).

54. Wiſeem audſekneem no tahm augſcham 53. artikelî apſihmetahm mahzibas-weetahm ir brihw, ne wehlak kà diwi mehneſchus preekſch ſaſaukſchanas uſ loſeſchanu, ſawu wehleſchanos peemeldet, kà wini kara-deeneſtu ar ſawwaļneeku teeſibahm grib iſpildit. Tee, kas tahdu wehleſchanos peemeldejuſchi, top no loſeſchanas atſwabinati un bauda to augſcham noſazitu laiku preekſch ſinatnibu-kurſa pabeigſchanas.

55. Tahdi, kas kursu greekiſki-pareiſtizigâs garigâs akademijâs un ſeminarôs kà peenahkahs pabeiguſchi, bauda, pehz ekſama nolikschanas, paildſinaſchanu wehl uſ weenu gadu preekſch eeſtahſchanahs garigneeku kahrtâ, kura no kara-deeneſta atſwabina.

56. Preekſch tahdeem, kas tos turpmak minetus ſinatniſkas mahzibas kahpeenus ſaſneeguſchi, kad wini ſawu deeneſtu pehz loſeſchanas pilda, teek ihſaks deeneſta-laiks pehz ſchihs kahrtibas noliks:

1) Kas kursu kahdâ univerſitetê jeb zitâ pirmàs ſchkiras mahzibas-weetâ pabeiguſchi jeb peenahkamu ekſami noliku ſchi, tee ſtahw: aktiwâ deeneſtâ — ſeſchus mehneſchus un armijas reſerwê — tſchetr'-padſmit gadus un ſeſchus mehneſchus.

2) Kas kursu no ſeſchahm klaſehm eekſch gimnaſijahm waj garigu ſeminaru otras klaſes kursu, waj ari kursu zitâs mahzibas-weetâs no otras ſchkiras pabeiguſchi jeb peenahkamu ekſamu noliku ſchi, tee ſtahw: ihſtenâ deeneſtâ weenu gadu un ſeſchus mehneſchus, bet reſerwê trihspadſmit gadus un ſeſchus mehneſchus.

3) Tee, kas kursu treſchàs ſchkiras mahzibas-weetâs pabeiguſchi jeb peenahkamu ekſamu noliku ſchi, ſtahw: ihſtenâ deeneſtâ trihs gadus un armijas reſerwê diwpadſmit gadus, un

4) Kam leezibas-rakſts par tahm mahzibahm, kuras pehz ta zaur likumu no 14. julija 1864 noſazita kurſa elementar- un kauſchu-ſkolâs, waj pehz zitu zetortàs ſchkiras mahzibas-weetu kurſa wajadſigas, tee ſtahw: a) pee wiſeem kara-pulkeem, bes ween pee teem nahkoſchâ punktê b mineteem, ihſtenâ deeneſtâ tſchetrus gadus un armijas reſerwê weenpadſmit gadus un b) kad wini pee teem kara-pulkeem top peedaliti, kuri Turkeſtanas kara-aprinkî un Sſemipalatinskas, Transbaikales, Jakutzkas, Amura un juhrmalas-gubernâs ſtahw, waj kad wini flotê deen, aktiwâ deeneſtâ ſeſchus gadus un armijas jeb flotes reſerwê tſchetrus gadus.

Peeſihmejums. Noſazijumi, pehz kureem jaiſdod leezibas-raksti par elementar-ſkolu kurſa ſapraſchanu tahdeem, kas wehletos baudit tahs pehz kara-deeneſta-likuma art. 56, p. 4, noſazitas atweegloſchanas, tàpat ari tee noſazijumi, zehz kureem jaiſdod leezibas raksti un ateſti Baltijas gubernu ewan-

gelifki-luteru tiz. fkolotaju-feminaru un pagafta- un kirfpeles-fkolu fkolotajeem un fkoleneem, atrodahs tanî pee fchi artikela peederofchâ peelikumâ B.

57. Lai tahdi, kas naw no Kreewu dfimuma un kas kauſchu-fkolâs waj tahdâs mahzibas-weetâs mahzibu baudijuſchi, kurâs mahziſchana Kreewu walodâ naw kà uſ wiſu wihſi wajadſiga eeweſta, teeſibas uſ ihſaku deeneſta-laiku ar noluhku uſ winu mahzibu (art. 56) waretu eemantot, tad ir waijadſigs: neween ka wini tahs pehz fkolas-kurſa peenahkamas mahzibas eemantojuſchi, bet ari kà wini mahk weikli un ar ſapraſchanu kreewiſki laſit un ſaprotami kreewiſki rakſtit. Leezibas-rakſtus par tam war iſdot behrnu-fkoloſchanas-padomes (pädagogiſche Conſeils) wiſâs Walſts-mahzibas-weetâs kauſchu-apgaiſmoſchanas miniſterijas nodakâ.

58. Kad tee 56ſtâ artikela 1mâ un 2trâ punktê mineti kaudis (bes ween dakteri, lopu-ahrſtes un apteekeri, kuri kara-deeneſtu tahdôs amatôs iſpilda, kas ar winu ſinatnibu ſa-eetahs) pehz loſes kara-pulkôs eeſtahjahs, tad wineem amati un komandas, bes frontes-deeneſta, ne zitadi kà tik tad teek pee-ſchkirti, kad wini ar to meerâ. Bet tee no ſchihm perſonahm, kas meeſigu wainu un ſlimibu dehk frontes deeneſtu neſpehtu iſpildit, teek no deeneſta pawiſam atſwabinati.

59. Teem 56ſtâ artikela 1mâ un 2trâ punktê peemineteem kaudihm ir ſchahdas teeſibas pee-ſchkirtas:

1) pehz kurſa pabeigſchanas jeb pehz ekſames nolikſchanas pee kara-pulkeem deeneſtâ eeſtahtees, bes kà wineem buhtu tas preekſch ſaſaukſchanas nolikts laiks (art. 14) janogaida; deeneſta-laiks wineem tad teek aprehkinats pehz teem 19tà artikela punktê b ſanemteem noſaziijumeem;

2) eeſtahtees pehz paſchu wehleſchanahs kahdôs kara-pulkôs grib, tomehr ar to eewehroſchanu, kà wiſs ſcho perſonu ſkaits katrâ kara-pulkâ to no Kara-miniſtera noſakamu mehru nepahrkahpj.

60. No tahm perſonahm, kas iſ teem preekſch flotes papildiſchanas nolemteem apgabaleem (art. 15 punkte 1 un art. 16) ſaſauktas, tee 56ſtà artikela 1mâ, 2trâ un 3ſchâ punktê mineti jaunekli, bes ween tee kas kurſu juhras-ſkolâs pabeiguſchi, preekſch flotes-deeneſta bes paſchu wehleſchanahs neteek rehkinati, bet pee ſemes-armijas peedaliti. Kad ſchihs minetàs perſonas pehz paſchu gribas flotes-deeneſtâ eeſtahjahs, tad winahm jadeen: aktiwâ deeneſtâ trihs gadi un reſerwê ſeptini gadi.

61. Preekſch turpmak minetahm perſonahm, kas pehz loſes flotê eeſtahjahs, teek ſchahdi deeneſta-laiki nolikti:

1) tee, kas pehz ekſama kugotaja- (kaptena-) kahrtu preekſch attahlas waj kraſta-kugoſchanas (дальняго или каботажняго плаванія), waj ſtuhrmana-kahrtu preekſch tahlahm kugoſchanahm ſaſneeguſchi, ſtahw: aktiwâ deeneſtâ diwi gadus, reſerwê aſtonus gadus, un

2) tee, kas pehz ekſama ſtuhrmana-kahrtu preekſch kraſta-kugoſchanas ſaſneeguſchi, ſtahw: aktiwâ deeneſtâ trihs gadus, reſerwê ſeptinus gadus.

V. No atſwabinaſchanahm amata jeb dſihwes-darba pehz.

62. No kara-deeneſta ir atſwabinati:

1) wiſu kriſtigu tizibu garigneeki, un

2) greekiſki pareiſtizigi dſeedataji (Pſalmenſänger), kuri kurſu garigâs akademijâs un ſeminarôs jeb garigâs ſkolâs pabeiguſchi. Bet tee, kas dſeedataja (Pſalmenſängers) weetu preekſch beigteem ſeſcheem gadeem, rehkinot no ta brihſcha, kad wini tahda amata dehk no kara-deeneſta atweeglinati, ir atſtahjuſchi, teek peetureti pee kara-deeneſta iſpildiſchanas un wineem ir wiſs tas laiks aktiwâ deeneſtâ un reſerwê jaiſdeen, kas ar winu mahzibu ſaeetahs; bet tee, kas baſnizas-deeneſtu pehz beigteem ſeſcheem gadeem atſtahj, top tuhlit reſerwei, lihdſ ſaſneegtam triſsdeſmit ſeſtam gadam, peeſkaititi.

63. Turpmak minetee kaudis, kad tee losi wilkuschi, pehz kuras wineem pee stahwoscheem karapulkeem jaeestahjahs, meera-laikôs no aktiwa deenesta teek atswabinati un pee armijas reserwes us peezpadsmit gadeem peeskaititi:

1) tee, kas daktera- jeb ahrsts-, weterinera waj apteekeru-sinatnibas magistera, waj weterinera kahrtu sasneeguschi, kad wineem pehz to mahzibas-weetu likumeem, kur wini sawu mahzibu baudijuschi, naw us wisu wihsi kara-deenestâ ja-eet;

2) Keiseriskas skunsts-akademijas mahzekli, kas us krona rehkinumu sawas skunsts-mahzibas pawairoschanas dehk ahrsemê suhtiti, un

2) tee, kas tapat tanîs, tai peelikumâ pee 53. artikela peesauktâs, kà ari zaur zaurim wisâs zitâs, minetâ peelikumâ nepeesauktâs krona-mahzibas-weetâs eeksch sinatnibahm mahza, kurâs pehz scho mahzibas-weetu likumeem jamahza, tapat tee likumigi (etatmäßigen) audsinataji un winu likumigi palihgi tahdâs mahzibas-weetâs, kas no Walsts-waldibas top usturetas waj kuru likumi (Statuten) no Walsts-waldibas ir apstiprinati. Bet lihds beigteem seescheem gadeem pehz winu peeskaitischanas pee reserwes, tahm minetahm personahm ik gada peederigahm komisijahm kara-deenesta leetâs (присутствіе о воинской повинности) japeenes leezibas-raksts no winu preekschstahwoschas waldibas par tam, kà winas sawu amatu darbus alasch wehl pilda. Tee, kas schos amatu darbus preeksch nosazita laika atstahjuschi, teek saukti aktiwâ deenestâ us to laiku, kas ar winu mahzibu sa-eetahs.

Peesihmejums 1. Kurzemes Greeku pareistizibas laukkolu skolotajeem, ja wini grib baudit tahs schinî artikeli 63 peeminetas atweegloschanas, 6 gadu laikâ aprinka-kara-deenesta komisijahm ikgada jaeesneeds no tahsweetas pagastu-skolu pahrluhka israkstita leeziba, ka wini teescham kà lauschu-elementar-skolotaji stahw amatâ.

(Eekschl. Minist. zirkul. no 18. septembra 1874 № 82).

Peesihmejums 2. Juhras-skolu skolotaji, kad wini pee tahs schkiras laudihm peeder, is kureem flote top papildinata, teek peeskaititi flotes reserwei us to laiku no desmit gadeem.

Peesihmejums 3. Us to jautajumu, waj pagasta-skolotaju palihgi pehz kara-deenesta-likumu art. 63, p. 3, tapat kà skolotaji paschi no aktiwa kara-deenesta atswabinami un reserwei peeskaitami? lauschu apgaismoschanas Ministeris, weenôs prahtôs ar Kara-ministeri, mahzibas-apgabalu kurateem zaur zirkuleru no 24. dezembra 1875 № 14005 darijis sinamu, ka pagasta (draudses) skolotaju palihgeem peenahkahs wisas tahs atweeglinaschanas pee kara-deenesta pildischanas, kas scheem skolotajeem pascheem pehz likuma peeschkirtas, jo wini no scheem tikai ta wahrda dehk atschkirahs, bet mahzibas un amatadarbu pehz pagasta (draudses) skolotajeem gluschi lihdsigi stahw. Leezibas-raksti, kas pagasta skolotaju palihgeem japeenes kara-deenesta komisijahm par peerahdischanu, ka tee pateesi scho amatu skolâs ispilda, ir isdodami pehz teem nosazijumeem, kas schinî sinâ preeksch elementar-lauschu-skolotajeem der.

(Eekschl. Minist. zirkulers no 8. janwara 1876 № 1).

64. No aktiwa deenesta meera-laikôs teek atswabinati un flotes reserwei us desmit gadeem peeskaititi schahdi laudis, kad tee losi wilkuschi, pehz kuras deenestâ ja-eestahjahs:

1) kugotaji (kapteni) un stuhrmani preeksch attahlas waj krasta-kugoschanas un inschener-mechaniki, kas kuga-maschini walda, kad wini peederigôs amatôs us tahdeem andeles-kugeem deen, kas sem Kreewijas flagas brauz, un

2) lasmani (Lootsen) un lasmanu mahzekli, kam pehz likuma schi kahrta (званіе) peenahkahs.

Bet tee no schihm 1mâ un 2trâ punktê peeminetahm personahm, kas desmit gadu laikâ wairak ne kà weenâ nawigazijâ sawus amata peenahkamus naw ispildijuschi, top us septineem gadeem flotes aktiwâ deenestâ sasaukti, pee kam wineem tatschu tas laiks top peerehkinats, kuru wini sawa amata peenahkamus pildidami isdeenejuschi.

Peesihmejums 1. Kugotajeem, stuhrmaneem, apakschstuhrmaneem un inschener-mechanikeem, kas kuga maschini walda, tà kà ari laßmaneem un winu palihgeem, ja wini grib baudit tahs art. 64 peesihmetas atweeglinaschanas, ik gada 10 gadu laikâ ßawahm aprinka-kara-deenesta komißijahm japeeneßs leezibas par to, ka wini ßawus peenahkumus ißpildijuschi, no to kugu waj laiwu ihpaschneekeem, kur wini pehz kontrakta waj pehz zita nolihguma deenestâ, bet laßmaneem un winu mahzekleem tahdas sihmes jaißnem no laßmanu-komandanta waj no laßmanu preekschneezibas.

(Eekschl. Miniſt. zirkul. no 2. un 24. aug. 1874 № 66 un 73).

Peesihmejums 2. Tahdeem, kas peeder pee matroschu ßabeedribas, ko Walſts waldiba preekſch eekschigas uhdena-zeloschanas zehluſi, un kas teeßcham ißpilda tos ar laßmana amatu ßaweenotus peenahkumus, ja wini grib baudit tahs 64. art. minetas atweeglinaschanas, ik gada, 10 gadu laikâ, ßawahm aprinka-kara deenesta komißijahm japeeneßs leezibas no ßawas kuga-waldes, ka wini ßawus peenahkumus teeßcham ißpilda.

(Eekſchl. Miniſt. zirkul. no 24. auguſta 1874 № 72).

65. Tee 18tâ artikelî un 56tà artikela 4tâ punktê noßazitee laiki preekſch aktiwa deeneſta flotê top paihßinati un reßerwes-deenests flotê uß tik pat daudß gadeem pagarinats:

1) preekſch teem, kas ne maßak kà diwi nawigazijas-laikus pa matroßcheem uß kugeem preekſch leelahm un tahlahm kugoßchanahm waj pa maßchiniſteem uß garainu-kugeem deenejuſchi, — uß diwi gadeem, un

2) preekſch teem, kas maßakais diwi nawigazijas-laikus pa matroßcheem uß juhras-kugeem preekſch ihßeem zeleem un uß juhrmalas laiwahm waj pa kuhrejeem uß garainu-kugeem deenejuſchi, — uß weenu gadu.

66. Teem, kas pa matroßcheem uß Kreewijas andeles-flotes juhras-laiwahm, waj pa maßchiniſteem waj kuhrejeem uß kaut kahda garainu-kuga ßchinî flotê deen, top meera-laikôs preekſch eeſtahßchanahs kara-deenestâ pehz loſes tik ilgs laiks atwehlets, lihdß tahs ar wineem ßlehgtee kontrakti nobeidßahs, tomehr ne uß kahdu wihßi ilgaki, kà lihdß wini diwdeßmit peezus gadus wezi. Tas laiks, kuru ßchee laudis uß andeles-flotes kugeem pehz loſes wiikßchanas lihdß eeſtahßchanai deenestâ pawadijuſchi, wineem top uß to laiku parehkinats, kas noßazits preekſch palikßchanas flotes reßerwê, un proti: ik diwi gadi priwat-deeneſta preekſch weena gada, kas flotes-reßerwê japaleek.

VII. gabals.

Kà ßaßaukßchanas-aprinki dibinajami.

67. Preekſch kara-deeneſta pildiſchanas teek ßaßaukßchanas-aprinki dibinati. Weens ßaßaukßchanas-aprinkis ßaßtahw waj iß kahdas aprinka dakas waj iß wiſa aprinka.

68. Iß pilßehtahm ar ne maßak kà 10,000 wihreeßchu dwehßelehm teek ihpaßchi ßaßaukßchanas-aprinki dibinati. Kad pilßehtas eedßihwotaji to wehlahs, tad ihpaßchu ßaßaukßchanas-aprinku dibinaßchana ari iß maßakahm pilßetahm atkauta, ja tanîs ne maßak kà 5000 wihreeßchu dwehßeles miht.

69. Widßemes un Kurßemes gubernâs pee ßaßaukßchanas-aprinku dibinaßchanas kà aprinkis teek peenemts: pirmajâ — brugu-teeßas-aprinkis (Ordnungsgerichts-Bezirk), beidßamajâ — pils-teeßas-aprinkis (Hauptmannsgerichts-Bezirk).

70. (Schis artikelis runà no Kaßakeem un tamdehł ßchè naw ußnemts).

71. Weena ßaßaukßchanas-aprinka leelums top noßazits: preekſch weena aprinka iß lauku- waj iß jaukteem lauku-pilßehtu-eedßihwotajeem uß 8000 lihdß 20,000 wihreeßchu dwehßelehm, preekſch weena nejaukta pilßehtas aprinka uß 5000 lihdß 40,000 wihreeßchu dwehßelehm. Pilßehtas ar wairak ne kà 40,000 wihreeßchu dwehßelehm war wairak aprinkôs dalit.

72. Pee ſaſaukſchanas-aprinku dibinaſchanas ir tahlak ſchee noſazijumi jaeewehro:

1) Lauku-braudſes (волости, pagaſti) netop ne uſ kahdu wihſi dalitas.

2) un 3) punkte ſchè naw uſnemtas, tadehk ka tahs ſihmejahs uſ Kaſakeem un uſ Sibiriju.

73. Katrâ ſaſaukſchanas-aprinkî teek noſazita weena weeta preekſch to kauſchu ſaſaukſchanas un peenemſchanas, kam kara-deneſtâ jaeet.

74. Tahlumam no ſaſaukſchanas-weetas lihdſ wiſattahlakeem mahjokkeem ſaſaukſchanas-aprinkî nebuhs peezdeſmit werſtes pahrſneegt.

75. Kad kahdâ aprinkî tahda weeta neraſtohs, kas preekſch ſaſaukto eeruhmeſchanas deriga, tad ſaſaukſchanas-weetu uſ to pilſehtu waj mahjokka-weetu war pahrzelt, kas aprinkim wiſtuwaki, pee kam ja-eewehro 74. art. uſnemtee noſazijumi par tahlumu.

76. Saſtahdiſchana no preekſchlikumeem par aprinku eedaliſchanu ſaſaukſchanas-aprinkôs un par ſaſaukſchanas-weetu noſaziſchanu peenahkahs:

a) tahdâs gubernâs, kur ſemſtwas-inſtituzijas jau eeweſtas, — aprinka-ſemſtwas-ſapulzehm;

b) gubernâs, kurâs ſemſtwas-inſtituzijas wehl naw eeweſtas, — ihpaſchahm komiſijahm, kas ſaſtahw iſ aprinka-muiſchneeku-marſchala, iſ pilſehtas preekſchneeka, iſ aprinka-iſprawnika un iſ weena no meera-teeſneſchu-pulka iſwehlejama meera-teeſneſcha;

c) Baltijas gubernâs — komiſijahm, kas ſaſtahw: iſ weena aprinka-muiſchneeku-marſchala (waj wina weetneeka), iſ aprinka-pilſehtas birgermeiſtera (waj wina weetneeka) un iſ ſchahdahm perſonahm: Widſemes gubernâ — iſ brugu-teeſas-kunga (Ordnungsrichter) un kirſpehles-teeſas lozekkeem (pa weenam iſ katras kirſpehles-teeſas), Igaunu gubernâ — iſ aprinka-kunga (Hakenrichter) un polizejas-teeſu lozekkeem (pa weenam iſ katras), un Kurſemes gubernâ — iſ pilskunga un weena aprinka-teeſas lozekka;

d un e (ſchihs punktes ſchè naw uſnemtas, tadehk ka tahs ſihmejahs uſ Kaſakeem un uſ Sibiriju).

77. Saſtahdiſchana no preekſchlikumeem par pilſehtu eedaliſchanu eekſch aprinkeem peenahkahs pilſehtu-waldehm (Stadtämtern), bet kur tahdu naw, pilſehtu dumahm (Stadtdumen) waj tahm teeſahm, kas winu weetâ.

78. Tee pehz augſchejeem noſazijumeem ſaſtahditee preekſchlikumi par ſaſaukſchanas-aprinkeem (art. 76 un 77) top gubernatoram waj apgabala-waldneekam (Gebietschef) apſtiprinaſchanas dehk preekſchâ likti.

79. Kad pehz kahdas weetas ſawadibahm pee ſaſaukſchanas-aprinku dibinaſchanas pehz teem art. 71, 74 un 75 mineteem noſazijumeem kahdi kawekli pretim ſtahw, tad preekſchlikumi par aprinku dibinaſchanu ar tahm pahrgroſiſchanahm, kas ar mineteem noſazijumeem neſaeetahs, jaleek preekſchâ Eekſchleetu- un Kara-miniſtereem iſſpreeſchanas dehk. Scheem Miniſtereem ir ari preekſchlikumi par pahrgroſiſchanahm jau dibinatôs aprinkôs jaeſneedſ.

80. Sinas par teem pehz augſcheju artikeku noſazijumeem dibinateem ſaſaukſchanas-aprinkeem, ar ſkaidru peedoſchanu par winu ſaſtahwu un par noſazitahm ſaſaukſchanas-weetahm (art. 73—75), top no gubernatora waj no apgabala-waldneeka (Gebietschef) eekſchleetu- un kara-miniſterijahm preekſchâ liktas. Eekſchleetu miniſterija ſarakſtus par ſaſaukſchanas-aprinkeem un tahs tanîs warbuht notikuſchas pahrgroſiſchanas paſludina wiſeem par ſinu.

VIII. gabals.

No komisijahm preekſch kara-deeneſta iſpildiſchanas.

81. Katrâ gubernâ waj apgabalâ (Gebiet), bes ween turpmak 83ſchâ artikelî peeſauktâs, paſtaw weena gubernas- jeb apgabala-komiſija kara-deeneſta leetâs, ſem gubernatora waj apgabala-waldneeka preekſchſehdeſchanas, iſ ſchahdeem lozekkeem: iſ gubernas-muiſchneeku-marſchala, iſ gubernas-ſemſtwas-waldes (Gouvernements-Landſchaftsamts) preſidenta, iſ weena lozekka no ſchihs waldes pehz winas iſwehleſchanas, iſ gubernas kara-waldneeka (Militairchef) jeb wina weetneeka un iſ aprinka-teeſas (Bezirksgerichts) prokureera jeb wina amata-beedra.

82. Turpmak minetâs gubernâs un apgabalôs ſaſtahws preekſch gubernas-komiſijas kara-deeneſta leetâs teek pahrgroſits tahdâ wihſê:

a) gubernâs, kur ſemſtwas-inſtituzijas naw eeweſtas, gubernas-ſemſtwas-waldes preſidenta un lozekka weetâ pee komiſijas teek ſuhtiti diwi lozekki no gubernas-ſehdeſchanas (Gouvernements-Seſſiion) ſemneeku-leetâs;

b) gubernâs, kur juſtiz-likumi (Juſtizreglements) neſtahw ſpehkâ, eeſtahj aprinka-teeſas (Bezirksgerichts) prokureera weetâ gubernas-prokureers waj zits kahds, kam prokureera dariſchanas (прокурорскаго надзора);

c) Baltijas gubernâs eeſtahj ſemſtwas-waldes preſidenta un lozekka weetâ: ihpats lozeklis no Walſts-waldibas puſes un weens lozeklis no komiſijas ſemneeku leetâs (tee ſchinî punktê ſanemtee noſazijumi par Poku-ſemi un Sibiriju tè naw uſnemti);

d) (Schi punkts runâ no Akmolinskas un Semipalatinskas apgabaleem un tapehz ſchè naw uſnemta).

83. (Runâ par tahleem apgabaleem Kreewijâ.)

84. Katrâ aprinkî paſtahw weena aprinka-komiſija kara-deeneſta leetâs, ſem aprinka-muiſchneeku-marſchala preekſchſehdeſchanas, ar ſchahdeem lozekkeem: weens ofizeeris pehz kara-wirswaldes noſaziſchanas, aprnika-iſprawniks waj kahds tam lihdſigu amatu waldidams kungs un weens lozeklis no ſemſtwas-waldes pehz winas iſwehleſchanas. Pee komiſijas dariſchanahm weenâ ſaſaukſchanas-aprinkî, pee kura ari pilſehtneeki peeder, komiſija wehl zaur weenu no pilſehtas-waldes (Stadtamt) ſuhtamu lozekli, bet kur pilſehtas waldes naw, zaur weenu no pilſehtas draudſes iſwehlamu lozekli, teek papildinata. Bes tam, kad komiſija ſaſaukſchanas-weetâs ir darboſchanâ, winas lozekku ſkaits wehl zaur weenu no aprinka-ſemſtwas-ſapulzes uſ trihs gadeem iſwehlejamu aprinka eedſihwotaju teek pawairots.

85. Turpmak minetâs weetâs aprinka-komiſijas ſaſtahws ſchahdâ wihſê teek pahrgroſits:

a) gubernâs, kur ſemſtwas-inſtituzijas naw eeweſtas, par komiſijas preſidentu teek zelts pehz gubernatora iſwehleſchanas kahds kungs, kas tanî weetâ kahdu amatu walda, bet ſemſtwas-waldes lozekka weetâ no meera-teeſneſchu-ſapulzes teek weens tahsweetas meera-teeſneſis iſwehlets; kad komiſija turpretim ſaſaukſchanas-weetâs ir darboſchanâ, tad ihpats lozeklis netop wehlets;

b) Baltijas gubernâs aprinka-komiſijas ſaſtahws ir ſchahds: Preſidents — weena tahsweetas kahdâ amatâ buhdama perſona pehz gubernatora iſwehleſchanas; lozekki: 1) weens ofizeeris pehz kara-waldibas noſaziſchanas; 2) weenas tahsweetas amata-wihrs pehz gubernatora wehleſchanas; 3) brugu-teeſas-kungs (Ordnungsrichter) — Widſemê, aprinka-kungs (Hakenrichter) (ſawâ aprinkî) — Igaunuſemê, pils-kungs (Hauptmann) — Kurſemes gubernâ un 4) weens no ta aprinka pagaſta wezakeem uſ trihs gadeem iſwehlams lozeklis. Kad komiſija tahdôs ſaſaukſchanas-aprinkôs ir darboſchanâ, pee kureem pilſehtneeki peeder, tad winas ſaſtahws zaur birgermeiſteru jeb wina weetneeku teek papildinats;

(Tahs punktis c, d, e un f schè naw usnemtas, tapehz ka tahs sihmejahs us attahleem Kreewijas gabaleem.)

86. Aprinka-komisija isdara tanîs sem winas stahwedamôs sasaukschanas-aprinkôs sawus peenahkumus pehz kahrtas.

87. Tanîs pilsehtâs: Peterburga, Maskawa, Odessa, Rihga, Kasana, Charkowa, Kiewa, Saratowa, Wilna, Kischenewa, Kronstadte, Nikolajewa un Sewastopole pastahw ihpaschas pilsehta komisijas kara-deenesta leetâs, kuras, sem pilsehtas-galwas (Stadthaupt) preekschsehdeschanas, tà sastahditas: weens no kara-wirsneezibas iswehlejams ofizeers, weens no polizejas waldneeka iswehlejams amata-wihrs un diwi no pilsehta draudses-waldes is winas widus iswehlejami lozekki. (Tahlak schis artikelis runà par Warschawas pilsehtu.)

88. Pilsehtu komisiju (art. 87) darischanas issteepjahs tikai us pilsehtu aprinkeem.

89. Gubernas-komisijahm kara-deenesta leetâs peenahkahs:

1) wispahrigi luhkot us to, kà wisâ gubernâ jeb apgabalâ (Gebiet) sem kara-deenesta stahwoschu personu sasaukschana un peenemschana pareisi noteek;

2) isdalit to no wisas gubernas jeb no wisa apgabala kara-deenestâ suhtamu wihru (новобранцевъ) skaitlu us sasaukschanas-aprinkeem;

3) sem kara-deenesta stahwoschas personas wehl reis apluhkot, tanîs zaur scho likumu nosazitôs gadijumôs;

4) ismeklet suhdsibas par aprinka- un pilsehtu komisijahm;

5) aprinka- un pilsehtu-komisiju rehkinuma-rakstus pahrluhkot un sastahdit wispahrigu pahrskatu par katras sasaukschanas isdarischanu gubernâ;

6) isspreest schaubischanahs, kas aprinka- un pilsehtu komisijâs zehluschahs un tahdas schaubischanas, ja waijadsigs, peederigahm augstakahm waldehm zaurluhkoschanas dehk likt preekschâ.

90. Aprinka- un pilsehtas-komisijahm peenahkahs:

1) sastahdit sawrupas sasaukschanas listes par teem, kas 95. art. mineti;

2) pahrluhkot sasaukschanas-listes;

3) peederigahm ministerijahm eesneegt sinas, zik tanî sem komisijas stahwoschâ aprinkî atrohnahs tahdu, kas us kara-deenesta pildischanu sasauzami (art. 130).

4) tos kaudis, kam kara-deenestâ jaeet, tanîs us tam nosazitâs weetâs sasaukt (art. 134);

5) nodibinat katra sasauktà teesibas, kas us kara-deenesta pildischanu sihmejahs;

6) nospreest, kam no sasauktajeem kara-deenestâ jaeet un kahdâ wihsê;

7) apluhkot par sasaukschanas-laiku kà ari pehz tam tos, kas us kara-deenesta sasaukti, waj preeksch tam derigi;

8) peenemt rekruschus (новобранцевъ); un

9) pehz darischanu beigschanas sasaukschanas-aprinkôs, gubernas-komisijai kara-deenesta leetâs eesneegt pilnigu pahrskata-rakstu par isdaritu sasaukschanu un peenemschanu deenestâ.

91. Kara-deenestâ sasaukto kauschu apluhkoschanas un peenemschanas dehk preeksch katras aprinka- un pilsehtas-komisijas diwi dakteri, weens no siwil-, otrs no kara-waldibas un weens kara-wihru-sanehmejs (is semes-, waijadsibâ ari is juhras-kara-pulka) teek suhtiti; preeksch gubernas-komisijahm wehlreisigo apluhkoschanu dehk, tapat top diwi dakteri suhtiti, gehz teem pascheem nosazijumeem. Dakteri nem pee komisijas darischanahm tik tahdâ wihsê dalibu, kà wini sawu pahrleezinaschanos issaka, waj deenestâ peenemamà persona preeksch tam ir deriga waj né. Kara-wihru-sanehmeju peenahkumi top nosaziti zaur ihpaschu preekschrakstu no kara- un juhras-ministerijas puses.

Peesihmejums (runnà par Sibiriju).

92. Darischanu-kahrtiba komisijâs kara-deenesta leetâs, kà ari us scho kahrtibu sihmedamàs formas (preekschsihmes) top nosazitas zaur instrukziju, kura apstiprinama no eeksch-leetu Ministera, pehz weenprahtigas norunas ar Kara-ministeri.

93. Pee darischanahm, kas sihmejahs us sasaukschanu un peenemschanu kara-deenestâ, tà kà ari preeksch wisahm sarakstischanahm schinî leetâ starp privat-laudihm, teesahm un amata-wihreem ir leetajams prasts (ne stempel-) papihrs.

IX. gabals.

No peerakstischanahs pee sasaukschanas-aprinkeem un kà sasaukschanas-listes sastahdamas.

I. No peerakstischanahs pee sasaukschanas-aprinkeem un no peerakstischanas-sihmehm.

94. Tahdi, kas rewisijas-listês eerakstiti, tà kà ari tee, kas pehz rewisijas pee draudsehm (pagasteem) peerakstiti, peeder pee teem sasaukschanas-aprinkeem, kur tee pilsehti un lauku-pagasti atronahs, pee kureem wini peerakstiti.

Peesihmejums. Tanîs apgabalôs, kur Schihdeem us paleekamu dsihwi brihw nomestees, wineem kara-deenesta ispildischanas dehk japeerakstahs pee pilsehtahm un pagasteem, it kà pehz winu mahjas- waj darba-weetas eekriht. Tee nosazijumi par Schihdu peerakstischanu pee pagasteem atronahs peelikumâ F.

(Ukasu krahj. № 54 no 1876. g.).

95. Tahdeem, kas atswabinati no eerakstischanas dewitàs rewisijas listês, tà kà ari tahdeem, kas pehz rewisijas is nodoschanas maksadamas kahrtas isstahjuschees, kara-deenesta ispildischanas dehk japeerakstahs waj nu pee weena sasaukschanas-aprinka tanî aprinkî, kurâ winu paschu waj winu wezako nekustama mantiba atronahs, waj pee ta aprinka, kurâ wini dsihwo waj kur wini beidsamâ laikâ preeksch winu aiseeschanas usturejuschees (art. 4).

96. Peerakstischana pee sasaukschanas-aprinka noteek pehz peemeldeschanas, kura tam, kas peerakstahs, lihds ar sawu dsimschanas-sihmi waj apleezinaschanas-rakstu schihs weetâ janodod pee tahs aprinka-, waj pilsehtas-komisijas kara-deenesta leetâs, kuras robeschâs tas no wina peerakstischanahs dehk iswehlets aprinkis peeder.

97. Wiseem wihreescheem, bes ween teem, kas nodoschanas maksà, pehz sasneegta sescheptadsmitâ dsihwibas gada un ne wehlaki kà ta gada 31mâ dezembrî, kurâ wini pilnu diwdesmito gadu sasneeds, sihme par tam jaispraša, ka wini pee kahda sasaukschanas-aprinka peerakstiti (art. 94 un 95).

Peesihmejums. Schihdeem, tiklihds ka tee 16 gadus wezi, tuhdaļ japeerakstahs pee ta sasaukschanas aprinka, kurâ winu pastahwigs mahjoklis waj winu pastahwiga darba weeta. Polizejas peenahkums ir, tos Schihdus, kam pee kahda sasaukschanas-aprinka japeerakstahs, bet kas to nedara, isdibinat un ar wineem pehz likumeem darit; skat. peelikumu G.

(Eekschl. Minist. zirkul. no 1. julija 1876 № 40).

98. Sihmes par notikuschu peerakstischanu pee kahda sasaukschanas-aprinka top israkstitas: teem 95tâ artikelî mineteem laudihm — no aprinka- un pilsehtas-komisijahm kara-deenesta leetâs; tahdeem, kas rewisijas-listês eerakstiti waj pehz rewisijas pee draudsehm (pagasteem) peerakstiti — no pilsehtu-waldehm.

99. Peerakstischanas-sihmês ir jausnem: a) peerakstità preekschwahrds, tehwa-wahrds un familijas-wahrds jeb uswahrds; b) dsimschanas-gads, mehnesis un deena; c) kahda tiziba; d) no kahdas kahrtas

(сословіе); e) dſihwes-darbs, amats jeb darifchana; f) waj tas, kas peerakſtits, prot lafit un rakſtit un kahdâ mahzibas-weetâ winſch mahzibu pabeidſis waj wehl bauda: un g) kas, kad (gads, mehneſis un deena) un ſem kahda numura ſcho leezibu iſdewis.

100. Kad tee, 97tâ artikelî minetee kaudis laulibâ dodahs, waj Walſts- jeb draudſes- (pagaſta-) deeneſtâ ſtahjahs, tad wineem japarahda ſihmes par notikuſchu peerakſtiſchanos pee kahda ſafaukſchanas-aprinka.

101. Tee tanîs artikelôs 94—100 ſanemti noſazijumi neſihmejahs uſ Polu-ſemes gubernahm, kur ſchinî leetâ ihpaſcha kahrtiba jaeewehro (ſalihdſ. art. 102, peeſihm. 1 un art. 105).

II. Kà ſafaukſchanas-liſtes ſaſtahdamas.

102. Ik katra gada eeſahkumâ, preekſch ſafaukſchanas uſ kara-deeneſta iſpildiſchanu, ſafaukſchanas-liſtes jaſaſtahda, un proti: zaur aprinka- un pilſehtas-komiſijahm kara-deeneſta leetâs — par teem 95tâ artikelî mineteem kaudihm (preekſch katra ſafaukſchanas-aprinka ihpaſcha liſte); no pilſehtas-draudſes- un pagaſtu-waldehm — par tahdeem, kas rewiſijas-liſtês eerakſtiti un eerakſtami un par Schihdeem, kas dſihwo pagaſtu un muiſchas robeſchâs.

(Senata ukaſs no 28. februara 1876).

(Peeſihmejumi 1 un 2 ſihmejahs uſ Polu-ſemes un attahleem Kreewijas apgabaleem un tadehl ſchè naw uſnemti).

Peeſihmejums 3. Safaukſchanas-liſtes jaſagatawo pehz noſazijumeem peelikumâ C. un japaraksta no wiſeem pagaſta waldes lozekkeem un no pagaſta ſkrihwera. Par netaiſnahm ſinahm, kas eerakſtitas ſafaukſchanas-liſtês un ſihmejahs uſ ſafauzamo lauſchu familijas-buhſchanahm, pehz kurahm ſinahm wineem tad atweeglinaſchanas peeſchkirtas, ir ſtrahpejami pehz likumeem tik lab tee, kas kahdu atweeglinaſchanu dabujuſchi, kà ari tee, kas zaur ſaweem parakſteem tahs ſafaukſchanas-liſtes apleezinajuſchi.

(Eekſchl. Miniſt. zirkul. no 1. ſeptembra 1875 № 81).

103. Safaukſchanas-liſtês teek eerakſtiti wiſi tee, kas taî gadâ preekſch ſafaukſchanas to wezumu no diwideſmit gadeem ſaſneeguſchi, bes ween tee, kas kara-pulkôs kà ſawwakneeki eeſtahjuſchees, par kureem katrâ ſafaukſchanas-aprinkî pehz tahm par wineem atſuhtitahm paſinoſchanahm ihpats ſaraksts teek weſts. Schihs paſinoſchanas top no kara-waldneekeem, tuhlit pehz ſawwakigo peenemſchanas, peederigahm pilſehtas- un aprinka-komiſijahm kara-deeneſta leetâs aiſſuhtitas; no ſchihm beidſamahm wiſas paſinoſchanas par tahdu ſawwakigo peenemſchanu deeneſtâ, kuru ſafaukſchanas-liſtes no zitahm inſtituzijahm waj amatu-wihreem top weſtas, teek aiſſuhtitas ſchihm inſtituzijahm jeb ſcheem amatu-wihreem.

104. Safaukſchanas-liſtês top eerakſtitas tahs 99tâ artikelî minetàs ſinas un bes tam wehl: katra eeſauzamà dſihwes-weeta un tahs ſinas par wina familijas- un mantibas-buhſchanahm, uſ kurahm teeſibas uſ atweeglofchanahm war dibinatees (art. 45 un 52).

Peeſihmejums 1. Pehz 4. oktobrî 1875 Wiſaugſtaki apſtiprinatà Walſtspadomes ſpreeduma eekſchleetu Miniſteris pawehlejis, ka ſafaukſchanas-liſtês eerakſtamas neween tahs ſinas par familijas- un mantibas-buhſchanahm, kas ſihmejahs uſ tahdeem, kam jau pehz to inſtituziju domahm, kas tahs ſafaukſchanas-liſtes ſaſtahda, ir teeſibas uſ atweeglinaſchanu, bet ari tahs minetàs ſinas, kas ſihmejahs uſ wiſeem teem ſafaukteem, kas waj paſchi waj zaur ſaweem radeem pagehr, lai ſchihs ſinas eeraksta ſafaukſchanas-liſtê, pee kam ja-eewehro ta kahrtiba, kas noſazita kara-deeneſta-likuma art. 116.

(Eekſchl. Miniſt. zirkul. no 18. oktobra 1875 № 93).

Peeſihmejums 2. Safaukſchanas-liſtês, kur peenahkahs, ja-eeraksta ſinas par to, kahdi lozekki peeder pee tahm familijahm, iſ kurahm jauni kaudis ſafaukti aktiwâ deeneſtâ, tà kà ari ſinas par teem,

kas aktiwâ deenestâ nomiruschi, pee kam ari jaussod tas laiks, kad sasaukto brahki, kas sawa wezuma pehz tuhlit nahk pehz wineem, deenestâ eestahjuschees.

(Sekschl. Minist. zirkul. no 22. junija 1876 № 32).

105. Sasaukschanas-listes sastahdischanai janem par pamatu: a) iswilkumi is basnizas-grahmatahm (метрическіе выписки); b) rewisijas-listes preeksch tahdeem, kas no eerakstischanas X. rewisijâ naw atswabinati; c) sinas par tahdu personu peerakstischanu un pahrrakstischanu, kas rewisijas-listês eerakstitas un it wisi saraksti, kas rewisijas-listes papildina; d) sihmes par peerakstischanu pee sasaukschanas-aprinkeem un paschu peemeldeschanas. (Tahlak schè runà par Poku-semi).

106. Iswilkumi is basnizas-grahmatahm jasastahda: a) preeksch pareistizigeem un zitas kristigas basnizas lozekkeem — kirspeles-garigneekeem, katoku preestereem un mahzitajeem, pehz peederibas: b) preeksch Muhamedaneeschem — muhamedanikahm garigahm sapulzehm; c) preeksch Schihdeem un tahdeem, kas pee zitahm tizibahm peeder — waldibas-instituzijahm siwil-nodalàs, no kurahm pehz likuma scho tizibu metrikgrahmatas top westas jeb usglabatas.

107. Iswilkumâ is basnizas-grahmatahm ir jasaraksta wisi wihreeschi, kas tanî wezuma-schkirâ stahw, kura pehz kahrtas us kara-deenesta ispildischanu sasauzama. Iswilkumôs ir jaussdon: deenestâ sasauzamà wahrds, wina dsimschanas mehnesis un deena, tapat preekschwahrds, tehwa- un wina tehwa familijas-wahrds, bet pee ahrlaulibas behrneem preekschwahrds un mahtes tehwa- un familijas-wahrds. Par teem sem sasaukschanas stahwoscheem, kas miruschi, ik pee katra japeesihmè mirschanas gads, mehnesis un deena. Iswilkumi top atschkirus preeksch katras pilsehtas- un lauku-draudses (pagasta) sastahditi un tahm instituzijahm peesuhtiti, kas sasaukschanas-listes sastahda (art. 102 peesihm. 2). Iswilkumi winahm wehlakais lihds 15. janwarim peesuhtami.

108. Sihmês par peerakstischanu pee sasaukschanas-aprinka un sasaukschanas-listês top dsihwibas-wezums usdots pehz dsimschanas-sihmehm un pehz iswilkumeem is basnizas-grahmatahm, pehz rewisijas-listehm un ziteem dokumenteem, kuri pehz likuma dsimschanas-sihmju weetâ peenemami.

109. Kad kahds, kam leezibas-sihme par wina peerakstischanos pee kahda sasaukschanas-aprinka (art. 97) jaisnem, scha leezibas-sihme pagehrejot neweena no teem preekschejâ artikelî nosaziteem dokumenteem nepeeneks un usdon, kà winsch naw pahri par dewinpadsmit gadeem wezs, tad winam top leezibas-sihme isdota, kurâ tas no wina usdots wezums japeesihmè. Kad turpretim kahds usdod, winsch esot wezaks ne kà dewinpadsmit gadus, tad winam isdod leezibas-sihmi us kahdu laiku (temporair), ka winsch peerakstijees bes wezuma, bet pehzak wina wezums leezibas-sihmê teek peesihmets pehz wina ahriga isskata zaur aprinka- waj pilsehtas-komisiju kara-deenesta leetâs, pehz schi likuma art. 137 un 138.

110. Kad wezuma-usdoschanas tanî iswilkumâ is basnizas-grahmatahm waj dsimschanas-sihmê un rewisijas-listê waj zitâ kahdâ dokumentâ nesakan kopâ, tad wezums teek nosazits: pee kristiteem — pehz dsimschanas-sihmes, bet pee nekristiteem — pehz rewisijas-listes, kad naw jaschaubahs, ka usdoschana tanî riktiga.

Peesihmejums. Preeksch Greeku pareistizigeem un Romeeschu katokeem pehz kahrtu likumu, IX. sehj. art. 1574, 1579, 1580 un 1587 krustamas-sihmes jaisdod no konsistorijahm, bet ja tahs no mahzitajeem isdotas, tad schee dokumenti no konsistorijahm ja-apstiprina. Bet preeksch ewangeliuma lutereem, pehz art. 1599 un 1600 turpat, krustamas-sihmes ja-isdod lutera mahzitajeem.

(Ukasu krahj. № 155 no 1876).

111. Schaubischanas par ta dokumenta riktigumu, pehz kura wezums janosaka, war issazit waj nu tahs instituzijas paschas (art. 102 un peesihm. 2), kurahm sasaukschanas-listes jasastahda un jaisdod leezibas-sihmes par peerakstischanu pee sasaukschanas-aprinkeem, waj ari priwat-laudis.

112. Wezums teek nosazits pehz ahriga isskata:

1) wisôs tanîs gadijumôs, kad naw it neweena pehz likuma pawehleta dokumenta par wezumu;

2) pee kristiteem laudihm tanî gadijumâ, kad wezums tikai rewisijas-listê usdots, bet jaschaubahs, waj schi usdoschana riktiga;

3) pee nekristiteem laudihm wisôs gadijumôs, kur schaubischanahs par tam zehlusehs, waj dokumenti par wezumu, pee kureem ari dsimschanas-sihmes peeder, ir riktigi; bet kad wezuma usdoschanâs pehz dsimschanas-sihmehm un rewisijas-listehm pretibas neatronahs, tad, kaut ari schaubischanahs buhtu isszazitas, waj schahdas usdoschanas riktigas, wezums teek pehz scheem mineteem dokumenteem un ne pehz ahriga isskata nosazits.

113. Waldes un amata-wihri, kam sasaukschanas-listes jasastahda (art. 102 un peesihm.), wed ihpaschus sarakstus par teem, kuru wezumu waijadseja nosazit pehz ahriga isskata (art. 112), pee kam sarakstôs japeesihmè, kambehk wezumu pehz teem nosaziteem dokumenteem newareja nodibinat. Tee no schihm personahm, kas, pehz kautkahda dokumenta, kas winu wezumu israhda, sem sasaukschanas pee nahkoschâs rekruhschu-nemschanas war stahwet, top ari eerakstiti sasaukschanas-listês.

114. Teem, kuru wezums pehz ahriga isskata janosaka, tamdehk pee pirmàs sasaukschanas us deenestu ir japeeteizahs sawa aprinka sasaukschanas-weetâ.

115. Katras peederigas weetas sasaukschanas-listes (art. 102) lihds 1. aprilim jabeidz sastahdit. Tad listes us diwi nedekahm, pehz peederibas aprinka- un pilsehtas-komisijâs kara-deenesta leetâs un pilsehtas- un lauku-draudses- (pagasta-) waldês teek isliktas jeb iskahrtas, bet tahs listes, kas us lauka-pagasteem sihmejahs, ari pagasta-sapulzê preekschâ lasitas.

Peesihmejums. Pagasta waldehm ir usdots, us deenestu sasauzameem laudihm, lai wineem tee nosazijumi par pahrrakstischanu no weena sasaukschanas-aprinka us otru jo skaidri buhtu pasihstami, schos nosazijumus, kà tee kara-deenesta likumu art. 119 un 120 sanemti, sasaukschanas-listes pagasta sapulzês preekschâ lasot ihsti isskaidrot, bet bes tam wehl weegli azîs krihtoschâs weetâs pagasta waldê peesist drukatus nosazijumus par mineto pahrrakstischanu, lihds ar waijadsigeem isskaidrojumeem, kurôs tahsweetas buhschanas eewehrotas.

(Eekschl. Minist. zirkul. no 29. nowembra 1875 № 107).

116. Katram ir atwehlets, diwi nedelu laikâ preeksch ta termina, kurâ listes aprinka- un pilsehtas-komisijahm jaeesneedz (art. 118), kahdas listês pamanitas islaischanas un wainas peemeldet. Schihs peemeldeschanas ir ihpaschâ grahmatâ ja-eeraksta un septinu deenu laikâ waj pehz dokumenteem waj zaur saklauschinaschanu waj us zitadu wihsi jaismeklè un tee listês atrastee neriktigumi japahrlabo. Par islaischanahm un wainahm sawrupâs sasaukschanas-listês, kuras no aprinka- un pilsehtas-komisijahm kara-deenesta leetâs top sastahditas (art. 102), japeemeld pee schihm komisijahm paschahm, tanî zaur scho artikeli noliktâ diwju nedelu laikâ.

117. Teem, kas 116tâ artikelî nosazito terminu nokawejuschi, tik tad ir brihw sawas meldeschanas par islaischanahm jeb wainahm aprinka- waj pilsehtas-komisijahm kara-deenesta leetâs peenest, kad wini war peeneest peerahdischanas, kà termina nokaweschana zaur ihpascheem un us wisu wihsi eewehrojameem eemesleem notikuse. Komisijahm ir atkauts apspreest, waj tahdas peerahdischanas geldigas waj nè.

118. Instituzijahm un amatu-wihreem, kas sawrupas sasaukschanas-listes sastahda (art. 102 un peesihm.), tik lab schihs listes kà ari tee sarakstì par tahdeem, kuru wezums pehz ahriga isskata nosakams, ne wehlaki kà 1mâ maja m. d. jaeesneedz aprinka- waj pilsehtu-komisijahm, kur ta leeta peekriht.

III. No Pahrrakſtiſchanahs iſ weena ſaſaukſchanas-aprinka otrâ.

119. Wiſeem, kam kara-deeneſts japilda, ir brihw pee ſaſaukſchanas waj nu tanîs aprinkôs raſtees, kurôs tee peerakſtiti waj tanîs, kurôs wineem waj winu wezakeem nekuſtama mantiba ir, waj ari tanîs, kurôs tee, ne maſak kà trihs mehneſchus lihdſ tai deenai dſihwojuſchi, kurâ wini ſawu wehleſchanos iſſaka, pee kahda ſaſaukſchanas-aprinka lai winus peedala (art. 120).

120. Kas kara-deeneſtu ne tanî aprinkî, kurâ wini peerakſtiti, bet zitâ kahdâ wehlejahs iſpildit, teem tas (peeneſot apleezinaſchanas ſihmi par tam kà wineem uſ to ir teeſiba, pehz preekſcheja art. 119) wehlakais lihdſ 15. janwarim tanî gadâ, kurâ wini ſaſauzami, japeerahda, proti: tahdeem, kas rewiſijas-liſtês eerakſtiti waj eerakſtami — tiklab ta aprinka pagaſta- waj pilſehtas-waldei, kuru wini iſwehlejuſchi, kà ari ta aprinka, kurâ wini peerakſtiti; teem ziteem ſawa wehleſchanahs jaeeſneedſ tahm inſtituzijahm kurahm ſaſaukſchana tiklab weenâ kà otrâ aprinkî jaiſdara. Kad ſchis laiks notezejis, tad tahdas peerahdiſchanas tik tad japeenem, kad top peerahdits, kà laika-nokaweſchana zaur ſwarigeem eemeſleem notika.

Peeſihmejums 1. Tahdeem, kam kara-deeneſts jaiſpilda, pahrrakſtiſchanahs no weena pagaſta uſ otru tikai ar to ſinu ir atwehleta, ka wini tamlihdſ ari eewehro un iſpilda tos noſazijumus ſcho likumu art. 119 un 120, kas eewehrojami, kad pahrrakſtahs no weena ſaſaukſchanas-aprinka uſ otru.

(Eekſchl. Miniſt. zirkul. no 21. junija 1874 № 44).

Peeſihmejums 2. Kà leezibas-rakſti, pehz kureem jauneem kaudihm teek atkauts, kara-deeneſtu iſpildit ne wis tanî aprinkî, kur wini peerakſtiti, bet kahdâ zitâ, ir uſluhkojami: a) leezibas-rakſts, ka ta nekuſtama mantiba, kas peeder tam, kas uſ deeneſta pildiſchanu aizinams, waj wina wezakeem, minetà aprinka robeſchâs ir, kurſch leezibas-rakſts, ja tahda nekuſtama mantiba ir pilſehtâ, no pilſehtas-waldes, bet ja ta ir uſ laukeem, no tahsweetas polizejas jaiſrakſta, un b) tahsweetas polizejas leeziba, ka tas, kura dehl ta pirmaja leeziba iſdodama, ne maſaki kà 3 mehneſchus tanî no wina iſredſetâ aprinkî dſihwo.

(Eekſchl. Miniſtera zirkul. no 2. auguſta 1874 № 65).

121. Kad tahdi, kam peerakſtiſchanas-ſihmehm waijaga buht (art. 97), teek pahrrakſtiti no weena ſaſaukſchanas-aprinka uſ otru, tad uſ winu ſihmehm no tahs inſtituzijas, pee kuras ſaſaukſchanas-aprinka wini peerakſtahs, tahda pahrrakſtiſchana japeeſihmè.

Peeſihmejums. To zaur art. 119—121 nodibinatu teeſibu, ka no weena ſaſaukſchanas-aprinka war pahrrakſtitees uſ otru, newar wis nowehlet tahdeem, kas lihdſ nahkoſchai ſaſaukſchanai kahdu atweeglinaſchanu dabujuſchi.

(Senata ukaſs no 3. nowembra 1875 № 37647).

122. Par wiſeem, kas zaur pahrrakſtiſchanos atſchkihruſchees, top ihpaſchs ſarakſts ſaſtahdits, kurſch ſaſaukſchanas-liſtei japeeleek. Iſredſetà aprinka ſaſaukſchanas-liſtês wini teek ſarakſtiti ihpaſchâ nodaļâ.

IV. No peemeldeſchanahm, kas ſihmejahs uſ atweegloſchanahm pee kara-deeneſta iſpildiſchanas.

123. Teem, kas paildſinaſchanu wehlejahs, lai waretu ſawu mahzibu pabeigt tahda wehleſchanahs, japeerahda ſawahm aprinka- waj pilſehtas-komiſijahm kara-deeneſta leetâs, turklaht ari japeeneſs ſihme no tahs mahzibas-weetas, kurâ wini mahzibu bauda, par tam, ka wini arween joprojam mahzahs, pee kam ari jaiſſaka, waj kara-deeneſtu wehlejahs pehz loſes waj kà ſawwaļneeki iſpildit.

124. Kad wehleſchanos peemeldè, lai paildſinaſchanu atwehl tahda deeneſta labad, kas pehz kontrakta japilda uſ Kreewijas andeles-flotes kugeem pa matroſcheem, maſchiniſteem waj kuhrejeem, tad original-kontrakts waj apſtiprinats noraksts no ta jaeeſneedſ aprinka- waj pilſehtas-komiſijai kara-deeneſta leetâs.

125. Teem 123. un 124. art. mineteem kaudihm, kà ari teem, kas ſawas mantibas-buhſchanas dehl atweegloſchanu wehlahs, tahda wehleſchanahs peederigai komiſijai kara-deeneſta leetâs wehlakais

diwi mehneſchi preekſch ſaſaukſchanas eeſahkuma japeemeldè. Pehz ſchi termina tahdas peemeldeſchanas tik tad japeenem, kad eewehrojami eemeſli top peeneſti, zaur kureem kaweklis notizis.

126. Tee, kam ir teeſiba uſ atſwabinaſchanu no kara-deeneſta pawiſam waj tik meera-laikôs, kà ari tee, kam teeſiba uſ aktiwa deeneſta-laika paihſinaſchanu, eeſneedſ ſawai aprinka, waj pilſehtas-komiſijai kara-deeneſta leetâs: pirmajee — waijadſigo leezibas-rakſtu par winu amatu waj winu dariſchanahm, no kam atlez teeſiba uſ atſwabinaſchanu no kara-peenahkumeem jeb no deeneſta meera-laikôs, bet beidſamajee — diplomu par kahdu ſaſneegtu ſinatnibas grahdu, klaſes-ateſtatu jjeb ſkolas-wirsneezibas leezibu par ſinatnibas kurſa pabeigſchanu jeb par peederiga ekſama noliekſchanu.

X. gabals.

No ſaſaukſchanas uſ kara-deeneſta iſpildiſchanu un no uſnemſchanas deeneſtâ.

I. Kà uſ ſaſaukſchanu jaſataiſahs.

127. Kad ſawrupas ſaſaukſchanas-liſtes (art. 118) eeſuhtitas, tad aprinka- waj pilſehtu-komiſijas tahs pahrrauga, waj riktigas, un pahrlabo kahdas atraſtas wainas, waj nu tuhlit waj pehz ſaſinoſchanahs ar peederigahm inſtituzijahm.

128. Pee eeſneegtu peemeldeſchanu (art. 123—126) ſalihdſinaſchanas ar ſaſaukſchanas-liſtês uſdotahm ſinahm (art. 104) aprinka- un pilſehtu-komiſijahm tiklab ſchinîs liſtês, kà ari to 95. art. mineto kauſchu ſawrupâ ſaſaukſchanas-liſtê peeſihmejumi jaeerakſta par tam: kam no teem kas liſtês eerakſtiti ir teeſibas uſ atweegloſchanu pee kara-deeneſta iſpildiſchanas un, ar wahrdu peeſauzot, uſ kahdahm atweegloſchanahm.

129. Pehz tam kad ſawrupas ſaſaukſchanas-liſtes pahrraudſitas, winas no aprinka- un pilſehtas-komiſijahm teek ſaſtahditas par wiſpahrigahm aprinka-liſtehm, preekſch katra ſaſaukſchanas-aprinka ſewiſchki. Katrai tahdei liſtei ir japeeleek trihs ihpaſchi ſarakſti, proti: A — par teem, kam aprinkî, pehz ſchi likuma 158., 217. un 218. art., bes loſeſchanas deeneſtâ jaeeſtahjahs; B — par tahdeem, kas pee preekſchgahjuſchahm ſaſaukſchanahm ſawu loſi aprinkî wilkuſchi un kam lihdſ nahkoſchai ſaſaukſchanai paildſinaſchana atwehleta, un C — par tahdeem, pee aprinka peederigeem kaudihm ſaſaukſchanas wezumâ, kas kà ſawwakneeki deeneſtâ un par teem, kas mahzibas-weetâs ir un wehleſchanos iſſazijuſchi, kà wini ſawus kara-peenahkumus grib kà ſawwakneeki iſpildit (art. 54).

130. Kad aprinka-liſtes ſaſtahditas, tad aprinka un pilſehtas-komiſijas lihdſ 1. julijam zaur gubernas-komiſijahm kara-deeneſta leetâs eeſneedſ kara-miniſterijai un eekſch-leetu miniſterijai ſinas par to katra aprinka ſaſaukſchanas-liſtês eerakſtito kauſchu ſkaitu un par tam, zik tahdu pawiſam aprinkî ir. Schinî ſkaitâ naw jaušnem ne tee, kas uſ ziteem aprinkeem pahrrakſtiti, nedſ tee, kas tanîs ſarakſtôs B un C (art. 129) eerakſtiti, nedſ ari tee, kas pehz 62. art. no kara-deeneſta jaatſwabina.

II. Kà gada-ſaſauzeens iſdalams.

131. Tiklihdſ kà tahs preekſchejâ artikelî peeminetàs ſinas eenahkuſchas, kara-miniſterija wiſpahrigo gada ſaſauzeenu iſdala uſ gubernahm un apgabaleem, pehz to kauſchu ſkaita, kas katras gubernas jeb apgabala ſaſaukſchanas-liſtês eerakſtiti. Gada-ſaſauzeena iſdaliſchana (росписаніе) pehz gubernahm un apgabaleem gubernas-komiſijahm kara-deeneſta leetâs teek ſinama darita un wiſeem par ſinu paſludinata.

132. Gada-ſaſauzeena iſdaliſchana uſ katras gubernas un katra apgabala ſaſaukſchanas-aprinkeem noteek zaur gubernas-komiſijahm kara-deeneſta leetâs pehz to aprinku-ſaſaukſchanas-liſtês eerakſtito kauſchu

(art. 130) skaita. Pee tam zeldamàs nepilnas skaitku-dakas (Bruchtheile) naw jaeewehro. Truhkoschs lauschu skaits top isdalits us teem aprinkeem (tomehr ne wairak kà pa weenam wihram us katru), kurôs jo wairak safauzamo lauschu, bet kad schinî leetâ wisôs aprinkôs weenlihdsiba buhtu, tad starp teem, pee kureem wisleelakàs nepilnas skaitku-dakas (Bruchtheile) palikuschas.

133. Ta no gubernas-komisijas notikusi isdalischana us safaukschanas-aprinkeem (art. 132) top aprinka- un pilsehtas-komisijahm pasinota un tahsweetas awisês issludinata.

III. No safaukschanas.

134. Safaukschanai sahkot aprinka- un pilsehtas-komisijas nosaka pehz aprinkeem tahs safaukschanas-deenas un laisch pawehli, ka lai katra aprinka safaukschanas-weetâ nosazitâ deenâ eeronahs tiklab wisi tee, kas eeksch safaukschanas-listehm un teem sarakstеem A un B (art. 129) usnemti (bes ween tee nahkoschâ artikelî 135), kà ari tee, kuru wezums pehz ahriga isskata nosakams.

Peesihmejums. Pagasta wezakeem us to jaluhko, kas wisi us kara-deenesta pildischanu safauzamee jauni laudis nosazitâ terminâ atnahk safaukschanas-weetâ un jagahdà par tam, ka wineem teek palihgs sneegts, zik wineem tahda waijaga, tadehl ka pagastu peenahkums ir, saweem truhkumu zeesdameem lozekkeem, gluschi kà pagasta-nabageem, safaukschanas-laikâ palihdsibu sneegt un winus usturet.

(Eekisch. Minist. zirkul. no 2. oktobra 1874 Nr. 91.)

135. Us sanahkschanu aprinkî netop aizinati: a) tee, kas pehz sawas eerakstischanas safaukschanas-listês pareis- jeb zitas kristigas tizibas garigneeku kahrtu safneegnschi, tà kà ari pareis-tizigi basnizas dseedataji (Psalmensänger); b) tee, kas mahzibas-weetas apmeklè un preeksch sawu mahzibu pabeigschanas paildsinaschanu dabujuschi, un c) tee, kas paildsinaschanu dabujuschi tahda deenesta labad, kas pehz kontrakta jaispilda us Kreewijas andeles-flotes kugeem.

136. Kà geldigi eemesli, kas ne-atnahkschanu pee safaukschanas aisbildina, ir usluhkojami: bailiga jeb gruhta slimiba un ziti nepahrwarami, peederigâ wihsê peerahdami, kawekki. Slimibu peerahda: daktera waj polizejas leezibas-raksts, waj ari, kad slimà usture schanahs-weetâ daktera naw, tahsweetas garigneeka un meerateesnescha waj pagasta-wezaka apleezinaschana.

Peesihmejums. Preeksch tahdeem, kas ahrsemês dsihwodami us safaukschanu naw atnahkuschi, tikai tahdas slimibas-leezibas kà geldigas atsihstamas, kas israkstitas no daktera, kursch no tahsweetas walsts suhtna waj konsula aissuhtits slimo apluhkot, un kas apleezinatas waj no suhtna waj no konsula.

(Eekschl. Minist. zirk. no 2. augusta 1874 Nr. 63.)

IV. No wezuma nosaschanas pehz ahriga isskata.

137. Aprinka- waj pilsehtas-komisija, tiklihds kà ta aisdewuschs safaukschanas-aprinkî, eesahk sawu darboschanu ar to, ka nosaka to personu wezumu pehz ahriga isskata, kuru wezumu pehz preekschrakstiteem dokumenteem (art. 109, 111 un 112) newar nolemt.

138. Wezums pehz ahriga isskata top nosazits aprinka- waj pilsehtas-komisijas pilnâ sehdeschanâ, pehz balsu wairakuma. Pee domu-daschadibas nosazijumi teek eesneegti gubernas-komisijahm pahrraudsischanas un apstiprinaschanas dehl; schi beidsamà war, kad to par waijadsigu atron, apluhkotos laudis wehl reis apluhkot.

139. Tee safaukschanas-listê neusnemtee laudis, kas no peederigahm komisijahm (art. 138) kà safaukschanas-wezumâ stahwoschi atrasti, teek eerakstiti scho listju peederigâ nodalâ.

V. Ka ſaſaukſchanas-liſtes wisgaligi japahrrauga un kam jaeet pee loſeſchanas.

140. Kad ſaſaukſchanas-liſte papildinata, tad aprinka- waj pilſehtas-komiſija pehz ſchihs liſtes un pehz teem ſarakſteem A un B apluhko tos pee ſaſaukſchanas ſanahkuſchos kaudis, wiſeem dſirdot preekſchâlaſidama tikpat tahs minetàs liſtes un ſarakſtus, kà ari to ſarakſtu C un wiſus ſaſaukſchanas-liſtê eerakſtitus peeſihmejumus par to, kam no teem ſaſaukteem kahda atweegloſchana nowehleta, wahrdâ ſauzot, kura un uſ kahda pamata. Wiſeem ſaſaukteem un ari zitahm perſonahm ir brihw, pret ſcho peeſihmejumu riktigumu eerunas zelt un kad komiſija tahdas eerunas tura par pateeſigahm, tad wina liſtê eeraksta tahs waijadſigas pahrlaboſchanas. Uſ tam ſahkahs loſchu wilkſchana, pee kuras wiſas perſonas dalibu nem, kas aprinka ſaſaukſchanas-liſtês ſarakſtitas, bes ween tee, kas ſaſneeguſchi greekiſki-pareiſtizigu waj zitu kriſtigu tizibu garigneeku kahrtu. Teem, kas uſnemti augſcham minetôs ſarakſtôs, naw jaloſè.

Peeſihmejums. Peemeldeſchanas, kas ſihmejahs uſ kahdu paweegloſchanas-teeſibu familijas-buhſchanu dehl, waj uſ zitu kahdu paweegloſchanu pee kara-deeneſta pildiſchanas, war tikai lihdſ loſeſchanas deenai peenemt, jo tikai lihdſ ſchai deenai ir atlauts, ſaſaukſchanas-liſtes pahrtaiſit, bet pehz ſchihs deenas liſtês it ne kahdas pahrgroſiſchanas nedrihkſt eerakſtit.

(Ekſchl. Miniſt. zirkul. no 5. februara 1875 Nr. 10.

VI. No kahrtibas pee loſeſchanas.

141. Preekſch loſeſchanas eeſahkuma preekſchſehdetajs ſalihdſina ſagatawoto un ar numureem aprakſtito biketu ſkaitu ar to ſaſaukſchanas-liſtê uſnemto kauſchu ſkaitu, un apſihmè wiſas biketes ar kaut kahdu ſihmi. Uſ tam biketes, ſem preekſchſehdetaja uſraudſiſchanas, teek ſaritinatas, zaurzaurim ſajauktas un kahdâ ihpaſchâ lahditê waj ratâ eebehrtas. Uſ loſeſchanu ſaſaukteem ir atwehlets, ſaritinato biketu pahrſkaitiſchanas un ſajaukſchanas dehl, eekam tahs lahditê waj ratâ eebehrtas, iſ ſawa widus weenu uſtizibas-wihru iſwehlet.

142. Preekſch ihſtenahs loſes wilkſchanas wiſpirms, tapat zaur loſi, teek ta kahrta nolemta, pehz kuras tahs pee ſaſaukſchanas-aprinka peederigas pilſehtas- un lauku-draudſes (pagaſti) un tee, pee aprinka peerakſtitee kaudis (art. 95) uſſauzami. Katrs, kas uſſaukts, iſnem preekſch ſewis weenu loſes-numuru, bet preekſch teem, kas naw atnahkuſchi, numuri teek wilkti waj nu no winu klahtbuhdameem radeem, waj no komiſijas preekſchſehdetaja, waj no pilſehtas-waldes lozekleem, waj no pagaſta wezakeem. Numurs, kopâ ar zilweka wahrdu un wina numuru ſaſaukſchanas-liſtê, no weena komiſijas lozekka, pilnâ balſî un ſaprotami teek iſlaſits un teem ziteem komiſijas lozekleem nodots dehl pahrluhkoſchanas un dehl peeſihmeſchanas tikpat uſ paſchu biketi, kà ari ſaſaukſchanas-liſtê. Tamlihdſ ta wahrds, kas loſi wilzis, un wina ſaſaukſchanas-liſtes numurs teek eerakſtits loſeſchanas-liſtê. Uſ tam bikete ar numuru paleekami teek atdota tam, kas winu wilzis.

Peeſihmejums. Kahrtiba preekſch loſeſchanas ir janoſaka tanîs nodalâs ſaſaukſchanas-aprinkî, preekſch kuŗahm ſawrupas ſaſaukſchanas-liſtes ſagatawotas. Uſ loſi japeeſihmè: loſes iſwilzeja familijas-wahrds jeb wahrdi un pawahrds un tas numurs, ſem kura winſch ſaſaukſchanas-liſtê eerakſtits, bet ſaſaukſchanas-liſtes 13. rubrikâ winam pretim tahs loſes numurs, ko tas iſwilzis.

(Ekſchl. Miniſt. zirkl. no 9. junija 1875 Nr. 61.)

143. Kad eeſpehjams, tad loſes-numuru wilkſchana aprinkî weenâ deenâ japabeidſ; kad tas nebuhtu eeſpehjams, tad ir jaloſè deenu no deenas lihdſ iſloſets. Pee tam jaleek wehrâ ſchee noſazijumi:

1) lahdite waj rats ir redſamâ weetâ jaiſleek;

2) loſes-numuri top iſ lahdites waj rata wiſeem redſot iſnemti;

3) kas weenu loſi iſnem, tam ir roka, eekam winſch to lahditê waj ratâ eebahſch, ja=atklahj plika lihdſ elkonam un japarahda attaiſita roka teem klahtbuhdameem;

4) bes ta, kas loſi welk, neweenam naw atwehlets, lahditi waj ratu aiſkahrt;

5) katrs welk loſi tikai weenreiſ. Kas loſi iswilzis, iſpilda kara=deeneſtu pehz winam peekrituſchà numura, ari tad, kad winſch to zaur kaulkahdu miſeſchanos ſawai kahrtai eepreekſch buhtu wilzis;

6) kad loſchu wilkſchanu weenâ deenâ nepabeidſ, tad lahdite waj rats ar teem tur wehl eekſchâ buhdameem numureem paleek lihdſ nahkoſchai deenai ne zitadi, kà ar it wiſu komiſijas lozekļu ſehgekeem un ſem ihpaſchas, no wineem noliktas wakts ſargaſchanas.

VII. No apluhkoſchanas un peenemſchanas deeneſtâ.

144. Pehz loſeſchanas aprinka= un pilſehtas=komiſija ſahk tos kara=deeneſta pildiſchanas dehl ſa=ſauktos kaudis apluhkot un tos peenemt, kas preekſch deeneſta par derigeem atraſti. Pee apluhkoſchanas, kura pehz teem 43. artikelî ſanemteem noſazijumeem top iſdarita, war, pehz komiſijas preekſchſehdetaja nolemſchanas, ari tahdi buht klaht, kam pee tam dalibas naw.

145. No apluhkoſchanas ir atſwabinati tee, kas kahda Walſts=deeneſtâ ſtahwoſcha daktera leezibas=rakſtu par tam peeneſs, kà ne pee winu meeſas, nedſ winu weſelibas=buhſchanâ tahdas wainas atronahs, kas peenemſchanu kara=deeneſtâ leedſ.

146. Apluhkoti top papreekſch tee tanîs ſarakſtôs A un B (art. 129) uſnemtee kaudis un tad, pehz numuru rindas loſeſchanas=liſtês, tee, kam winu familijas=buhſchanu dehl naw nekahdas teeſibas uſ atweegloſchanu. Kad tahdu tikdaudſ naw, zik no aprinka rekruſchi (новобранцевъ) jadod, tad tanî paſchâ kahrtibâ, teek apluhkoti tee, kam uſ atweegloſchanu familijas=buhſchanu dehl treſchàs ſchkiras teeſiba, tad tee, kam tahda teeſiba pehz otràs, beidſot tee, kam ſchi teeſiba ir pehz pirmàs ſchkiras, lihdſ tas no aprinka pagehretais rekruſchu ſkaits ir pilns.

147. Tee, kas pee loſeſchanas dalibu nehmuſchi un iſmekleſchanâ jeb ſem teeſas ſtahw, top apluh=koti un preekſch deeneſta kara=pulkôs noſaziti: pirmajee — tuhlit kad iſmekleſchanu pabeidſ, ja pee wineem kahds teeſas ſpreedums naw iſpildams, bet tee beidſamajee — pehz teeſas ſpreeduma iſpildiſchanas, kad wineem zaur ſcho ſpreedumu netop atnemtas winu dſihwes=kahrtas=teeſibas waj wiſas ihpaſchas, per=ſonigi un pehz dſihwes=kahrtas wineem peeſchkirtas teeſibas un labumi.

148. Tos kas pee apluhkoſchanas uſdod, kà wineem krihtamà kaite waj zita paſlehpta ſlimiba, zaur kuru kara=deeneſts naw paneſams, komiſija ſuhta, ja iſleekahs, kà tahda uſdoſchana netaiſna, uſ tuwako ſpitalu, laſareti jeb ſlimu=namu iſmehginaſchanas dehl, waj wini deeneſtâ derigi waj nè. Tapat dara komiſija ari tanî gadijumâ, kad pehz daktera ſpreeduma japeenem, ka kahda ſlimiba, ar kuru deeneſtâ newar tapt peenemts, ſkunſtigi zelta un uſtureta. Uſ dſeedeſchanas=nameem aiſſuhtito uſturs pa iſpro=weſchanas laiku teek uſ krona rehkinumu likts, kad wini paſchi newehlejahs, ſlimu=namâ uſ ſawu rehkinumu ſewi liktees apkopt.

149. Pee noſpreeſchanas, waj apluhkotee preekſch kara=deeneſta derigi waj nè, naw komiſijahm japadodahs apluhkoſchanu iſdaridamu dakteru iſſazijumeem. Teem, kas pee apluhkoſchanas klaht (art. 144), ir atwehlets, pret ſpreedumu, ka kahds preekſch kara=deeneſta nederigs, eerunas zelt. Schihs eerunas top aprinka=, waj pilſehtas komiſijas deenas=grahmatâ (Journal) eerakſtitas, bet gubernas= komiſijai tahdôs gadijumôs ir atwehlets, ari tahdus otr'reiſ pahrluhkot, par kureem ta komiſija, kas winus apluhkoja, weenâ balſâ noſpreeduſe.

150. To weetâ: 1) kas par nederigeem iſſaziti; 2) kas otr'reiſ japahrluhko; 3) kas dſeedeſchanas=namôs uſ prowi aiſſuhtiti; 4) kas pee ſaſaukſchanas naw atnahkuſchi, un 5) kas iſmekleſchanâ jeb ſem teeſas ſtahw, pehz loſeſchanas=nummureem un pehz tahs 146. artikelî preekſchrakſtitas kahrtibas tikdaudſ lauſchu teek deeneſtâ peenemti, lihdſ tas no wiſa ſaſaukſchanas=aprinka pagehrets ſkaits ir pilns.

151. Tee preekſcheja artikeļa 2., 3. un 4. punktês minetee ļaudis, ja wini par derigeem atraſti, tuhlit teek deeneſtâ eelikti, kad wini otr'reiſ pahrluhkoti, waj kad prowes=laiks pagahjis, waj pehz winu ſakerſchanas, waj pehz winu paſchu meldeſchanahs. Tee, kas ſcho apſihmetu, tà kà ari to preekſcheja artikeļa 5tâ punktê peemineto ļauſchu weetâ peenemti, pehz winu loſeſchanas=liſtes nummuru atſchagarnas kahrtas iſ kara=pulkeem teek atlaiſti un milizei peeſkaititi, kad tee, kuru weetâ wini peenemti, wehlak deeneſtâ eeſtahjahs.

152. Tee, kas preekſch kara=deeneſta par derigeem atraſti un eeſtahjahs to no aprinka pagehretu rekruſchu (новобранцевъ) ſkaitâ, teek uſluhkoti kà deeneſtâ peenemti un tuhlit peenemſchanas=rullî (пріемная роспись) eerakſtiti. Bet tee, kam teeſiba ir uſ atweegloſchanu pehz winu familijas=buhſchanahm pirmâ ſchkirâ, peenemſchanas=rullî weenweenigi tik tad teek eerakſtiti, kad par winu ſaſaukſchanu deeneſtâ eekſch kara=pulkeem, uſ Kara=miniſtera prekſchlikumu, ihpats Wiſaugſtaki apſtiprinats Walſtspadomes ſpreedums top iſlaiſts.

153. Peenemſchanas=rullî lihdſ ar peenemtà preekſch= un familijas=wahrdu jeb uſwahrdu teek wiſas tahs ſinas eerakſtitas, kas pee deeneſta=liſtes ſaſtahdiſchanas waijadſigas.

154. Kad rekruſchu peenemſchana deeneſtâ eekſch ſtahwoſchas armijas pabeigta, tad aprinka= waj pilſehtas=komiſija wiſus zitus ļaudis, kas preekſch kara=deeneſta iſpildiſchanas bija ſaſaukti, peeſkaita pehz loſeſchanas=liſtes pee milizes, bes ween tos, kas pehz ahriga iſſkata preekſch kara=eerotſchu neſchanas par nederigeem atraſti.

155. Aprinka= waj pilſehtas=komiſija ſlehdſ ſawu dariſchanu, kas ſihmejahs uſ ſaſaukſchanu un peenemſchanu aprinkôs, ſaprotami iſlaſot ſaraſtu par teem, kas deeneſtâ pee ſtahwoſcheem kara=pulkeem peenemti un tos noſwehrinot. Stahwoſchôs kara=pulkôs peenemtos war, uſ gubernas= kara=deeneſta komiſijas nolikschanu, uſ kahdu laiku mahjâs atlaiſt; ſchinî leetâ minetai komiſijai jaiſturahs pehz teem winai no kara= un eekſch=leetu Miniſtereem doteem preekſchraksteem. Pee rekruſchu (новобранцевъ) atlaiſchanas wineem teek iſſludinats, kad un kurâ weetâ taî paſchâ gubernâ, kurâ wini peenemti, wineem deeneſtâ jaeeſtahjahs.

Peeſihmejums. Wiſi jaunpeenemtee, kas uſ ihſu laiku mahjâs atlaiſti, no aprinka=komiſijahm kara=deeneſta leetâs dabo pagaidu=biļetes, kurâs jaeeraksta termins un weeta, kur jaunpeenemtàm japeeteizahs, lai waretu eeſtahtees deeneſtâ. Schihs biļetes jaunpeenemteem, kad wini mahjâs pahrnahkuſchi, jauſrahda tahsweetas polizejai, kurai ar teem paſcheem peenahkumeem un ar tahm paſchahm teeſibahm jaluhko, ka urlaubê atlaiſtee jaunpeenemtee ihſtâ laikâ aiſeet uſ deeneſtu, kas winai uſlikti un peeſchkirtas reſerwes ſaldatu deht, kas uſ aktiwu deneſtu ſaſaukti, tà kà ari to ļauſchu deht, kas no deeneſta pildiſchanas atraujahs.

(Eekſchl. Miniſt. zirkul. no 11. auguſta 1875 Nr. 76.)

156. No ſwehreſchanas (art. 155) ir tee atſwabinati, kas pehz ſawas tizibas=mahzibahm ſwehreſtibu netura par atwehletu. Par katru tahdu perſonu peenemſchanas=rullî jaeeraksta waijadſigs peeſihmejums.

157. Mennonitus war likt deeneſtâ tikai ahrpuſs frontes, pee ſpitaļeem waj ſemes=kara=pulku waj juhras=nodaļas amatneeku=weetâs un tamlihdſigâs eetaiſês, pee kam wini no eerotſchu neſchanas ir atſwabinati. Bet ſchis noliķums neſihmejahs uſ teem Mennoniteem, kas pehz ſchi likuma iſlaiſchanas ſchij tizibas=beedribai peedalahs, waj iſ ahrſemes Walſtî eenahk.

VIII. No tahdeem, kas ſaſaukſchanas=liſtês naw eerakſtiti.

158. Kas no teem, kuri ſaſaukſchanas=wezumu (art. 11) ſaſneeguſchi, ſaſaukſchanas=liſtê naw eerakſtits un to lihdſ tai deenai, kur wina wezuma=beedri loſê (art. 142), nepeerahda, paſaudè teeſibu uſ loſeſchanu un top deeneſtâ nodots, ja winſch preekſch tam derigs. Bet ſchis noliķums neſihmejahs uſ teem,

kas pehz aprinka- waj pilsehtas-komisijas atsihschanas derigas peerahdischanas par tam peenesS, kà winu ne-eerakstischana sasaukschanas-listê nahkusi bes it nekahdas nokaweschanas no winu puses. Tahdeem, ja wini preeksch deenesta derigi, no komisijahm teek nowehleta ihpascha loseschana (art. 159).

159. Preeksch teem, kam ihpascha loseschana nowehleta, lahditê waj ratâ teek eebehrtas tik dauds biletes, zik tanî sasaukschanas-aprinkî preeksch wiseem winu wezuma beedreem bija eeliktas (art. 141). Kas iswelk tahdu pat numuru waj masaku numuru, kà tas, ar kuru peenemschana stahwoschôs kara-pulkôs tika slehgta (art. 146), tas teek nodots deenestâ, bet kas iswelk leelaku numuru, ne kà to augschâ minetu, tas teek peeskaitits milizei (art. 154). Katrâ gadijumâ ta wahrds, kas losi wilzis un loses numurs teek eerakstiti loseschanas-listes beigâs un us biketi teek usrakstits tas peesihmejums: „peelikuma-losc" (жеребій дополнительный).

IX. No leezibas-raksteem par kara-deenesta peepildischanu.

160. Katram, kas pee loseschanas nehmis dalibu, bet naw eestahjees deenestâ pee stahwoscheem kara-pulkeem, top isdots leezibas-raksts par tam, ka winsch atnahzis kara-deenestu ispildit, un proti:

1) tahdam, kas pawisam kà nederigs preeksch deenesta atsihts—leezibas-raksts par wina wisgaligu atswabinaschanu no kara-deenesta;

2) tahdam, kas militscheem (ратники ополченія) peeskaitits—wisgaligs leezibas-raksts par to, un wina loseschanas-nummurs japeesihmè, un

3) kas dabujuschi paildsinaschanu preeksch eestahschanahs deenestâ, kas otr'reis japahrluhko, kas dseedeschanas-namôs us prowi aissuhtiti, tà kà ari tahdeem, kas stahw ismekleschanâ jeb sem teesaschanas, teem leezibas-raksti teek isdoti us kahdu laiku, un tanîs skaidri jausdod, zaur ko leezibas-raksts top negeldigs.

Peesihmejums 1. Tee saldati, kas no pulkeem teek pahrwesti us reserwi, no sawu pulku wirsneekeem dabo ihpaschas biletes. Bet tee, kas reserwei teek peeskaitiiti pehz kara-deenesta likuma art. 63 un 64, leezibas-rakstus par to dabo no aprinka-komisijahm kara-deenesta leetâs.

(Eekschl. Minist. zirkulers no 26. junija 1875. Nr. 70.)

Peesihmejums 2. Pehz 14. maijâ 1874 Wisaugstaki apstiprinata Walstspadomes spreeduma wihreeschu kahrtas semneekeem, kas jau 18 gadus wezi, bet par sasaukschanas-wezumu wehl naw pahri un kara-deenestu kà sawalneeki naw ispildijuschi, pases un pases paildsinajumi jadod us ihpaschi preeksch tam nosazitas krahsas papihri, pee kam tanîs ar burteem jaeeraksta tas gads, kurâ pases waj paildsinajuma nehmejam jaeet pee loseschanas. Schihs pases un tee pases paildsinajumi pehz 1. nowembrà tanî tur sihmetâ gadâ, ari kad winu termins wehl naw notezejis, tik tad ir geldigi, kad us teem no peederigàs waldes usrakstits, ka tee, kas pasês un paildsinajumôs mineti, sawus peenahkumus kara-deenesta leetâ ispildijuschi. Teem semneekeem, kas pehz 1852. gada dsimuschi un par sasaukschanas-wezumu jau pahri waj kara-deenestu kà sawwalneeki ispildijuschi, pases un zitas legitimazijas teek isdotas tik tad, kad skaidri peerahdits, ka wini sawu peenahkumu kara-deenesta leetâs ispildijuschi.

(Senata ukass no 6. junija 1874. Nr. 24,724.)

Peesihmejums 3. Pehz Wisaugstakas pawehles no 3. februara 1876 Schihdeem, kara-deenesta ispildischanas dehl, japeerakstahs pee pilsehtahm waj pee pagasteem, kà kurâ weetâ wini pastahwigi dsihwo waj darba dehl usturahs. Tanîs gadijumôs, kur Schihdi, kara-deenesta pildischanas dehl, teek peerakstiti newis tanî weetâ, kur wini pehz rewisijas-listes peeder, bet tanî weetâ, kur wini pastahwigi dsihwo waj sawa darba dehl usturahs, — tanîs gadijumôs to winem pehz kara-deenesta likumu art. 97 eedoto peerakstischanahs-leezibasrakstu weetâ jadod ziti. Tadehl ir nosazits, ka us pasehm waj zitahm ustureschanahs-sihmehm, kas isdotas tahdeem Schihdeem, kas dabo jaunus peerakstischanahs-leezibasrakstus, skaidri japeesihmè un jausraksta isdotàs peerakstischanas-leezibas datums un numurs un tas gads, kurâ scheem

Schihdeem kara=deenests jaispilda, un ka minetàs legitimazijas pahrmainot, kas teem Schihdeem peeder, kuri sawu kara=deenestu wehl naw ispildijuschi, tahds usraksts ari us tahm jaunahm pasehm jausraksta.

(Eekschl. Minist. zirkul. no 3. maija 1876 Nr. 19.)

161. Ka tee, kam waijaga peerahdit sihmi par winu peerakstischanos pee kahda sasaukschanas=aprinka (art. 97), deenesta=ispildischanas dehl ir meldejuschees, par tam us tahdu sihmi teek usrakstits tas waijadsigais peesihmejums.

162. Kas leezibas=raksti us kahdu laiku dabujis (art. 160, punkte 3), tam pehz notezeschanas ta termina, kurâ schis raksts geldigs, peederigai aprinka= waj pilsehtas=komisijai tas japeerahda, ka lai no tahs sanemtu pawehli, kad un kur winam jaeeronahs apluhkoschanas un peenemschanas dehl.

163. Leezibas=raksti par meldeschanos preeksch kara=deenesta ispildischanas (art. 160), tà kà ari peerakstischanas=sihmes ar peesihmejumu par tam (art. 160), no tahdeem, kas sasaukschanas wezumam jau pahri, jausrahda wisôs tanîs artikelî 100 minetôs gadijumôs.

XI. gabals.

No isdoschanahm pee sasaukschanas un peenemschanas deenestâ.

164. Pee sasaukschanas un peenemschanas deenestâ teek schahdas isdoschanas liktas us krona rehkinumu:

1) zeka=, korteka= un kostes=nauda preeksch kara=offizeera (военный офицеръ), preeksch daktereem (tapat preeksch kara=, kà ari preeksch siwil=daktera) un preeksch kara=wihru sanehmeja;

2) preeksch tahdu instrumentu sagahdaschanas, kas waijadsigi preeksch kara=pulkôs peenemamo kauschu ismehrischanas un weselibas ismekleschanas;

3) aprinka= un pilsehtas=komisiju kanzelejas=isdoschanas, tahs isdoschanas preeksch loschu un lahdischu waj ratu sagahdaschanas un preeksch draudses= (pagasta=) waldibu apgahdaschanas ar drukatahm sasauk=schanas=listehm.

165. Preeksch tahm preekscheja artikeka 3schâ punktê minetahm isdoschanahm top peenemts zaurzaurim weens rubulis par katru rekruti (новобранцевъ). Ta pehz schi aprehkinuma is Walsts=rentejas ismaksajama nauda top isdalita pehz ihstenas waijadsibas: us gubernahm un apgabaleem zaur Finanz=ministeri, pehz norunas ar eeksch=leetu Ministeri, bet us aprinka= un pilsehtas=komisijahm — zaur gubernas=komisijahm kara=deenesta leetâs.

166. Isdoschanas preeksch tahdu komisijas presidentu un lozekku zeka= un korteka=naudas, kuri no semstwas iswehleti (bet tanîs gubernâs, kurâs semstwas=instituzijas naw eewestas — komisijas presidenta un meera=teesnescha), top liktas us wispahrigu gubernas=semes=nodoschanu rehkinumu. Nosazischana par schi isdoschanu leelumu tà kà atwehleschana, kahdas palihdsibas=maksas preeksch aprinka=, un pilsehtas=komisiju kanzelejas=isdoschanahm, ja tahda waijadsiga, noteek pehz gubrenas=semstwas=sapulzes nolemschanas, bet kur semstwas=instituzijas naw eewestas,—tanî kahrtibâ, kura dota preeksch nosazischanas to isdoschanu us gubernas=semes=prestandu rehkinumu.

Peesihmejums. Pagasta wezakee, kas kà aprinka=kara=deenesta komisijas lozekki deenestâ, lihds ar teem ziteem lozekkeem dabo zeka=naudu preeksch braukschanas no weenas sasaukschanas=weetas us otru un korteka=naudu.

(Eekschl. Ministera zirkul. no 17. aprila 1875 Nr 935.)

167. Ruhmes preeksch aprinka= un pilsehtas= komisijahm kara=deenesta leetâs top eerahditas krona= waj draudses= (pagasta=) ehkâs. Kad schinîs ehkâs brihwas jeb derigas ruhmes naw, tad isdoschanas,

preekſch peederigas mahjas=weetas ihreſchanas, tà kà ari preekſch winas eeriktes, ſiltuma un apgaiſmoſchanas top liktas uſ wiſpahrigu gubernas=ſemes=nodoſchanu rehkinumu.

168. (Schè ir runa no Poku=ſemes.)

169. Preekſch kara=deeneſta iſpildiſchanas ſaſaukteem ir jaeeronahs ſawu aprinku ſaſaukſchanas=weetàs ar kahrtigu meeſas= un kahju=apgehrbu un jaunturahs uſ paſchu rehkinumu lihdſ wini top deeneſtà peenemti.

170. Krona=uſturs ſahkahs preekſch teem, kas ſtahwoſchu kara=pulku deeneſtà peenemti, no tahs deenas, kur wini ſapulzes=weetàs (art. 155) eeronahs; bet preekſch teem rekruſcheem, kas no ſaſaukſchanas=weetas uſ kara=pulkeem top aiſſuhtiti, ſahkahs krona=uſturs ar to deenu, kurà wini deeneſtà peenemti.

XII. gabals.

No ſawwaļneekeem.

I. No teem ſawwaļneekeem, kas ſemes=armijà eeſtahjahs.

171. Semes=armijà war eeſtahtees kà ſawwaļneeki tikai tee:

1) kas naw jaunaki ne kà 17 gadus un kas, nepilnôs gadôs ſtahwedami, peneſs leezibu no ſaweem wezakeem, pehrmindereem waj kurateem, ka ſchee ar winu eeſtahſchanos kara=deeneſtà ir weenôs prahtôs;

2) kas weſelibas un meeſigas buhſchanas pehz iſpilda tos noſazijumus, kuri preekſch peenemſchanas kara=deeneſtà doti; un

3) kas peederigu leezibu peneſs par tam, kà wini ekſami nolikuſchi waj nu pehz pabeigta kurſa kahdà mahzibas=weetà to diwu pirmo ſchkiru, kuras peelikumà pee 53ſchà artikeļa peeminetas, waj pehz kurſa no ſeſchahm klaſehm kahdà gimnaſijà, waj kahdà real=ſkolà, waj garigu ſeminaru otrà klaſè, waj ari kas ihpaſchu ekſami nolikuſchi pehz ta programa, kas noſazits pehz kara= un kauſchu=apgaiſmoſchanas Miniſteru ſawſtarpigas norunas.

172. Kà ſawwaļneeki netop peenemti: a) kas ſtahw ſem kriminal=teeſas jeb iſmekleſchanà; b) kas pehz teeſas ſpreeduma ar tahdu ſtrahpi ſoditi, kura ſaweenota ar ſaudeſchanu tahs teeſibas preekſch eeſtahſchanahs Walſts=deeneſtà, un c) kas no teeſas ſahdſibas jeb krahpſchanas dehļ atraſti par wainigeem. Par peerahdiſchanu, kà tahdu, godu ſaudedamu buhſchanu naw, teem, kas kà ſawwaļneeki grib eeſtahtees, japarakſtahs ihpaſchà rakſtà.

173. Sawwaļneeki pehz tahs mahzibas, ko wini baudijuſchi, teek daliti trijàs ſchkirâs un pee aktiweem kara=pulkeem ir jadeen:

1) teem, kas ekſami nolikuſchi pehz pirmàs ſchkiras mahzibas=weetu kurſa, trihs mehneſchi;

2) teem, kas ekſami nolikuſchi pehz otràs ſchkiras mahzibas=weetu kurſa (art. 171, punkte 3) taî augſcham apſihmetà mehrà, ſeſchi mehneſchi, un

3) teem, kas ekſami nolikuſchi pehz ta ihpaſcha, kopà no kara= un kauſchu=apgaiſmoſchanas Miniſtereem noſazita programma, diwi gadi.

Pehz ſcho laiku iſdeneſchanas war, tapat ſemas kahrtas, kà ari par offizeereem pazeltee ſawwaļneeki, meera=laikôs waj nu aktiwà deeneſtà palikt waj ſewi liktees pahrweſt uſ reſewi, kurà wini dewinus gadus paleek. Dehļ turpmakpalikſchanas deeneſtà kara=laikôs, ſawwaļneeki ſtahw ſem wiſpahriga noſazijuma, kas ſanemts 20tà artikelî.

174. Sawwaļneeki top wiſu zauru gadu peenemti deeneſtà. Deeneſta=laiks wineem top rehkinats no ta mehneſcha pirmàs deenas, kurſch nahk uſ winu eeſtahſchanos armijà.

175. Sawwaļneeki top tikai frontes=deeneſtà pee wiſeem teem kara=pulkeem peenemti, pee kureem ehz aprehkinuma ſawwaļneekus ſagaida. Kahdàs kara=pulku=dakàs wini grib deenet, to tee war paſchi

iſwehletees, tikai newar ſawwakneeku ſkaits pee katras kara pulku-dakas to no kara-miniſterijas noſazito mehru pahrſneegt. Kara-laikôs ſawwakneeki wiſpirms eeſtahj tahsweetas kara-pulkôs, kur wini paſchi ir.

Peeſihmejums. Sawwakneekeem no feldſcheru kahrtas ir atwehlets, pee kara-pulkeem feldſchera amatâ deenet.

176. Sawwakneeki, kas eeſtahjahs, gwardê un kawalerijâ uſturahs uſ paſchu rehkinumu; pee zitahm kara-pulku-dakahm wini top uſ krona-rehkinuma peenemti, kad wini newehletos, uſ ſawu rehkinumu ſewi uſturetees.

177. Sawwakneekeeem, kas uſ paſchu rehkinumu deen, top atwehlets, kad lehgera-munſtures laiks pahrgahjis, priwat-kortelôs dſihwot, tomehr pehz katras kara-pulka-dakas waldneeka nolemſchanas ſchi teeſiba teem ſawwakneekeem war tapt atrauta, kureem ihpaſchas uſraudſibas waijaga.

178. Sawwakneeki eeſtahj deeneſtâ kà apakſchneeki un iſpilda to lihdſigi teem apakſchneekeem, kas pehz ſaſaukſchanas eeſtahjuſchees, tomehr wineem teek atkautas tahs atweeglinaſchanas, kuras no kara-miniſterijas top noſazitas.

179. Sawwakneeekeem, lai tee iſſchkirtos no teem apakſchneekeem, kas pehz ſaſaukſchanas deeneſtâ eeſtahjuſchees, teek nowehleta ihpaſcha ſihme uſ drehbehm, bet no kam deeneſtâ it nekahdas preekſchteeſibas neatlez.

180. Sawwakneeki top pazelti, pehz preekſchrakſtitas ekſama nolikſchanas un kad wini pehz ſawu tuwako wirsneeku nolemſchanas to pelnijuſchi: 1) par apakſchoſizeereem — pirmàs ſchkiras ſawwakneeki (art. 173), kad wini diwi mehneſchus, otràs ſchkiras ſawwakneeki, kad wini tſchetrus mehneſchus un treſchàs ſchkiras ſawwakneeki, kad wini weenu gadu praſtu ſaldatu kahrtâ deenejuſchi; 2) par oſizeereem — pirmàs ſchkiras ſawwakneeki pehz trihs mehneſchu, otràs ſchkiras pehz ſeſchu mehneſchu un treſchàs ſchkiras pehz trihs gadu deeneſta apakſchneeku kahrtâ. Preekſch pazelſchanas oſizeeru-tſchinâ bes tam no wiſeem ſawwakneekeem, ari tos no pirmàs ſchkiras neiſnemot, teek pagehrets, kà wini wismaſak pee weenas lehgera-munſtureſchanas lihdſ dalibu nehmuſchi.

181. Teem oſizeereem iſ ſawwakneekeem, kas pehz (art. 173) pee treſchàs ſchkiras peeder, tas ir, kas ekſamu pehz ihpaſcha programa nolikuſchi (art. 173, punkte 3), tahs ar oſizeera-tſchinu ſaweenotas dſihwes-kahrtas-teeſibas un tahs teeſibas, kas ſihmejahs uſ ziwil-deeneſtu, tikai tad peenahkahs, kad wini wiſu maſakais trihs gadus par oſizeereem kara-pulkôs deenejuſchi.

182. Sawwakneekus war lihdſ 4 mehneſcheem urlaubê atlaiſt. Urlaubê pawaditais laiks top atrehkinats tàpat no aktiwa deeneſta laika, kà ari no ta laika, kas noſazits preekſch pazelſchanas apakſch-oſizeeru un oſizeeru kahrtâ.

183. Audſeknî Keiſeriſkas Majeſtetes pahſchu-korpuſa ſpezial-klaſês un ſchahdàs kara-ſkolàs: infanterijas-ſkolàs, Nikolaja-kawalerijas-, Nikolaja- inſchineeru- Michaela-artilerijas- un kara-topografijas-ſkolâ, kara-deeneſta iſpildiſchanas pehz, teek uſluhkoti kà ſawwakneeki; winu pahrluhkoſchanas dehk ir jaeewehro tas artikelî 103 apſihmets noſazijums. Scho mahzibas-weetu audſekneem, tikpat teem, kas par oſizeereem, kà ari teem, kas par kara-apakſchneekeem uſ deeneſtu atlaiſti, mahzibas-laiks minetàs kara-ſkolàs un pahſchu-korpuſa ſpezial-klaſês teek parehkinats uſ wiſpahrigu deeneſta-laiku; bet aktiwâ deeneſtâ wineem japaleek puſſotra gada uſ katru mahzibas-gadu, ko wini ſkolâ pawadijuſchi. Deeneſta-laiki top aprehkinati: wiſpahrigs deeneſta-laiks — no tahs mehneſcha pirmàs deenas, kura nahk uſ eeſtahſchanos mahzibas-weetâ, bet aktiwa deeneſta-laiks — no tahs mehneſcha pirmàs deenas, kas nahk uſ atlaiſchanu iſ mahzibas-weetas.

184. Preekſchejâ artikelî 183 apſihmetu mahzibas=weetu audſekneem, kas atlaiſti preekſch pilna kurſa pabeigſchanas kaut kahdâ klaſê, aktivâ deeneſtâ tapat japaleek puſsotra gada par katru mahzibas=gadu, kuru wini mahzibas=weetâ pawadijuſchi. Par ofizeereem wini ne uſ kahdu wihſi newar ahtraki tapt pazelti, kà pehz weena gada nodeeneſchanas frontê.

185. Tahdeem, kas ſawu mahzibu uſ krona rehkinumu ziwil=reſora mahzibas=weetâs baudijuſchi, naw aiſleegts, kara=deeneſtu iſpildit kà ſawwalneekeem. Uſ wiſu wihſi wini iſpilda to ziwil=reſorâ wineem peenahkamu deeneſtu tik tad, kad wini tos zaur ſcho likumu noſazitus laikus aktivâ deeneſtâ pee kara=pulkeem ir iſdeenejuſchi.

II. No ſawwalneekeem flotes=deeneſtâ.

186. Preekſch ſawwalneeku eeſtahſchanahs flotê, bes teem artikelôs 171 un 172 peemineteem nolikumeem, wehl teek pagehrets, kà wini pehz tahs juhras=reſorâ noſazitas kahrtibas un pehz programeem ekſami noleek tanîs ſinatnibâs, kuras top pagehretas tanî no wineem iſwehletâ flotes=deeneſta nodalâ.

187. Sawwalneekeem flotes=deeneſtâ japaleek — aktivâ deeneſtâ diwi gadi un reſerwê — peezi gadi.

188. Sawwalneeki top flotes=deeneſtâ wiſu zauru gadu peenemti. Deeneſta=laiks wineem top aprehkinats pehz artikela 174.

189. Sawwalneeki, tapat uſ paſchu floti, kà ari winas ihpaſchâs nodalâs, teek deeneſtâ uſnemti pa junkureem. Sawwalneeki war paſchi iſwehletees, kahdâ deeneſta=nodalâ grib eeſtahtees, tikai winu ſkaits katrâ nodalâ newar pahrſneegt to mehru, kuru juhras=miniſterija noſazijuſe.

190. Par gwardes=juhrneekeem (Gardemarinen) un kondukteereem ſawwalneeki tik tad war tapt pazelti, kad wini preekſchrakſtitu ekſamu nolikuſchi un wiſu maſakais pee weenas kara=iſrihkoſchanas (Campagne) ſeſchi mehneſchi nehmuſchi dalibu. Pee pazelſchanas pirmâ ofizeeru=tſchinâ wezums ſchinî tſchinâ top peenemts no tahs deenas, kurâ tee preekſch tam no juhras=reſora noſaziti nolikumi iſpilditi, pee kam tas laiks, gwardes=juhrneeka jeb kondukteera tſchinâ, no tahs deenas top rehkinats, kurâ wini to 173ſchâ artikelî mineto laiku aktivâ deeneſtâ ir iſdeenejuſchi. Bet kad beigu=ekſams preekſch pazelſchanas ofizeera=kahrtâ zaur ſawwalneeku paſchu wainu netop laikâ nolikts, tad wezums ofizeera=tſchinâ teek rehkinats tik no tahs deenas, kad ekſams nolikts.

191. Dehl pazelſchanas gwardes=juhrneeku jeb kondukteeru kahrtâ, kad tos peeſkaita pee reſerwes, ſawwalneekeem janoleek tas preekſch ſchihs tſchinas noſazits ekſams.

192. Sawwalneeki flotes=deeneſtâ, kuri pehz diwu gadu iſdeeneſchanas to 190tâ artikelî peemineto ekſamu naw nolikuſchi, top uſ to 173ſchâ artikelî noſazitu laiku apakſch=ofizeera=tſchinâ armijas=reſerwei peeſkaititi, tomehr ar ta laika nowilkſchanu, kuru wini flotê deenejuſchi. Tahdeem naw aiſleegts, aktivâ deeneſtâ apakſch=ofizeera=tſchinâ ari flotê turpmak palikt, kad wini to wehlahs un kad wirsneeki winus deeneſtâ par derigeem atron; wineem ari naw aiſleegts, aktivâ deeneſtâ eekſch armijas tahlak deenet pehz wiſpahrigeem, preekſch ſawwalneekeem pee ſemes=kara=pulkeem noſaziteem nolikumeem.

193. Sawwalneekeem flotes=deeneſtâ ir atwehlets priwat=kortelôs dſihwot. Kara=iſrihkoſchanas=laikâ uſ kugeem wini dabon no krona noſazitu juhras=karotaju loni un lihdſ pazelſchanai pa gwardes=juhrneekeem jeb kondukteereem peenahkamu eegehrbſchanu.

194. Bes teem augſchâ doteem noſazijumeem par ſawwalneekeem flotes=deeneſtâ (art. 186 un ziti artikeli) preekſch wineem ari tee nolikumi ir geldigi, kas atronahs artikelôs 20, 181 un 182.

195. Audſekni no juhras=ſkolas, no juhras=reſora techniſkas ſkolas un junkuru=klaſehm Nikolajewâ, tà kà ari mahzibas=kugu un ſkolu mahzekli, winu kara=deeneſta iſpildiſchanas pehz, teek kà ſawwalneeki flotes=deeneſtâ uſluhkoti un winu ſkaitiſchanas pehz top eewehrots tas 103ſchâ artikelî ſanemts noſazijums.

196. To 195tâ artikelî apsihmetu skolu audsekneem, tà kà ari teem sawwaknеekeem, kas scho skolu klases waj junkuru-klases Nikolajewâ apmeklejuschi, un pawisam wiseem sawwaknеekeem, kas ar krona palihdsibu kahdu ihpaschu mahzibu juhras-sinatnibâ baudijuschi, pehz winu pazelschanas par gwardes-juhrneekeem jeb kondukteereem par katru mahzibas-gadu, ko wini skolâ pawadijuschi, pussotra gada japaleek aktiwâ deenestâ, bet kugu-mahzekki stahw desmit gadus aktiwâ deenestâ un pehz winu isdeneschanas teek teescham milizei peeskaititi. Minets termins top aprehkinats: preeksch teem kugu-mahzekkeem, kas preeksch sasneegta wezuma no 17 gadeem is mahzibas-weetahm tikuschi atlaisti — no schi wezuma, bet preeksch teem kugu-mahzekkeem, kas pehz sasneegta wezuma no 17 gadeem tikuschi atlaisti — no winu atlaischanas-deenas.

XIII. gabals.

No suhdsibahm kara-deenesta leetâs.

197. Par leetu weschanu un nolikumeem instituzijâs kara-deenesta leetâs suhdsibas ar wahrdeem un ar rakstu ir peelaischamas, tikai jaeewehro tee schej tahlak nosazitee termini (art. 201, 205 un 211).

198. Suhdsibas ar wahrdeem no peederigahm instituzijahm teek eerakstitas ihpaschâs grahmatâs. Pee suhdsibu peenemschanas war wisadus dokumentus usrahdit, kas suhdsibas riktigumu apstiprina.

199. Tam, kas kahdu suhdsibu eesneedsis, ja winsch to pagehr, jaisdod kwitanze par suhdsibas sanemschanu.

200. Zaur tam, ka isspreeschana us suhdsibahm wehl naw notikuse, kara-deenestu komisiju darischanas, kas sihmejahs us sasaukschanu un peenemschanu deenestâ, netop uskawetas.

201. Suhdsibas pret instituzijahm un amata-wihreem, kas sawrupas sasaukschanas-listes sastahda, par schinîs listês peelaisteem neriktigumeem, war tapt eesneegtas diwi nedelu laikâ, no tahs pehz art. 118 preeksch sawrupu sasaukschanas-listju eesuhtischanas nosazita beidsamà termina deenas.

202. Tahs preekschejâ artikelî 201 minetas suhdsibas war eesneegt waj nu teescham pee aprinka- waj pilsehtas-komisijas kara-deenesta leetâs, waj pee tahm instituzijahm waj teem amata-wihreem, kas sawrupas sasaukschanas-listes sastahda (art. 102 un peesihmejums), kurahm peenahkahs, tahdas suhdsibas bes kawekka, kur waijadsigs, aissuhtit.

203. Aprinka- waj pilsehtas-komisija pahrluhko sawâ pirmâ sehdeschanâ suhdsibas pehz tahs kahrtas, kurâ winas eenahkuschas. Kad pehz suhdsibas satura waijadsiba zekahs, sinas sadabut peederigâ weetâ, tad preeksch tam weens komisijas lozeklis teek aissuhtits.

204. Isspreeschana us kahdu suhdsiba ir jataisa diwi nedelu laikâ, no tahs deenas rehkinot, kad wina komisijâ tika preekschâ likta, un suhdsetajam japasludina trihs deenu laikâ. Kad suhdsetajs pagehr, tad winam ir jaisdod norakst̄s no protokola.

205. Suhdsibas par aprinka- waj pilsehtas-komisiju isspreeschanu, tapat par neriktigumeem sasaukschanas-listês, kà ari par peespreeschanu no atweegloschanahm, par wezuma nosaischanu pehz ahriga isskata un par geldibu preeksch deenesta, top eesneegtas pee gubernas-komisijas kara-deenesta leetâs tschetru nedelu laikâ, rehkinot no tahs deenas, kad spreedums kluwa pasludinats.

Peesihmejums. Tas tschetru nedelu laiks, kas nolikts preeksch suhdsibahm par aprinka kara-deenesta komisiju spreedumeem, kuri sihmejahs us peeschkirschanu no atweegloschanahm ar noluhku us familijas-buhschanahm, ir jarehkina no tahs deenas, kurâ loseschana eesahkahs.

(Eekschl. Minist. zirkulers no 9. junija 1875 Nr. 65).

206. Suhdsibas pee gubernas-komisijas kara-deenesta leetâs top eesneegtas tanî aprinka- waj pilsehtas-komisijâ, pret kurahm winas top zeltas. Minetahm komisijahm peenahkahs, septinu deenu laikâ

pehz ſuhdſibas ſanemſchanas, to kur waijadſigs aiſſuhtit, lihdſ ar komiſijas protokoleem, ſinahm un atbildehm, kas uſ ſuhdſibas leetu ſihmejahs.

207. Kad gubernas-komiſija kara-deeneſta leetâs to ſuhdſibu par ſaſaukſchanas-liſtê eerakſtito uſdoſchanu neriktigumu atron par eewehrojamu, tad wina aprinka- waj pilſehtas-komiſijai laiſch ſinu dehl peederigas pahrlaboſchanas ſaſaukſchanas-liſtê.

208. Gubernas-komiſijai kara-deeneſta leetâs katru, kas kahdu ſuhdſibu peeneſs, ka winſch nepeeklahjigi apluhkots waj preekſch kara-deeneſta derigs, waj ka wina wezums pehz ahriga iſſkata kahrtigi naw noſazits, peenahkahs wehl reiſ apluhkot. Uſ zitu lauſchu ſuhdſibahm wehlreiſiga apluhkoſchana tik tad noteek, kad komiſija to tura par waijadſigu.

Peeſihmejums. Jaunpeenemteem, kas ſewi wehl reiſ grib liktees apluhkot no gubernas-komiſijas kara-deeneſta leetâs, tanî deenâ, kad winus apluhkos, japanem lihdſi ſawa peenemſchanas-formuler-liſte, lai tanî war eerakſtit, ka wini wehl reiſ apluhkoti.

(Eekſchl. Miniſt. zirkul. no 30. maija 1875 Nr. 48).

209. Gubernas kara-deeneſta komiſijas iſſpreedumi uſ tahm pee winas peeneſtahm ſuhdſibahm ſuhdſetajeem top paſludinati ſeptiņu deenu laikâ, no tahs deenas kad ſpreedums kritis.

210. Gubernas-komiſiju ſpreedumi uſ ſuhdſibahm par neriktigahm uſdoſchanahm ſaſaukſchanas-liſtês un par wezuma neriktigu noſaziſchanu pehz ahriga iſſkata ir wisgaligi un pret wineem newar nekahdu ſuhdſibu wairs weſt.

211. Pret gubernas-komiſijas ſpreedumeem uſ ſuhdſibahm par neriktigu peeſchkirſchanu no atweeglinaſchanahm waj par perſonu apluhkoſchanu waj tahs preekſch kara-deeneſta derigas, ir atwehlets, diwi mehneſchu laikâ, rehkinot no tahs deenas, kurâ ſpreedums kluwa paſludinats, pee waldoſcha Senata (pee 1. departementa) weſt ſuhdſibu. Schihs ſuhdſibas top eeſneegtas tanî komiſijâ, kas ſpreedumu taiſijuſe, un winai tahdas ſuhdſibas lihdſ ar ſawu protokolu un peederigahm ſinahm un atbildehm ſeptiņu deenu laikâ pehz ſuhdſibas pretinemſchanas jaeeſuhta Senatam.

XIV. gabals.

No ſtrahpehm, kas uſleekamas par kara-deeneſta likuma pahrkahpſchanu.

212. Tahdi, kam pee ſaſaukſchanas-aprinkeem japeerakſtahs (art. 95 un 97), kad wini ſcho peenahkumu lihdſ ta gada beigahm, kurâ wini to wezumu no diwideſmit gadeem pahrſneeguſchi, neiſpilda teek ſtrahpeti:

ar naudas-ſtrahpi no ne pahri par ſimts rubuķeem.

213. Tee, kas zaur paſcha wainu ſaſaukſchanas-liſtês naw eerakſtiti un tamdehl, pehz 158tâ artikela, kara-deeneſtâ janodod loſeſchanas-teeſibu ſaudedami, bet par nederigeem preekſch deeneſta atraſti, tomehr ne zaur tihſchu lozekku ſamaitaſchanu (art. 218), teek ſtrahpeti:

ar eeſlehgſchanu kahda ziwil-reſora zeetumâ uſ to laiku no diwi lihdſ tſchetrahm nedehkahm, waj ar areſtu uſ to laiku no ne wairak kà trihs mehneſcheem.

214. Tee, kam pehz iſwilkta loſeſchanas-numura ſtahwoſchâ kara-pulkâ jaeeſtahj, un kas bes eewehrojameem kawekkeem ne-eeronahs tanî apluhkoſchanas-terminâ, kas noſazits preekſch teem, kas uſ kara-deeneſta iſpildiſchanu ſaſaukti (art. 144), bes tam ka tee no wineem, kas preekſch deeneſta derigi, teek nodoti kara-deeneſtâ, ir ſtrahpejami:

ar areſtu no ne wairak kà trihs mehneſcheem.

215. Tee, kas pee apluhkoſchanas iſſaka, kà wineem kahda ſlepena, kara-deneſtu nepeelaiſdama ſlimiba ir, kad winu uſdoſchana, pehz notikuſchas iſproweſchanas ſlimu-namâ, par wiltigu peerahdahs pehz winu aiſſuhtiſchanas deneſtâ teek ſtrahpeti:

ar deneſta-kahrtibas-ſtrahpi (Disciplinarſtrafe) pehz winu kara-preekſchneeku nolemſchanas.

216. Tee, kas ſtahwoſchâ kara-pulkâ peenemti (art. 155) waj kam pehz iſwilkta loſeſchanas-numura tanî jaeeſtahjahs, kad wini noſazitâ terminâ bes eewehrojameem kawekleem deneſtâ ne-eeronahs, teek ſoditi:

ar tahm ſtrahpehm, kas par nepeeteikſchanos deneſtâ noſazitas artikelî 140, kara-ſtrahpes grahmatâ no 1875. g.

(Senata ukaſs no 8. marta 1876 Nr. 9134).

217. Kas, zeredams kara-deneſtam atrautees waj pee ta iſpildiſchanas winam nepeenahkoſchas atweeglinaſchanas baudit, kaut kahdu wiltibu padara, tas pehz aiſſuhtiſchanas deneſtâ teek ſtrahpets:

ar atſchkirtu zeetumu kara-zeetuma-namâ uſ to laiku no trihs lihdſ tſchetreem mehneſcheem.

(Senata ukaſs no 8. marta 1876 № 9134).

218. Ar to preekſchejâ artikelî noſazito ſtrahpi tapat pehz aiſſuhtiſchanas kara-deneſtâ, teek ari tee ſoditi, kas, zeredami kara-deneſtam atrautees, weeni paſchi, waj ar zitu zilweku palihdſibu ſawus lozekkus ſamaitâ, ſewi eewainojahs waj uſ kaut kahdu zitu wihſi ſawu weſelibu maitâ.

Peeſihmejums. Suhdſibas par paſchſamaitaſchanos war zelt tik pat priwatlaudis un polizeja, kà ari kara-deneſta komiſijas. Bet tahlakai iſmekleſchanai ſchinîs leetâs janoteek pehz wiſpahrigeem noſazijumeem, pee kam ir gluſchi weena alga, waj tee, pret kureem paſchmaitaſchanas dehl iſmekleſchana teek weſta, ſaſaukſchanas-liſtês jau bija eerakſtiti waj nè.

(Eekſchl. Miniſt. zirkul. no 6. julija 1874 Nr. 51).

219. Deneſta-laiki preekſch tahdeem, kas noſazitâ terminâ deneſtâ naw atnahkuſchi (art. 216), un tapehz kara-pulkôs wehlak eelikti, ne kà tanî preekſch winu wezuma-beedreem noſazitâ terminâ (art. 155), teek aprehkinati: preekſch teem, kas pirmâ pusgadâ peenemti — no ta paſcha gada 1mà julija, bet preekſch teem, kas otrâ pusgadâ peenemti — no 1mà janwara tanî uſ winu eeſtahſchanos kara-pulku-dakâs nahkoſchâ gadâ.

220. Tee artikelôs 215 un 217 minetee laudis, kad wini preekſch kara-deneſta nederigi waj tikai pehz ſaſneegta trihsdeſmit zetortà dſihwibas gada ſakerti, ir ſtrahpejami:

ar eeflehgſchanu kahdâ ziwil-refora zeetumâ, proti: a) tee 216. art. apſihmetee laudis — uſ tſchetreem lihdſ aſtoneem mehneſcheem, un b) tee 217. art. apſihmetee laudis — uſ aſtoneem mehneſcheem lihdſ weenam gadam un tſchetreem mehneſcheem.

221. Tee, kas zitu kahdu uſ wina wehleſchanos jeb ar wina atkauſchanu tihſchi gaudenu padara ar to nodomu, wina peenemſchanu kara-deneſtâ aiſkawet, un pawiſam tee, kas lozekku maitatajam kahdu palidſibu dewuſchi, top ſtrahpeti:

ar eeflehgſchanu kahdâ ziwil-refora zeetumâ uſ aſtoneem mehneſcheem lihdſ weenam gadam un tſchetreem mehneſcheem.

Tee, kas zitu kahdu ar to paſchu nodomu, tomehr bes wina wehleſchanas jeb atkauſchanas, gaudenu padarijuſchi, top ſoditi:

ar tahm kriminal-likumôs noſazitahm ſtrahpehm par lozekku ſadauſiſchanu, eewainoſchanu jeb meeſas ſamaitaſchanu ar nodomu.

222. Iſmekleſchanas par ziteem padaritu lozekku-ſadauſiſchanu top uſſahktas ari bes to perſonu ſuhdſibahm, kam kahda ſadauſiſchana jeb zitada weſelibas maitaſchana padarita.

223. Tee, kas zitus uſ to uſmudina, lai no teem zaur ſcho likumu uſlikteem peenahkumeem atraujahs, tà ka ari tahdu zilweku palihgi un ſlehpeji, kas no kara-deeneſta atraujahs, top ſoditi:

ar ſtrahpehm pehz wiſpahrigeem nolikumeem par dalibas-nemſchanu pee noſeegumeem, pee kam wineem uſ wiſu wihſi tahs no augſcham minetahm ſtrahpehm uſleekamas, kas naw ſaweenotas ar nodoſchanu kara-deeneſtâ.

224. Teem, kas no kara-deeneſta atrahwuſchees, nenahk par labu tee wiſpahrigee likumu noſazijumi, pehz kureem noſeegumi, kad ſinamu wezumu ſaſneeguſchi, naw wairs ſtrapejami.

Peeſihmejums. Inſtrukzija preekſch polizejahm un pagaſta waldehm, kà jadara ar tahdeem, kas no kara-deeneſta atraujahs, atronahs peelikumâ E.

Peelikums A, pee kara-deeneſta-likuma art. 53.

Sarakſts par mahzibas weetahm, kas ar noluhku uſ kara-deeneſta pildiſchanu ſchahdâs ſchkirâs eedalitas.

I. ſchkira. Augſtakas mahzibas-weetas.

1. Greekiſki-pareiſtizibas garigâ reſorâ: garigas akademijas:

2. Lauſchu-apgaiſmoſchanas miniſterijas reſorâ: uniwerſitetes, Keiſariſka hiſtoriſka-filologiſka inſtituzija Peterburgâ; Zeſarewitſcha Nikolaja lizeums Maskawâ (preekſch uniwerſitetes-kurſa audſekneem); teeſas-ſinatniſks (juriſtiſches) Demidowa-lizeums Jaroslawâ un firſta Besborodko lizeums Neſchinâ; Laſarewa inſtituzija preekſch auſtruma walodahm Maskawâ (preekſch tahdeem, kas ſpezial-klaſes zauri gahjuſchi); inſtituzija preekſch ſemkopibas un meſcha-ſaimneezibas Jaun-Aleksandrijâ; lopu-ahrſtu-inſtituzijas Kaſanâ, Charkowâ un Tehrpatâ.

3. Keiſariſka nama miniſterijas reſorâ: Keiſariſka akademija preekſch ſkunſtehm (preekſch tahdeem, kam tas wahrds: „1mà un 2trà gràda klaſes-ſkunſtneeki“ nowehlets, un proti wiſâs ſkunſts-nodaļâs).

4. Ahr-leetu miniſterijas reſorâ: ſinatniſka nodaļa preekſch auſtruma walodahm pee ahr-leetu miniſterijas Aſijas departamentâ.

5. Finanz-miniſterijas reſorâ: kalnu-raktuwes-inſtituzija; Peterburgas praktiſki-technologiſka inſtituzija un Rigas politechnika.

6. Kara-miniſterijas reſorâ: Keiſariſka mediko-chirurgiſka akademija Peterburgâ (wiſâs nodaļâs); kara-teeſas-ſinatnibas ſkola Peterburgâ.

7. Eekſch-leetu miniſterijas reſorâ: buhw-ſkola Peterburgâ; Romeeſchu-katoliſka gariga akademija Peterburgâ; Keiſariſkas Kreewu muſikas-beedribas konſerwatoriums (preekſch teem, kam diplomi iſdoti).

8. Juſtiz-miniſterijas reſorâ: Keiſariſka teeſas-ſinatnibas-ſkola Peterburgâ; Konſtantinowa ſemes-mehrneeku inſtituzija.

9. Walſts-domènu miniſterijas reſorâ: ſemes- un meſcha-kopibas akademija Petrowsk pee Maskawas; Peterburgas ſemkopibas inſtituzija.

10. Zeku-ministerijas reforâ: inschineeru instituzija preekſch zekoſchanas.

11. Keiſareenes Marias instituziju reforâ: Keiſariſks Aleksandra-lizeums Peterburgâ; Keiſariſka Maskawas techniſka ſkola (preekſch tahdeem, kas ſpezial-kursu zauri gahjuſchi.)

II. ſchkira. Widuwejas mahzibas-weetas.

1. Greekiſki-pareiſtizibas garigâ reforâ: garigi ſeminari (preekſch tahdeem, kas maſakais otras klaſes kursu zaurigahjuſchi).

2. Lauſchu-apgaiſmoſchanas ministerijas reforâ: gimnaſijas lihdſ ar Keiſariſkas filantropiſkas beedribas gimnaſiju (preekſch tahdeem, kas maſakais 6tàs klaſes kursu zaurigahjuſchi). Aleksandra-instituzija Niſchni-Nowgorodâ; Laſarewa instituzija preekſch auſtruma walodahm (preekſch teem, kas wiſpahrigas klaſes pabeiguſchi); brunineeku- un domas-ſkola Rewalê; Pauka-Galagana-kolegiums Kiewâ; tahs ſkolas pee ſweſchu tizibu baſnizahm, Peterburgâ pee Petera-, Annas- un reformeeretu baſnizas un Maskawâ pee lutera Petera- un Pauka-baſnizas; Zeſarewitſcha Nikolaja lizeums Maskawâ (preekſch gimnaſijas-kurſa audſekneem); priwat-gimnaſijas; realſkolas ar 7 un 6 klaſehm; augſtakas amatneeku-ſkolas Lodſê; kommerz-ſkola- Odeſâ; ſkolotaju-inſtituzijas preekſch pilſehtas ſkolotaju iſmahzibas, kuras dibinatas pehz noſazijumeem no 31mà maija 1872.

3. Keiſariſka nama ministerijas-reforâ: Keiſariſka ſkunſts akademija (preekſch teem ſkunſtneekeem iſ wiſahm ſkunſts-nodakahm, kam 3ſchà ſkunſtneeku tſchina peeſchkirta un kam naw klaſes-tſchinas). Mahlderu-, bilſchu-zirteju- un arkitektu-ſkola pee Maskawas ſkunſts-beedribas.

4. Finanz-ministerijas reforâ: Maskawas andeles-ſinatnibas praktiſka akademija; Urales kalnaraktuwes-ſkola Jekaterinenburgâ; 2. un 3. ſchkiras kugoſchanas-klaſes, kas dibinatas pehz noſazijumeem no 27tà junija 1867; komerz-ſkolas Peterburgâ un Maskawâ.

5. Kara-ministerijas reforâ: Keiſariſkas Majeſtetes pahſchu-korpus (preekſch tahdeem, kas wiſpahrigas klaſes pabeiguſchi); Pinu-ſemes kadetu-korpus (preekſch teem, kas wiſpahrigas klaſes pabeiguſchi); kara-gimnaſijas (preekſch teem, kas maſakais 6tàs klaſes kursu pabeiguſchi); ſkolotaju ſeminars Maskawâ; artilerijas-reſora ſpezial-ſkolas; pirotechniſka un techniſka ſkola.

6. Juhras-ministerijas reforâ: juhras-ſkola Peterburgâ (preekſch teem, kas wiſpahrigas klaſes zauri gahjuſchi); techniſka juhras-ſkola Kronſtadtê (preekſch teem, kas wiſpahrigu kursu pabeiguſchi).

7. Eekſch-leetu ministerijas reforâ: garigi ſeminari: Romeeſchu-katoliſki un Armeneeſchu-Gregorianeeſchu; Keiſariſkas Kreewu muſikas-beedribas konſerwatorijas (preekſch teem, kam ateſtati).

8. Inſtiz-ministerijas reforâ: ſemes-mehroſchanas-topografu ſkola.

9. Keiſareenes Marias instituziju reforâ: Nikolaja-bahrinu-inſtituzija Gatſchinâ.

III. ſchkira. Semakas ſkolas.

1. Lauſchu-apgaiſmoſchanas ministerijas-reforâ: pilſehtas-ſkolas; kreis-ſkolas un tahs winahm lihdſſtahwoſchas ſkolas Donas kara-pulku ſemê; tee no Walſts-waldibas uſturetee ſkolotaju-ſeminari, kur mahza ſkolotajus preekſch lauſchu-elementraſkolahm, lihdſ ar Warſchawas un Tehrpatas mahzibas-aprinku ſkolotaju-ſeminareem un Tataru ſkolotaju-ſkolahm Ufâ un Sſimferopolê; ewangeliſki-lutera ſkolotaju ſeminari Baltijas gubernâs; Katrihnes-ſkolotaju-inſtituzija Tambowâ; ſemſtwas ſkolotaju-ſeminari un ſkolotaju-ſkolas, kam tahds pat mahzibas-kurſs, kà Walſts-ſkolotaju-ſeminareem un kas bauda kahdas no ſcho teeſibahm; diwi-klaſigas pilſehtas-ſkolas Kiewas, Podolijas un Wolinijas gubernâs; diwi-klaſigas zeematu-ſkolas, kas dibinatas no lauſchu-apgaiſmoſchanas ministerijas tahdôs zeematôs, kur wiswairak eedſihwotaju un kas to daſchadu aprinku widû atronahs.

2. Keisera nama ministerijas reforâ: pils-dseedataju-skola; teatru-skolas Peterburgâ un Maskawâ; skolotaju seminars preekſch Keiſariſka Maskawas bahrinu-nama audſekneem.

3. Finanz-ministerijas reforâ: Stroganowa skola preekſch techniſkas ſihmeſchanas (Zeichnen) Maskawâ, Peterburgas prowes-skola (Probirſchule); techniſka Aleksandra-skola Tſcherepowezâ; kahpeju-skola (Steigerſchule) Liſitſchanskâ; kalnu-raktuwes aprinka-skolas Jekaterinenburgâ, Slatuſtâ un pee Kuwſchinskas, Bogoſlowskas un Wotkinskas kalna-raktuwehm; 1mâs ſchkiras kugoſchanas-klaſes; nawigazijas klaſe pee Leepajas gimnaſijas; kugoſchanas-skolas Kemê un Archangelê.

4. Kara-miniſtera reforâ: kara-progimnaſijas; kara-eerotſchu-skolas Tulâ un Iſchewâ; kara-feldſcheru-skolas.

5. Juhras-miniſterijas-reforâ: feldſcheru-skolas.

6. Eekſch-leetu miniſterijas reforâ: Kolpinoa ewangeliſki-lutera skolotaju-seminars Gatſchinas tuwumâ preekſch skolotajeem Pinu kirſpehles-skolâs; feldſcheru un weterineru skolas, kuru kursus no eekſchleetu, kauſchu apgaiſmoſchanas un kara miniſtereem weenprahtigi neteek atſihts par ſemaku, ne kâ kursus kara- un juhras-ſpehka feldſcheru skolâs; dahrſneeku skola, ko Kreewu dahrſa-draugu beedriba dibinajuſe; Komejas muiſchneeku skola.

7. Walſts-domènu miniſterijas reforâ: ſemkopibas-skola Gorygorezkâ, Charkowâ, Kaſanâ un Marinskâ; Maskawas ſemkopibas beedribas ſemkopibas-skola; ſemes-mehrneeku- un takſeeretaju-klaſes pee Gorygorezkas skolas; Umana skola preekſch dahrſu- un ſemkopibas; otràs ſchkiras dahrſu-kopibas-skola Penſâ un Beſarabijâ; Nikita dahrſu-kopibas un wihna- audſeſchanas-skola; Liſinoas meſchu-kopibas-skola; Lipezkas gehgeru-skola (kura pehz Wisaugſtakas pawehles no 10tà aprila 1872 ir ſlehdſama); Sahtes ſemkopibas skola Kurſemes gubernâ.

Zeku-miniſterijas reforâ: kondukteeru-skolas; Delwiga dſelſzeka-skola Maskawâ; Aleksandra-dſelſzeka-amatneeku-skola Zelezâ; techniſkas dſelſzeka-skolas.

9. Keiſareenes Marias inſtituziju reforâ: Komiſarowa techniſka skola Maskawâ; skolotaju-seminars Peterburgas behrnu-audſinaſchanas-namâ: feldſcheru-skolas: Maskawas behrnu-audſinaſchanas-namâ, Maskawas Golyzin-ſpitala-namâ un Peterburgas Obuchowa pilſehtas-ſlimu-namâ.

IV. ſchkira. Elementarskolas.

1. Lauſchu-apgaiſmoſchanas miniſterijas reforâ: elementar-lauſchuſkolas, lai tahm buhtu wahrds kahds buhdams, weenklaſigas pilſehtu- un ſemes-skolas; kirſpehles-skolas, kirſpehles-baſnizu-skolas (церковно-приходскія) un kara-skolas eewangeliſkas-lutera pagaſta- un draudſes- (kirſpehles-) skolas Baltijas gabernâs; katoku kirſpehles skolas pee ahrſemneekeem, kas Saratawas gubernas kalonijâs uſmetuſchees.

2. Keiſariſka nama miniſterijas reforâ: gehgeru-skola.

3. Finanz-miniſterijas reforâ: elementarſkolas fabrikôs Jekaterinenburgas Goroblagodatas, Bogoſlowskas, Kama-Wortkinas, Slatuſta, Olonezes un Lugana kalna-aprinkôs un Permas leelgabalu-leetuwes aprinkî.

4. Kara-miniſterijas reforâ: tahs skolas preekſch gwardes-pulku ſaldatubehrneem, ſeemas-ſwehtku-skola (рождественная школа) preekſch ſaldatubehrneem Rewalê, brihwſkola preekſch ſaldatubehrneem pee Ochtas pulwera-fabrika.

5. Juhras-miniſterijas reforâ: juhras-mahzibas-braukſchana (учебный морскій экипажъ) un skola preekſch ſkrihwereem un z.

6. Eekſch=leetu miniſterijas reſorâ: ewangeliſki lutera un Armeneeſchu=Gregorineeſchu baſnizas=ſkolas; amatneeku=ſkolas, kas zeltas no komitejas preekſch nabagu apgahdaſchanas; Schitomiras Schihdu amatneeku ſkola.

7. Keiſareenes Marias inſtituziju reſorâ: zeematu=ſkolas behrnu=audſinaſchanas=namu aprinkôs.

8. Walſts=domènu miniſterijas reſorâ: amatneeku=ſkola pee ſemkopibas=ſkolas Gorygorezkâ.

Peelikums B, pee kara=deeneſta=likuma art. 53.

1. Noſazijumi, kahdâ wihſê jaiſdod leezibas=rakſti tahdeem, kas pee kara=deeneſta pildiſchanas grib baudit tahs paweegloſchanas, ko atwehl kara=deeneſta likumu 4 punkte 56. artikeli, par to ka wineem elementarſkolu kurſa ſinaſchanas.

(Iſwilkums).

§ 1. Teeſibu uſ deeneſta=laika paihſinaſchanu pehz kara=deeneſta likumu 56. §, 4. punktes, eemanto tikai tas, kam no tahsweetas aprinka=ſkolas padomes, bet kur tahdas naw, no tahsweetas gimnaſijas audſinaſchanas=padomes (pädagogiſcher Conſeil) iſrakſtita leezibas=ſihme, ka winam kahdas 4. kategorijas ſkolas kurſa ſinaſchanas.

Peeſihmejums. Kurſemes gubernâ aprinka=ſkolas ir ſchinîs pilſehtâs: Tukumâ, Wentspilê, Aiſputê, Bauſkâ un Jehkabſtatê; gimnaſijas ir: Jelgawâ, Leepajâ un Kuldigâ.

§ 21. Kas mineto leezibas=ſihmi grib dabot no augſchâ minetas peederigas aprinka=ſkolas= waj gimnaſijas=padomes (ſkolotaju ſapulzes), tam pahrbaudiſchanas=komiſijas preekſchâ janoleek ekſams pehz ta programa, kas ſchè turpmak uſnemts.

§ 22. Lai kluhtu pee ekſama peelaiſts, waijaga: a) maſakais 16 gadus wezam buht un ne pahrak par faſaukſchanas wezumu un b) peederigai ſkolas= waj audſinaſchanas=padomei eeſneegt ar ſawu paſchu roku rakſtitu luhgumu, pehz apakſchâ peelikta ſchemata, klahtpeeleekot no pagaſta waldes iſdotu paſi un kruſtamu ſihmi.

§ 24. Pahrbaudiſchanas teek noturetas ik gada diwi reiſ, wiswairak ſeemas un waſaras brihwlaikôs, kur ſkolotaji no ſawa amata ihſtenahm dariſchanahm ſwabadi. Bet ja kur nekahdas ihpaſchas apgruhtinaſchanas zaur to nenoteek, tad naw aiſleegts, pahrbaudiſchanas ari ſkolas laikâ noturet.

§ 26. Pahrbaudiſchana noteek pehz programa un eedalahs: pahrbaudiſchanâ rakſtot un pahrbaudiſchanâ wahrdôs.

§ 27. Pahrbaudiſchanai rakſtot janoteek tà: a) pahrbaudiſchanas=komiſija iſmeklè kahdu maſu gabalu kaut kahdâ ſkolas grahmatâ un ſkolotajs to dikteerè (ſaka preekſchâ) un b) pahrbaudamam (eksaminandam) teek uſdoti diwi aritmetikas uſdewumi, kahdus komiſija noſazijuſe, preekſch iſrehkinaſchanas, lai no tam waretu apſpreeſt wina iſmanibu ar tahm tſchetrahm rehkinaſchanas wihſehm weſelôs ſkaitlôs apeetees, un lai dabutu ſinat, zik tahlu winſch ſchihs rehkinaſchanas wihſes prot iſleetot pee uſdewumeem, ahdi deeniſchkâ dſihwê nahk preekſchâ.

§ 28. Uſ nodoteem rakſtu darbeem komiſijas lozekki peeſihmè wainas un komiſija, kad wina darbu wehrtibu apſpreeduſe, eerakſta pahrbaudiſchanas-liſtê waijadſigos peeſihmejumus wahrdôs un ziparôs, pehz tà ſaukta 5-balu-ſiſtema.

Peeſihmejums 1. Tas ſkaitlis 5 noſihmè: wiſai labi, 4 — labi, 3 — peeteezigi, 2 — ne pawiſam peeteezigi un 1 — nepeeteezigi.

Peeſihmejums 2. Peeſihmejumus kaligrafijas dehk komiſija rakſta pehz ta, kà tee darbi rakſtiti.

Peeſihmejums 3. Rakſtu-darbs peenemams par peeteezigu, ja dikteeretais gabals tà ſarakſtits, ka to labi war laſit un kad tas ir rakſtits tekoſchâ rakſtâ, bes lihnijahm un bes dikteereto wahrdu iſlaidumeem un pahrgroſijumeem. No aritmetikas uſdewumu rakſtita iſrehkinuma japagehr, ka uſdewums pareiſi ir ſapraſts un ka peederigàs aprehkinaſchanas pareiſi iſdaritas. Uſdewumus rakſtâ iſſkaidrot naw waijadſigs.

§ 29. Pee pahrbaudiſchanas wahrdôs tikai tee peelaiſchami, kas pee rakſtôs pahrbaudamahm leetahm wiſumaſakais to ſpreedumu „peeteezigi" dabujuſchi.

§ 30. Wahrdôs japahrbauda: a) religijâ (luhgſchanas un bihbeles ſtahſti); b) laſiſchanâ, pee kam drukati paſauligi un garigi rakſti ar ſapraſchanu jalaſa un c) pirmâs tſchetrâs aritmetikas rehkinaſchanas wihſês.

Peeſihmejums. Kas naw Greeku-pareiſtizibas, tee religijâ naw japahrbauda.

§ 32. Kas, wahrdôs pahrbaudot, kahdâ leetâ nepeeteezigi atbildejis, tas eeſkatams par tahdu, kas pee ekſama zauri kritis, tomehr winam brihw, tikpat kà teem, kas pahrbaudiſchanâ rakſtôs nepaſtahwejuſchi, uſ otru reiſu uſ pahrbaudiſchanu peeteiktees, tatſchu ne agraki kà pehz weena gada.

§ 33. Kad pahrbaudiſchana pabeigta, tad pahrbaudiſchanas-komiſija uſnem protokolu un ſcho lihdſ ar pahrbaudiſchanas-liſti nodod peederigai ſkolas- waj audſinaſchanas-padomei (pädagogiſcher Conſeil).

§ 34. Kad pahrbaudiſchanas-liſte un pahrbaudiſchanas-komiſijas ſpreedums pahrraudſiti, tad padome bes kaweſchanas pehz apakſchâ ſtahwoſcha ſchemata iſdod leezibas ſihmi pahrbauditam (ekſamineeretam), ja iſrahdijees, ka winſch tahdas leezibas-ſihmes zeenigs.

Schemats preekſch luhguma.

N. N. aprinka-ſkolas padomei, jeb N. N. gimnaſijas paidagogiſkai padomei.

Wehledamees baudit atweeglinaſchanas, kahdas noſazitas wiſpahriga kara-deeneſta likumu art. 56, punktê 4, luhdſu mani pahrbaudiſchanâ nemt par kauſchu elementar-ſkolu kurſa ſinaſchanahm. Mana paſe un wezuma-leeziba tè klaht peeliktas.

(Parakſts: [kruſtams, tehwa un familijas wahrds, kahrta jeb amats] Datums, dſihwes-weeta.)

Schemats preekſch leezibas-ſihmes.

N. N. ſkolas padome, jeb N. N. gimnaſijas paidagogiſka padome ar ſcho apleezina, ka N. (kruſtams, tehwa un familijas wahrds, kahrta jeb amats, pagaſts, pee kura peeder un dſimſchanas datums) ar ſekmi iſturejis pahrbaudiſchanu kauſchu elementar-ſkolas kurſa ſinaſchanâs un ka winam tamdehk peekriht teeſiba uſ atweeglinaſchanahm, kahdas noſazitas wiſpahrigu kara-deeneſta likumu § 56, punktê 4.

Iſrakſtits ..... 187 .

Padomes lozekku parakſts.

Padomes preekſchſehdetaja ſehgelis.

Programs preekſch pahrbaudiſchanas.

I. Religija.

A. Luhgſchanas, pee kam jaiſſkaidro, ko tahs wiſpahrigi un ko katrs wahrds ihpaſchi noſihmè.
B. Jhſi bihbelesſtahſti iſ wezàs un jaunàs deribas.

II. Kreewu walodа.

No pahrbaudamà japagehr, ka tas pehz winam pee-eetameem nojehgumeem, winam nepaſihſtamu gabalu riktigi, tekoſchi un ar ſapraſchanu laſa. Pehz tam winam ja-iſſtahſta, ko winſch laſijis, ar ſaweem paſcheem wahrdeem pehz kahrtas, kà nahk, un maſakais ja-atbild uſ pahrbauditaju (ekſaminatoru) jautajumeem, pee kam laſità gabala ſaturs, zik pilnigi eeſpehjams, zauri ja-iſnem.

III. Rakſtiſchana.

Pahrbaudamàm kahdu dikteerejamu gabalu, ko winam preekſchâ laſa, waijaga tà, kà to war laſit, un ar widuweju ahtrumu uſrakſtit, bes wahrdu iſlaidumeem un pahrgroſijumeem, ari pee tam waijaga mahzet laſiſchanas-ſihmes pareiſi iſleetot.

IV. Aritmetika.

No pahrbaudamà japagehr, ka tas mahk tahs tſchetras rehkinaſchanas wihſes ar weſeleem ſkaitleem, un ka ſaprot tahs iſleetot pee weenkahrſcheem uſdewumeem, kahdi deeniſchkâ dſihwê nahk preekſchâ. Winam waijaga pareiſi ſapraſt un ſinat Kreewu garuma-, ſwaru- un laika-mehrus, tukſchuma-mehrus un naudas ſiſtemu.

(Ekſchl. Miniſt. zirkul. no 23. oktobra 1874 Nr. 99.)

2. Lihdſ pehz likumudoſchanas kahrtibas iſdos ihpaſchus likumus preekſch Baltijas ewangeliſki-luteriſkeem ſkolotaju ſeminareem un pagaſta- un kirſpehles-ſkolahm, tik ilgi leezibas-rakſti un ateſti, ko pehz kara-deeneſta-likumu art. 56, 57 un 63 pagehr, ir jaiſdod pehz ſchahdeem noſazijumeem:

a) Mineto ſkolu ſkoleneem, kad tee ſkolas kurſu pilnigi pabeiguſchi, leezibas-rakſti Kurſemes gubernâ jaiſdod no ſkolas padomes, pee kam jaeewehro:

1) ka aprinka-marſchali pee tam wiſâs ſchinîs inſtituzijâs ir par preekſchſehdetajeem, un
2) ka mineti leezibas-rakſti ahtraki neteek iſdoti, lihdſ kamehr minetas perſonas naw nolikuſchas ekſami wiſâs tanîs leetâs (bes ween kreewiſkâ un ſlawiſkâ baſnizas-walodâ), kas tahdâs ſkolâs lauſchu apgaiſmoſchanas miniſterijas nodalâ teek pagehretas.

b) Teem, kas ſkolotaju-ſeminaru waj pagaſta- un kirſpehles-ſkolu kurſu pilnigi pabeiguſchi, jaiſdod par Kreewu walodas ſinaſchann ateſti, kahdi noſaziti kara-deeneſta likumu art. 57. Schee ateſti buhs jaiſdod pehz tahs kahrtibas, ko kara-, eekſchleetu- un tautas apgaiſmoſchanas-miniſterijas pehz ſawſtarpigas ſarunas noliks.

c) Teem mineto ſkolu ſkolotajeem, kas wiſus ſchinî ſinâ eewehrojamus noſazijumus iſpildijuſchi, jaiſdod leezibas-ſihmes, ka wini naw beiguſchi to ſtrahdat, kas pehz winu amata wineem peenahkahs (kara-deeneſta lik. art. 63, punkte 3). Schihs leezibas-ſihmes iſdodamas no inſtituzijahm, kas peeminetas punktê a, kurâs tapat aprinka marſchali ir par preekſchſehdetajeem.

(3. februarî 1876 Wiſaugſtaki apſtiprinats Walſtspadomes ſpreedums.)

Peelikums C, pee kara-deenesta-likuma art. 102.

Instrukzija,

kà sawrupas (particlle) safaukschanas-listes jasastahda.

§ 1. Safaukschanas-listes jasastahda pehz scheit peelikta schemata un eewehrojot nahkoschus nosazijumus.

§ 2. Pirmâ rubrikâ jaeeraksta numuri pehz tahs kahrtas, pehz kuras jauni laudis safaukschanas-listê eerakstami, kà par peem.: 1, 2, 3, 4 u. t. j. pr.

§ 3. Otrâ rubrikâ jaeeraksta: tee numuri, sem kureem safauzamo familijas rewisijas-listê un familijas-listê ir sarakstitas (rewisijas-listes numurs us, familijas-listes numurs apaksch wilzeena, kà par peem. $\frac{36}{74}$).

§ 4. Treschâ rubrikâ jaeeraksta: pirms tahs weetas wahrds, pee kuras safauzamee peerakstiti, tad katra safauzamà familijas-, krustams- un tehwa-wahrds.

§ 5. Safauzamo dsihwibas-wezums ir zetortâ waj peektâ, waj ari sestâ rubrikâ jaeeraksta. Zetortâ rubrikâ to wezums japeesihmè, kas dsimschanas-sihmes peenesuschi, waj kas usnemti iswilkumôs is basnizas- jeb metrik-grahmatahm, kuri kara-deenesta-likuma art. 105 peemineti. Peektâ rubrikâ japeesihmè wisu to wezums, par kuru wezumu naw ne dsimschanas-sihmju nedz iswilkumu is basnizas- jeb metrik-grahmatahm.

§ 6. Septitâ rubrikâ to safaukto familijas buhschanas ihsumâ japeesihmè, kam teesiba us kahdu paweeloschanu, pehz 45. art., pee kam schihs preekschsihmes par pamahzischanu janem:

A. Par tahdeem, kam teesibas us 1. schkiras paweeloschanahm, ir japeesihmè: a) par weenigeem darbaspehzigeem dehleem: tehws ir 00 gadus wezs, waj — tehws gan wehl naw safneedsis wezumu no 55 gadeem, bet, zaur slimibu saudetas weselibas dehl, pawisam ir darba-nespehzigs, waj — tehws 57 gadus, brahlis 25 gadus wezs, bet zaur sadausischanu pawisam darba-nespehzigs, mahte ir atraitne; b) par weenigeem darba-spehzigeem brahkeem: meesigi brahki Jahnis 00 gadus wezs, Dimitris 00 gadus, meesiga mahsa 00 gadus weza; c) par weenigeem darba-spehzigeem behrnu-behrneem: weztehws ir 00 gadus wezs, winam naw neweena darba-spehziga dehla, wezmahtei naw neweena darba-spehziga dehla un d) par weenigeem dehleem: weenigais dehls familijâ.

B. Par tahdeem, kam teesiba us otràs schkiras paweeloschanu, ir japeesihmè: tehws ir 00 gadus wezs, meesigi brahki: Niklahws 00 gadus, Mikelis 00 gadus wezs, waj — tehws ir 00 gadus, meesigs brahlis 00 gadus wezs.

C. Par tahdeem, kam teesiba us 3. schkiras paweeloschanahm, ir jausdod: meesigi brahki: Pahwils 00 gadus, Fihlips 00 gadus wezs; no wineem Pahwils pee 187.. gada safaukschanas deenestâ eestahjees.

§ 7. Kad safauzamajs stahw ismekleschanâ jeb sem teesaschanas, tad 8. rubrikâ japeesihmè: kahdas pahrkahpschanas jeb kahda noseeguma dehl winsch teek teesats.

Peesihmejums 1. Kad kaimini un radi issaka, ka kahds, kas sawa wezuma pehz us deenesta pildischanu safauzams, ir miris, tad tahda issazischana usluhkojama par pilnigu, un tahds tad safaukschanas-listê naw eerakstams, kaut ari par wina nahwi zitu kahrtigu apstiprinajumu nebuhtu, kà tikai kaiminu un radu issazischana, kura par sewi tikai us parunahm dibinajahs, kas zaur to teek apstiprinatas, ka tahdi dsimtenê pasuduschi laudis tanî wairs neatnahk atpakal.

(Eekschl. Minist. zirkul. no 12. un 18. julija 1874 Nr. 56 un 58.)

Peesihmejums 2. Pehz kara-deenesta-likuma art. 46, peesihm. 3, tikai tahdi pagasta lozekki kà pasuduschi usluhkojami, kas wairak ne kà 3 gadus ahrpus sawa pagasta, nesinamâ weetâ, dsihwo un

uſ to zaur gubernas awiſehm wineem laiſtu uſaizinajumu triju gadu laikâ naw peeſazijuſchees. Pa ſcheem trijeem gadeem wiſi neſinamâ weetâ dſihwodami familijas-lozekki, waj wini ſaſaukſchanas wezumâ ſtahw waj nè, ik gada jaeeraksta ſaſaukſchanas-liſtê.

(Eekſchl. Miniſt. zirkul. no 22. auguſta 1874 Nr. 71.)

§ 8. Peeſihmejumi par tahdeem, kas atſchkihruſchees tanî laikâ no liſtes ſaſtahdiſchanas lihdſ to eeſneedſ komiſijai (art. 118 likumâ par kara-deeneſtu), 11. rubrikâ teek eerakſtiti no tahs pagaſta-waldes, kas liſti ſaſtahda.

§ 9. No pagaſta-waldes ſaſtahditas liſtes beigâs ir japeeſihmè: kad liſte draudſes- (pagaſta-) ſapulzê preekſchâ laſita un no kura laika lihdſ kurai deenai wina pagaſta- waldê bija iſlikta.

§ 10. Sawrupas (partielle) ſaſaukſchanas-liſtes pagaſta-waldehm jaſaſtahda diwôs ekſemplarôs, proti: weens ekſemplars preekſch aprinka-komiſijas, bet otrs preekſch tahs waldes, kas to liſti ſaſtahdijuſe.

§ 11. Kad ſaſauzamee teek liſtê eerakſtiti tikai pehz tahm uſdoſchanahm par winu wezumu, kas rewiſijas-liſtê atrunahs, tad ir jacewehro: kà 1874. gadâ uſ deeneſtu ſaſauzami tahdi jauni laudis, kas 1853. gadâ dſimuſchi un rewiſijas-liſtê ar wezumu no peezeem gadeem eerakſtiti; — 1875. gadâ — tee, kas 1854. gadâ dſimuſchi un rewiſijas-liſtê ar tſchetreem gadeem eerakſtiti; 1876. gadâ — tee, kas 1855. gadâ dſimuſchi un rewiſijas-liſtê ar to wezumu no trihs gadeem ſarakſtiti un tà jo pr.

Kurſemes Gubernas-kara-deeneſta-komiſijas zirkulers no 8. marta 1877 № 516.

Kahrtiga un pilniga ſaſaukſchanas-liſtju ſaſtahdiſchana zaur pilſehtu- un lauku-pagaſtu waldehm ir no ta leelakà ſwara pee nolemſchanas, zik tahku uſ kara-deeneſtu ſaſaukteem pehz likuma kara-deeneſta iſpildiſchana familijas, mantas, mahzibas un amata jeb darba dehl buhtu paweeglinama. Ja ſchinî ſinâ par ſaſaukto wiſas pateeſàs ſinas un buhſchanas no pilſehtu- un lauku-pagaſtu waldehm ſaſaukſchanas-liſtju 7., 8., 9. un 10. rubrikâs riktigi un pilnigi ir eerakſtitas, tad aprinku-komiſijas kara-deeneſta leetâs, ſaſaukſchanas-liſtes zaurluhkodamas, war katram ſaſauktam tahs paweeglinaſchanas kara-deeneſta iſpildiſchanas ſinâ peeſchkirt, kahdas kuram pehz likuma peekriht un reiſâ ar to top wiſas nekahrtibas un ſuhdſibas nowehrſtas. Ja minetâs ſaſaukſchanas-liſtju 4 rubrikâs neriktigas un nepilnigas ſinas eerakſta, tad zekahs nekahrtibas pee nonemſchanas kara-deeneſtâ, kà ari pee atſwabinaſchanas no kara-deeneſta.

Kad nu, ka pehdejôs trijôs gadôs ir eewehrots, tahs ſaſaukſchanas-liſtju rubrikas 7, 8, 9 un 10 netop pilnigi un riktigi, kà wajadſigs, iſpilditas, bet ar weenu wehl ir koti nepilnigas, tad Kurſemes Gubernas-komiſija kara-deeneſta leetâs atſihſt par waijadſigu, pilſehtu- un lauku-pagaſtu waldes, kurahm ſaſaukſchanas-liſtes jaſagatawo, kà ari aprinka-komiſijas kara-deeneſta leetâs uſ ſchahm punktehm uſmanigas darit:

1. Saſaukſchanas-liſtju 7. rubrikâ ir wiſu uſ kara-deeneſtu ſaſauzamà familijas lozekku wahrdi un katra familijas lozekka wezums ja-eeraksta un japeeſihmè, ja kahds no teem ne maſ neſpehtu ſtrahdat, laj aprinka-komiſija kara-deeneſta leetâs waretu pehz 45. art. nolemt, kahdas paweeglošchanas uſ kara-deeneſtu ſaſauktàm familijas-buhſchanu dehl buhtu nodibinajamas un noſakamas.

Bet pee tam ja-eewehro:

a) ka pee uſ kara-deeneſta iſpildiſchanu ſaſauktà familijas peeder: wina wezaku wezaki (weztehws un wezmahte), wina wezaki (tehws un mahte, patehws un pamahte, tehws un mahte, kas winu behrna weetâ peenehmuſchi), wina brahki (meeſigi, ahrlaulibâ dſimuſchi, laulibâ dſimuſchi, pusbrahli un behrna weetâ peenemti audſekni), wina mahſas no tahda paſcha dſimuma (ſk. ukaſu krahj. Nr. 59, 82 un 203 no 1874);

b) ka ſaſauktà lozekka wezmahte, mahte, pamahte jeb mahte, kas winu behrna weetâ peenehmuſi, tikai tad 7. rubrikâ ja-eeraksta, kad ta ir atraitne, bet wina minetas mahſas ſchinî rubrikâ ja-eeraksta tad, kad tahs ir neapprezetas jeb bahrenes;

c) ka pee weztehwa jeb pee atraitnes wezmahtes wehl ihpaſchi ja=peeſihmè, waj winam jeb winai ir dehli nn waj tee ſpehj jeb nemaſ neſpehj ſtrahdat;

d) ka par behrna weetâ peenemteem dehleem kara=deeneſta iſpildiſchanas ſinâ tikai tahdi uſluhkojami: kas preekſch pabeigtà 10. dſihwibas gada pehz Baltijas priwat=likumu 185. art. behrna weetâ peenemti, tahdâ wihſê tad waijaga no peederigàs teeſas buht ihpaſcham protokolam, kas apſtiprina, ka ſaſauktajs behrna weetâ peenemts (ſk. 1875. g. ukaſu krahj. Nr. 193);

e) ka wiſu ſaſauzamà jaunekka familijas=lozekku wezums ſaſaukſchanas=liſtes 7. rubrikâ ſmalki pehz tahm peerahdiſchanahm ja=eeraksta, kahdas par ſcho leetu top peeneſtas, un tahdâ wihſê dſimſchanas deena, mehneſis un gads japeeſihmè;

f) ka ſaſaukſchanas=liſtju 8. rubrikâ ſaſauzamà jaunekka familijas lozekku pateeſà darba=neſpehziba tikai pehz apleezinateem pilſehtu magiſtratu waj pagaſta ſapultſchu protokoleem ja=eeraksta (ſk. 1875. g. ukaſu krahj. Nr. Nr. 132, 179);

g) ka, kad ſaſauzamà jaunekka wezakais brahlis pateeſi zaur loſeſchanu (ne wis kà ſawwakneeks, weetneeks, dehk tihſchas lozekku maitaſchanas jeb atrauſchanahs no kara=deeneſta iſpildiſchanas) kara=deeneſtâ nodots un aktiwâ deeneſtâ deen, jeb ſchahdâ deeneſtâ ir nomiris (bet ne wis uſ nenoſazitu laiku atlaiſts), tad tas 7. rubrikâ japeeſihmè (ſk. 1874. g. ukaſu krahj. Nr. Nr. 36, 105, 113, 154 un 1875. g. ukaſu krahj. Nr. Nr. 86 un 66);

h) ka, ja pehz peerahdiſchanahm kahds no wihriſchku familijas lozekkeem ir paſudis, jeb ari zaur pagaſta ſapulzes ſpreedumu aiſſuhtits, tad ari tas 7. rubrikâ japeeſihmè (ſk. 1874. g. ukaſu krahj. Nr. Nr. 197, 122, 147, 176 un 1875. g. ukaſu krahj. Nr. 114), un beidſot

i) ka, ja ſaſauzamais jaunekkis familijâ weenigais dehls jeb ari gluſchi weens pats ir, tad tas 7. rubrikâ ja=eeraksta (ſk. 1874. g. ukaſu krahj. Nr. 82).

2. Saſaukſchanas=liſtju 8. rubrikâ, bes tahm jau preekſch ſchihs rubrikas noſazitahm ſinahm, ſmalki ja=uſdod, kuru ſkolu ſaſauzamais jaunekkis wiſpehdigi apmeklejis, pee kuras kategorijas ſchi ſkola pehz ſkolu=pahrſkata (ſk. peelikumâ pee kara=deeneſta likumu Nr. 82 no 1874) peeder, waj tas pilnigi ſcho ſkolu pabeidſis jeb tikai kahdu klaſi un kuru klaſi (ſk. ſkolu=pahrſkatu 1876. g. ukaſu krahj. Nr. 138). Reiſà ar to japeeſihmè, no ka, kad un ar kahdu numuru winam ſkolas=leeziba iſdota. Schè pagaſtu waldes it ihpaſchi top uſmanigas daritas, ka Irmlawas ſkolotaju ſeminars un Wez=Sahtes ſemkopibas ſkola pee III. kategorijas un ewangeliſki=luteriſkas pagaſtu= un draudſes=ſkolas pee IV. kategorijas mahzibas weetahm peeder (ſk. 1876 un 1877. g. ukaſôs Nr. Nr. 50 un 29).

3. Saſaukſchanas=liſtju 9. rubrikâ ja=eeraksta ſchahdi peeſihmejumi:

a) par teem ſaſauzameem jaunekkeem, kuri iſmekleſchanâ jeb apakſch teeſas ſtahw, ſmalki ja=apraksta, kahda noſeeguma dehk un pee kuras teeſas tee iſmekleſchanâ ſtahw, un

b) par teem ſaſauzameem jaunekkeem, kuri zaur teeſas ſpreedumu daſchas teeſibas ir paſaudejuſchi, ir ſmalki japeeſihmè, kahdas kahrtas= jeb perſonigas=teeſibas un zaur kuras teeſas ſpreedumu tee tahs paſaudejuſchi.

4. Saſaukſchanas=liſtju 10. rubrikâ, tos tur minetus kara=deeneſta likumu artikelus eewehrojot, japeeſihmè:

a) kad ſaſauzamais jaunekkis pehz kara=deeneſta likumu 52. art. wehlahs, ka winam dſihwes (mahju) buhſchanu dehk kara=deeneſta iſpildiſchanas laiks taptu aiſzelts uſ preekſchu, tad 10. rubrikâ japeeſihmè, kahda nekuſtinama manta, jeb kahds fabrikis, kuptſchoſchanas= jeb peknas=weeta tam peeder un kuru tas pats wada, kà ari no kuras teeſas jeb waldes un ar kahdu numuru winam par to leeziba iſdota (ſk. 1874. g. ukaſu krahj. Nr. 128);

b) ja ſaſauzamajs pehz kara-deeneſta likumu 53. art. mahzibas pabeigſchanas dehl war paildſina-ſchanu pagehret, tad japeeſihmè, kurâ ſkolâ, un ja eeſpehjams, ari kurâ klaſê tas ir, kà ari no ka, kad un ar kahdu numuru tam par to leeziba iſdota;

c) ja ſaſauzamajs kahdu no kara-deeneſta likumu 55. artikelî minetahm mahzibas-weetahm ir pa-beidſis, tad tas, kà ari par mahzibas weetas pabeigſchanu iſdotàs leezibas ſihmes numurs un datums, 10. rubrikâ japeeſihmè.

d) ja kriſtigs ſaſauktajs ſtahw kahdâ garigâ amatâ, kas mineti kara-deeneſta likumi 62. art., tad tas 10. rubrikâ japeeſihmè un japeemin, no ka, kad un ar kahdu numuru leeziba par to iſdota (ſk. 1875. g. ukaſu krahj. Nr. 195);

e) ja ſaſauzamajs peeder pee tahm kara-deeneſta likumu 63. art. minetahm perſonahm, tad 10. rub-rikâ japeeſihmè, kahdu pakahpeni un weetu winſch mahzibâ eenem, no ka, kad un ar kahdu numuru par to diploms jeb leeziba iſdota. Schè wehl it ihpaſchi ja-eewehro, ka dehl ſaſauzamà jaunekla peeſkaiti-ſchanas reſerwei, kad tas ſkolotaju amatâ ſtahw, tikai tahdas leezibas derigas, kuras iſdotas: pilſehtu elementar-ſkolu ſkolotajeem — no gubernas ſkolu direktoreem; Greeku-pareiſtizigu laukſkolu ſkolotajeem — no ſcho ſkolu inſpektoreem un ewangeliſku-luteriſku pagaſtu- jeb draudſes-ſkolu ſkolotajeem — no teem aprinku-marſchaleem, kuri peederigâs ſkolu waldês par preekſchneekeem eezelti (ſk. 1874. un 1876. g. ukaſu krahj. N. Nr. 163 un 50);

f) ja ſaſauzamajs par kugineeku, ſtuhrmani, ſtuhrmanu palihgu, ankerneeku, matroſi jeb maſchiniſtu deen, jeb kahdu zitu kara-deeneſta likuma 64. 65. un 66. art. minetu kugoſchanas amatu iſpilda, tad 10. rubrikâ ſmalki kugoſchanas amats japeeſihmè, kà ari no ka, kad un ar kahdu numuru par to leeziba iſdota. Schè wehl it ihpaſchi japeemin, ka dehl kugoſchanas amatôs ſtahwedamu ſaſauzamo peeſkaiti-ſchanas pee flotes-reſerwes, tikai tahdas leezibas derigas, kas ſchihm perſonahm iſdotas: no to kugu ihpaſchneekeem, uſ kureem tee pehz kontrakta jeb pehz zita noliħguma kalpo, bet ja tee ir ankerneeki jeb ankerneeku mahzekli — no ankerneeku komandeeretajeem jeb no ankerneeku beedribu preekſchneezibas (ſk. 1874. g. ukaſu krahj. Nr. 131, 148 un 149).

Ja no pilſehtu- un lauku-pagaſtu waldehm pee ſaſaukſchanas-liſtju ſagatawoſchanas wiſi augſcham minetee likumu noſazijumi un preekſchraksti taptu ſmalki eewehroti, tad liſtês tahdas nekahrtibas, kahdas lihdſ ſchim notikuſchas, par peem. tahdu perſonu eerakſtiſchana ſaſaukſchanas-liſtês, kuras ſen jau miru-ſchas, jeb paſuduſchas, nenahktu preekſchâ un aprinka komiſijahm kara-deeneſta leetâs buhtu eeſpehjams, ſaſauzameem jaunekleem noteikt tahs paweegloſchanas, kahdas teem pehz likumeem peekriht, un zaur to taiſnas ſuhdſibas nowehrſt. Pilſehtu- un lauku-pagaſtu waldehm ir pilnigi eeſpehjams, ſchihs pagehre-ſchanas un ſchos preekſchrakſtus iſpildit, tapehz ka tahm wiſas wajadſigàs ſinas, familijas- un rewiſijas-liſtes, iſwilkumi (iſrakſtiti) iſ metrik-grahmatahm un zitas gubernas awiſês iſſludinatas wezuma apleezi-naſchanas ir pee rokas, un tapehz ka tahs ſawu pagaſta lozekku familijas buhſchanu paſihſt un beidſot tapehz, ka tahm ir ta teeſiba, ſawus pagaſta lozekkus ihpaſchi ar ſcho noluhku pee ſewis aiſſaukt un no wineem wajadſigàs peerahdiſchanas pagehret.

Tapehz Kurſemes gubernas-komiſija kara-deeneſta leetâs **nolehmuſe:**

1. Wiſahm lauku-pagaſtu waldehm un wiſeem pilſehtu magiſtrateem uſdot:

a) pee ſaſaukſchanas-liſtju ſaſtahdiſchanas ſtingri pehz augſcham mineteem likumu noſazijumeem un preekſchraksteem iſturetees, tadehl ja wajadſigs ſaſauzamo jaunekku radus iſklauſchinat, tos uſmanigus darit uſ tahm paweegloſchanahm un teeſibahm, kahdas tee zaur wajadſigo doku-

mentu peeneſchanu war eemantot, ſchos dokumentus no wineem eeprasit, ſaſaukſchanas-liſtês wajadſigos peeſihmejumus eemeſt, un par wiſahm leetahm ruhpetees, ka liſtes top riktigi un pilnigi ſaſtahditas;

b) tuhlin pehz ſaſaukſchanas-liſtes ſaſtahdiſchanas, pagaſtu, bet it ihpaſchi ſaſauzamos un winu radineekus ſaſaukt kopâ, wineem liſtes iſlaſit preekſchâ, pehz eeſpehjas iſſkaidrot un pahrlabot, tad 14 deenas iſlikt tà, kà ikkatris tahs war redſet un to, ka tas notiks, pagaſta ſapulzei ſinamu darit, un beidſot

c) par to, kà ſchee darbi eet uſ preekſchu, kamehr liſtes wehl naw aprinka-komiſijahm kara-deeneſta leetâs eeſuhtitas, ik nedekas un proti ſeſtdeenâs komiſijahm ſinu laiſt.

2) Wiſahm aprinku-komiſijahm kara-deeneſta leetâs uſdot:

a) ſaſaukſchanas-liſtes gruntigi zaurluhkot, waj tahs, ka augſcham noteikts, riktigi un pilnigi ſaſtahditas, nepilnigàs weetas zaur wajadſigo ſinu eeprasiſchann papildit;

b) tahdâs reiſâs, kur iſrahdahs, ka ſaſaukſchanas-liſtes pehz augſchejeem noſazijumeem naw ſaſtahditas, wainigos lauku-pagaſtu wezakos un pagaſta ſkrihwerus zaur aprinka teeſu, bet pilſehtu pagaſtu-waldibu amata-wihrus zaur pilſehtu magiſtrateem pee ſtingras atbildes aizinat, un

c) par ſaſaukſchanas-liſtju ſaſtahdiſchanas darbeem ik pehz 14 deenahm un proti 1. un 15. datumâ katrâ mehneſî gubernas-komiſijai laiſt ſinu lihdſ tam laikam, kamehr par liſtês eerakſtito perſonu ſkaitu wehl naw ſinots, kas nedrihkſt wehlak notikt, ka lihdſ 15. junijam.

Peelikums D, pee kara-deeneſta-likuma art. 105.

Inſtrukzija,

kà familijas-liſtes jaſaſtahda.

§ 1. Pee ſaſaukſchanas-liſtju ſaſtahdiſchanas par tahm perſonahm, kas rewiſijas-liſtês eerakſtitas un tanîs eerakſtamas (art. 102 ta likuma par wiſpahrigu kara-deenſtu), der familijas-liſtes par ſarakſteem, kas rewiſijas-liſtes papildina.

Schihs familijas-liſtes top ſaſtahditas un weſtas no pagaſta-waldehm.

§ 2. Familijas-liſtes top ſaſtahditas iſ rewiſijas-liſtehm, pee kam jauſdod tee, kas jaunpeedſimuſchi un pehz rewiſijas peenahkuſchi, kà ari tee japeeſihmè, kas miruſchi un kas tanî laikâ no weenas rewiſijas lihdſ otrai uſ zitadu wihſi aiſgahjuſchi.

§ 3. Familijas top familijas-liſtês taî paſchâ kahrtibâ eerakſtitas, kahdâ winas rewiſijas-liſtê ſarakſtitas. Pehz rewiſijas peerakſtitee top liſtes beigâs eerakſtiti.

§ 4. Dehl peeſihmeſchanas liſtês katrai familijai ſawu lozekku peenahkſchana un aiſeeſchana jauſdod pagaſta-waldei waj paſchai waj zaur pagaſta-preekſchneeku, kur tahds ir.

§ 5. Pagasta-walde, kas familijas-listi wed (§ 1), pahrrauga ikgada augscham minetos peesihmejumus par peenahkschanu un aiseeschanu tanîs familijâs, kuru lozekki tanî gadâ safauzami. Schi pahrraudsischana japabeids wehlak weenu mehnesi preekisch safaukschanas-listju sastahdischanas.

§ 6. Par katru pahrgrosischanu safaukschanas-listê eerakstito personu familijas-buhschanâs, kas pehz listes eesneegschanas notikuse, pagasta-walde bes kawekka laisch sinu aprinka-komisijai kara-deenesta leetâs.

Peesimejums. Isskaidrojumi us jautajumeem, ko kahdas pagasta waldes zehluschas familijas-listju sagatawoschanas dehl, tà kà ari isskaidrojums, kà wezuma-sihmes no mahzitajeem war dabot, ir nodrukaas Kurseme gub. ukasu krahjumâ no 1874. g Nr. 118 un no 1875. g. Nr. 4.

Peelikums E, pee kara-deenesta-likuma art. 224.

Instrukzija,

preekisch polizejahm, kà jadara ar teem laudihm, kas atraujahs no kara-deenesta pildischanas.

I. Polizejai sawa amata pehz launi, pretlikumigi darbi, lai buhtu kahdi buhdami, janowehrsch un jaapspeesch; tamdehl tad ar ikkatrai polizejai no likuma usdots, ruhpetees un gahdat, ka tee winas amata-warâ un aprinki esoschi jauni laudis, kam wehl kara-deenests jaispilda, no schi peenahkuma neatraujahs.

Peesihmejums. Kara-deenests jaispilda un tamdehl pehz wilktas loses tanî jaeestahjahs ikgada, no 1. nowembra lihds 15. dezembrim, bet Sibirijâ — no 15. oktobra lihds 31. dezembrim, wiseem teem jauneem wihreeschem, kas us 1. janwari tanî gadâ, kurâ rekruschu-nemschana noteek, to wezumu no diwidsmit gadeem sasneeguschi, bes ween teem, kas kà sawwakneeki kara-deenestâ eestahjuschees (kara-deen. lik. art. 11, 14 un 103).

II. Kà tahdi, kas no kara-deenesta atraujahs, ir jausluhko, schee pehz 1852. gada dsimuschi jauni laudis, proti:

a) Tee, kas bes kahdeem swarigeem un eewehrojameem eemeslem apluhkoschanas-terminâ, kas nolikts preekisch teem us kara-deenesta pildischanu sasaukteem laudihm, naw meldejuschees, kad wineem, pehz iswilkta loses-numura, stahwoschâ kara-pulkâ bija jaeestahjahs (kara-deenesta lik. art. 214).

Peesihmejums. Swarigi un eewehrojami eemesli ir: bailiga jeb gruhta slimiba un ziti nepahrwarami, peederigâ wihsê peerahditi kawekki. Par slimibas peerahdischanu top atsihts: daktera un polizejas leezibas-raksts, waj kad slimâ dsihwes-weetâ daktera naw, tahsweetas garigneeka, meera-teesnescha waj pagasta-wezaka leezibas-sihme (kara-deen. lik. art. 136).

b) Tee, kas pehz tam, kad wini par notikuschu meldeschanos kara-deenesta pildischanas dehl pagaidusihmi dabujuschi, pehz tahdas sihmes nobeigschanahs peederigai kara-deenesta-komisijai to nepeerahda.

c) Tahdi ſtarp teem no eerakſtiſchanas deſmitâ dwehſeku-rewiſijâ atſwabinateem jeb pehz rewiſijas iſ nodoſchanas-makſadamas kahrtas iſſtahjuſcheem kaudihm (k. d. l. 95. art.), kas lihdſ 31. dezembrim tanî gadâ, kurâ wini to dſihwibas-wezumu no diwideſmit gadeem ſaſneeguſchi, bet kas 1853. gadâ dſimuſchi, lihdſ 1. julijam 1874, ne pee weena ſaſaukſchanas-aprinka ſewi naw likuſchees peerakſtitees (art. 95. 96. 97 un 212 k. d. l. un VIII. nodala Wisaugſtakâ ukaſî waldoſcham Senatam no 1mà janwara 1874).

b) Tahdi ſtarp teem rewiſijas-liſtês eerakſtiteem kaudihm, bes ween tee pee nodoſchanas-makſadamas kahrtas peederoſchi un lauku-pagaſtôs dſihwodami, kas naw gahdajuſchi, ka wineem no peederigas pilſehtas-waldes top iſdots leezibas-rakſts, ka wini lihdſ 31. dezembrim tanî gadâ, kurâ wini diwideſmito dſihwibas gadu ſaſneeguſchi, pee kahda ſaſaukſchanas-aprinka peerakſtiti (art. 94, 97 un 98 k. d. l.).

III. Lai waretu gahdat, ka kaudis no kara-deeneſta pildiſchanas neatraujahs, tad ir jaeewehro un jaiſpilda ſchee noſazijumi, kas atronahs:

Kara-deeneſta likumâ:

a) Wiſeem wihreeſcheem, bes ween Poku-ſemes eedſihwotajeem un wiſeem kaudihm, kas makſâ nodoſchanas un dſihwo lauku-pagaſtôs, wehlakais lihdſ 31. dezembrim tanî gadâ, kurâ wini diwideſmito dſihwibas-gadu pahrſneeguſchi, ir jagahdà, ka wineem top leezibas-rakſti iſdoti par peerakſtiſchanos pee ſaſaukſchanas-aprinkeem (art. 97 k. d. lik.).

b) Katram, kas uſ kara-deeneſta pildiſchanu ſaſaukts bes kawekka leezibas-rakſts par wina atnahkſchanu jaiſdod, proti:

1) teem, kas kà pawiſam negeldigi preekſch deeneſta atſihti waj teem, kas pee milizes peeſkaititi — wisgaligs leezibas-rakſts, un

2) teem, kas pagaida-laiku preekſch eeſtahſchanas deeneſtâ dabujuſchi, tà kà ari teem, kas wehl reiſ japahrluhko, kas ſlimu-namôs uſ prowi aiſraiditi jeb kas iſmekleſchanâ un ſem teeſahm ſtahw — pagaida-ſihme, kurâ ſkaidri jauſdod, zaur ko ta ſihme nobeidſahs.

c) Tamdehk uſ tahm ſihmehm, kas wiſeem teem kaudihm teek iſdotas, kam ſchihs ſihmes par peerakſtiſchanos pee kahda ſaſaukſchanas-aprinka uſ wiſu wihſi jauſrahda, jauſraſta peeſihmejumi, ka ſchee kaudis kara-deeneſta iſpildiſchanas dehk meldejuſchees (art. 97 un 161 k. d. l.).

Wisaugſtaki 14. maijâ apſtiprinatâ Walſtspadomes ſprecdumâ:

a) Birgereem un ſemneekeem no wihreeſchu kahrtas, kas to wezumu no 18 gadeem ſaſneeguſchi, bet ſaſaukſchanas wezuma wehl naw pahrſneeguſchi un deneſtu kà ſawwalneeki naw iſpildijuſchi, paſes un paildſinajumu-ſihmes jaiſdod uſ ihpaſchas krahſas papihri.

b) Uſ paſehm jauſraſta ar burteem: tas gads, kurâ tam, kas paſi jeb paildſinajuma-ſihmi dabujis, pee loſeſchanas jaeet, un

c) Minetàs paſes un paildſinajuma-ſimes pehz 1. nowembra tanî winâs uſdotâ ſaſaukſchanas-gadâ tikai tad wehl geldigas, kad uſ ſchihm paſehm jeb paildſinajuma-ſihmehm no peederigas teeſas tizis uſrakſtits, kà tas paſê jeb paildſinajuma-ſihmê wahrdâ faukts zilweks ſawu peenahkumu kara-deeneſta dehk iſpildijis.

IV. Polizejahm tahdu perſonu dehk, kas no kara-deeneſta pildiſchanas atraujahs, jaiſpilda ſchahdi peenahkumi:

1) winahm tee kaudis, kam pee kahda ſaſaukſchanas-aprinka jaleekahs peerakſtitees, jaiſdibina un pehz likumeem jaſtrahpè, kad wini ſcho peenahkumu lihdſ ta gada beigahm, kurâ wini pilnus diwideſmit gadus wezi tapuſchi, naw iſpildijuſchi (art. 212 kara. d. lik.).

2) winahm jaisdibina un pehz likumeem jaapstrahpè tee laudis, kam, pehz wilkta loschu-numura, stahwoschâ kara-spehkâ jaeestahjahs, bet kas bes eewehrojameem eemesleem tanî terminâ, kas nolikts preeksch teem us deeneſta pildischanu ſaſaukteem, naw atnahkuſchi (art. 214 k. d. l.);

3) winahm us to jaluhko, ka tee winu amata-aprinkôs dſihwodami jauni laudis, kas pehz 1852. gada dſimuſchi un ſaſaukſchanas-wezumu pahrſneeguſchi, tos zaur kara-deeneſta-likuma 160. artikeli pawehletus leezibas-rakſtus par meldeſchanos kara-deeneſta iſpildiſchanas dehk war uſrahdit;

4) winahm jaisdibina tee laudis, kam leezibas-raksti ir iſdoti, kà wini wiſpahriga kara-deeneſta iſpildiſchanas dehk meldejuſchees un kas pehz ſcho leezibas-rakſtu notezeſchanas pee ſawahm kara-deeneſta-komiſijahm naw meldejuſchees (art. 160 un 162 k. d. l.), un

5) winahm jaisdibina tee jauni laudis, kam paſes un biletes uſ roſa-krahſas papihri iſdotas, uſ kurahm, pehz 1. nowembra tanî uſ paſi uſdotâ ſaſaukſchanas-gadâ, par tam nekahds uſrakſts neatronahs, ka paſes jeb biletes uſrahditajs ſawus peenahkumus wiſpahriga kara-deeneſta pehz iſpildijis.

V. Ikkatrâ gadijumâ polizejai — kad winai eemeſls, no kahda zilweka peenemt, kà tas no kara-deeneſta pildiſchanas atraujotees — ir ta rekte, no tahda zilweka, kad winſch newar uſrahdit leezibas-rakſtu ka winſch preekſch 1852. gada dſimis, pagehret, lai uſrahda tos ſchè peeminetos dokumentus par ſawa peenahkuma iſpildiſchanu wiſpahriga kara-deeneſta dehl, proti:

1) no teem laudihm, kas nedſihwo lauku-pagaſtôs — leezibas-rakſtu par peerakſtiſchanos pee kahda ſaſaukſchanas-aprinka;

2) no birgereem un ſemneekeem, kas no ſawas paſtahwigas dſihwes-weetas aiſgahjuſchi — paſi jeb biketi preekſch uſtureſchanahs, un

3) leezibas-rakſtus, ka wini meldejuſchees pee kara-deeneſta iſpildiſchanas jeb to waijadſigu uſrakſtu uſ to leezibas-rakſtu par notikuſchu peerakſtiſchanos, jeb uſ paſi waj biketi, kad iſrahdijees, ka tas gads, kurâ ſcho dokumentu ihpaſchneekam bija jaeet pee loſeſchanas, jau notezejis.

VI. Ja gaditos, kà mineti leezibas-raksti (kas preekſchejâ pantinâ peeſaukti) par iſpildiſchanu to peenahkumu kara-deeneſta dehl no kahda zilweka, no kura japeenem, kà tas nodomajis no kara-deeneſta atrautees, netop peenesti, tad pagaſta walde iſdara preekſch-iſmekleſchanu pehz teem wiſpahrigeem noſazijumeem, kas doti kriminal-noſeegumu un pahrkahpſchanu iſdibinaſchanas dehk un iſdara tad tahlakas iſmekleſchanas dehk wiſu to, kas pehz likumigas kahrtibas waijadſigs, pee kam wina turklaht tàpat par wiſu, kas zaur preekſch-iſmekleſchanu iſdibinats, kà ari par tam, kas tahlakas iſmekleſchanas dehl notizis, laiſch ſinu tai komiſijai wiſpahrigà kara-deeneſta leetâs, pee kuras tas, kas no kara-deeneſta atrahwees, peeder, bet kad tas nebuhtu paſihſtams, — tai komiſijai, pee kuras aprinka ta iſmekledama polizeja peeder. Tamlihdſ pawiſam peeder pee pagaſta waldes peenahkumeem to kara-deeneſta-likuma artikelôs 212—214 mineto pahrkahpſchanu un noſeegumu iſdibinaſchana un ſodiſchana pehz likumeem.

(Senata ukaſs no 30 ſeptembra 1875 Nr. 35,728)

Peelikums F, pee kara-deeneſta-likuma art. 94.

Noſazijumi,

kà Schihdi japeeraksta pee ſaſaukſchanas-aprinkeem, kara-deeneſta iſpildiſchanas dehl.

Treſchâ februari Wiſaugſtaki apſtiprinatâ Walſts padomes ſpreedumâ ir ſchahdi noſazijumi:

1) Schihdeem kara-deeneſta iſpildiſchanas ſinâ taî apgabalâ, kur tee paſtahwigi peemiht, pehz dſihwes- jeb darba-weetas, japeeraksthahs waj nu pee pilſehtahm waj pee lauku pagaſteem, bet teem, kureem

naw paſtahwigas dſihwes- jeb darba-weetas, japeerakſtahs pee tahm pilſehtahm jeb pee teem lauku pagasteem, kur tee taî brihdî ir apmetuſchees, kad ſchis likums top iſſludinats.

2) Tahdu perſonu weetâ, kas preekſch deeneſta iſrahdahs par nederigahm, kà ari to weetâ, kas uſ deeneſta iſpildiſchanu naw atnahkuſchi, eeſtahjahs: pee kriſtigeem kriſtigi laudis, pee nekriſtiteem atkal tahdi, kas pee winu tizibas peeder.

Pehz kara-deeneſta likumu 97. art. wiſeem Schihdeem, kas ſaſneeguſchi 16 gadu wezumu un ne wehlak, ka lihdſ 31. dezembrim tanî gadâ, kad tee 20 gadus wezi palikuſchi, jaiſluhdſahs apleezinaſchana, ka tee pee kahda ſaſaukſchanas apgabala ir peerakſtiti.

Uſ ſchi pamata eekſchleetu Miniſtera kungs zaur zirkuler-preekſchrakſteem no 12. marta un 1. julija 1876. g. Nr. Nr. 9 un 40 ſtarp daſchahm zitahm leetahm uſdewis, ka wiſi Schihdi, kas 16 lihdſ pilneem 20 gadeem wezi, kara-deeneſta iſpildiſchanas ſinâ pee winu dſihwes- jeb darba-weetas ſaſaukſchanas-apgabala japeerakſta, kamdehl tad pilſehtu- un lauku-pagaſtu waldehm peenahkahs ſawâs waldibas robeſchâs uſ dſihwi apmetuſchos, minetâ wezumâ eſoſchus Schihdus, ja tas wehl nebuhtu notizis, peerakſtit, bet lihdſi ar to ſcho Schihdu familijas-liſtes eepraſit no pilſehtu waldehm, pee kurahm wini rewiſijâ peerakſtiti un kurahm ſchahda peeprafiſchana beſ kahdas pretoſchanahs ja-iſpilda.

Tee noſazijumi un preekſchraksti, kas uſ Schihdu peerakſtiſchanu un winu ſaſaukſchanas-liſtju ſaſtahdiſchanu ſihmejahs, ir ſchahdi:

Noſazijumi

par Schihdu peerakſtiſchanu pee ſaſaukſchanas apgabaleem kara-deeneſta iſpildiſchanas dehl un par peerakſtiſchanahs leezibas-ſihmju iſdoſchanu.

§ 1. Schihdeem paſcheem japeeneſs peederigahm pilſehtu- un lauku-pagaſtu waldehm peemeldeſchanahs, lai tos peeraksta pee ta ſaſaukſchanas aprinka, kur wini uſturahs, kà ari luhgſchanas, lai teem iſdod leezibu, ka tee tur peerakſtijuſchees.

§ 2. Peemeldeſchanahs-rakſtâ, dehl peerakſtiſchanas pee ſaſaukſchanas aprinka, waijaga ſchahdahm ſinahm buht: a) preekſchwahrds, tehwa un familijas wahrds; b) gads, mehneſis un deena, kurâ dſimis; c) kahrta; d) kahds darbs un amats: e) waj peerakſtamajs prot laſit un rakſtit, kahdu ſkolu tas pabeidſis, jeb kahdâ tas wehl mahzahs un no ka, kad un ar kahdu Nr. wina ſkolas-leezibas-ſihme ir iſrakſtita.

§ 3. Peemeldeſchanos tikai pats luhdſejs un tanî kahrtibâ war peeneſt, kahda noteikta preekſch luhgſchanas-rakſteem.

§ 4. Schihdu peerakſtiſchana pee winu dſihwes-weetas ſaſaukſchanas-aprinka kara-deeneſta iſpildiſchanas dehl noteek zaur to, ka tahs ſinas, kas peemeldeſchanahs-rakſtâ uſſihmetas, eeraksta tanî grahmatâ, kura pehz ſchemata Nr. 1 ir jawed.

§ 5. Peemeldetaja dſimſchanas gads pilſehtas- jeb lauku- pagaſta waldes preekſchſehdetajam minetâ grahmatâ jaeeraksta.

§ 6. Leeziba par peerakſtiſchanu lihdſ ar eeſneegteem dokumenteem tikai paſcham eeſneedſejam teek iſdota.

§ 7. Leeziba par peerakſtiſchanu top pehz ſchemata Nr. 2 iſrakſtita.

Schemats № 1.

Grahmata, kurâ ja-eraksta tee pee fafaukfchanas-apgabala peerakftitee Schihdi.

Peerakftitâ Schihda familijas wahrds, preekfch-wahrds un tehwa wahrds.	Gads, mehnefis un deena, kad dfimis.	Waj winfch prot lafit un rakftit, kurâ fkolâ tas fawu mahzibu beidfis, jeb kurâ fkolâ tas wehl mahzahs.	Kahds tam darbs jeb amats.	Kad (gads, mehnefis un deena) un ar kahdu numuru leezibas fihme par peerakftifchanu ifdota.	Kurâ gadâ un ar kahdu numuru winfch fafaukfchanas liftê eerakftits, jeb, ja fawwakigi eeftahjees, tad gads, mehnefs un numurs ta pafinojuma, kas par fcho eefuhtita kara-waldei.

Schemats Nr. 2.

Leeziba par peerakftifchanu pee fafaukfchanas apgabala.

Tas pee Jelgawas rewifijas draudfes peederigs Schihds Jofels Abramowitfchs Hirfchs, dfimis otrâ janwarî tuhkftofchs aftoni fimti peezdefmit un peektâ gadâ, kara-deenefta ifpildifchanas dehk ir peerakftits pee pirmâ Bauskas aprinka fafaukfchanas-aprinka. Ir Jelgawas gimnafiju, jeb Bauskas aprinka- jeb elementar-fkolu beidfis. Ir apteekeris, jeb kopmanis, jeb kurpneeks, fkroderis u. t. pr.

Dota no Schenberges pagafta waldes, 1. maijâ 1874. g. Nr. 151.

Pagafta wezakajs: Ans Karkling.

Teefas fkrihwers: Seiffert.*)

Pee Schihdu fafaukfchanas-liftju faftahdifchanas ja-eewehro tee pafchi nofazijumi, kahdi preekfch fafaukfchanas-liftju faftahdifchanas wispahrigi doti un kas iſtludinati ukafu krahjumâ no 1874. g. Nr 26, pee kam top peeminets, ka fchinî finâ uf deenefta fafauzamo fewifchka eedalifchana pehz winu tizibas naw waijadfiga, tapehz ka pehz eekfchleetu miniſterijas zirkulera no 19. oktobra 1876, g. Nr. 67 (fkatees Nr. 167 ukafu krahjumâ no 1876. g.) kriſtigo un Schihdu loſeſchana noteek kopâ.

Wifu to eewehrodama, Kurſemes gubernas komiſija kara-deenefta leetâs nolehma:

1) Wifeem pilfehtu magiſtrateem un lauku-pagaſtu waldehm uſdot:
   a) tos winu waldibas robeſchâs dſihwodamus jeb uſturedamos Schihdus, kas 16 lihdſ pilneem 20 gadeem wezi, bet kas pee fawas dſihwes- jeb darba-weetas fafaukfchanas-aprinka wehl naw peerakftiti, tuhlin pee tuwakâ fafaukfchanas aprinka peerakftit un pee tam pehz doteem likumeem turetees un peerakftiteem likumigas leezibas iſdot. Schê klaht japeemin, ka tahdu Schihdu peerakftifchana, kureem kara-deenestâ ja-eet un kuri muiſchas poliziju robeſchâs dſihwo jeb uſturahs, peekriht tahsweetas pagafta waldei;
   b) tamlihdſ peerakftito familijas-liſtes no tahm pilfehtu waj pagaſtu waldehm peeprafit, pee kurahm Schihdi peederigi, ar ſchihm liſtehm peerakftifchanas grahmatas ſalihdſinat, neriktigâs weetas pahrlabot, tad uſ kara-deeneſtu fafauzamos Schihdus fafaukfchanas-liſtês eerakftit un wifu to eewehrot, kas preekfch fafaukfchanas liftju fagatawofchanas ir noteikts.

*) Schemati №№ 1 un 2 ir dabonami Kurſemes gubernas tipografijâ, kur tos preekfch tam turehs gatawus.

2) Wiſahm aprinku komiſijahm kara-deeneſta leetâs paſludinat, ka ſchihs komiſijas preekſchrakſtu no 30. marta 1876. g. Nr. 454 atzelot, Schihdu ſafaukſchanas liſtes uſ wiſpahriga pamata pehz kara-deeneſta likumu 129. art. tahm zitahm liſtehm ir japeeleek klaht un naw ar ihpaſcheem mumureem ja-apſihmè.

3) Wiſahm meeſtu polizijahm uſdot, tuhlin ſaſtahdit wahrdu pahrſkatu par teem Schihdeem, kas winu robeſchâs dſihwo un ir taî wezumâ no 16 lihdſ pilneem 20 gadeem, un ſaſtahdito pahrſkatu peederigai pagaſta waldei peeſuhtit, kurai pehz apakſchâ peeliktà pahrſkata Schihdu peerakſtiſchana pee winu dſihwes weetas ſafaukſchanas aprinka peekriht.

4) Tapat ari wiſahm pilſehtu polizijahm uſdot, beſ kaweſchanas wahrdu pahrſkatu, tomehr tikai par teem ſchinî wezumâ buhdameem Schihdeem ſaſtahdit, kuri pilſehtas robeſchâs dſihwo un pee zitahm rewiſijas draudſehm peeder, un ſcho pahrſkatu pilſehtas draudſes waldei nodot.

Aprinka wahrds.	Meeſti, kurôs Schihdi dſihwo.	Kurai lauku-pagaſta waldei peekriht meeſtâ dſihwodamo Schihdu peerakſtiſchana pee ſafaukſchanas apgabala.
Dobeles aprinkis	Dobeles meeſts	Dobeles pagaſta waldei
Talſu "	Talſu "	Kronu Talſu " "
	Kandawas "	Kandawas " "
	Sabiles "	Brink-Pedwahles " "
	Saſmakas "	Erwahles " "
	Iluksſtes "	Schloſsbergu " "
Iluksſtes "	Wez-Subatas "	Produ " "
	Jaun-Subatas "	
	Griwas "	Kalkuhnes " "
	Saldus "	Saldus " "
Kuldigas "	Schenberges "	Schenberges " "
Bauskas "	Durbes "	Durbes " "
Grobinas "	Polangas "	Polangas " "

(Kurſemes Gubernas kara-deeneſta-komiſijas zirkulers no 22. janwara 1877. Nr. 246.)

Pelikums G, pee kara-deeneſta-likumu art. 97.

Kurſemes Gubernas- kara-deeneſta-komiſijas zirkulers no 30. junija 1877 Nr. 995.

Pehz Wiſaugſtakas pawehles no 3. februara 1876. g., kà ari pehz ſcho likumu noſazijumu iſſkaidrodameem eekſchleetu-miniſterijas zirkuler-preekſchrakſteem no 12. martà 1876 Nr. 9 un no 1. julija 1876 Nr. 40 (ſk. ukaſu krahj. no 1876 Nr. 54 un 118) waijaga wiſeem 16 lihdſ 20 gadu wezeem Schihdeem, kas preekſch winu uſtureſchanahs noteiktâ apgabalâ dſihwo, kara-deeneſta iſpildiſchanas ſinâ pee ſawas uſtureſchanahs weetas ſafaukſchanas-apgabala peerakſtitees.

Tahlak pehz kara-deeneſta likumu 119. un 122. art., kà ari pehz eekſchleetu-miniſterijas iſſkaidrodama zirkuler-preekſchraksta no 29. nowembra 1875 Nr. 107 tahm perſonahm, kas kara-deeneſta iſpildiſchanas dehk no weena ſafaukſchanas-apgabala pee otra grib peerakſtitees, pee peederigahm eeſtahdehm wiswehlakais lihdſ 15. janwarim taî gadâ, kad tee ſafauzami, tas jadara ſinams, kamehr pehz ſchi termina eeſneegtàs luhgſchanas, pahrrakſtiſchanahs dehk, tikai ar ta ſafaukſchanas-apgabala aprinka komiſiju atkauſchanu ir peelaiſchamas, kur ſchahdas perſonas pehz peederibas pee winu rewiſijas pagaſta jau ir peerakſtitas.

Kad nu zitu gubernu Schihdeem tikai ar ſinamahm noſaziſchanahm un proti tikai tad ir atkauts Kurſemes gubernâ uſturetees, kad teem waijadſigàs peerahdiſchanas jeb kad tee pehz Miniſtera zirkuler-preekſchraksta no 3. maija 1876 Nr. 19 (ſk. 1876. g. ukaſu krahj. Nr. 96) war peerahdit, ka tee pee kahda ſaſaukſchanas apgabala jau ir peerakſtiti, tad ſaprotams, ka tahdus Schihdus Kurſemes gubernâ tikai tad drihkſt pee deeneſta iſpildiſchanas ſpeeſt, kad tee pehz 110—122. art. noſazijumeem pee winu uſtureſchanahs weetas ſaſaukſchanas-apgabala pahrrakſtiti.

Bet lai turpmak no ſcho noſazijumu pahrkahpſchanas waretu iſſargatees, tad Kurſemes gubernas komiſija kara-deeneſta leetâs ir nolehmuſi:

1) Uſ kara-deeneſta likumu 119—122. art. norahdot, wiſahm pagaſtu waldehm Kurſemes gubernâ pawehlet:

a) Schihdu pahrrakſtiſchanu, ja tee to luhds, newar zitadi, ka ar eepreekſcheju ſarakſtiſchanos ar ſchahdu Schihdu rewiſijas draudſchu pilſehtu waldehm iſdarit un tanîs atgadijumôs, kur luhgſchanas pahrrakſtiſchanahs dehk pehz 15. janwara un beſ eewehrojama eemeſla, kà ari beſ peederigàs kara-deeneſta aprinka komiſijas atkauſchanas taptu eeſneegtas, tahs japamet ne-eewehrotas un peederigahm perſonahm japaſludina, ka tahm kara-deeneſts tur jaiſpilda, kur tahs peerakſtitas.

b) zitu gubernu Schihdus, kas luhgtu, lai tos pahrrakſta pee winu uſtureſchanahs weetas ſaſaukſchanas apgabala, bet pee tam bes paſes iſrahditos, tahkakas nolemſchanas dehk nodot tahs-weetas aprinka polizijas waldei.

2) Wiſeem pilſehtu magiſtrateem uſdot:

a) ſweſchu gubernu Schihdu pahrrakſtiſchanas dehk pee tahsweetas ſaſaukſchanas-apgabala, ja kahds to luhgtu, wiſu to eewehrot, kas turpmakâs agrak minetâs punktês minets.

b) ſawu draudſchu 16—20 gadus wezeem Schihdeem zitadi paſes ne-iſdot, ka tikai, kad tee pee ſawas uſtureſchanahs-weetas ſaſaukſchanas-apgabala peerakſtijuſchees un par to leezibas ſihmi peeneſuſchi.

3) Wiſahm pilſehtu un lauku polizijahm uſdot, uſ to ſtingri luhkot, ka winu amata apgabalâ dſihwodameem 16—20 gadus wezeem Schihdeem preekſchrakſtitàs peerakſtiſchanas-ſihmes buhtu, bet ar teem, kurus bes ſchihm ſihmehm ſaſtaptu, pehz teem noſazijumeem darit, kas doti tahdu perſonu pahrraudſiſchanas dehk, kas no kara-deeneſta iſpildiſchanas atraujahs (ſk. peelikumu E).

Peelikums **H**, pee kara-deeneſta-likuma art. 36.

Likumi par walſts-militſcheem.

(Wiſaugſtaki 30. oktobrî 1876 g. apſtiprinati.)

I. Kahrtiba, pehz kuras teek noſazits, kam ja-eeſtahjahs walſts-milizes deeneſtâ.

1. Kad walſts-militſchi teek ſaſaukti (kara-deeneſta likumu 5. art.), tad tee, kas pee militſcheem peeſkaititi (kara-deeneſta likuma 10. un 154. art.), preekſch deeneſta militſchu kara-pulkôs teek iſraudſiti pehz wezuma-ſchkirahm, ar to wiſjaunako wezuma-ſchkiru eeſahkot; pee ikkatras ſchkiras teek rinda pehz loſchu numuru kahrtas eewehrota, kahdus pee ſaſaukſchanas kara-deeneſta iſpildiſchanas dehk tahs wezuma-ſchkiras lozekli iſwilkuſchi. Pehz tahdas pat kahrtibas teek pirmàs ſchkiras militſchi (kara-deeneſta likumu 38. art.) uſ deeneſtu ſaſaukti, ja tee preekſch ſtahwoſchu kara-pulku pawairoſchanas waijadſigi.

2. Tee, kas pee winu atlaischanas is armijas- jeb flotes-reserwes (kara-deenesta likumu 36. art.), pee militscheem peeskaititi, teek preeksch deenesta militschu kara-pulkôs pehz schahdas kahrtibas israudsiti: Tee, kas pehz winu atlaischanas is reserwes, masak ne kà weenu gadu urlaubê bijuschi — kopâ ar pirmàs kategorijas militschu pirmo jaunako wezuma-schkiru; tee, kas urlaubê weenu lihds diwi gadeem bijuschi — kopâ ar otru wezumaschkiru; tee, kas 2—3 gadi urlaubê bijuschi — kopâ ar treschu wezumaschkiru, un wispehdigi tee, kas ilgaki ne kà trihs gadus urlaubê bijuschi, bet wehl naw saneeguschi 40. dsihwibas gadu — kopâ ar pirmàs kategorijas militschu zetorto wezuma-schkiru.

3. Zik wihru ir waijadsigs preeksch militschu kara-pulku sastahdischanas, teek zaur Wisaugstako manifestu par militschu sasaukschanu nosazits. Ja militschu sasaukschana preeksch stahwoschu kara-pulku pawairoschanas buhtu waijadsiga, tad militschu skaitu zaur Wisaugstako, waldoscham Senatam laistu ukasu war nosazit (kara-deenesta likumu 39. art.). Sasauzamais militschu skaits, kas waijadsigs preeksch armijas un flotes militschu pulka pawairoschanas, teek zaur repartiziju pehz eedsihwotaju skaita nosazits: gubernâs — no Kara-ministera un gubernas aprinkôs — no gubernas-komisijas kara-deenesta leetâs.

4. Kad militschus sasauz, tad ik katram, kas leezibu par to dabujis, ka winsch militscheem peeskaitits (160. un 161. art.), japeeteizahs tanî sasaukschanas-apgabalâ, pee kura tas peerakstits.

5. Pahrrakstischanai preeksch peeteikschanahs pee militschu sasaukschanas no weena sasaukschanas-apgabala pee otra, janoteek pehz teem nolikumeem, kas kara-deenesta likuma 120. un 121. art. doti, pee kam tee nosazijumi kara-deenesta likuma 119. art. naw ja-ispilda. Peeteikschanahs pahrrakstischanas dehl teek katrâ laikâ preti nemtas, bet tomehr tikai lihds tam laikam, kad Wisaugstaka pawehle militschu sasaukschanas dehl teek pasludinata.

6. No sasaukschanas us deenestu teek tahs pee milizes peederoschas personas atswabinatas, kas kara-deenesta likumu 24. art. peeminetas, tà kà ari tee skolotaji, kas skolu amatôs stahw (kara-deenesta likumu 63. art. 3. pkt.).

7. No ta preeksch deenesta sasaukto militschu skaita teek preeksch flotes-komandas papildinaschanas un preeksch flotes-milizes sastahdischanas, bes tahm is flotes-reserwes atlaistahm personahm, israudsiti: a) kuigineeki un stuhrmani preeksch tahlahm braukschanahm un preeksch braukschanahm gar juhrmalu un mechaniki (Mechaniker), kas kugu maschines wada; b) tee, kas par matroscheem us juhras kugeem un juhrmalas laiwahm ir braukuschi; c) tee, kas par maschinisteem jeb krahsa-kurinatajeem us garainu-kugeem, waj par amatneekeem deenejuschi fabrikôs, kurôs garainu-kugi teek buhweti; d) kugu-zimermani, tee kas pee kugu islahpischanas un pikeschanas peedalijuschees, un katlu kaleji; e) tee, kas ar juhras sweiju nodarbojahs un f) no atlikuscho militschu skaita tik daudz, zik wehl waijadsigi isleekahs.

II. Par militschu kara-pulku sastahdischanu un eedalischanu.

8. Militschus sasauz un is teem sastahda sewischkas kara-pulku dakas wisihsakà laikà un ne wehlaki ne kà 28 deenâs, rehkinot no tahs deenas, kad Wisaugstakà pawehle militschu sasaukschanas dehl gubernâs sanemta.

9. Militschus eedala: kahjneeku druschinôs, jahtneeku- (сотня) un flotes-komandâs. Zik leelahm jabuht druschinu un jahtneeku-komandahm, teek nodibinats zaur ihpascheem nosazijumeem.

10. Zik druschinu kahjneeku, jahtneeku un flotes komandu katrâ gubernâ jadibina, teek zaur Wisaugstako manifestu militschu sasaukschanas dehl nosazits.

11. Kahjneeku druſchini un jahtneeku komandas teek dibinatas gubernâs, bet flotes komandas tanîs weetâs, kas preekſch tam no juhras-miniſterijas noteiktas.

12. Katras gubernas militſchu ſawahkſchanahs weetas teek noſazitas no gubernas komiſijas kara-deeneſta leetâs, pee kam ja-eewehro, ka katrâ weetâ maſakais weenu druſchinu- jeb jahtneeku komandu waretu dibinat.

13. Katras gubernas milize ſtahw apakſch gubernas militſchu preekſchneeka. Schim pahrwaldneekam ir ſewiſchka walde pehz ihpaſcha noſazijuma (Etat).

14. Ofizeeri preekſch milizes teek katrâ gubernâ no gubernas ſemſtwas-ſapulzes wehleti, (bet kur ſemſtwas eetaiſes wehl nebuhtu eeweſtas, no gubernas-komiſijahm kara-deeneſta leetâs). Par tahm preekſch ofizeeru weetahm iſwehletahm perſonahm teek tuhliht pehz winu iſwehleſchanas Kara-miniſterim zaur gubernatoreem ſina laiſta. Gubernas-militſchu, druſchinu un jahtneeku-komandu preekſchneeki teek preekſch ſcheem amateem Wiſaugſtaki apſtiprinati, par tahm perſonahm, kas preekſch zitahm ofizeeru weetahm iſwehletas, teek zaur pawehlehm kara-nodalâ ſludinajums laiſts. Flotes-militſchu-komandu ofizeeru-weetas teek pehz juhras-miniſterijas nolemſchanas eenemtas no ofizeereem, kas pee flotes nodalas peeder, un kuri reſerwei peeſkaititi, waj iſ deeneſta atlaiſti, waj ari wehl aktiwâ deeneſtâ ſtahw.

15. Atkauts ir preekſch ofizeeru-weetahm iſwehlet:

a) par gubernas-militſchu, kahjneeku-druſchinu un jahtneeku-komandu preekſchneekeem tahdas perſonas, kas aktiwâ deeneſtâ ofizeera kahrtâ ſtahwejuſchas un noſazito laiku armijas jeb flotes reſerwê iſdeenejuſchas;

b) par kompaniju preekſchneekeem, bes tahm augſchejâ punktâ peeminetahm perſonahm, tahdus, kas kurſu tanîs 3 pirmâs mahzibas-weetâs pabeiguſchi, kad tee pee karapulkeem lehgera laikâ 6 nedelas praktiſkâ deeneſtâ iſmahzifchanahs dehk pawadijuſchi un labu ekſamu par frontes un garniſona deeneſtu nolikuſchi.

Peeſihmejums. Peeminetahm perſonahm pa to laiku, kamehr tahs pee kara-pulkeem uſturahs, lai iſmahzitos praktiſku deeneſtu, paſchahm jagehrbahs un jagahdà par ſawu uſturu. Kahrtiba, pehz kuras ſchihs perſonas peekomandeerejamas, preekſch winu mahzibas un pahrbaudiſchanas, kà ari preekſch leezibu iſdoſchanas ſchihm perſonahm par noliktu ekſamu, teek noſazita no Kara-miniſtera.

c) par jaunakeem ofizeereem, bes tahm a) un b) punktâ apſihmetahm perſonahm — tahdus, kas abâs pirmâs 2 kategorijas ſkolâs ſawu kurſu pabeiguſchi, bet no teem, kas 3. kategorijas ſkolu mahzibas kurſu pabeiguſchi, tikai tos, kas walſts-deeneſtâ waj ari zaur wehleſchanu krona-muiſchneeku jeb draudſes (pagaſta) amatôs ſtahwejuſchi jeb wehl ſtahw.

Peeſihmejums. Pee mineto perſonu eewehleſchanas tanîs peeminetôs amatôs ir juluhko uſ tam, ka perſonas ar generaka rangu pret winu gribu neteek ſem ſtahba-ofizeereem, un ka ſtahba-ofizeeri neteek ſem wirs-ofizeereem eezelti.

16. Kad Wiſaugſtakà pawehle paſludinata, ka tahs preekſch ofizeeru weetahm iſwehletas perſonas pee militſcheem peeſkaititas, tad wiſahm zitahm apſtiprinaſchanahm uſ militſchu preekſchneeka preekſchâ likſchanu janoteek pehz tahs preekſch ſtahwoſcheem kara-pulkeem noliktas kahrtibas.

17. Dakteri preekſch militſchu kara-pulku dakahm ir pehz ſewiſchkas no Kara-miniſtera dodamas inſtrukzijas no gubernas-komiſijas kara-deeneſta leetâs apſtiprinami.

18. Saſtahditas druſchinu- un jahtneeku-komandas teek no tahsweetas tuwakà kara-preekſchneeka apluhkotas un kad tahs par pilnigi ſaſtahditahm un uſ zeku gatawahm teek atraſtas, tad par to no gubernatoreem teek wirs-ſtahbam ſina laiſta. No ſchi laika rehkinot militſchu kara-pulki ir tapat, kà ziti ſemes kara-pulki kara-miniſterijai padoti. Pee flotes-milizes peederoſchi militſchi, no tahs deenas rehkinot, kad tee tanîs weetâs atnahkuſchi, kur flotes-komandas teek ſaſtahditas, ir juhras-miniſterijai padoti.

III. Kahdas teesibas un kahdi peenahkumi ir teem, kas militschu deenestâ stahw.

19. Personas, kas pee milizes deenestâ stahw un proti tà pat tahs, kas ofizeeru-amatôs ir, kà ari tahs, kas par saldateem deen, bauda wisas walsts-deenesta teesibas, kas tahm pee aktiweem kara-pulkeem deenestâ stahwoschahm personahm peekriht, un ir padotas kara-likumeem. Katram pee milizes peederoscham wihram, kad tas deenestâ eestahjahs, teek sewischka kara-deenesta sihme dota, kas schahweena tahlumâ redsama un ko pee ik katrahm drahnahm war walkat.

20. To personu teesibas, kas milizê ispilda ofizeeru-weetas un proti tà pat personigas deenesta-teesibas, kà ari tahs teesibas, kas uz komandu sihmejahs, teek nosazitas pehz tahm rektehm, kas peekriht schè turpmak sarakstitahm armijas rangas-klasehm un amateem, proti:

a) gubernas-militschu preekschneeka teesibas sa-eetahs ar general-majora tschinu un diwisijas preekschneeka amatu;

b) druschinu-komandas preekschneeka — ar palkawneeka weetneeka tschinu un atdalita bataljona komandeera amatu;

c) jahtneeku komandas preekschneeka — ar majora tschinu un atdalitas eskadronas komandeera amatu;

d) kompanijas preekschneeka un wezakà adjutanta gubernas-militschu preekschneeka pahrwaldè — kapteiņa tschinai un kompanijas preekschneeka amatam;

e) jaunakà ofizeera, druschinu adjutanta un rentmeistera — leitnanta tschinai un jaunakà ofizeera amatam.

Peeminetas personas bauda, kamehr tahs militschu deenestâ stahw, tahs teesibas, kas ar to tschinu saweenotas, kura winu amatam lihdsiga.

Druschinu ahrsts teek pehz sawa amata wezakam bataljona ahrstam lihdsigi rehkinats.

21. No pirmajahm tschetrahm militschu wezuma-schkirahm tee, kas pirmàs un otràs kategorijas mahzibas-weetu kursu pabeiguschi un pehz 15. art. b punktes eemantojuschi to teesibu, ka tos war iswehlet par militschu kompanijas preekschneekeem, kad wini teek sasaukti uz deenesta ispildischanu armijâ, ir jaeestahda jaunako wirs-ofizeeru amatâ, bet pirma ofizeera-tschina wineem tikai pehz ihpascheem nopelneem teek peeschkirta.

22. Tee no tahm 15. art. a un b punktês peeminetahm personahm, kas preeksch ofizeeru weetahm milizê naw iswehleti, neteek pret winu wehleschanos preeksch milizes deenesta isredseti, bet paleek reserwê, ka tee waretu eestahtees truhkstoscho ofizeeru weetâ milizê, tà kà ari armijâ, kad wini pee tahm 4 pirmahm wezuma-schkirahm peeder.

23. Militschi iz apaksch-kareiwu skaita, kas iz armijas- un flotes-reserwes (art. 2) no deenesta atlaisti, bauda, kamehr wini milizes deenestâ ir, tahs teesibas, kas peeschkirtas teem, kas no brihwa prahta atronahs deenestâ pee stahwoscheem kara-pulkeem.

24. Wisi tee, kas milizê deenejuschi, patur to teesibu, militschu mundeerinu walkat, pehz teem nolikumeem, kas kara-mundeerina walkaschanas deht doti preeksch tahm personahm, kuras stahwoschôs karapulkôs deenejuschas.

25. Tee, kas ofizeera kahrtâ ir un militschu deenestâ sw. Jura goda-sihmi eemantojuschi, top, ja wini aktiwâ deenestâ pee stahwoscheem kara-pulkeem eestahjahs, tanî tschinâ apstiprinati, kahdâ tee pehz 20. art. milizê stahweja.

26. Tahdi, kas no sawa amata walsts ziwil-deenestâ uz milizi sasaukti, patur scho sawu amatu un eestahjahs atkal tanî, tik lihdz kà wini no milizes teek atlaisti.

IV. Kas darams, kad militschi sasauzami un pehz kahdas kahrtibas tee preeksch deeneſta isredsami.

27. Gubernas- un aprinka-komisijahm kara-deeneſta leetâs peekriht ta isdarischana pee to perſonu ſaſaukſchanas un isredſeſchanas preekſch deeneſta, kas pee milizes peeder, tà kà ari pee ſewiſchku kara-pulku ſaſtahdiſchanas iſ teem un pee flotes-milizes militſchu noſuhtiſchanas uſ ſawahkſchanahs-weetahm. Preekſch ſchi noluhka eeſtahjahs kara-deeneſta leetu gubernu-komiſijâ gubernas ſchandarmu preekſchneeks.

28. Lai militſchu ſaſaukſchana uſ deeneſta iſpildiſchanu eetu pehz kahrtas, tad teek nolikts, ka militſchu ruki jawed. Kahrtiba preekſch ſcho rukU ſagatawoſchanas un weſchanas, tà kà ari tee peenahkumi, kas ſchinî ſinâ kara-deeneſta komiſijahm un tahm waldehm ja-iſpilda, kuras tahsweetas ſaſaukſchanas-liſtes ſagatawo (kara-deeneſta likumu 102. art.), teek noſaziti zaur inſtrukziju, kas no eekſchleetu Miniſtera weenôs prahtôs ar Kara-miniſteri laiſchama. Zaur tahdu inſtrukziju teek ari kahrtiba preekſch militſchu ſaſaukſchanas uſ ſawahkſchanahs-weetahm noſazita.

29. Gubernu-komiſijas kara-deeneſta leetâs ſagatawo un tura alaſch gatawus: a) general-plahnu preekſch gubernas-militſchu nodibinaſchanas pehz ta muduka, kas no kara-miniſterijas wirs-ſtahba preekſch tam teek dots, pee kam ari ja-uſdod preekſchlikumi par to, kas pehz tahsweetas buhſchanahm daram-s, lai militſchu kara-pulku nodibinaſchana ar ſekmi iſdotos un lai tos ſpehtu ihſtâ laikâ apgahdat ar wiſu, kas pehz likuma waijadſigs, un b) ſarakſtu par teem, kurus gubernâ preekſch ofizeeru weetahm waretu iſwehlet (15. art.).

30. Plahns preekſch gubernas-militſchu nodibinaſchanas teek no gubernas-komiſijas kara-deeneſta leetâs preekſchâ ſtahdits wirs-ſtahbam tanî no pehdeja noſazitâ terminâ.

V. Par iſdoſchanahm pee militſchu ſaſaukſchanas.

31. Wiſas iſdoſchanas preekſch pirmàs kategorijas militſchu uſtura un ſuhtiſchanas, kas teeſcham preekſch ſauſas ſemes kara-pulku un flotes papildinaſchanas teek ſaſaukti, neſs augſts kronis.

32. No iſdoſchanahm par militſchu kara-pulku nodibinaſchanu un uſtureſchanu (9. art.) teek uſ walſtsmantas rehkinumu ſchahdas iſdoſchanas liktas: peeminetu kara-pulku apgahdaſchana ar eerotſcheem, ſchaujamo, bungahm, taurehm preekſch ſinas doſchanas un trompetehm, kà ari winu pilniga uſtureſchana, rehkinot no tahs deenas, kad tee eeſtahjahs ſem kara- un juhras-miniſterijas, lihdſ tai deenai, kad tos no deeneſta atlaiſch.

33. Pee militſchu kara-pulku nodibinaſchanas peenahkahs ſemſtwas waldehm:

a) wiſpirmà militſchu un wiſpahrigi druſchinu- un jahtneeku-komandu apgahdaſchana ar mundee-rina- un iſrihkoſchanas-leetahm, beſ ween tahm, kas 32. art. peeminetas;

b) ſirgus un brauzamos rihkus ſagahdat;

c) druſchinu komandas apgahdat ar kara-aptekeem;

d) druſchinu kompanijas un jahtneeku komandas apgahdat ar wiſahm ſaimneezibas leetahm;

e) ja wajadſigs, weenu pa wiſahm reiſahm ofizeereem un dakteeem preekſch pahreeſchanas zitâ dſihwoklî iſlihdſet ar naudu;

f) katru pee milizes peederoſchu wihru kà ari milizes kara-pulkus pilnigi uſturet un eekortelet, lihdſ tai deenai, kad tee eeſtahjahs kara jeb flotes nodakâ.

Peeſihmejums. Tanîs weetâs, kur ſemſtwas eetaiſes wehl naw eeweſtas, tee ſchinî artikelî noſaziti peenahkumi iſpildami no gubernu- un aprinku-komiſijahm kara-deeneſta-leetâs.

34. Tapat katra pee milizes peederoſcha wihra apgahdaſchana ar wiſahm waijadſibahm, kà ari druſchinu un jahtneeku komandu iſrihkoſchana, noteek pehz ſewiſchka faraksta, kas kara-miniſterijâ ſagatawots un zaur walſts-padomi Wisaugſtakas apſtiprinaſchanas dehl teek eeſneegts.

35. Tahs 33. art. peeminetas iſdoſchanas war ſemſtwas waldes, kamehr preekſch tam waijadſigas ſumas peedſihtas, aiſdod no tahs naudas, kas atronahs winu glabaſchanâ. Ja ſchahdas naudas nebuhtu, tad Finanzminiſters ſemſtwas waldehm waijadſigo ſumu aiſleen.

36. Aiſdoto naudu (35. art.) ar Finanzminiſtera atwehleſchanu war 3 lihdſ 6 gadeem pagaidit.

37. Gubernu ſemſtwas waldes tura weenumehr aprehkinumu gatawu par tahm iſdoſchanahm, kas kahdâ noliktâ terminâ waijadſigas preekſch kahda militſchu kara-pulka kahjneeku druſchinu un jahtneeku-komandas dibinaſchanas, apgahdaſchanas un uſtureſchanas, kà ari preekſch gubernas milizes-preekſchneeka waldes. Weens eksemplars no ſchi aprehkinuma teek Finanzminiſterim ſinaſchanas dehl peeſuhtits.

Peeſihmejums. Tanîs weetâs, kur ſemſtwas eetaiſes wehl naw eeweſtas, teek ſchis aprehkinums no gubernas-komiſijahm kara-deeneſta leetâs kopâ ar preſtandu-komiteju ſagatawotas un pehz tam kad tas no Eekſchleetu- un Finanz-miniſtereem zaurluhkots, pehz noſazitas kahrtibas Wisaugſtakas apſtiprinaſchanas dehl preekſchâ ſtahdits.

VI. Par milizes atlaiſchanu.

38. Milize teek zaur Wisaugſtaku ukaſu waldoſcham Senatam atlaiſta.

39. Gubernu milize teek zaur pawehli no kara-deeneſta leetu gubernas-komiſijas uſ mahjahm atlaiſta, kurai ari peenahkahs wiſas no militſcheem pee winu atlaiſchanas pehz likuma uſdotas praſibas zauri luhkot un par to gahdat, ka tahs teek iſpilditas.

40. Sem kara-miniſterijas wairs neſtahw: tee, kas pee ſtahwoſcheem kara-pulkeem atronahs — rehkinot no tahs deenas, kad wini no ſcheem kara-pulkeem atlaiſti, bet tee, kas militſchu kara-pulkôs atronahs, no tahs deenas rehkinot, kad ſchee kara-pulki atlaiſti. No krona teek uſtureti: pirmajee — lihdſ tai deenai, kad tee nonahk ſawâ dſihwes-weetâ, bet pehdejee — lihdſ tai deenai, kad tee nonahk tanîs weetâs, kur tee teek atlaiſti. Par militſchu aiſſuhtiſchanu no ſchihm weetahm uſ winu dſimteni, jagahdà ſemſtwai.

41. Apbrunoſchanas- un iſrihkoſchanas-leetas, kuras milize iſ kara-nodaļas dabujuſe, teek beſ brahkeſchanas artilerijas nodaļai un kara-apgahdaſchanas waldei atdotas, bet tahs leetas, ko ſemſtwa dewuſe, teek ſemſtwas-waldehm atdotas. Militſcheem dotas drehbes un apawi teek teem par winu ihpaſchumu atſtahti.

VII. Kà tee ſtrahpejami, kas uſ militſchu deeneſtu naw atnahkuſchi.

42. Tee, kas beſ eewehrojameem eemeſleem tanî preekſch ſaſaukſchanas noliktâ terminâ uſ militſchu deeneſtu naw atnahkuſchi, teek ſoditi ar tahm ſtrahpehm, kas noſazitas kara-ſtrahpes-likumu grahmatas 146. art. par atrauſchanos no deeneſta; bet ja tee pehz milizes atlaiſchanas, preekſch kuras tee bija ſaſaukti, teek atraſti, tad tee ſodami ar ziwil-zeetumu no 4—8 mehneſcheem.

Walsts-milizes druschinu budschets.

	Tschinowniku skaits.	Zik leela lone ik katram par gadu teek maksata. rubk.	kap.
Druschinu pahrwaldneeks	1	531	—
Kompanijas pahrwaldneeks	4	366	—
Jaunakee ofizeeri	8*)	312	—
Kopâ	13		
Dakteris	1	414	—
Frontê stahwoschi apakschneeki:			
Feldwebeki	4	24	—
Unterofizeeri (урядниковъ) wezaki	20	18	—
Unterofizeeri (урядниковъ) jaunaki	56	4	5
Bundseneeki druschinu	1	18	—
Bundseneeki kompaniju	4	2	85
Taures puhteji druschinu	1	18	—
Taures puhteji kompaniju	4	2	85
Militschi	no 548 —900*)	2	70
Kopâ	638—990		
Militschi, kas nestahw frontê:			
Skrihweri	3	16	95
Feldscheri	2	36	—
Plinschu kaleji	2	2	70
Plinschu scheftes taisitajs	1		
Prasti militschi	19*)		
Kopâ	27		
Juhgi:			
Preeksch rentejas un aktihm	1		
Preeksch prowianta, strahdneeku pulka katla un preeksch ustura	4		
Sirgi preeksch scheem juhgeem	15		
Gada laikâ teek maksats:			
I. Galda-nauda:			
Druschinu pahrwaldneekam	—	900	—
Kompanijas pahrwaldneekam	—	300	—
Adjutantam un rentmeisteram	—	240	—
Dakterim	—	165	—
II. Wehl klaht islihdsiba pee galda-naudas druschinu pahrwaldneekam	—	600	—
III. Lones pawairoschana klaht kà deenas-nauda pa 8 rubk. ik mehneschus katram ofizeer., kam galda-naudas naw, nosazits	—	—	—
IV. Preeksch kanzelejas isdoschanahm	—	115	—

*) Starp teem 1 adjutants un 1 rentmeisters, kursch ari ir korteku meisters.

*) Starp teem preeksch katras kompanijas 128—216 wihru areerotscheem, preeksch 32—54 rindahm barâ un 9 bes eerotscheem.

*) No schi skaita teek 5 preeksch braukschanas, un preeksch ofizeeru un dakt. apdeeneschanas 14 wihri nemti.

Peesihmejums 1. No tahs schè pehz oklada noteiktas lones un galda-naudas naw atwelkama ta zitur pehz likuma maksajama daka preeksch slimneeku nama, sahlehm, pensijas- un inwalidu-kapitala.

Peesmej. 2. Wiseem kareiweem teek bes tahs augschâ peeminetas ustura sumas wisas zitas eenahkschanas atwehletas, kas pehz pastahwoscheem nolikumeem nosazitas preeksch armijas infanterijas kareiwu lonehm.

Gubernas milizes-pahrwaldneeka waldes budschets.

	Schinowniku skaits.	Zik leela lone ik katram par gadu teek maksata. rubl.	kap.
Gubernas milizes-pahrwaldneeks	1	1017	—
Wezakais adjutants	1	366	—
Skrihweris	2	25	35
Militschi	5*)	2	60
Juhgs preekisch aktihm	1		
Preekisch schi juhga sirgi	3		
Gada laikâ teek maksats:			
I. Galda-nauda:			
Milizes-pahrwaldneekam	—	2400	—
Wezakam adjutantam	—	420	—
II. Milizes-pahrwaldn. klaht pee galda-naudas	—	1500	—
III. Preekisch kanzelejas isdoschanahm	—	100	—

*) No schi skaita preekisch milizes-pahrwaldn. apdeeneschanas 3, preekisch adjutanta apdeeneschanas 1 un preekisch aktu weschanas 1 wihrs.

Walsts milizes-jahtneeku komandas budschets.

Jahtneeku-komandas pahrwaldneeks	1	441	—
Jaunakee ofizeeri	2	339	—
Kopâ	3		
Frontê stahwoschi apakschneeki:			
Wezakais waktmeisters	1	24	—
Unterofizeeri (урядниковъ) wezaki	4	18	—
Unterofizeeri (урядниковъ) jaunaki	8	4	80
Trompetneeks	1	4	80
Militschi jahtneeki	120	3	45
Militschi kahjueeki bes eerotscheem	5	2	70
Kopâ	139		
Militschi, kas nestahw frontê:			
Skrihweris	1	16	95
Feldscheris	1	36	—
Plinschu kalejs	1	2	70
Prasti militschi	5*)		
Kopâ	8		
Frontes sirgi	134		
Juhgs preekisch prowianta, strahdneeku pulka un preekisch ustura katla	1		
Sirgi preekisch scheem juhgeem	3		
Gada laikâ teek maksats:			
I. Galda-nauda:			
Jahtneeku komandas pahrwaldneekam	—	600	—
Wezakam ofizeerim	—	240	—
II. Jahtneeku-komandas pahrwaldneekam klaht pee galda-naudas	—	300*)	—
III. Lones pawairoschana klaht kà deenas-nauda pa 8 rubl. ik mehneschus katram ofizeerim, kam galda-naudas nemaksà	—	—	—
Preekisch kanzelejas isdoschanahm	—	30	—

*) No schi skaita 1 preekisch braukschanas un 4 preekisch ofizeeru apdeen.

*) Schi nauda teek tikai tad maksata, kad jahtneeku komanda neteek peeskaitita regimentei.

Peesihmejumi 1. No tahs schè pehz oklada noteiktas lones un galda-naudas naw atrehkinama ta zitur pehz likuma nowelkama daka preeksch slimneeku nama, sahlehm, pensijas- un inwalidu-kapitala.

Peesihmejums 2. Wiseem kareiweem teek bes tahs augschâ peeminetas naudas preeksch ustura, wisas zitas eenahkschanas atwehletas, kas pehz pastahwoscheem nolikumeem nosazitas preeksch armijas infanterijas un kawalerijas.

Nosazijumi

par to, kà pirmàs kategorijas militschu un to personu pahrskati sagatawojami un wedami, kas pehz atlaischanas is armijas un flotes reserwes militscheem peeskaititas.

(Pee walsts milizes likumu 28. art.)

1. Ne wehlaki kà diwi nedelas pehz pabeigtas sasaukschanas aprinka-komisijas kara-deenesta leetâs sastahda ik gadus pahrskatus par tahm personahm, kuras pee sasaukschanas milizei peeskaititas, un proti: a) weenu wispahrigu pahrskatu par katru apgabalu sewischki pehz schemata Nr. 1 un b) weenu ihpaschu pahrskatu par tahm 95. art. minetahm personahm pehz schemata Nr. 2.

2. Kad komisija sawas sasaukschanas darbus apgabalâ ir pabeigusi, tad sasaukschanas-listes otrais eksemplars tuhlin ja-aissuhta pilsehtu- jeb lauku-pagastu waldehm atpakaļ, pehz tam, kad listê ir eerakstits, kahdu losechanas numuru katris sasauktajs iswilzis un kursch no sasaukteem milizei peeskaitits (nosazijums par ihpaschu sasaukschanas listju sagatawoschanu, § 10, un eekschleetu-ministerijas zirkuler-preeksch-raksts no 11. dezembra 1874. g. Nr. 124).

3. Pehz sasaukschanas-listju peesihmejumeem (§ 2) pilsehtu un lauku pagastu waldehm pehz schemata Nr. 2 jasastahda ihpaschi pahrskati par tahm katras pilsehtas jeb lauku pagasta personahm, kuras pee sasaukschanas milizei peeskaititas un schis pahrskats ne wehlaki kà lihds 15. janwarim japeesuhta peederigai komisijai kara-deenesta leetâs, pahrraudsischanas dehk.

4. Eesuhtitee ihpaschee pahrskati top no komisijahm kara-deenesta leetâs ar sasaukschanas-listju originaleem salihdsinati, atrastàs wainas pahrlabotas, tad pahrskatam schnore iswilkta zauri, komisijas sehgelis usspeests un galâ zaur komisijas usrakstu apleezinats, ka pahrskats riktigs. Kad tas notizis, tad pahrskati lihds 15. februarim ja-aissuhta tahm waldehm atpakaļ, kuras tos sagatawojuschas.

5. Pahrskatôs un proti tik pat tanîs wispahrigôs, kas preeksch wisa apgabala, kà ari tanîs ihpaschôs, kas preeksch katras pilsehtas draudses jeb lauka pagasta sagatawojami, milizei peeskaititas personas no semakà numura sahkot ja-eeraksta pehz losechanas numuru kahrtas.

6. Apgabalu pahrskatôs personu dsimti (kahrtu) un darboschanos (amatu) peesihmejot wispirms winu dsimte ja-eeraksta un tad (pee tahdahm personahm, kas rewisijas listês eerakstitas jeb eerakstamas) tahs pilsehtas jeb pagasta nosaukums, kur tahs peerakstitas, un beidsot familijas- jeb uswahrds, krustams un tehwa wahrds.

7. Neraugotees uſ teem § 1. mineteem to perſonu pahrſkateem, kuras ik gada pee ſaſaukſchanas top milizei peeſkaititas, aprinka-komiſija ſagatawo ik gada un ne wehlaki kà lihdſ 1. februarim pehz ſchemata Nr. 3 preekſch apgabala weenu wiſpahrigu pahrſkatu par tahm perſonahm, kuras taî paſchâ gadâ no 1. janwara iſ armijas- jeb flotes-reſerwes milizei peeſkaititas, un bes tam wehl ſaſtahda gluſchi tahdus paſchus pahrſkatus preekſch pilſehtu- un lauku-pagaſteem. Pehdejee pahrſkati ne wehlaki kà lihdſ 15. februarim peederigahm pilſehtu un lauku pagaſtu waldehm japeeſuhta.

8. Wiſas preekſch mineta pahrſkata Nr. 3 (§ 7) ſaſtahdiſchanas wajadſigàs ſinas aprinku kara-pahrwaldneekeem jaeſuhta ik gada janwara mehneſî komiſijahm.

9. Ja kahds gada laikâ iſ armijas jeb flotes-reſerwes milizei top peeſkaitits, tad aprinka kara-pahrwaldneekeem tas jadara ſinams aprinka-komiſijahm kara-deeneſta leetâs, kuras tahdas perſonas eerakſta tekoſchâ gada apgabala milizes pahrſkatâ Nr. 3 un ar to paſchu noluhku paſino no tam peederigahm pilſehtu un lauku pagaſtu waldehm.

10. Preekſch ik katra gada ſaſtahdamee pahrſkati par tahm perſonahm, kas iſ armijas jeb flotes reſerwes peeſkaititas milizei, jatura pilnigâ kahrtibâ, kamehr wiſas tahs perſonas iſ milizes iſſtahjuſchahs, kas 40 gadu wezas. Pahrſkatu pahrlaboſchana noteek pehz tahs kahrtibas, kahda preekſch tam turpmak § 12 nolikta.

11. Ihpaſchee pahrſkati par tahm perſonahm, kas milizei peeſkaititas, jatura no peederigahm waldehm pilnigâ kahrtibâ (Kara-deeneſta lik. 102. art.) un proti preekſch katras wezuma klaſes ihpaſchi, 4 gadu laikâ, no tahs deenas rehkinot, kad jaunee kaudis milizei peeſkaititi, t. i. lihdſ winu peeſkaitiſchanai 2. kategorijas militſcheem.

12. 3. un 7. art. minetôs milizes pahrſkatôs tahm waldehm, kuras ſchos pahrſkatus wed, pee laika wiſi waijadſigee peeſihmejumi ja-eerakſta par wiſahm tahm perſonahm, kas zaur pahrrakſtiſchanos pee ziteem apgabaleem, jeb zaur nahwi, paſuſchanu un zaur ſawas kahrtas jeb ſawu perſonigu teeſibu paſaudeſchanu ir iſſtahjuſchahs (kara-deen. lik. 13. art.), kà ari par tahm perſonahm, kas zaur pahrrakſtiſchanu iſ ziteem apgabaleem peenahkuſchas.

13. Tahs perſonas, kuras zaur ſaſaukſchanu kara-deeneſta iſpildiſchanas dehl iſ ziteem ſaſaukſchanas apgabaleem pahrrakſtahs, top taî paſchâ wezumâ ſtahwoſchu militſchu pahrſkatôs eerakſtitas un proti ihpaſchâ nodalâ pahrſkata beigâs, pee kam winu loſeſchanas numuri japeeſihmè, kas winu leezibas ſihmês (kara-deen. l. 160. art.) eerakſtiti. Militſchi iſ atlaiſto ſaldatu ſkaita ari pahrſkata beigâs ja-eerakſta un proti no ta gada, kad tee milizei peeſkaititi.

14. Ja kahda milizei peeſkaitita perſona zaur pahrrakſtiſchanos uſ zitu ſaſaukſchanas apgabalu pahreet, tad par to ihpaſchajâ militſchu pahrſkata peederigâ nodalâ japeeſihmè un proti tuhlin, ka dabon ſinu no tahs waldes (kara-deen. lik. 120. art.), pee kuras ſaſaukſchanas-apgabala kahda perſona pahrrakſtijuſees.

15. Pilſehtu un lauku pagaſtu waldehm ik gada pee to perſonu pahrſkatu eeſuhtiſchanas, kas patlaban milizei peeſkaititas, jaeſuhta komiſijahm kara-deeneſta leetâs agrako gadu I. kategorijas militſchu un to militſchu original-pahrſkati, kas iſ atlaiſteem ſaldateem milizei peeſkaititi (§§ 3 un 7), ar wiſeem teem peeſihmejumeem, kas par tahm perſonahm eerakſtiti, kuras gada laikâ pehz 40 gadu wezuma ſaſneegſchanas iſ milizes atlaiſtas, nomiruſchas, pahrrakſtitas, teeſibas paſaudejuſchas, jeb wairak ne kà 3 gadus neſinamâ weetâ uſturahs, kà ari par tahm perſonahm, kas zaur pahrrakſtiſchanos patlaban peenahkuſchas klaht.

Reisâ ar to komisijahm kara-deenesta leetâs pehz schemata Nr. 2 ja-eesuhta iswilkumi par wisahm tahm personahm, par kurahm gada laikâ kaut kas peesihmets.

16. Pehz scheem original-pahrskateem un iswilkumeem (§ 15) aprinka-komisijas kara-deenesta leetâs pahrlabo tuhlin I. kategorijas militschu un to personu wispahrigos pahrskatus, kuras pehz atlaischanas is armijas- un flotes-reserwes milizei peeskaititas.

17. Aprinku-komisijas kara-deenesta leetâs eesuhta gubernu-komisijahm ik gada un ne wehlaki kà lihds 15. februarim sinas par to, zik leels pahrskatôs eerakstitais I. kategorijas militschu skaits un proti pehz winu wezuma klasehm eedalitus, kà ari par tahm personahm, kas pehz atlaischanas is reserwes milizei peeskaititas, un proti ihpaschi: a) par to personu skaitu, kas masak ne kà weenu gadu atlaistas bijuschas; b) par tahm, kas 1 lihds 2 gadi atlaistas bijuschas; c) par tahm, kas 2 lihds 3 gadi atlaistas bijuschas, un d) par tahm, kas ilgak ne kà 3 gadi atlaistas bijuschas.

18. Pehz eesuhtitahm sinahm sastahditee kopu pahrskati, pehz aprinkeem eedaliti, gubernu-komisijahm ja-eesuhta lihds 1. martam eekschleetu- un kara-ministerijahm.

Schemats Nr. 1.

N. N. aprinka pirmà sasaukschanas apgabala.

Pahrskats

par tahm personahm, kas 187 g. pee sasaukschanas milizei peeskaititas.

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Loseschanas numurs pehz kahrtas.	Wispahrigas sasaukschanas-listes Nr.	Kahrta jeb amats, familijas wahrds (jeb uswahrds), krst. un tehwa wahrds. Kur milizis peederigs.	Loseschanas Nr. kahdu pee sasaukschanas us kara-deenesta ispildischanu dabujis.	Datums, mehnesis, gads un Nr. tahs leezibas sihmes, kura idota par peeskaitischanu milizei.	Ja milizei peeskaititâ persona kahdu walsts jeb pagasta amatu ispilda, tad japeesihmè, kahdu amatu un kur.	Ja milizei peeskaititâ persona pee kahdas no kara-deen. lik. 63. art. 3. punkt. minetahm mahziba-sweetahm par skolotaju bijusi, tad schi skola japeesihmè.	Peesihmejums par to, ja milizei peeskaititâ persona deenejusi: a) par matrosi jeb stuhrmani us tahleem juhras kugeem jeb us laiwahm, kas gar krastu malahm braukà jeb par mechaniki, kas kuga maschini wada; b) par matrosi us juhras kugeem jeb us laiwahm, kas gar krasteem braukà; c) par maschinistu jeb krahsnskuri us garainu kugeem jeb par amatneeku fabrikôs, kur garainu kugus taisa, kà ari par kugu zimermani, drihwetaju, katlu kaleju jeb ari ja ta persona ar juhras sweiju ir darbojusehs.	Peesihmejums par teem, kas zaur pahrraksti schanos, nahwi jeb zaur zitteem eemesleem isstahjuschees.

Schemats Nr. 2.

N. N. aprinka (jeb pilsehtas) pirmà safaukschanas apgabala.

Pahrskats

par tahm personahm, kas pee safaukschanas 187 gadâ milizei peeskaititas.

N. N. pagasts

(jeb N. N. pilsehta jeb tee, kas pee N. N. apgabala peerakstiti) pehz kar. deen. lik. 95. art.

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Loseschanas numurs pehz kahrtas.	Ihpaschàs safaukschanas listes Nr.	Kahrta jeb amats, familijas wahrds (jeb uswahrds), kristits un tehwa wahrds. Kur milizis peederigs.	Loseschanas Nr. kahdu pee safaukschanas uz kara-deenesta ispildischanu dabujis.	Datums, mehnesis, gads un Nr. tahs leezibas sihmes, kura isdota par peeskaitischanu milizei.	Ja milizei peeskaititâ persona kahdu walsts jeb pagasta amatu ispilda, tad japeesihmè, kahdu amatu un kur.	Ja milizei peeskaititâ persona pee kahdas no kara-deen. lik. 63. art. 3. punkt. minetahm mahjbas-wietahm par skolotaju bijusi, tad schi skola japeesihmè.	Peesihmejums par to, ja milizei peeskaititâ persona deenejusi: a) par matrosi jeb stuhrmani us tahleem juhras kugeem jeb us laiwahm, kas gar krastu malahm braukà jeb par mechaniki, kas kuga maschini wada; b) par matrosi us juhras kugeem jeb us laiwahm, kas gar krasteem braukà; c) par maschinistu jeb krahsns-kuri us garainu kugeem jeb par amatneeku fabrikôs, kur garainu kugus taisa, kà ari par kugu zimermani, drihwetaju, katlu kaleju jeb ari ja ta persona ar juhras sweiju ir darbojusehs.	Peesihmejums par teem, kas zaur pahrraksitischanos, nahwi jeb zaur ziteem eemesleem isstahjuschees.

Schemats Nr. 3.

N. N. aprinka pirmà safaukschanas apgabala.

Pahrskats

par tahm personahm, kas pehz atlaischanas is armijas jeb flotes reserwes milizei peeskaititas 187 gadâ.

Peesihmejums. Pehz ta pascha schemata komisijas kara-deenesta leetâs sastahda preeksch katra pilsehtas jeb lauku pagasta ihpaschus pahrskatus.

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Nr. pehz kahrtas kà ercaksitis pahrskatâ.	Kahrta jeb amats, familijas wahrds (jeb uswahrds), kristits un tehwa wahrds. Kur milizis peederigs.	Kad is armijas jeb flotes reserwes atlaists.	Zik gadus wezs.	Datums, mehnesis, gads un Nr. tahs leezibas sihmes, kura isdota par peeskaitischanu milizei.	Ja milizei peeskaititâ persona kahdu walsts jeb pagasta amatu ispilda, tad japeesihmè, kahdu amatu un kur.	Ja milizei peeskaititâ persona pee kahdas no kara-deen. lik. 63. art. 3. punkt. minetahm mahjbas-wietahm par skolotaju bijusi, tad schi skola japeesihmè.	Peesihmejums par to, ja milizei peeskaititâ persona deenejusi: a) par matrosi jeb stuhrmani us tahleem juhras kugeem jeb us laiwahm, kas gar krastu malahm braukà, jeb par mechaniki, kas kuga maschini wada; b) par matrosi us juhras kugeem jeb us laiwahm, kas gar krasteem braukà; c) par maschinistu jeb krahsns-kuri us garainu kugeem jeb par amatneeku fabrikôs, kur garainu kugus taisa, kà ari par kugu zimermani, drihwetaju, katlu kaleju jeb ari ja ta persona ar juhras sweiju ir darbojusehs.	Peesihmejums par teem, kas zaur pahrraksitischanos, nahwi jeb zaur ziteem eemesleem isstahjuschees.

Instrukzija

preekſch militſchu ſaſaukſchanas ſtahwoſcha kara-ſpehka papildinaſchanas un milizes ſaſtahdiſchanas dehl.

(Pee walſts milizes likumu 1—4. art.)

1. Laj wajadſigo ſkaitu militſchu, kuri katram apgabalam pehz repartizijas jadod, preekſch deeneſta milizes pulkôs, kà ari preekſch ſtahwoſcha kara-ſpehka papildiſchanas waretu ſadabuht (walſts milizes likumu 1., 2. un 3. art.), tad militſchi ja-uſaizina ſaſaukſchanas-weetâs ſapulzetees, tomehr ne wis ik katrs pee wahrda, bet tahdâ wihſê, ka wiſi militſchi, kas weenâ ſinamâ wezumâ, kà ari wiſi militſchi, kas iſ atlaiſteem ſaldateem nemti, pehz peederigeem gada-gahjumeem top ſaſaukti, kà tas noteikts walſts milizes likumu 2. art.

2. Ar ſcho noluhku aprinku-komiſijas kara-deneſta leetâs, pehz dabutas repartizijas zik no katra apgabala jaſaſauz, tuhlin noſaka, zik wezuma klaſes katrâ aprinkî jaſaſauz, laj iſ ta ſkaita to no ta apgabala pagehretu militſchu ſkaitu preekſch deeneſta (pee paſtahwoſcha kara-ſpehka jeb pee milizes pulkeem) waretu ſadabuht, pee kam ja-eewehro, ka, atrehkinot tos, kas preekſch deeneſta milizê jeb ſtahwoſchôs kara pulkôs nederigi jeb noſazitâ meldeſchanas laikâ ne-eeraſtos, tomehr wiſu no apgabala pagehreto militſchu ſkaitu waretu ſadabuht.

Peeſihmejums. Kamehr wehl wiſpahriga kauſchu-ſkaitiſchana naw bijuſi, tamehr repartizija tà gubernâs, kà ari apgabalôs ja-iſdara pehz ta mehra, zik militſchu pa wiſam no pirmàs kategorijas, kà ari to, kas nemti iſ atlaiſteem ſaldateem.

3. Kad wezuma klaſes (ſchkiras) un peederigo gadu atlaiſtee ſaldati preekſch ſaſaukſchanas noſaziti, tad komiſija kara-deneſta leetâs, pehz ta apgabala ſahdſchu, priwat-ihpaſchneeku mahju un apdſihwotu weetu ſkaita iſgatawo waijadſigâ ſkaitâ ſludinajumus par ſaſaukſchanu pehz klahtpeelikta ſchemata.

Schee ſludinajumi japeeſuhta tahsweetas polizijai, laj ta zaur ihpaſcheem ſinu neſejeem tos noſuhta, kur waijadſigs, un kur tee weegli eraugamâs weetâs japeeſit un proti: pilſehtâs un meeſtôs pehz tahsweetas polizijas, bet ſahdſchâs un zitâs apdſihwotâs weetâs pehz pagaſta wezako un pagaſta preekſchneeku nolemſchanas.

Pilſehtâs un meeſtôs militſchu ſaſaukſchanu bes tam wehl polizijas ſulaini paſludina. Bet ſahdſchâs un lauku pagaſtôs militſchu ſaſaukſchana pagaſta ſapulzês japaſludina un ar ſcho noluhku pagaſts bes kaweſchanas jaſaſauz kopâ.

Peeſihmejums. Komiſijahm kara-deneſta leetâs, pehz preekſchrakſtità ſchemata, paſtahwigi jatura waijadſigâ ſkaitâ drukati militſchu ſaſaukſchanas blankati, laj pee ſaſaukſchanas nolemſchanas tanîs tuhlin waretu eerakſtit, kas waijadſigs.

4. Militſchi katrâ apgabalâ uſ deneſtu jaſaſauz taî laikâ, kahds no komiſijahm kara-deneſta leetâs noſazits un wiſpahrigi paſludinats.

Pee terminu noſaziſchanas preekſch militſchu meldeſchanahs ſaſaukſchanas weetâs jaſkatahs uſ to, ka ta apgabala militſcheem, ar kuru nemſchanu deneſtâ aprinkî eeſahk, buhtu 48 ſtundas laika preekſch winu buhſchanu iſlihdſinaſchanas, rehkinot no ta brihſcha, kad taî weetâ militſchu ſaſaukſchana ſinama darita.

5. Militſcheem, kuri pehz wezuma un pehz gada gahjumeem pee ſaſauktajeem peeder, preekſch peenemſchanas noliktôs terminôs (4. art.) jameldahs: winu apgabala ſaſaukſchanas weetâ, jeb aprinka pilſehtâ, ja ihſa laika dehl komiſija kara-deneſta leetâs ne-atraſtu par eeſpehjamu, ar ſcho noluhku wiſus apgabalus apzeļot. Pehdejâ atgadijumâ ſaſaukſchanas weeta pehz kara-deen. lik. 79. art. ar Kara- un Eekſchleetu-miniſteru atlauſchanu preekſch wiſeem ſaſaukſchanas apgabaleem japahrzeļ uſ aprinka pilſehtu un tas laikâ ſinams jadara.

Peesihmejums. Lai eepreekſch wiſu waretu ahtrak ſagatawot, kas pee milizes ſaſaukſchanas un nodibinaſchanas waijadſigs, tad gubernu-komiſijahm kara-deeneſta leetâs peenahkahs, bes kaweſchanahs aprinku-komiſiju domas ſchinî ſinâ eeprakſit un pehz tahm likt eekſchleetu-miniſterijai preekſchâ, kuŗôs aprinkôs par ſaſaukſchanas weetu aprinka pilſehta buhtu noſakama. Pehz tam, kad ir dabuta atkauſchana, ſaſaukſchanas weetu uſ aprinka pilſehtu pahrzelt, tad aprinku-komiſijahm jaſaſtahda kahrtiba, pehz kahdas komiſija apgabalus zitu pehz zita nems preekſchâ un proti ar militſchu ſaſaukſchanas punktu peeſihmeſchanu, kà ari noteikſchanu, zik deenu preekſch militſchu peenemſchanas buhtu waijadſigs. Pee tam jaſkatahs uſ to, zik ilgs laiks pagahjuſchâ reiſâ ar ſaſaukto peenemſchanu aiſgahja, kà ari uſ to, zik ilgs laiks preekſch walſts militſchu ſaſaukſchanas un nodibinaſchanas nolikts zaur walſts milizes likumu 8. art.

Gubernas-komiſija kara-deeneſta leetâs ſaſtahda tahdu paſchu general-pahrſkatu preekſch wiſas gubernas un leek preekſchâ eekſchleetu- un kara-miniſterijahm, bet lihdſ ar to iſſludina ari zaur gubernas awiſehm un zaur drukateem plakateem, kuŗeem ar weenu waijaga gataweem ſtahwet pee komiſijahm kara-deeneſta leetâs, pee pilſehtu- un lauku pagaſtu waldehm, kà ari pee wiſahm polizijas teeſahm.

6. Uſ deeneſtu ſaſaukteem militſcheem, kuŗi pee Wiſaugſtakas pawehles paſludinaſchanas militſchu ſaſaukſchanas dehk iſ ta apgabala, kur tee peerakſtiti, uſ kahdu laiku ir aiſgahjuſchi zitur dſihwot, waijaga pee ſaſaukſchanas meldetees taî aprinkî, kuŗâ tee atronahs, kad Wiſaugſtaka pawehle ſaſaukſchanas dehk top paſludinata. Bet teem naw leegts, deneſta iſpildiſchanas dehk pee ta aprinka meldetees, kuŗâ winu peerakſtiſchanas weeta, kad tik tee (uſ ſawu rehkinumu) taî laikâ tur nonahk, kuŗſch preekſch militſchu peenemſchanas taî aprinkî, pee kura tee peerakſtiti, ir nolemts. Tee militſchi, kas pee ſaſaukſchanas nemeldahs pee ſawa ſaſaukſchanas apgabala, bet pee ta apgabala, kur tee taî brihdî dſihwo, top ar to loſeſchanas numuru, ar kuru tee winu peerakſtiſchanas weetâ milizei peeſkaititi, tapat kà ta apgabala militſchi peenemti, kuŗâ tee meldejuſchees.

Par winu peemeldeſchanos, kà ari par to, kas pehz tam ar wineem notizis, ſchi aprinka-komiſija kara-deeneſta leetâs laiſch tai komiſijai ſinu, pee kuŗas apgabala ſchee militſchi peederigi. Ar ſcho noluhku top milizei peeſkaitito perſonu paſês, kà ari uſtureſchanahs un zeloſchanas legitimazijâs loſeſchanas numurs eerakſtits, kahdu tee pee ſaſaukſchanas uſ deeneſta iſpildiſchanu iſwilkuſchi.

Peeſihmejums. Perſonahm, kuŗahm naw uſtureſchanahs un zeloſchanas legitimaziju, waijaga militſchu leezibas ſihmes turet pee ſewis.

7. Teem I. kategorijas militſcheem, kas ahrpus ſawas peerakſtiſchanahs weetas Walſts jeb pagaſta deneſtâ eeſtahjahs, waijaga peerakſtitees pee ta ſaſaukſchanas apgabala, kuŗâ tee paſtahwigi dſihwo. Tapat tahm militſcheem peeſkaititahm perſonahm, kas ſkolas apmeklè, par to laiku, kamehr tee kahdu mahzibas-weetu apmeklè, japeerakſtahs tur, kur tee mahzahs. Pahrraudſiſchana par to peekriht ſkolu pahrwaldei.

Uſ Wiſaugſtako pawehli.

Sludinaſchana

par Walſts milizes ſaſaukſchanu.

Uſ Keiſariſkas Majeſtetes Wiſaugſtaku pawehli Walſts milizes ſaſaukſchanas dehk un pehz gubernas kara-deeneſta komiſijas repartizijas uſ deeneſtu jaſaſauz (paſtahwoſchâ kara-ſpehkâ jeb milizes faſtahdiſchanas dehk) Woroneſchas aprinka N. N. ſaſaukſchanas apgabalâ OO militſchu. Tapehz wiſahm tahm perſonahm top peekodinats taî un taî deenâ un mehneſî Woroneſchas pilſehtâ meldetees, kuŗas OO. gadâ

pee ſaſaukſchanas milizei peeſkaititas (t. i. kuras 1853. un 1854. gadâ dſimuſchas, ka ari wiſas tahs, kuras taî un taî gadâ pee atlaiſchanas iſ armijas- un flotes-reſerwes milizei peeſkaititas, t. i. kuras naw wairak ne kà 00 gadu atlaiſtas bijuſchas).

Teeſahm, amata- un priwat-perſonahm, pee kurahm tagad ſaſauktee militſchi pehz paſchu nolihgſchanas ſtahw deneſtâ, top peekodinats, ar teem aprehkinatees, wineem peenahzigo algu iſmakſat, legitimazijas, ja tahs pee winu ſaimneeka buhtu, iſdot un pee tam paſludinat, ka teem ſaſauktajeem bes atrauſchanahs augſcham minetâ laikâ ſaſaukſchanas weetâ jameldahs.

Tee, kas bes eewehrojameem eemeſleem preekſch milizes ſaſaukſchanas noliktâ laikâ ne-atnahks, taps ar tahm ſtrahpehm ſtrahpeti, kahdas par nepeeteikſchanos uſ deneſtu zaur kara-likumu 146. art. noſazitas, bet tiklihdſ ka tos dabuhs rokâ pehz tam, kad tee militſchi buhs atlaiſti, ar kureem tee reiſâ ſaſaukti, tad tos eeſlehgs zeetumâ no 4 lihdſ 8 mehneſcheem.

Inſtrukzija

par militſchu nemſchanu preekſch deneſta ſtahwoſchôs armijas pulkôs, kà ari infanterijas druſchinôs un jahtneeku komandâs.

1) No apgabala preekſch deneſta pagehretee militſchi top wiſpapreekſchu, kad tee ſanahkuſchi, uſaizinati, waj no wineem negrib daſchi ar labu prahtu milizê eeſtahtees un top tee, kas peemeldahs, milizei peeſkaititi, lai tee peederetu kurai militſchu wezumu klaſei peederedami. Pehz tam ſahk militſchus pehz wezuma klaſehm nemt, un proti ar jaunakajeem eeſahkot, pee kam pee katras wezuma klaſes top ta pati kahrtiba eewehrota, pehz kahdas tahs militſchu pahrkatôs eerakſtitas.

Peeſihmejums. Tahdeem, kas wezaki par 40 gadeem, naw leegts milizes deneſtâ eeſtaht, ja tee to paſchi wehletos (kara-deneſta lik. 37. art.).

2) Ekam militſchi preekſch deneſta top peenemti, komiſija tos zaur daktereem leek apſkatit pehz teem paſcheem noſazijumeem, kahdi iſlaiſti preekſch teem, kas uſ kara-deneſta iſpildiſchanu ſaſaukti.

3) Teem militſcheem, kas preekſch deneſta paſtahwigôs kara-pulkôs ſaſaukti, waijaga buht meeſâ tik pat pilnigeem un weſeleem, ka rekruſcheem, kuri preekſch frontes deneſta peenemti, kamehr preekſch milizes pulkeem ſaſauktahm perſonahm waijaga buht pilnigi derigahm preekſch eerotſchu neſchanas.

4) Perſonas, kuras meeſâ wehl naw pilnigi attihſtijuſchahs, kà ari tee, kureem wahjas un neſpehzigas weſelibas dehl ſaſaukſchana japagarina (kara-deen. lik. 44. art.), netop ne maſ uſ deneſtu ſaſaukti, ne pee ſtahwoſcheem kara pulkeem, nedſ ari pee milizes.

5) Militſchu peedaliſchana pee daſchadeem kara pulkeem noteek pehz teem paſcheem noſazijumeem, kahdi noteikti preekſch rekruſcheem, un top iſdarita no peederigeem aprinku kara-pahrwaldneekeem.

6) Dehl militſchu peedaliſchanas jahtneeku komandahm, wiſprims ja-uſaizina tee, kas jahtneekôs grib deenet.

Ja to ſkaits ir par maſu, kas jahtneeku komandâs wehlahs deenet un preekſch tam pee apluhkoſchanas iſrahdijuſchees par derigeem, tad truhkſtoſchais ſkaits no komiſijahm kara-deneſta leetâs top iſ teem militſcheem preekſch jahtneeku komandahm iſmeklets, kuri preekſch jahtneeku deneſta wiswairak derigi, pee kam jaturahs pehz teem noſazijumeem, kahdi doti dehl rekruſchu iſwehleſchanas preekſch kawalerijas, pee kam tikai uſ augumu tik ſtingri naw jaluhko.

7) Ja weenâ reiſâ militſchi preekſch ſtahwoſcha kara-ſpehka un preekſch milizes top pagehreti, tad weſeligakee un wiswairak atihſtitee preekſch paſtahwoſcha kara-ſpehka, wiſi ziti preekſch deneſta derigee preekſch milizes janem.

Peesihmejums. Mahzibas=weetâs buhdamee I. kategorijas militschi tikai preeksch milizes janem.

8) Pirmàs kategorijas militschu nemschana preeksch pastahwoscha kara=spehka eesahkama ar jaunako wezuma klasi un tad ar nahkamahm 3 wezuma klasehm pehz kahrtas janem arweenu tahlak, kamehr wiss zaur repartiziju nolikts militschu skaits, kuri preeksch pastahwoscha kara=spehka derigi, ir nonemts. Bet ja jau no pascha eesahkuma militschi tikai preeksch milizes sastahdischanas top pagehreti, tad tanî eestahjahs wisas preeksch deenesta derigas personas no jaunakàs wezuma klases sahkot, pee kam ari tahs personas no peenemschanas deenestâ naw atswabinatas, kuras pehz winu deriguma waretu preeksch armijas papildischanas un pawairoschanas bruhket.

9) Pee militschu sasaukschanas us deenestu milizê, nedrihkst apgabalâ to starpibu ismainit, kahda ir starp wiseem sinamas wezuma klases I. kategorijas militscheem un starp peederigàs kategorijas atlaisto skaitu (sk. walsts milizes lik. 2. art.). Tapehz ja is kahdas wezuma klases wisi militschi naw nemami, tad no atlaisteem nemtam militschu skaitam waijaga tahdu paschu daku istaisit no wiseem no wisa apgabala nemameem militscheem, kahdu daku tee wisi kopâ isstaisa no wiseem tahs wezuma klases militscheem, ar kureem pehz likumu 2. art. schee peederigàs kategorijas atlaistee reisâ top preeksch milizes nemti.*)

10) Teem militscheem, kurus preeksch pastahwoscha kara=spehka pagehr, waijaga preeksch nodoschanas kara=wirsneezibai gataweem buht ne wehlak kà 2 nedekas no tahs deenas rehkinot, kad Wisaugstaka pawehle scho wihru sasaukschanas dehk waldoscham Senatam ir islaista. Pehz scho militschu pabeigtas peenemschanas, kara=wirsneeziba tos war tik ilgi us dsimteni atlaist, kamehr zaur preeksch marscha gatawo kara pulku aiseeschanu us armiju preeksch scheem militscheem komandâs, eskadronâs un reserwes baterijâs swabadas weetas rodahs.

11) Wiss tas militschu skaits, kursch taptu pagehrets preeksch milizê raduschà truhkuma ispildischanas, top reisâ ar tahm personahm sasaukts, kuras sasauz dehk druschinu un jahtneeku komandu sastahdischanas, tomehr tahs personas, kuras minetôs kara pulkôs radusha truhkuma ispildischanas dehk top sasauktas (tee wezakee pehz wezuma klasehm un tanî wezuma klasê tee, kuri augstakos loseschanas numurus iswilkuschi) top atlaistas us mahjahm un tahs war pehz waijadsibas us deenestu sasaukt, taî paschâ kahrtibâ, kà tas ar armijas reserwes saldateem noteek.

12) Tiklihds ka atlaistee militschi (11. art.), tà preeksch pastahwoscha kara=spehka, kà ari preeksch milizes top sasaukti, tad teem waijaga pehz zeka garuma (werstu skaita) aprehkinatâ laikâ, pa 25 werstihm rehkinot us 24 stundahm, pee aprinku kara=pahrwaldneekeem eerastees. Lihdsi ar to waijaga wiseem preeksch milizes noteikteem militscheem wehlakais 6 deenu laikâ ar wisahm preeksch winu apgehrba waijadsigahm leetahm no ziwil=waldes apgahdateem buht. Tahsweetas kara=pahrwaldneeki nenem militschus zitadi preti, dehk aissuhtischanas pehz nolemschanas pee druschineem un jahtneeku komandahm, ka tikai tad, kad tee ar tahm wineem peenahzigahm leetahm no ziwil=waldes pilnigi ir apgahdati.

Eekschleetu Ministera zirkulers no 20. junija 1877 Nr. 27.

Weena Gubernas=komisija kara=deenesta leetâs schaubijusehs, waj wisi tee, kas pehz atlaischanas is armijas un flotes=reserwes japeeskaita milizei, un kas gubernâ dsihwo, jeb waj tikai tee, kas pee tahspascha gubernas pilsehtahm un pagasteem peerakstiti, militschu sarakstôs ja=eeraksta, tapat ari, waj mi=

*) Labakas sapraschanas dehk top peewests schis peemehrs: militschu skaits, kas no apgabala nemams, ir 190 wihru; pehz militschu pahrskata ir pawisam: pirmàs kategorijas un jaunakàs wezuma klases militschu (t. i. kuri pee pehdejàs sasaukschanas milizei peeskaititi) 310 wihru; tahdu, kas masak ne kà gadu atlaisti bijuschi, 85 wihri.

Tahdà wihsê pehz starpibas, kahda starp scho abju kategoriju militscheem, preeksch no abgabala pagehreto 190 wihru nodoschanas janem 149 militschi no jaunakàs wezuma klases un 41 milizis is minetàs kategorijas atlaisto skaita.

neteem militſcheem jadabo tee uſ tam ſihmedamees leezibas=rakſti, jeb waj uſ winu atlaiſchanas=ukaſeem tikai japeeſihmè, ka wini pee milizes peeſkaititi.

Miniſtera k. ſchihs ſchaubiſchanahs iſſpreeda ſchahdâ wihſè: militſchu ſarakſtôs ja=eeraksta wiſi milizei peeſkaititee apakſchneeki (Untermilitairs), kas iſ deeneſta atlaiſti un wehl naw ſaſneeguſchi 40. dſihwibas gadu, weenlihdſigi daudſ, waj wini pee pagaſteem peerakſtiti waj nè.

Par teem atlaiſteem apakſchneekeem, kas milizei peeſkaitami un kam patlaben atlaiſchanas=ukaſs eedots, aprinka=kara=deeneſta=komiſijahm teek uſdots, uſ teem, wineem eedoteem atlaiſchanas=ukaſeem peeſihmet, ka wini pee milizes peeſkaitami, pee kam janoſaka, lihdſ kuram terminam tee uſluhkojami kà pee milizes peederoſchi un ar kuru militſchu wezuma ſchkiru kopâ wini deeneſtâ ſaſaukti.

Turpmak augſchâ minetee peeſihmejumi ja=iſdara aprinku=kara=deeneſta waldès, kad reſerwes apakſchneekeem atlaiſchanas=leezibas iſdod, un tuhlit jalaiſch par to ſina aprinka=kara=deeneſta=komiſijahm, kà nolikts noſazijumôs par I. kategorijas militſchu ſarakſtu weſchanu.

Kurſemes Gubernas=kara=deeneſta=komiſijas zirkulers no 13. junija 1877 Nr. 931.

Pehz militſchu ſaſaukſchanas inſtrukzijas 6. punktes (ſk. 1877 g. ukaſu krahj. Nr. 35) waijaga milizei peederigo perſonu uſtureſchanas un zeloſchanas ſihmês eerakſtit loſeſchanas numuru, kahdu tee pee ſaſaukſchanas uſ kara=deeneſta iſpildiſchanu iſwilkuſchi.

Tahlak noſaka tahs paſchas inſtrukzijas 7. punkte, ka teem 1. kategorijas militſcheem, kas ahrpus ta ſaſaukſchanas apgabala, kur tee peederigi, Walſts jeb pagaſta deeneſtâ eeſtahjahs jeb ſkolas apmeklè, pee winu paſtahwigàs uſtureſchanahs=weetas ſaſaukſchanas apgabala japahrrakſtahs un ka par ſkolu audſeknu pahrrakſtiſchanu ſkolu waldei jaruhpejahs.

Scho wiſpahrigi ſinamu daridama, kurſemes Gubernas=komiſija kara=deeneſta leetâs tura par wajadſigu:

I. Paſes iſdoſchanas ſinâ:

Wiſahm pilſehtu un lauku pagaſtu waldehm pawehlet, bet wiſas zitas teeſas un waldes, kurahm ar paſehm dariſchanas, luhgt: a) wiſâs pee milizes peederigâs uſ paſes likumu pamata iſdodamâs biletès, ſihmês, paſês jeb paſes pagarinaſchanâs un zitâs leezibas ſihmês, ik reiſ ar wahrdeem iſrakſtitu, to numuru peeſihmet, kahdu legitimazijas (parahdiſchanas) ihpaſchneeks pee loſeſchanas iſwilzis.

II. Militſchu pahrrakſtiſchanas ſinâ no weena ſaſaukſchanas apgabala uſ otru:

1. Uſaizinat wiſas teeſas un waldes, ka tahs gahdatu:
   a) ka winu apgabalôs deenedamee 1. kategorijas militſchi, kas milizes iſpildiſchanas dehl pee tahsweetas ſaſaukſchanas apgabala naw peerakſtiti, tuhlin taptu pahrrakſtiti;
   b) kà turpmak pehz ſchahdu perſonu apſtiprinaſchanas walſts jeb pagaſta deeneſtâ, tahm japawehl, bes kaweſchanas pee tahsweetas ſaſaukſchanas apgabala peerakſtitees un peerakſtiſchanas ſihmi tai teeſai jeb waldei uſrahdit, kur tee deeneſtâ ſtahw.
2. Tapat wiſas ſkolu waldes luhgt, uſ to luhkot,
   a) ka wiſi winu mahzibas=weetas apmekledamee militſchi pee tahsweetas ſaſaukſchanas apgabala peerakſtitos, ja tee pee ta jau nepeederetu, un
   b) ka turpmak ſchahdi jauni laudis pehz uſnemſchanas kahdâ mahzibas=weetâ tuhlin ſawu peenahkumu pahrrakſtiſchanahs dehl iſpilditu.